

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EYMEN RÜŞDİ SÜVEYD'İN KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ VE ET-
TECVİDU'L-MUSAVVAR ADLI ESERİNİN TAHLİLİ**

Abdullah KANDEMİR

**Mart-2024
BATMAN**

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EYMEN RÜŞDİ SÜVEYD'İN KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ VE ET-
TECVİDU'L-MUSAVVAR ADLI ESERİNİN TAHLİLİ**

Abdullah KANDEMİR

**Danışman
Doç. Dr. Osman BAYRAKTUTAN**

**Mart- 2024
BATMAN**

TEZ KABUL VE ONAYI

Abdullah KANDEMİR tarafından hazırlanan “Eymen Rüşdî Süveyd’in Kıraat İlmindeki Yeri ve *et-Tecvidu'l- Musavvar* Adlı Eserinin Tahlili” adlı tez çalışması 21.03.2024 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan/Danışman

Doç. Dr. Osman BAYRAKTUTAN

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi İsa HIZIROĞLU

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nihat DEMİRKOL

.....

Yukardaki sonucu onaylarım.

Dr.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdür

Bu tez çalışması Batman Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından **BTÜBAP-2023-YL-09** nolu proje ile desteklenmiştir.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

Abdullah KANDEMİR

Tarih: 21.03.2024

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EYMEN RÜŞDÎ SÜVEYD'İN KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ VE ET-TECVİDU'L-MUSAVVAR ADLI ESERİNİN TAHLİLİ

Abdullah KANDEMİR

Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim
Dalı

Danışman: Doç. Dr. Osman BAYRAKTUTAN

2024, 152 sayfa

Jüri

Doç. Dr. Osman BAYRAKTUTAN

Dr. Öğr. Üyesi İsa HIZIROĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Nihat DEMİRKOL

Günümüz kıraât alanında meşhur olan Eymen Süveyd'in kıraât ilmindeki yerini ve *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eserini konu edinen bu çalışma giriş ve sonuç dışında iki ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı, kullanılan yöntemler ve kaynaklar ele alınmıştır. Birinci bölümde Eymen Süveyd'in yaşadığı dönemin siyasi ve ilmî durumu, şahsi hayatı ve ilmî kişiliği, hocaları ve öğrencileri ele alınmıştır. Ayrıca akademik çalışmaları ve kıraât alanında yazmış olduğu eserlerinden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde Eymen Süveyd'in tecvid alanında yazmış olduğu ve günümüzde 21 farklı dile tercüme edilen *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eserinin genel tanıtımı yapılmış daha sonra eserin muhtevası ve kıraât ilmine katkısı incelenmiştir.

Çalışmanın sonucunda ise Eymen Süveyd'in ve *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eserinin kıraât alanında ve tecvid ilminde önemli bir yere sahip olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eymen Süveyd, et-Tecvidu'l-Musavvar, Kıraât İlmi, Tecvid İlmi

ABSTRACT

MS THESIS

THE PLACE OF AYMAN RUSHDI SWAID IN THE SCIENCE OF RECITATION AND THE ANALYSIS OF THE WORK NAMED ET- TECVIDU'L- MUSAVVAR

Abdullah KANDEMİR

**Batman University Graduate Education Institute
Department Of Basic Islamic Sciences**

Advisor: Doç. Dr. Osman BAYRAKTUTAN

2024, 152 pages

Jury

Doç. Dr. Osman BAYRAKTUTAN

Dr. Öğr. Üyesi İsa HIZIROĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Nihat DEMİRKOL

This study, which is about the place of Ayman Swaid, who is famous in the field of recitation today with his significant role in the science of recitation and his work called et-Tecvidu'l-musavvar, consists of two main parts, apart from the introduction and conclusion.

In the introduction section, the subject, purpose, methods used and sources of the research are discussed in detail. In the first part, the political and scientific situation of the period in which Ayman Swaid lived, his personal life and scientific personality, his teachers, his students, his academic studies, and his works in the field of recitation are mentioned.

In the second chapter, a general introduction was made to Ayman Swaid's work titled et-Tecvidu'l-musavvar, which was written in the field of tajweed and has been translated into 21 different languages today, and then the content of the work and its contribution to the science of recitation were examined.

At the end of the study, it was tried to show that Ayman Swaid and his work named et-Tecvidu'l-musavvar have an important place in the field of recitation and the science of tajweed.

Keywords: Ayman Swaid, et- Tecvidu'l – Musavvar, The Science of Recitation, The Science of Tajweed

ÖNSÖZ

İslam dininin ana kaynağını Kur'ân ve sünnet oluşturmaktadır. Allah'ın kelâmı olan Kur'ân birçok ilmin kaynağı ve konusu olmuştur. Bu ilimlerin başında da bilhassa kırâat ilmî gelmektedir. Kırâat ilminin en önemli amaçlarından biri, Kur'ân'ın harf ve kelimelerini hatalı okumaktan koruyup, doğru telaffuz edilmesini sağlamak ve sahih okuyuşu da sonraki nesillere ulaştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda kırâat ilmine İslam tarihi boyunca birçok âlim büyük emek sarf etmişlerdir. Nitekim İslami ilimler alanında önemli bir konuma sahip olan kırâat ilminin günümüze ulaşması, şüphesiz âlimlerin bilhassa kırâat ilmiyle ilgilenen kurrâ âlimler sayesinde olmuştur. Bu âlimlerin ve kurrâların ilmi kişiliklerini, kırâat alanında kaleme aldıkları eserlerini ve eserlerinde takip ettikleri metodolijilerini incelemek alan adına önemli bir katkı sunacaktır.

İşte “Eymen Rüşdî Süveyd’in Kırâat İlmindeki Yeri ve *et-Tecvidu'l-Musavvar* Adlı Eserinin Tahlili” adlı çalışma bu amaç doğrultusunda ele alınmıştır. Çalışma bir giriş, iki ana bölüm ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Eymen Süveyd'in yaşadığı dönemin siyasi ve ilmî durumu, şahsi ve ilmi hayatı, hocaları, öğrencileri, kırâat alanında telif etmiş olduğu eserleri, akademik çalışmaları, ses ve video kayıtları, canlı tv programları ve müellifin kırâat isnad zinciri gibi birçok konu hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde ise *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eserinin genel tanıtımı yapılmış, eser üzerine yapılan tercümelerden bahsedilmiştir. Daha sonra eserin muhtevası ve kırâat ilmîne katkısı incelenmiştir. Sonuç kısmında ise varılan netice özetlenmiştir.

Bu çalışmanın tüm aşamalarında, desteğini eksik etmeyen danışman hocam Doç. Dr. Osman BAYRAKTUTAN'a teşekkür ederim. Tezin imlâ, edebî ve biçimsel anlamda düzenlenmesi için önerilerinden istifade ettiğim değerli hocalarıma şükranlarımı sunarım. Ayrıca tezin bütün aşamalarında ilminden ve tecrübesinden istifade ettiğim değerli abim Hüseyin KANDEMİR'e teşekkürü bir borç bilirim. Gayret bizden Tevfîk Allah'tandır.

Bu tez çalışması Batman Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından **BTÜBAP-2023-YL-09** nolu proje ile desteklenmiştir.

Abdullah KANDEMİR

Batman, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
TABLO DİZİNİ.....	xi
RESİM LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1
I. Çalışmanın Konusu	1
II. Çalışmanın Amaç ve Önemi	1
III. Çalışmada Uygulanan Metot ve Kullanılan Kaynaklar.....	2
1. EYMEN RÜŞDÎ SÜVEYDÎ'NİN HAYATI ve ESERLERİ.....	3
1.1. Siyasi Durum.....	3
1.2. İlmî Durum	5
1.3. Hayatı	7
1.4. Hocaları	13
1.4.1. Ebu'l-Hasan Muhyiddin el-Kürdî ed-Dımaşki (ö. 2009).....	13
1.4.2. Muhammed Tâhâ Sukkar (ö. 2008)	14
1.4.3. Abdülazîz b. Muhammed Ali Uyûnü's-sûd (ö. 1979)	15
1.4.4. Şeyh Ahmed Abdülaziz ez-Zeyyât (ö. 2003).....	17
1.4.5. İbrâhim Ali es-Semennûdî (ö. 2008).....	18
1.4.6. Şeyh Âmir es-Seyyid Osmân (ö. 1988)	19
1.5. Öğrencileri	21
1.5.1. Şeyh Hâzim b. Said b. Haydar Said el-Kerâmî.....	21
1.5.2. Ali b. Ömer Ahmed Bâdahdah.....	22
1.5.3. Hüseyin es-Sekkâf.....	22
1.5.4. Abdullah b. Ali Basfar	23
1.5.5. Ebû Bekir eş- Şâtîrî	23
1.5.6. Ahmed Râtîb Subhî 'Allâvî.....	23
1.5.7. Safvet Mahmûd Ahmed Ali Sâlim.....	24
1.5.8. Nazîha bnt. Alâuddîn el-Medenî	24
1.5.9. Ahmed Yeslemu Ahmed Bâtayyêh.....	24
1.5.10. Said Muhammed Bihadîfî	24
1.5.11. Sehl b. Zâin Yâsîn	25
1.6. Eymen Süveyd'in Kırâat İlmindeki Yeri ve İsnad Zinciri	26
1.7. Eserleri	28
1.7.1. Müstakil Yazmış Olduğu Eserler.....	29
1.7.1.1. et- Tecvîdu'l -musavvar	29
1.7.1.2. el- Beyân li hukmi kırâati'l- Kur'âni'l- Kerîm bi'l- elhân.....	29
1.7.1.3. Telakki'l- Kur'âni'l- Kerîm abra'l usûr	31
1.7.1.4. es-Selâsilu'z-zehebiyyetu bi'l- esênîdi'n-neşriyyeti min şuyûgi ilê'l- hadrati'n-nebeviyye.	32
1.7.1.5. Ebhâsun tecvidiyye	33
1.7.1.6. Kurrâsetu mehârici'l- hurûfi'l- Arabiyye.....	35
1.7.1.7. Kurrâsetu sıfâtı'l- hurûfi'l- Arabiyye.....	35
1.7.1.8. Kurratu'l-ayni fî tahrîri'l-meddeyn.....	36

1.7.1.9. Nuzhetu'n- tecvîdye	37
1.7.2. Tahkik ve Şerh Etmiş Olduğu Eserler	38
1.7.2.1. Risâletu'l- meddet	38
1.7.2.2. Şerhu manzûmetu el-müfid fi't-tecvîd	39
1.7.2.3. Manzûmetu "hırzü'l-emânî ve vechü't-tehânî fi'l- kırâati's seb"..	41
1.7.2.4. Manzûmetu ed-dürretü'l-mudiyye fi'l-kırâati's-selâsi'l-merdiyye	43
1.7.2.5. Manzûmetu "hırzü'l-emânî ve vechü't-tehânî fi'l- kırâati's seb" ve manzûmetu ed-dürretü'l-mudiyye fi'l-kırâati's-selâsi'l-merdiyye	45
1.7.2.6. Manzûmetu tayyibetü'n-neşr fi'l-kırâati'l-'aşr	46
1.7.2.7. Şerhu manzûmeti el-mukaddime fi mâ yecibu 'alâ kârii'l-Kur'ân en ya'lemehû.....	48
1.7.2.8. el-Câmi'u fi'l- kırâati'l- aşr ve kırâati'l-A'meş	52
1.7.2.9. Manzûmetü'l-mukaddime fimâ yecibü 'ale'l- kârii'l-Kur'âni en ya'lemehû.....	54
1.7.2.10. Neşru kırâati'l- aşr (İbn'ul Cezeri).....	55
1.7.2.11. el-'Îcâz fi kırâati'l- e'immeti's-seb'ati bi'l-'Irâk ve's-Şâm ve'l- Hicâz	57
1.7.2.12. Manzûmetu akîletü etrâbi'l-kasâ'id fi esne'l-makâsîd (fi 'ilmî resmi'l-mesahif eş-Şâtîbî).....	59
1.7.2.13. Şerhu manzûmetu telhîsu sarîhi'n-nassi fi'l-kelimâti'l-muhtelefe fihê an rivâyeti hafs.....	60
1.7.3. Akademik Çalışmaları	61
1.7.3.1. et-Tezkire fi'l-kırâ'ati's-Semân li'l-imâmi ebu'l-hasenî. (Yüksek Lisans Tezi).....	61
1.7.3.2. el-'Îkdu'n-nadîd fi şerhi'l-kasîd (Doktora Tezi)	62
1.7.3.3. el-Kâmil fi'l-kırâ'ati'l- hamsîn li'i-Huzeyli fi kısmı ferşi'l-hurûf (Doktora Tezi).....	64
1.7.4. Türkiye'de Katıldığı Sempozyumlar	64
1.7.4.1. Uluslararası kırâat sempozyumu (16-18 Kasım 2012)	64
1.7.4.2. Uluslararası II. kırâat sempozyumu (03-05 Kasım 2017).....	64
1.7.4.3. Uluslararası İbnü'l-Cezerî sempozyumu (01-04- Kasım 2018).....	64
1.7.5. Ses / Video Kayıtları.....	64
1.7.6. Ders Halkaları ve Programları	66
1.7.6.1. Dr. Ayman Swaid Youtube kanalındaki programlar	66
2. ET-TECVİDU'L MUSAVVAR ADLI ESERİN TAHLİLİ	69
2.1. Genel Olarak.....	69
2.2. Tercüme Edildiği Diller	71
2.3. Eserin Muhtevası.....	73
2.3.1. Kur'ân-ı Kerîm.....	74
2.3.1.1. Kur'ân-ı Kerîm'in tedvin aşamaları.....	74
2.3.1.2. Kur'ân-ı Kerîm'in sözlü olarak aktarılması	75
2.3.1.3. Kur'ân-ı Kerîm'in muttasıl senetlerden Şatibiyye tariki ile Âsım'ın Hafs rivayetinden olan senet zinciri.....	75
2.3.2. Tecvid ilmi	75
2.3.3. İstiâze ve besmele	77
2.3.3.1. İstiâze ve besmelenin hükmü	77
2.3.3.2. İstiâze ve besmele'de caiz olan vecihler	77
2.3.3.3. İki sûre arasında besmelenin vecihleri	77
2.3.4. Arapçada harfler.....	78
2.3.5. Konuşma organları, ses ve harflerin oluşumu.....	79

2.3.5.1. Sesin tarifi ve tabiattaki seslerin oluşumu.....	79
2.3.5.2. Harfin tarifi ve insanın konuşma sistemindeki oluşumu.....	79
2.3.6. Harflerin mahreçleri.....	80
2.3.7. Harflerin sıfatları.....	84
2.3.7.1. Hems ve cehr.....	84
2.3.7.2. Şiddet, rihvet ve beyniyye.....	85
2.3.7.3. Sahih harflerin zamanlarının karşılaştırılması	86
2.3.7.4. İsti‘lâ ve istifâl	87
2.3.7.5. Tefhîm ve terkîk.....	87
2.3.7.6. Harfler	88
2.3.7.6.1. Elif’in hükmü	88
2.3.7.6.2. Lâm’ın hükmü.....	88
2.3.7.6.3. Râ’nın hükümleri	89
2.3.7.6.3.1. Râ’nın kalın okunduğu yerler	89
2.3.7.6.3.2. Râ’nın ince okunduğu yerler.....	89
2.3.7.6.3.3. Râ’nın iki vecihle okunmasının caiz olduğu yerler	89
2.3.7.7. Itbâk ve infitâh	90
2.3.7.8. Zıddı olmayan sıfatlar	91
2.3.7.8.1. Safir.....	91
2.3.7.8.2. Kalkale	91
2.3.7.8.3. Lîn	92
2.3.7.8.4. İnhirâf.....	92
2.3.7.8.5. Tekrîr.....	92
2.3.7.8.6. Tefeshî	93
2.3.7.8.7. İstitâle.....	93
2.3.7.8.8. Sıfat olması yönüyle gunne.....	93
2.3.8. Hecâ harflerinin telaffuzunda ortaya çıkan en bâriz hatalar	94
2.3.9. Birbiriyle karşılaşan iki harf	96
2.3.9.1. Mütecâniseyn harfler.....	97
2.3.9.2. Mütekâribeyn harfler.....	97
2.3.9.3. Mütebâideyn harfler	98
2.3.9.4. Lâm-ı tarif	99
2.3.10. Mîm ve Nûn’un hükümleri	100
2.3.11. Medler	105
2.3.11.1. Medlerin zaman ölçümü.....	105
2.3.11.2. Kur’ân-ı Kerîm’de med çeşitleri	105
2.3.11.3. İki sebepten ötürü medlerin kuvvet sıralaması	109
2.3.12. Harekeleri tamamlama	111
2.3.13. İki sakin harfin bir veya iki kelimede birden bir araya gelmesi....	111
2.3.14. Çeşitli konular	112
2.3.15. Nebr (Vurgu).....	113
2.3.16. Hafs rivayetinde özel okunuşu olan kelimeler.....	113
2.3.17. Vakf ve ibtida.....	114
2.3.17.1. Mushaf’taki vakf işaretleri	116
2.3.17.2. Vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî.....	117
2.3.17.3. Vakf, sekt ve kat’	119
2.3.17.4. Kur’ân tilavetinde ibtidâ çeşitleri	120
2.3.18. Revm ve işmam.....	123
2.3.19. Yedi elif.....	125
2.3.20. Hemze-i vasl	125

2.3.21. Hemze-i kat'	126
2.3.22. Mushaf'ın yazılması ve harekelenmesinin gelişim safhaları	127
2.3.22.1. Harekelerin ve işaretlerin kullanılması ile gelişim safhası	129
2.3.23. Mushaf hattı ile modern imla hattı arasındaki farklar	133
2.3.24. Kur'ân'ın ezberlenmesi	133
SONUÇ.....	135
KAYNAKÇA	138
EYMEN SÜVEYD'E AİT BAZI FOTOĞRAFLAR	146
ÖZGEÇMİŞ.....	152

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Eymen Rüşdi Süveyd'in izacet aldığı hocaları	21
Şekil 1.2. Eymen Süveyd'in öğrencileri.....	25
Şekil 1.3. Eymen Süveyd'in kırâat sened zinciri	28

TABLO DİZİNİ

Tablo. 2. 1. Dil bölgesinden çıkan harflerin mahreç tablosu	82
Tablo. 2. 2. Vakfın çeşitleri.....	115
Tablo. 2. 3. Kur'ân tilavetinde ibtidâ çeşitleri	121
Tablo. 2. 4. Yedi kelime	125

RESİM LİSTESİ

Resim 2. 1. Tecvid öğrenmenin hükmü ile ilgili tablo	76
Resim 2. 2. Harflerin ana mahreçleri.....	79
Resim 2. 3. Med ve lin harfleri (vâv)	80
Resim 2. 4. Dâd harfinin mahreci	82
Resim 2. 5. Râ'nın tefhîm ve terkîk ile okunmasının karşılaştırması.....	83
Resim 2. 6. Hems ve cehr sıfatlarında ses tellerinin durumu	85
Resim 2. 7. Beyniyye sıfatı (nûn ve mîm).....	86
Resim 2. 8. Itbâk ve infitâh sıfatlı harflerin karşılaştırılması	90
Resim 2. 9. Hecâ harflerine göre harflerin sıfatları (elif- sad)	94
Resim 2. 10. Gunneli idgâmın yapılışı	102
Resim 2. 11. İhfa'nın yapılışı ve tê ve dâl harflerinde ağzın akıldığı şekil	103
Resim 2. 12. Gunnenin zamanları	104
Resim 2. 13. Medd-i muttasıl ve ârız'ın bir kelimedede bir araya gelmesi	110
Resim 2. 14. Kur'ân kelimelerinin sonlarında vakf hali	125
Resim 2. 15. (Kâf/ ك) Harfinin gelişimi	128
Resim 2. 16. Itbâk harflerinin yazılışının gelişimi	129

KISALTMALAR DİZİNİ

b.	İbn, bin
bnt.	Binti
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
DİA.	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Ed.	Editör
H.	Hicrî
H.z.	Hazreti
ö.	Ölüm
s.	Sayfa
S.N.	Sıra no
nr.	Numara
TDV.	Türkiye Diyanet Vakfı
Thk.	Tahkik eden
yy.	Yüz yıl
vb.	ve benzeri

GİRİŞ

I. Çalışmanın Konusu

Eymen Süveyd, günümüz dünyasında meşhur kırâat tarîklerin icâzetini alan hem de öğrencilerine icâzet veren nadir şahsiyetlerdendir. “*Uluslararası Hafızlık Teşkilatı*” başkanı ve “*Müslüman Dünya Okuma Birliği Konseyi*” üyesi olan Eymen Süveyd, kırâat ilmî açısından, sadece Arap toplumunda değil diğer toplumlar tarafından da otorite olarak kabul edilmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın ana konusu günümüzde meşhur olan, Eymen Rüşdî Süveyd’in kıraat ilmindeki yeridir. Bununla beraber tecvid alanında kaleme almış olduğu *et-Tecvidu’l-musavvar* adlı eseridir.

Bu itibarla; Eymen Süveyd’in şahsi hayatı, ilmî kişiliği, hocaları, öğrencileri, kırâat ilmîindeki yeri, kırâat ve tecvid alanına kazandırmış olduğu eserler hakkında bilgiler verilecektir.

II. Çalışmanın Amaç ve Önemi

İslam dininin ana kaynağını Kur’ân ve sünnet oluşturmaktadır. Allah kelamı olan Kur’ân birçok ilmîn kaynağı ve konusu olmuştur. Bu ilimlerin başında bilhassa kırâat ilmî gelmektedir. Kırâat ilmînin doğuşu, Kur’ân’ın Hz. Muhammed’e nüzulü ile başlamış ve hicrî birinci ve ikinci asırda kırâat ekollerinin teşekkülüyle devam etmiştir. İlk dönemlerde şifâhî olarak aktarılan bu ilim, hicrî üçüncü asırdan itibaren kaleme alınıp telif ve tespitlerle sürdürülmüştür. Hicrî dördüncü ve beşinci asırda kırâat ilmî, tedvin ve tasniflerle disiplinli bir ilim haline gelmiştir. Bu dönem kırâat ilminin altın çağı kabul edilmektedir. Hicri dokuzuncu asırla birlikte kırâat ilmînde şifâhî aktarım sona ermiş ve kırâat ilmî kurumsal bir statüye sahip olmuştur.

Kırâat ilmînin en önemli amaçlarından biri, Kur’ân’ın harf ve kelimelerini hatalı okumaktan koruyup, doğru telaffuz edilmesini sağlamak ve sahih okuyuşu sonraki nesillere ulaştırmaktır.

İslam tarihi boyunca kırâat ilmînde çok sayıda âlim yetişmiştir. İslami ilimler arasında önemli bir konuma sahip olan kırâat ilminin günümüze ulaşması, âlimler ve kırâat ilmiyle meşgul olan kurrarlar sayesinde olmuştur. Nitekim bu âlimlerin ve kurrarların hayatlarını ve kaleme aldıkları eserlerini incelemek alan adına önemli bir katkıdır.

Bu çalışmanın amacı, günümüz İslam dünyasında kırâat alanında meşhur olan, kırâat alanıyla ilgili birçok eser telif eden, birçok öğrenci yetiştiren ve yetiştirmeye devam eden Eymen Süveyd'in hayatını ve kırâat ilmindeki yerini araştırmaktır. Bununla beraber Eymen Süveyd'in genel bir tecvid eseri olarak telif ettiği ve 21 dile tercüme edilen *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eserini tahlil etmektir.

Hâlihazırda Eymen Süveyd hakkında Dünya'da ve ülkemizde bir iki sayfalık genel bilgi dışında herhangi bir çalışma olmaması ve *et-Tecvidü'l-musavvar* adlı eserinin günümüzde Kur'ân-ı Kerîm'in tilavetiyle uğraşanların istifadesine sunulma arzusu bu araştırmanın ana hedefidir.

III. Çalışmada Uygulanan Metot ve Kullanılan Kaynaklar

Konumuzla ilgili araştırma yaparken ilgili kaynaklar taranacak ilgili veriler toplanacak ve daha sonra değerlendirilerek bir sonuca varılmaya çalışılacaktır. Bu süreç içerisinde bilimsel metot ve ilkeler dikkate alınacaktır.

Eymen Rüşdî Süveyd'in Kırâat İlmindeki Yeri ve *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eserini ele alan bu çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Eymen Süveyd'in yaşadığı dönemin siyasi ve ilmî durumu, şahsi ve ilmi hayatı, hocaları, öğrencileri, kırâat alanında telif etmiş olduğu eserleri, akademik çalışmaları, ses ve video kayıtları, canlı tv programları ve kırâat isnad zinciri gibi birçok konu hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca kaleme almış olduğu eserler içerisinde daha önemli ve kapsamlı görülen eserler detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Bahsi geçen bölümde bu konuları incelerken evvela müellifin kendi yazmış olduğu eserlere daha sonra detaylı bilgiler sunmak adına terâcim ve tabakât eserlere müracaat edilmiştir.

İkinci bölümde ise *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eser hakkında genel bilgiler verilmiş, eser üzerine yapılan tercümelerden bahsedilmiş ve eser, bölüm bölüm detaylı bir şekilde incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

1. EYMEN RÜŞDÎ SÜVEYDÎ’NİN HAYATI ve ESERLERİ

Eymen Süveyd’in fikirlerinin ve ilmî şahsiyetinin doğru ve sağlıklı bir şekilde tahlil edilebilmesi için doğduğu, yaşadığı yerin siyasi, sosyal, kültürel ve ilmî durumunun bilinmesi gerekmektedir.

Araştırmanın bu bölümünde, Eymen Süveyd’in doğduğu bölge olan Suriye’nin geçmişten günümüze genel bir özeti ele alınarak siyasi ve ilmî durumu incelenecektir.

1.1. Siyasi Durum

Günümüzde Suriye olarak bilinen Bilâdu’ş-Şam tarih boyunca Asur, Babil, Pers, Yunan, Roma, Bizans, Sâsânî, Emevi, Abbâsî ve Osmanlı gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır.¹ Suriye, 634 yılında İslam topraklarına katılıp 1150 yıllarından sonra ise Türk devletlerinin hâkimiyeti altına girmiştir. 24 Ağustos 1516’da Yavuz Sultan Selim (ö. 926/1520) komutanlığında Memlükler’e karşı yapılan Mercidâbık savaşı ile Suriye, Osmanlı hâkimiyeti altına girmiştir.²

1918 yılında Osmanlı Devleti’nin imzaladığı Mondros Antlaşması ile Suriye önce İngiltere’ye sonra İngiltere tarafından da Fransızlara devredilmiştir.³ Vatan Kitle, 1943 yılında yapılan seçim sonucunda Suriye’de yeni hükümete geçmiş ve Şükrü el-Kuvvetli (ö. 1967) Devlet Başkanı olmuştur. II. Dünya savaşından sonra 15 Nisan 1946 yılında Fransa, mandacılık yaptığı Suriye’den tamamen çekilmiş ve aynı yıl Suriye, Birleşmiş Milletlere; Suriye Arap Cumhuriyeti olarak katılmıştır. 17 Nisan tarihi Suriye’de milli bayram olarak ilan edilip her yıl kurtuluş günü olarak kutlanılmaktadır.⁴

Eymen Süveyd’in doğumundan önce Suriye’nin (1918-1946) siyasi yönetiminde, Fransa ve İngiltere başta olmak üzere dış devletlerin sömürgecilik ve manda anlayışı hâkim olmuştur.

¹ Ş. Tufan Buzpınar, “Suriye (Osmanlı Dönemi)”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/545-550; Mehmet Akıncı, “Suriye Tarihi Osmanlı Dönemi Suriye’inde Edebî ve Kültürel Hayat (1800-1918)”, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 (15 Eylül 2016), 115.

² Abdullah Manaz, “Dünden Bugüne Suriye” 10 (19 Kasım 2003), 1.

³ Manaz, “Dünden Bugüne Suriye”, 1; Seda Alpaslan - Yüksel Kaştan, “Suriye’deki Arap Milliyetçilerin Fransızlara Karşı Bağımsızlık Mücadelesi (1920-1946)”, *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences* 2/1 (28 Haziran 2020), 429.

⁴ Alpaslan - Kaştan, “Suriye’deki Arap Milliyetçilerin Fransızlara Karşı Bağımsızlık Mücadelesi (1920-1946)”, 431-432.

1950’li yıllarda Arap ülkelerin çoğunda etkili olan Arap milliyetçiliği ve panarabizm ideolojileri Suriye’de de kendini göstermiştir. Özellikle Sosyalist Baas Partisi’nin Arap milliyetçiliği söylemleri etkili olmuştur. Eymen Süveyd, Arap Milliyetçiliğinin, panarabizmin ve siyasi çalkantıların hâkim olduğu 1955 yılında Şam’da doğmuştur.

1958’de Mısır ve Suriye, Birleşik Arap Cumhuriyeti adı altında birleşmiştir. Baas Partisi’nin kapatılmasıyla 1961 tarihinde Suriye’de gerçekleşen askeri darbeyle Birleşik Arap Cumhuriyeti dağılmıştır.⁵ Böylece Eymen Süveyd, altı yaşındayken ilk ihtilal ile karşılaşmıştır.

İhtilâl sonucunda yapılan seçimi bağımsızlar kazanmış fakat Sosyalist Baas Partisi’nin öncülük ettiği panarabistler ve subaylar arasında çekememezlik ve huzursuzluklar cereyan edince 1963 yılında askeri darbeyle bağımsızların iktidarına son verilerek Sosyalist Baas Partisi iktidara geçmiştir. Askerler arasındaki dini ve etnik köken farklılığı, gruplaşmalara ve bu gruplaşmalarda gerginliğe sebebiyet vermiştir. 1966 ihtilâli, Salâh Cedîd (ö. 1993) ve Hâfız Esed (ö. 2000) grubunu iktidara getirmiştir. 1966 ihtilâlin’den sonra Savunma Bakanlığının Generali olan Hafız Esad, Kasım 1970’te askeri darbeyle iktidarı ele geçirmiş ve Şubat 1971 yılında ise yapılan seçimle yedi yıllık süreyle ilk Cumhurbaşkanı olmuştur.

Eymen Süveyd, ilkokul ile ortaöğretim eğitimini (1962-1974) siyasi çalkantıların ve askeri darbelerin yoğun olduğu Şam’da almıştır. Ancak Eymen Süveyd, bu siyasi kargaşanın içinde olan herhangi bir gruba taraf olmayıp, ilmî tahsili ile meşgul olmaya özen göstermiştir.

Hâfız Esad, 1971 tarihinden ölümü olan 10 Haziran 2000 tarihleri arasında yedi yılda bir yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerin hepsini salt çoğunlukla kazanmıştır. Eymen Süveyd, doğumundan 1974 yılına kadar Suriye’de kaldığı süre boyunca çoğunlukla ihtilal hükümetleri yönetimde bulunmuştur.

Hafız Esad, yönetimdeki Sünni Müslümanların yetkilerini kısıtlandırarak Suriyeli ve gayri Sünnî’lerden yönetim kadrosunu oluşturmuştur. Hâfız Esad’ın bu politikası birçok şehirde Sünnî halk tarafından eleştirilmiş ve Müslüman Kardeşler Harekâtının etkisiyle de zaman zaman isyanlara yol açmıştır.⁶

⁵ Buzpınar, “Suriye”, 37/554.

⁶ Buzpınar, “Suriye”, 37/554.

Hâfız Esad'ın 10 Haziran 2000'de ölümüyle oğlu Beşar Esad, 2001'de yapılan referandumla Suriye 'nin yeni Cumhurbaşkanı seçilmiştir.⁷ Suriye'de Arap Baharıyla çıkan isyan sonucunda ölen insanların sayısının artması ve Esad yönetiminin halka karşı orantısız güç kullanması sebebiyle Türkiye başta olmak üzere birçok devlet tarafından tepkiyle karşılanmış ve Birleşmiş Milletler öncülüğünde Beşar Esad yönetimine yaptırımlar uygulanmıştır.⁸ Suriye'de 2001 yılından günümüze Beşar Esad yönetimi devam etmektedir.

Yukarıda, Suriye'nin tarihine kısa bir göz atılmış ve Eymen Süveyd'in doğduğu döneme odaklanılarak Suriye'nin siyasi ve sosyal durumuna dair bilgiler aktarılmaya çalışılmıştır.

1.2. İlmî Durum

Birinci Halife Hz. Ebû Bekir'in (ö. 13/634) döneminde yapılan fetihlerle İslam hâkimiyeti altına giren Suriye, Hz. Muaviye (ö. 60/680) ile birlikte Emevi Devletinin siyasi ve idari merkezi olmuştur. Suriye'nin imar ve inşasında çok çaba sarf eden Emeviler'in katkılarıyla Şam, Dimaşk, Halep, Humus gibi birçok şehir ilim ve irfan yuvasının merkezi haline gelmiştir. Bu ilim meclisleri, evvela cami ve mescitlerde tahsil yapmak için kurulan küttab mektepleriyle başlamıştır. Bu mekteplerde ilmî olarak yapılan ilk çalışmalar; Kur'ân, kırâat, fıkıh ve hadislerle ilgili olup daha sonra ise batıya ait tıp, felsefe, kimya, astronomi gibi fenni eserler Arapçaya tercüme edilmiş ve hatta bu dönemde astronomik gözlemler yapabilmek için Dimaşk'ta rasathane inşa edilmiştir.⁹

Abbasiler ve Hamdaniler döneminde de Suriye coğrafyası, ilim noktasındaki parlaklığını devam ettirmiştir. Bu dönemde özellikle fıkıh, hadis ve tarih alanında birçok âlim, mütefekkir yetişmiş ve çevre ülkeler ve diğer beldelerden çok sayıda talebenin ilmî seyahat gerçekleştirdiği merkezi konum olmuştur. Selçukluların Suriye'ye hâkim olmalarıyla ilmî yayılma hız kazanmış ve Sâdıriyye Medresesi başta olmak üzere Suriye'de ilmin tahsil edileceği medreseler inşa edilmiştir. Eyyübiler ile de bu ilmî yayılma ve medrese geleneği devam etmiştir. XIII. yüzyılda başlayan Moğol istilas,

⁷ Buzpınar, "Suriye", 37/554.

⁸ Taşkın Deniz, "Arap Baharı Ve Türkiye: Siyasi Coğrafya Açısından Bir Değerlendirme", *Doğu Coğrafya Dergisi* 18/29 (30 Ocak 2014), 70.

⁹ "Düşüncenin Havzaları: İslam Düşünce Tarihinde Başlıca İlim ve Kültür Havzaları", *İslam Düşünce Atlası* (Erişim 01 Mart 2023).

birçok belde gibi Suriye’de de ilmî ve kültürel gerilemeye sebebiyet vermiştir. Daha sonra Memlûkler ile bu gerileme tekrar ilmî ve kültürel ilerlemeye dönüşmüştür. Suriye bölgesindeki ilmî ve kültürel hayat XVI. yüzyıldan itibaren yavaş yavaş gerilemiştir. Suriye, Osmanlı hâkimiyeti döneminde ise ilmî ve kültürel bakımdan, Memlûklerin devamı niteliğinde görülmektedir.¹⁰

23 Milyon nüfusa sahip olan Suriye, birçok etnik kökene ve dini yapıya sahiptir. Nüfusun %83’lük kısmını Sünni Araplar, %10’nu Kürtler, %5’ini Türkler, geriye kalan %2’lik kısmını da Çerkezler ve Ermeniler oluşturmaktadır. Suriye nüfusunun %75’lik kısmını Sünni-Müslümanlar oluşturmalarına rağmen ülkenin idare ve yetkili makamları, %12’lik nüfusa sahip olan Nusayrilerden oluşmaktadır.¹¹

Suriye, ilmî ve kültürel bakımından köklü bir tarihe sahiptir. Mondros Antlaşmasıyla ortaya çıkan Fransız mandası ve daha sonra dini ve etnik köken yapılaşması ya da iktidarı ele geçirme hırsıyla gerçekleşen siyasi, askeri darbelere maruz kalan Suriye, ilmî ve kültürel olarak her ne kadar gerilese de bu dönemde bölgede birçok âlim ve mütefekkir yetişmiştir.

Eymen Süveyd’in Yaşadığı Dönemdeki Önemli İlim Adamları

Eymen Süveyd’in yaşadığı dönemde Suriye’de çok yönlü âlimler bulunmaktadır. Eymen Süveyd’in çağdaşı olan âlimler arasında, kırâat ilminde, Ebu’l-Hasan Muhyiddin el-Kürdî ed-Dımaşki (ö. 2009), Muhammed Tâhâ Sukkar (ö. 2008), Abdü’l-azîz b. Muhammed Ali Uyûnü’s-sûd (ö. 1979), Mahmud Fâiz el-Dayr’atâ’ni (ö. 1965), Bekrî et-Tarâbîşî (ö. 2012), Muhammed Kerîm Racîh (ö.?), Muhammed Temîm ez-Za’bî (ö.), Yasin el-Cüveyceti (ö. 1965); hadis ilminde, Abdulfettâh ebû Gudde (ö. 1997) Muhammed Avvâme(ö.), Şeyh Muhammed Naim Araksusi(ö.); fıkıhta, Mustafa Ahmed ez-Zerkâ (ö. 1999), Abdullah Sirâceddin (ö. 2002), Ebü’l-Yüsr Âbidîn (ö. 1981); fikir adamı ve âlimler, Muhibbüddin el-Hatîb (ö. 1969), Muhammed Behcet el-Baytâr (ö. 1976), Muhammed Sâlih er-Ferfûr (ö. 1986), Hasan Habenneke el-Meydânî (ö. 1978) Ratib en-Nablusi, Şam İslam Âlimleri Başkanı Şeyh Usame er-Rıfai‘, Ahmet Muaz el-Hatib gibi birçok âlim zikredilebilir.

¹⁰ “Düşüncenin Havzaları”. (Erişim 01 Mart 2023)

¹¹ Ahmet Bağlıoğlu, “Suriye’de Mezhep Hareketlerinin Güncel Siyaset Üzerine Etkileri”, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi* 6/2 (31 Aralık 2013), 506.

Eymen Süveyd, yukarıda çağdaşı sayılan Muhyiddin el-Kürdî, Muhammed Tâhâ, Abdül-azîz b. Muhammed Ali Uyûnü's-sûd, Yasin el-Cüveyceti, Ratib en-Nablusi, Usame er-Rıfâi, Mahmud Fâiz el-Dayr'atâ'ni gibi âlimlerden ders almıştır.

1.3. Hayatı

Eymen Süveyd'in tam adı, Eymen Rüşdî Süveyd'dir. Eymen Süveyd, "Süveydî" nisbesini, baba tarafından dedesi olan Şam'lı büyük âlim Muhammed Emin Süveyd'den¹² (ö. 1936) almıştır. Süveydî ailesi, Irak kolundan Şam'lı meşhur bir aile olarak tanınmaktadır. Bu ailenin kökeninin Hz. Muhammed'in amcası Hz. Abbas'a dayandığı aktarılmaktadır.¹³ Eymen Süveyd'in künyesi ise Kur'an'ın hizmetkârı anlamına gelen Hadimu'l- Kur'an'dır.

Eymen Süveyd'in babası Rüşdî Süveyd¹⁴'dir. Eymen Süveyd, Dr. Rihâb Şakakî¹⁵ ile evli olup, bu evlilikten yedi çocuğu¹⁶ bulunmaktadır.

¹² Tam adı Muhammed Emin b. Muhammed b. Ali Süveyd'dir. M. Emîn, 1855 yılında Şam'da doğdu. M. Emîn, Şam'da bulunan Abdülganî el-Meydânî (ö. 1961), Bedreddîn el-Hasenî (ö. 1935), Muhammed Selim el-Attâr (ö. 1307-1889), Ebu Bekr el-Attâr (ö. 1902) gibi kırâat âlimlerinden ders aldı. Daha sonra ise ilim tahsili için Ezher'e gitti ve orada beş yıl kaldı. Sonra tekrar Şam'a dönerek Şam'da fıkıh ve fıkıh usulu dersleri verdi. Şer'i ilimlerde kendine özel metotla verdiği dersler ile ün kazandı. Osmanlı hükümeti onu Şam'daki Derviş Paşa Camiinde Hanefî fıkımî öğretmekle görevlendirmiş ve kendisine bazı yüksek ilmî dereceler verilmiştir. M. Emîn, İslam ülkelerinin durumunu yakından görmek ve ilmî birikimini artırmak için; Türkiye, Mısır, Hindistan, İran, Irak, Fas, Filistin, Hicaz, Yemen ve Buhara, gibi beldelelere çok sayıda seyahat gerçekleştirmiştir. M. Emîn, İslam beldelerin birçoğunda çok sayıda talebe yetiştirdi. Bu talebelerden bazıları şunlardır: İshâk Akîl Azzûz (ö. 1994), Hasan b. Muhammed el-Meşşât (ö. 1979), Muhammed bn. Muhammed el-Kettânî (ö. 1973), Muhammed Yasin el-Fedânî (ö. 1989), Muhammed ebu'l- Hayr el-Meydânî, Abdülazîz b. Muhammed Ali Uyûnü's-Sûd (ö. 1979), Abdülkerîm er-Rifâî (ö. 1979), Abdülgaflâr b. Abdülganî Uyûnü's-Sûd (ö. 1930). M. Emin'in Eserlerinden ise sadece *Teshîl'ul-husûl âlâ kavâi'di'l usûl ve risâletu fi târihi'l-Kudus* adlı iki el yazmasına ulaşılmıştır. M. Emîn, vefatından üç gün öncesine kadar da derslerine devam etmiş ve 4 Kasım 1936'da vefat etmiştir. M. Emîn'in cenazesi Emevî Camiinde kılınp, Şam'da ki Babu's-Sagîr mezarlığına defnedilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Mecâlisu'l-vefâi ve's-sebât, "Muhammed Emîn Süveyd'in Hayatı", YouTube (23 Aralık 2019), 00:15:30-01:06:19.

¹³ Vikipedi, "Muhammed Emîn Süveyd", (Erişim 07 Nisan 2023).

¹⁴ Babası hakkında detaylı bilgi bulunmamakla birlikte aile geleneği ve yapısından hareketle ilimle meşgul olduğunu ifade etmek mümkündür.

¹⁵ Tam adı. Rihab bnt. Muhammed Mufid Şakakî'dir. Dr. ünvanına sahip olan Rihab Şakakî, eşi ve hocası olan Eymen Süveyd'in ders ve konferanslarından derlediği notları, eşinin riyasetinde kendi özel uslubuyla kaleme almış olduğu Hilyetu't-tilâveti fi tecvidi'l-Kur'an (Kur'an tilavetinde Mükemmellik) adlı eseri bulunmaktadır. Dr. Rihâb, eşi ve hocası olan Eymen Süveyd'in yanında Kur'an'ın tamamını Âsım kırâatının Hafs Rivayetinden Tayyibetu'n-neşr tarikinden, kırâat-ı aşareyi ise Şatıbiyye ve Durre tariklerinden okumuştur. Bkz. Şakakî Dr. Rihâb bnt. Mufid, Hilyetu't-tilâveti fi tecvidi'l-Kur'an (Cidde: Mektebetu Ravî'l-Memleketi, 2008), 4.; "İmtâu'l-fudalâi biterâcimi'l-kurrâ" (Erişim 06 Eylül 2023).

¹⁶ Eymen Süveyd'in dört erkek ve üç kız olmak üzere toplam yedi çocuğu bulunmaktadır. En büyük çocuğu Dr. Muhammed Bera'dır. M. Bera, Amerikada dış tabipliği bölümünden mezun olup, dış doktoru olarak çalışmaktadır. Aynı zamanda İmplant alanında da uzmanlaşmıştır. İkinci çocuğu, Meryem, Cidde'de bulunan Kral Abdulaziz Üniversitesi bilgisayar bölümünden mezun oldu. Üçüncü çocuk olan İyme'de aynı üniversite ve aynı bölümden mezun oldu. Dördüncü çocuk olan Emine ise aynı üniversitenin ezcanelik

Eymen Süveyd, 2014 yılında İkra' kanalında Muhammed el-Ca'beri ile yaptığı hatıralar programında hayatı ve hatıraları ile ilgili soruları cevaplamaktadır.

Eymen Süveyd, hayatını ve hatıralarını şöyle anlatmaktadır:

Ben, 1955 yılında Suriyen'in Dımaşk şehrinde doğdum ve annemle babamın yanında büyüdüm. Anne babamın biricik evlatlarıydım, benden yaklaşık üç buçuk yıl sonra bir kız kardeşim dünyaya geldi. Her çocuk gibi ben de ilköğretim öncesindeki hazırlık aşamasındaki okula başladım ve orada üç yıl kaldım.

O vakti hatırladığımda -doğal olarak- zor, ürkütücü bir ortamda eğitimin gerçekleştiğini söyleyebilirim, çünkü çok küçüktüm ve orada dayak ve bağırma vardı. Ama orada -Allah'a hamdolsun- okuma-yazma ve aritmetiğin temellerini öğrendim. İlk ilkokula gittiğimde -Yüce Allah'ın lütfuyla- öncüydim ve her zaman birinciydim.

Cenâb-ı Hakk'ın üzerimdeki lütuflarından biri de, fitrî olarak ilmî sevmemdir, yani ben ilmî kerhen öğrenmedim, severek öğrendim. Bu temel bir husustur. Dilerim çocuklarımız ve sevdiklerimiz de öğrendikleri zaman kerhen öğrenmezler, çünkü kerhen bir şeyi öğrenen kişi o şeyi tam olarak kavrayamaz.

Öğrencilerden çok duyuyoruz -sınavları geçince- “insan keşke elini başına uzatsa ve para çıksa” derler. Niçin kardeşlerim böyle söylüyorsunuz bu bilgi çok yararlıdır. Allah'ın üzerimdeki lütfundandır, çocukluğumdan beri ilmî, matematiği, aritmetiği, Arap dilini ve dersleri sevmişimdir.

Ben de herhangi bir çocuk gibi, ilkokul birinci sınıfa başladım, sonra da ikinci sınıfa... İlkokul ikinci sınıf hariç -onda ikinciydim - diğer tüm sınıflarda, ilkokul bitinceye kadar -Allah'a hamdolsun- hep birinciydim.

İlkokulu, üçüncü sınıfa kadar “Ravdatu'l- etfal” adında bir okulda okudum, dördüncü sınıfı “Medresetu't-Taberî” adında bir okulda, beşinci ve altıncı sınıfı ise Şam Salahiye'deki Beyaz Köprü bölgesindeki “Medreset'ü Ömer bin Abdü'l-Aziz” adlı bir okulda okudum.

Ortaokulu (bizde/Şam'da ona “i'dadiyyeh” denilmektedir.) ve liseyi Dımaşk'taki en büyük lise olan ve eski Şam'lıların “Medreset'ü techizi'l-ülâ” olarak isimlendirdikleri “Cevdetü'l-Haşimi” adlı lisede okudum.

bölümünden mezun oldu. Bekir, tıp fakültesinden mezun olup, doktor olarak çalışmaktadır. Diğer iki çocuğu ise Ömer ve Nur'dur. Bkz. İkra' Kanalı, “Eymen Rüşdî Süveyd (2)”, YouTube (20 Mayıs 2014), 00:01:09–00:02:46.

Bu okulun, üzerimde büyük bir fazileti mevcuttur. Burada Suriye'nin en iyi okul öğretmenleri arasında yer alan öğretmenlerimizden öğrenimde bulundum. Bu öğretmenlerin başında, -İslami davette bulunan, tanınan ve meşhur olan- “Ratib en-Nablusî” gelmektedir. Bu zat, bana ortaokul ikinci sınıf ve lise üçüncü sınıfta ders vermiştir. Bu zat, kitap yazımını devam ettirirken, dersimizi de vermiştir (Allah onu korusun). Aynı şekilde seçkin bir matematik öğretmeni olan ve kitap yazımında bulunan Adi'l- Beyrutî de dersimizi vermiştir.

Bu okulda güzel anılarım var, birçok teneffüste ben ve bazı arkadaşlarım - konuşmak, oynamak vs. yapmak yerine- okul bahçesinde ikişer olarak yürüyüp Kur'ân'ı gözden geçirirdik. O günler güzel günlerdi ve her hatırladığımda, onları sevinçle hatırlıyorum. Allah'a hamd olsun.¹⁷

Daha sonra Elektrik mühendisliği Fakültesi'ne yerleştim ve orada üç yıl kaldım. Mühendislik Fakültesi'nden ayrıldıktan sonra Mısır'a Ezher Üniversitesi'ne gittim ve Ezher'deki Arap Dili Fakültesi'ne girdim ve yıllar, birbiri ardınca geçti. Sınavdan yaklaşık bir ay önce gider, kitaplar alır ve müfredata bakardım. Eğitimini aldığımız derslerin çoğu, Şam'daki hocalarımızdan ders aldıklarımızdı bu yüzden Ezher'de lisans diplomasını alıncaya dek buradaki eğitim bana zor gelmedi.

Sonra bu (lisans diploması almam zamanı), Suudi Arabistan'da Cidde şehrinde ikametime denk geldi, ben de Ümmü'l-Kura Üniversitesi'ne başvuruda bulundum ve - Allah'a hamdolsun- Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edildim. Yüksek lisans döneminin birinci yılı geçti ve 11 kişi içerisinde birinci oldum, bundan sonra da yüksek lisans tezine başladım ve -Allah'a hamd olsun- mükemmel bir dereceyle bitirdim.

Daha sonra doktora tezimi, Ümmü'l-Kura Üniversitesi, Arap Dili Fakültesinin Kur'ân kırâatleri bölümünde kaydettim. Ayrıca Ezher'de ikinci bir doktora kaydı yaptım ve her iki tezle devam ettim. Önce Ümmü'l-Kura Üniversitesi'ndeki tez bitti, onu savundum ve mükemmel bir derece ile kabul edildi -Allah'ım, sana hamd olsun-. Bundan sonra, başka bir konudaki El-Ezher Üniversitesi'nin tezini devam ettirdim -Allah'a hamd olsun- birincilik şerefi onuru ile mükemmel bir dereceyle bu tezi de bitirdim.

Ezher'deki savunma komitesi beş doktordan oluşmuştu, bu nadiren oluşan bir durumdu, tezin büyüklüğünden bu durum meydana gelmişti. Fakülte yönetimi, tezlerin savunulmasında adet olduğu üzere bu tezin üç doktor komitesi ile savunulmasının yeterli

¹⁷ İkra' Kanalı, “Eymen Rüşdî Süveyd (1)”, YouTube (11 Mayıs 2014), 00:01:25–00:05:35.

olamayacağını, komitede beş doktorun bulunması gerektiğini belirtti. (muhabire hitap ederek) Eymen kardeşinin durumunu beş doktor karşısında tahmin edebilirsin. Birincisi başlıyor gözlemlerini anlatıyor, tabi bende ona cevap vermem gerekiyor. Sonra o bitiriyor ikincisi başlıyor, sonra üçüncüsü, sonra dördüncüsü, sonra beşincisi.¹⁸

Hayatınıza etki eden kişi kimdir?

Hayatımı değiştiren kişi, ilkokul 6.sınıftaki öğretmenimdi. 6. sınıftan önce her normal çocuk gibi ailesi ve arkadaşlarıyla vakit geçirir, bisiklete biner ara ara da futbol oynardım. Fakat küçüklüğümde beri de okumak benim için bir aştı. Biz çocuklar, o dönemin meşhur Samîr Binjlad, Samîr Mîki ve Süpermen gibi çocuk dergilerini okurduk. Küçüklüğümde çocuklarla oturmayı sevmeyip, büyüklerle oturup onları pür dikkat dinlerdim. Hatta 5.sınıftayken öğretmenim beni, senin aklın lise 3. sınıfta olan kişiler gibi diye vasıflandırmıştı. Hocamın beni bu şekilde vasıflandırması benim hoşuma gitmişti.

İlkokul 6.sınıfta ki hocam Nizâr et-Tayyân'la (ö.?) hayatım değişti. Zira İslami ilimlere olan ilgim onun sayesinde başladı. Okulda bize fıkıh derslerini verirdi. Abdestin ve namazın hükümlerini açıklar sonra onlarla ilgili şiirleri bizlere ezberletirdi. Çok şükür ben, 6. sınıfta da okul birincisi olmuştum.

6. sınıfta yaklaşık 12 yaşımıdayken hocam Nizâr et-Tayyân, Ramazan ayında bir gün beni, Şam Kurrâsı Hüseyyin Hattab'ın (ö. 1988) yanında teravih namazını kılmaya götürmek istedi. Bu Kurrânın, teravih namazını Hafs rivayeti dışında kıldırdığını söyleyince bu durum çok tuhafıma gitti ve bu meyanda hocamla aramda şöyle bir diyalog geçti:

Ben: Hafs rivayeti nedir?

Hocam: Kur'ân rivayetlerle okunmaktadır. Hafs ve Verş kırâati de bu rivayetlerdendir. Mesela Duhâ sûresi Verş rivayetine göre, (وَالضُّحَىٰ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ)¹⁹ şeklinde okunmaktadır.

Ben: Bu nasıl bir kırâat? Kur'ân'ı nasıl böyle okurlar? Böylece Kur'ân-ı tahrif etmiş olmuyorlar mı?

Hocam: Hayır, hayır böyle söyleme! Şayet bir şey sormak istiyorsan da edebe uygun sor! Bu şekil okunan kırâat çeşidi Verş rivayetidir.

Ben: Farklı bir okuyuş olan bu kırâatı, Peygamber efendimiz de bu şekilde okumuş mu?

¹⁸ İkra', "Eymen Rüşdi Süveyd (1)", 00:05:36–00:08:00.

¹⁹ Duhâ Sûresi, 93/1-2

Hocam: Evet, bunlar Arap harfleridir. Arap harfleri arasında lehçe farklılığı olabilir. Zaten bütün Araplar muteber olan fasih Arapçayı konuşmuyorlar.

Böylece bu konuşma sona erdi ve daha sonra benim yanımdakilerle beraber Şam'da ki Büyük Beni Ümeyye Mescidine gittik. O sırada Hüseyin el-Hattab Meşhed-i Hüseyinî denilen caminin bir bölümünde namaz kıldırıyordu. Bizde ona tabi olduk. Şeyh Hüseyin çok mütevazı ve vakur bir âlimdi. Ayrıca kırâat talimini ağırdan icra ederdi. Bu geceden sonra kalbime Kur'ân'a karşı bir sevgi oluştu ve içimden dedim ki ben Hüseyin Hattab gibi Kur'ân'ı ezberleyip Kur'ân-ı Kerim'in kırâatlerini de öğreneceğim diye kendime söz verdim.²⁰

Doğduğunuz ev ve bu evle ilgili hatıralarınız nelerdir?

Babam Rüşdî Süveyd'in Şam'ın Şalen caddesinde inşa ettiği evde doğdum. Çocukluğumdan Üniversite çağına kadar bu evde yaşadım. Bu evin her köşesine ait birçok hatıralarım bulunmaktadır.

Burası benim büyüdüğüm odam.²¹ Annem beni bu odada uyuturdu. Daha sonra ise bu oda misafir odasına dönüştü. Sonra bu odada bir kütüphane cenab-ı hak bana nasip etti. Bu kütüphanemin²² ilk kitabı Feyrûz Ebâdî'nin *el-Kâmûsi'l-Muhît* adlı eseridir. Bu eseri, ilkokul 6.sınıfta topladığım harçlıklarla sahafçıdan satın almaya gittim. Sahafçıya bu eseri sorduğumda -bana bu eser, senin yaşına uygun değil ağır bir kitaptır bunu büyüyünce alman daha uygun olur- dedi. Bende ona, Hocam bu kitaptan övgüyle bahsetti ve bu kitabı şimdi satın almak istediğimi söyleyerek kitabı satın aldım. Eve mutlu bir şekilde döndüm ve direk kitabı açarak okumaya çalıştım. Fakat sahafçının dediği gibi kitaptan çok az anladım ve gerçekten yaşıma uygun bir kitap değildi. Fakat yıllar sonra Rabbimin izniyle Arap dili bölümünde iki doktora yaparak Arap dili alanında uzmanlaştım. Şuanda bu eser en sevdiğim kitaplardan biridir. Arap kelimeleri hakkında bilgiye ihtiyaç duyduğumda sıklıkla bu esere müracaat ederim.²³

Medrese eğitiminizi nerde aldınız?

Şam'da Halit b. Velid mahallesinde bulunan Zeyd b. Sabit el-Ensarî mescidinde yetiştim. Burada hocam Abdulkerîm er-Rifaî'den (ö. 1973) sarf, nahiv, belâgat, fıkıh

²⁰ İkra', "Eymen Rüşdî Süveyd (1)", 00:08:00–00:11:56.

²¹ Eymen Süveyd'in büyüdüğü oda bkz. s.150.

²² Eymen Süveyd'in ilk kütüphanesi bkz. s.150.

²³ İkra', "Eymen Rüşdî Süveyd (1)", 00:11:57–00:14:30.

ibâdat ve muamelat, ferâiz, tefsir, hadis, fıkıh usulü ve diğer dil ilimleri ile şer’i ilimleri aldım. Bu mescidin ve hocamın ilmî şahsiyetim üzerinde çok etkisi vardır.²⁴

Sevdiğiniz yemekler nelerdir?

Yemeği seviyorum bedenimizin ihtiyaç duyduğu bir gıdadır. Benim sevmediğim yemek pek azdır. Onlardan biri işkembe diğeri de kelle paçadır. Bunlar dışında kalan yemekleri sevmişimdir. Şam yemeklerinden Şeyhü’l- mahşi,²⁵ bezelyeli pilav²⁶ yemeğini çok severim. Ayrıca bazı insanlar tarafından lahmacun diye adlandırılan yemeği de severim. Tüm yemeklerde hayır ve bereket vardır.

Boş vakitlerinizi nasıl geçiriyorsunuz?

Doğru söylemek gerekirse 13-14 yaşlarımdan itibaren boş vakit geçirdiğimi bilmiyorum. Vakıt satan birini bilseydim gider ondan vakit satın alırdım. Çünkü gönül yüce olduğunda cisimler onu anlamakta zorlanırlar. Yani kişinin yanında Ümmet standartları üstünde hedefleri olunca öğrenmek, öğretmek ve onların standartlarını yükseltmek ister.

Sporla ilgileniyor musunuz özellikle futbol ile?

Boş vaktim yok. Keşke boş vaktim olsaydı belki yüzme sporunu yapardım. Sağlığım içinde doktorlar benden yürüyüş yapmamı istiyorlar. Bende bunu istiyorum fakat yürüyüş yapmak için vakit bulamıyorum. Bu yaptığım yanlış bir şey. Bunu yeniden planlamam gerekiyor. Futbol sorusuna gelince ilkökul 5. sınıftayken arkadaşlarımızla top oynadığımız bir gün birinin vurduğu top karnıma isabet etti. Bunun sonucunda çok ağrı hissettim ve o günden sonra futbol ile aram açıldı. Ayrıca futbolu da sevmiyorum.

Kâbe’ye girme hikâyeniz?

İki kere Kâbe’nin içine girme şerefine nail oldum. İlk girdiğim zamanın manevî hazzını unutmam mümkün değildi. Hamdolsun daha sonra tekrar girmek nasip oldu. Kâbe’ye ilk girdiğim zaman, Kâbe’nin tam ortasında üç hatim tamamladım. Her hatmim on saat sürdü. Öyle zannediyorum ki bu durumun günümüz çağında başka bir örneği yoktur. Ayrıca başka bir anım ise, Kâbe’nin normalde üstü her zaman kapalı olur. Benim girdiğim zaman bakımda olduğu için üst kısmı açıldı. Kafamı kaldırdığımda gökyüzünü ve yıldızları görüyordum. Bu da zannımca kimsenin karşılaşmadığı bir durumdu.

²⁴ İkra’, “Eymen Rüşdî Süveyd (1)”, 00:18:04–00:19:00.

²⁵ Piriñsiz kabak dolması içinde sadece kıyma olur ve yahut yanında yoğurt ve şehriyeli pilav olur.

²⁶ Domates, bezelye ve piriñ et suyuyla pişirilip yapılır sonra yanında yoğurt da bırakılır.

Eymen Süveyd'in mektep tahsili kısaca şöyledir: İlköğretim ve ortaöğretimini 1974 yılına kadar Şam'da tamamladı. Ardından Elektrik mühendisliği Fakültesinde okumak üzere Mısra gitti. Bu bölümde üç yıl kalıp Ezher'e geçti. 1981 yılında Kahire'de ki Kırâat Enstitüsünden tecvid icâzetini aldı. 1982 yılında ise Ezher'den Arap Dili bölümünde lisans derecesini aldı. 1990 yılında Ümmülkurâ Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Fakültesi bölümünde Dr. Muhammed Mahmûd et-Tanâhî (ö. 1999) danışmanlığında *et-Tezkira fî kırâat-i Semân li'l- İmâmi Ebu'l-Haseni* adlı tez konusuyla yüksek lisans eğitimini dereceyle bitirdi. 1998 yılında doktorasını yine aynı Üniversite ve Bilim Dalında Dr. Abdulfettâh Buhayrî İbrâhîm (ö. 2006) danışmanlığında *el- 'İkdu'n-nadîd fî şerhi 'l-kasîd li's- Semîn el-Halebî* adlı tez konusuyla doktora eğitimini dereceyle bitirdi. Aynı zaman 1999 yılında Ezher'de *el-Kâmi 'l- fî 'l-kirâ'ati 'l- hamsîn li'i-Huzeylî fî kısmı ferşi 'l-hurûf* adlı doktora tezini de dereceyle bitirdi.

1.4. Hocaları

Bu bölümde, Eymen Süveyd'in kırâat ilminde istifade ettiği ve icâzet aldığı hocalarının kısaca ilmî hayatlarına ve hocalarında okuduğu kırâat usulü ve tarîki ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.²⁷

1.4.1. Ebu'l-Hasan Muhyiddin el-Kürdî ed-Dımaşki (ö. 2009)

Eymen Süveyd'in kırâat ilminde ilk icâzet aldığı hocasıdır. Hafs rivayetinin Şatıbiyye tarîki ile Kur'ân'ın tamamını yanında ikmal eden Eymen Süveyd, daha sonra Şatıbiyye ve Durre tarîkleri ile on kırâatın hepsini mezkûr hocasının yanında tamamladı. Bu okuma 1979 yılında Suriye'nin Dımaşk şehrinde gerçekleşti.²⁸

Tam adı Muhyiddin b. Hasan b. Mer'î b. Hasan Ağa b. Ali el-Kürdî' ed-dârî'dir. Aslen Diyarbakırlı olan Muhyiddin el-Kürdî, 1912 yılında Şam'da, babasının yaşadığı Hayvatia semtinde doğdu. Anne babasının gözetiminde büyüyen Kürdî'nin yetişmesinde dindar olan annesinin etkisi büyüktür.²⁹ Maddi sıkıntılardan ötürü babasıyla beraber kasap dükkânında çalışan el-Kürdî, 12 yaşında Şeyh İzzeddin el-Iraksusi'nin (ö.?)

²⁷ Hocalarının kronolojik sıralanması, Eymen Süveyd'in *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eserinde ele aldığı şekliyle incelenmiştir.

²⁸ Dr. Ayman Swaid, "Muhyiddin el-Kurdi ebu'l-Hasan ed-Dımaşki'nin Eymen Rüşdi Süveyde İcâzeti", YouTube (25 Ağustos 2021), 00:00:01-00:09:36.

²⁹ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains* (By al-Tanzil Institute of Quranic Sciences, 2019), 116.

yanında Kur'ân'ı ezberlemeye başladı. İş hayatında fırsat buldukça ezberini yapan el-Kürdî, iş çıkışı hocasının yanına giderek ezberini dinletmeye özen gösterirdi. Zamanın şartları onu Amman'a çalışmaya zorlayana dek, iş ve ilmî serüveni böyle devam etti. Bu süre zarfında Kur'ân-ı Kerim hıfzını Tâhâ sûresine kadar sürdürebilen el-Kürdî, Şam'a dönünce eksik kalan hıfzını 17 yaşında mezkûr hocasının yanında tamamladı. Kırâatını çok beğenen hocası, el-Kürdî'nin kırâatine çoğu zaman eşlik eder ve bazen de bir oturuşta Kur'ân'dan on cüz okudukları olurdu.³⁰

el-Kürdî, Kur'ân'ın tamamını Hafs rivayetiyle hocası Iraksusi ve büyük kırâat âlimlerinden Şeyh Fâiz el-Dayr'atâ'ni'ye (ö. 1965) arz ederekten onlardan icâzet aldı. Dayr'atâ'ni, on kırâati okuması için onu teşvik etti. Muhyiddin el-Kürdî'de hocasının tavsiye ve teşvikine uyarak Şatıbiyye ve Durre tarîklerinden kırâat-ı aşereyi kendisine arz etti.³¹

el-Kürdî, 2009 yılı 7 Ağustos Cuma gecesi 97 yaşında vefat etti.³²

1.4.2. Muhammed Tâhâ Sukkar (ö. 2008)

Eymen Süveyd, Şeyh Muhammed Tâhâ'ya Kur'ân-ı Kerîmi Âsım kırâatının Hafs rivayetiyle Şatıbiyye tarîkinden okudu.³³

Şeyh Muhammed Tâhâ Sukkar, 1922 yılında Şam'ın Sâlihiye mahallesinde sâlih bir anne ve babanın evladı olarak doğdu. Babası 5 yaşındayken vefat etmesiyle yetim bir çocuk olarak büyüdü. Hafız olan annesinin yanında 15 yaşında hafızlığını tamamladı.³⁴ Ramazan ayında teravih namazını her gün Emeviyye camiine giderek Şeyh Yasin el-Cüveyceti'nin (ö. 1965) arkasında eda ederdi. Bir gün teravih namazından sonra Muhammed Tâhâ'yı fark eden Şeyh Yasin, teravih namazına sürekli katılım sağladığı için dikkatini çeken Muhammed Tâhâ'ya ne işle meşgul olduğunu sordu. Muhammed Tâhâ'da kendisinin Kur'ân'ı ezberlediğini ve teravih namazıyla da hafızlığını pekiştirdiğini söyledi. Sonra Şeyh Yasin hafızlığını kimin yanında yaptığını sordu. Muhammed Tâhâ da annesinin yanında yaptığını söyleyince, Şeyh Yasin annen kimin yanında okudu diye soru yöneltti. Muhammed Tâhâ da annesinin kimsenin yanında

³⁰ M.Saleem Gaibie, *The Oral Transmission of the Quran* (Dar al-Turath al-Islami, 2011), 116.

³¹ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 117.

³² M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 118.

³³ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 125.

³⁴ Hussam Dımaşki, "Muhammed Taha Sukkar", *Suriyenin Modern Tarihi* (Erişim 01 Aralık 2022).

okumadığını kendi imkânları ile hafızlığını yaptığını ama buna rağmen akıcı bir okuyuşu olduğunu söyledi.³⁵

Daha sonra ise Yasin el-Cüveyceti kendisini Kırâat ve tecvid alanında geliştirmek için bir hocanın yanına gitmesini tavsiye etti. Şeyh Yasinin tavsiyesi ile Fâiz el-Dayr'atâ'nin bulunduğu Tevbe Camiine gitti. Şeyh Fâiz'in yanında Kur'ân-ı Kerimi tecvidli güzel bir okuyuşla tamamladıktan sonra Şatıbiyye ve Durre tariklerinden kırâatını hocasına arz etti. Daha sonra ise on kırâatı infirâd usulü ile tamamladı.³⁶

Şeyh Muhammed Tâhâ 13 Ağustos 2009 yılı Çarşamba günü sabaha karşı vefat etti. Cenaze namazı Emevi camiinde kılındı. Vefat etmeden önce rüyasında Muhyiddîn İbnü'l-Arabî'yi (ö. 638/1240) gördüğünü ve kendisine sana yanımızda yer ayırdık dediğini anlatıp, bu rüya üzerine de İbnü'l-Arabî'nin yanına defnedilmesini oğluna vasiyet etti. Vasiyeti üzerine İbnü'l-Arabî'nin türbesinin yanına defnedildi. Suriye'de çıkan iç savaş sebebiyle türbesi Cezayir'e, Prens Abdülkâdir'in (ö. 1300/1883) bulunduğu türbeye nakledildi.³⁷

1.4.3. Abdülazîz b. Muhammed Ali Uyûnü's-sûd (ö. 1979)

Eymen Süveyd, Şeyh Abdulaziz'e Kur'ân-ı Kerîm'in tamamını Hafs rivayetiyle Âsım kırâatının Tayyibe tarîkinden okudu. Daha sonra kırâat-ı aşereyi Tayyibetü'n-Neşr tarîkinden indirâc usulü ile okudu. Bu okuma 1978 yılında Suriye'deki Zabadânî ovasında gerçekleşti.³⁸

Tam adı Muhammed Şeyh Ebu Abdurrahman Abdülaziz b. Şeyh Muhammed Ali b. Şeyh Abdülganî'dir. Lakabı ise Siyah gözlüdür. Abdülaziz, 1917 yılında Suriye'nin Humus ilçesinde doğdu. İlim ve fazilet bakımından kadîm bir aileye mensuptu. Abdülaziz, ilim ve irfan meclisi olan bir evde büyüdü. Babası Muhammed Ali ve amcası Abdulgaffar Humus'un büyük âlim ve kanaat önderlerindendi.³⁹

Mükemmel bir hafızaya sahip olan Abdülaziz, kütüb-i sitteyi ve ek olarak diğer şer'i kitapları ezberledi. Daha da önemlisi Kur'ân'ın tamamını 28 günde hıfz etti.⁴⁰

³⁵ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 114.

³⁶ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 115.

³⁷ "M. Hussam Dimaşki" (Erişim 01 Aralık 2022).

³⁸ Dr. Ayman Swaid, "Abdülazîz Uyûni's-Sûdi'l-Himsî'nin Eymen Rüşdi Süveyde İcâzeti", YouTube (3 Eylül 2021), 00:01:00-00:13:20.

³⁹ el-Ma'rife, "Abdülazîz b. Muhammed Ali Uyûnü's-sûd" (Erişim 03 Aralık 2022).

⁴⁰ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 111.

Namaz ibadetine çok ihtimam gösterir, 5 vakit namazı hiçbir zaman tek kıldığını hatırlamadığını söyler ve sürekli namazlarını cemaatle eda ederdi.⁴¹ Abdülaziz, Arap dilinde ve şer'î ilimler; tefsir, hadis, hanefî fikhı ve kırâat ilminde çok donanımlı biri olup, bu ilimlerde Humus'un öncüsü sayılırdı. Ayrıca Humus'un fetva müftüsüydü.⁴²

Abdülaziz, Kırâat ilimlerini Şam, Mısır ve Hicaz'da ki kırâat âlimlerden aldı. Bununla ilgili bilgiler şunlardır:

- Mısırlı Şeyh Süleyman el-Fâruskuri'nin (ö.?) yanında Şatıbiyye tarikinden yedi kırâat aldı.
- Şamlı Muhammed Selim el-Helvani'nin (ö. 1944) yanında Şatıbiyye ve Durre tariklerinden on kırâati okudu.
- Şeyh Abdulkadir Kuveydir'e (ö. 1950) Tayyibetü'n- Neşr tarikinden on kırâati okudu.
- Mekke-i Mükerrermin Şeyhu'l kurrâsı Ahmed b. Hâmid b. Abdürrezzâk el-Hüseynî et-Ticî'ye (ö. 1949) on dört kırâati okudu.
- Mısır'da Reîsülkurrâ olan Muhammed el-Dabbâ' dan (ö. 1961) on dört kırâatın icâzetini aldı.⁴³

Abdülaziz, başta kırâat olmak üzere diğer İslami ilimlerle ilgili birçok eser kaleme aldı. “*Manzûmetu'n ihtisârî'l kavli'l-esdaki fîmê gâlefe fîhi'l esbehêniyyu'l-ezrak*”, “*Manzûmetu telhîsi sarîhi'n-nassi fî'l-kelimêti'l-muhtelifi fîhê an Hafs*”, “*el-fitenu ve'l-melâhimu ve alêmetu's-saati's-suğra ve'l-kubra*”, “*Risêletun fî ahkêmi bu'di'l-buyû'i ve'l-mekâyîli ve'l-evzêni's-şer'îyye*”, “*Risêletu'n-nefsi'l-mutmeinnetu fî ahkêmi'l-gunneti*” ve “*en- nefsu'l-mutmeinnetu fî keyfiyyeti ihfâi'l-mîmi's-sêkine*” önemli eserleri arasında sayılır.⁴⁴

Abdülaziz, 1979 yılında teheccüd namazını eda ederken namazda ruhunu rahmana teslim etti.⁴⁵

⁴¹ Râbitatu'l Ulemâi's-Sûriyye, “*Abdülazîz b. Muhammed Ali Uyûnü's-sûd*” (Erişim 03 Aralık 2022).

⁴² Abdülfettah Seyyid Acemi el-Mersafi. *Hidâyetu'l-kârî ilâ tecvîdi kelâmi'l-bârî* (Medine: Mektebe Tayyibe, 1982), 656.

⁴³ Abdülfettah el-Mersafi, *Hidâyetu'l-kârî ilâ tecvîdi kelâmi'l-bârî*, 656-657.

⁴⁴ *Hidâyetu'l-kârî ilâ tecvîdi kelâmi'l-bârî*, 657; “*Abdülazîz b. Muhammed Ali Uyûnü's-sûd*”, *Hey'etu's-Şâmi'l-İslamiyye* (Erişim 03 Aralık 2022).

⁴⁵ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 113.

1.4.4. Şeyh Ahmed Abdülaziz ez-Zeyyât (ö. 2003)

Eymen Süveyd, Şeyh Zeyyât'a kırâat-ı aşereyi Tayyibetü'n-Neşr tarîkinden indirâc usulü ile okudu. Ayrıca Şatıbiyye, Durre ve Tayyibeti'n Neşr manzumelerini de hocasına arz etti. Bu okuma 1980 yılında el-Ezher Caminin arkasında bulunan Şeyh Zeyyât'ın evinde gerçekleşti.⁴⁶

Tam adı Ahmed b. Abdülaziz b. Ahmed b. Muhammed ez-Zeyyât'tır. Büyük bir âlim ve kırâat imamları arasında eşsiz olan Zeyyât, 1907 yılında Kahire'de doğdu. Kur'ân-ı Kerîm'i küçük yaşta ezberledi. Sonra Ezher'e kayıt olup orada birçok Arapça ve İslami ilimleri aldı. Daha sonra Şatıbiyye ve Durre tariklerinden on küçük kırâatı aldı. Zeyyât, Halil el-Cenâyiniyyu (ö. 1927) ve Abdulfettâh Hineydî (ö. 1950) gibi iki büyük hocadan Tayyibet-i Neşr tarikinden on büyük kırâatı aldı. Bu iki büyük hoca ise ilmî icâzetlerini, Mısır topraklarının kırâat alanında en meşhur hocalarından Muhammed bin Ahmed eş-şehiru bi'l-Mutevellî'den (ö. 1313/1895) aldılar.⁴⁷

Zeyyât, Ezher'deki Arap Dili Fakültesi'nin kırâat bölümüne kırâat hocası olarak tayin edildi. Emekli oluncaya kadar orada kaldı.⁴⁸ 1985 yılında ise Medine İslam Üniversitesi Kur'ân-ı Kerîm bölümüne Kırâat hocası olarak atandı. Daha sonra Medine'de Kur'ân-ı Kerîm'in basımı yapıldığı Kral Fahd külliyesindeki matbaaya akademik danışman olarak seçildi.⁴⁹ Zeyyât'ın bütün bu görevlerine rağmen evine Mısır'ın her yerinden ve dünyanın farklı ülkelerinden kırâat okumak için talebeler gelip kendisine derslerini arz ederlerdi.⁵⁰

Zeyyât, Mısır'da kırâat âlimleri arasında seçkin olan ve Mısırlı kırâatçıların hocası kabul edilen Şeyh Muhammed Ali halef el-Hüseynî el-Haddad(ö. 1939), Şeyh Muhammed Alî el-Dabbâ' (ö. 1961) ve Muhammed Ali Sebî'nin (ö. 1927) akranlarından sayılır.⁵¹

Abdulfettâh el-Mersafî (ö. 1989) Zeyyât'ın Mısır'daki en yüksek kırâat senedine sahip olduğunu, bazı âlimler ise dünyadaki en yüksek kırâat senedine sahip olduğunu

⁴⁶ Dr. Ayman Swaid, "Şeyh Ahmed Abdülaziz ez-Zeyyât'ın Eymen Rüşdi Süveyde İcazeti", YouTube (10 Eylül 2021), 00:01:00-00:08:39.

⁴⁷ Abdulfettah el-Mersafi, *Hidâyetu'l-kârî ilâ tecvîdi kelâmi'l-bârî*, 626.

⁴⁸ Abdulfettah el-Mersafi, *Hidâyetu'l-kârî ilâ tecvîdi kelâmi'l-bârî*, 626.

⁴⁹ M.Saleem Gaibie, *The Oral Transmission of the Quran*, 29.

⁵⁰ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 22.

⁵¹ Abdulfettah el-Mersafi, *Hidâyetu'l-kârî ilâ tecvîdi kelâmi'l-bârî*, 627-628.

aktarmıştırlar. Dünyanın farklı yerlerden kendisine kırâat okumaya gelen talebelerde bu iddianın etkisi büyüktür.⁵²

Zeyyât, birçok sayıda talebe yetiştirmiş ve doksan dokuz sene boyunca Kur’ân-ı Kerîme ve kırâat ilmine hizmet etmiştir. İlmi olarak bereketli geçen ömründen sonra 13 Ekim 2003 yılında Mısır’da vefat etmiştir.⁵³

1.4.5. İbrâhim Ali es-Semennûdî (ö. 2008)

Eymen Süveyd, Şeyh Semennûdî’ye Tayyibetü’n-neşr tarîkini indirâc usulü ile okudu. Daha sonra Şeyh Muhammed Mütevellî’nin (ö. 1998) *el-Fevâidu’l-mutebera fi’l-kırâati’l-erbe’atü’z-zâide ale’l-aşere* manzumesine de kendisine okudu. Bu okuma 1986 yılında Mısır’ın Garbiyye Valiliğine bağlı Semenûd şehrinde Şeyh Semenûdî’nin evinde gerçekleşti.⁵⁴

Tam adı İbrâhim Ali Şehatihi es-Semennûdî eş-şâfi’î Mısırî’dir. 5 Temmuz 1915 yılında Mısır’ın Garbiyye Valiliğine bağlı Semenûd şehrinde Mısırlı bir anne ve babanın çocuğu olarak doğdu.⁵⁵

Semennûdî, Kur’ân-ı Kerîm’i 10 yaşındayken köyünde bulunan Şeyh Ali Kanuni’l- Mahfiz’in (ö. 2009) rahle-i tedrisinde ezberledi. Daha sonra Şeyh Muhammed Ebû Halava’dan (ö.?) Hafs rivayetiyle Kur’ân-ı Kerîm’i beş kere hatmetti. Altıncı hatmini ise tam tecvitli güzel bir okuyuşla hocasına arz etti. Ayrıca Şatıbiyye metnini bir yılda mükemmel bir şekilde ezberledi. Sonra Ebû Halava’ya Şatıbiyye tarikinden 7 kırâat okudu. Daha sonra es-seyyid Abdülaziz Abdülcevat’ın (ö. 1952) yanında ed-Dürretü’l-Mudiyye’yi okudu.⁵⁶

Semennûdî, Ezher Üniversitesi tarafından yapılacak olan kırâat ve tecvid yarışması için Kahire’ye seyahat etti. Bu yarışmanın heyet başkanı meşhur Ali el-Dabba’i idi. Semennûdî kendisine yöneltilen tüm sorulara kırâat kitaplarını kaynak göstererek cevap verdi. Bu cevapları neticesinde çoğu kırâat kitabını okumakla yetinmeyip ezberlediği de ortaya çıktı. Dabba’i, aldığı cevaplardan dolayı kendisinden çok etkilendi. Dabba’i ilave olarak Mütevellî’nin tahriratlarını ezberleme tavsiyesinde bulundu.

⁵² M.Saleem Gaibie, *The Oral Transmission of the Quran*, 30.

⁵³ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 22.

⁵⁴ Dr. Ayman Swaid, “İbrâhim Ali es-Semennûdî’nin Eymen Rüşdi Süveyde İcâzeti”, YoTube (1 Ekim 2021), 00:00:10-00:01:02.

⁵⁵ İbrâhim Ali es-Semennûdî, *Leâli’l beyân fî tecvidi’l-Kur’ân*, 2019, 1.

⁵⁶ İbrâhim Ali es-Semennûdî, *Leâli’l beyân fî tecvidi’l-Kur’ân*, 1.

Semennûdî'de hiç vakit kaybetmeden, Mütevellî'nin tahriratlarını Hanefî's-Sekay'ın (ö.?) yanında ezberlemeye başladı. Ayrıca on dört kırâatın tamamını da es-Sekay'a okudu.⁵⁷

Semennûdî, 28 yaşında Kahire'deki Kırâat Okuma Enstitüsüne öğretmen olarak atandı. Tecvid ve kırâat ilimlerinde o kadar çok ileri bir seviyeye ulaştı ki dönemin kırâat âlimlerinin birçoğunu geride bıraktı.⁵⁸ Kırâat ve tecvid alanında yirmi dokuz eser kaleme aldı.⁵⁹ Bu eserleri arasında *leâli'l-beyân fî tecvidi'l-Kur'ân* adlı eseri Kâhire'deki Kırâat Enstitüsünün ders müfredatına girdi. Ayrıca Ezher Üniversitesi, bu kitabı kısaltıp düzenledikten sonra, kitabın Kahire'deki tüm İslami kurumlarda öğretilmesini şart koştu.⁶⁰

Semennûdî, radyoda yayınlanacak olan Kur'ân-ı Kerîm ses kayıtlarını inceleyen komisyonda üye olarak bulunmuştur. Mahmûd Halîl el-Husârî (ö. 1980), Muhammed Sıddık el-Minşâvî (ö. 1969), Abdûlbâsî Muhammed Abdüssamed (ö. 1988) gibi tanınmış hafızların Kur'ân okuma ses kayıtlarını incelemiş ve radyo gibi platformlarda yayınlanması için onaylamıştır. Ayrıca Kur'ân-ı Kerîm'in matbu nüshalarını inceleme komitesinde de görev almıştır.⁶¹

Semennûdî, hicri 1429 Ramazan ayının 7. günü miladi ise 8 Eylül 2008 yılında vefat etti.⁶²

1.4.6. Şeyh Âmir es-Seyyid Osmân (ö. 1988)

Eymen Süveyd, Şeyh Âmir'e Tayyibe tarîkinden kırâatı aşereyi Fâtîha sûresinden Bakara sûresinin sonuna kadar indirac usulü ile okuyup Tayyibe tarîkinden kırâatı aşerenin icâzetini aldı. Bu okuma 1980 yılında Kâhire şehrinin Seydeti Zeyneb Mahallesindeki Şeyh Fuad'ın evinde gerçekleşti.⁶³

Şeyh Âmir Seyyid Osmân, 16 Mayıs 1900 tarihinde Mısır Şarkiye Valiliğinin Minya el-Kamhi semtine bağlı Malâmis köyünde doğdu. Köyünde bulunan Şeyh Atiyye

⁵⁷ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 44.

⁵⁸ İbrâhim Ali es-Semennûdî, *Leâli'l-beyân fî tecvidi'l-Kur'ân*, 1.

⁵⁹ Abdülfettah el-Mersafi, *Hidâyetu'l-kârî ilâ tecvidi kelâmi'l-bârî*, 754-755.

⁶⁰ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 45.

⁶¹ M.Saleem Gaibie, *The Oral Transmission of the Quran*, 51.

⁶² *Riyâd Gazetesi*, “İbrâhim Ali es-Semennûdî'nin Vefatı” (Erişim 06 Aralık 2022).

⁶³ Dr. Ayman Swaid, “Şeyh Âmir es-Seyyid Osmân'ın Eymen Rüşdi Süveyde İcâzeti”, YouTube (24 Eylül 2021), 00:00:01-00:01:57.

b. Seleme'nin (ö.?) yanında küçük yaşta başlamış olduğu Kur'ân-ı Kerîm eğitimini 9 yaşında hıfzı ile ikmal etti.⁶⁴

Âmir daha sonra Tallin'e⁶⁵ gitti. Şeyh İbrahim Musa Bekir'in (ö. 1958) yanında Hafs rivayetiyle kırâat-ı aşereyi Şatıbiyye ve Durre tarîkleri ile okudu. Daha sonra Kahire'ye giderek kırâat-ı aşereyi Tayyibeti'n Neşr tarîki ile Şeyh Abdurrahman Subai'nin (ö.?) yanında okumaya başladı. Fakat Şeyh Subai kısa süre sonra vefat ettiği için Tayyibeti'n Neşr tarîkinden kırâat-ı aşereyi kendisinin yanında tamamlayamadı. Yarıda kalan Tayyibeti'n Neşr tarîkinden kırâat-ı aşereyi Şeyh Sebî'nin öğrencisi olan Şeyh Hammam Kutub Abdu'l-Hedi'nin (ö.?) yanında tamamladı.⁶⁶

Âmir, 1945 yılında Ezher Üniversitesi Arap Dili Fakültesi Kırâat Bölümüne hoca olarak atandı. 1968 yılında bu görevinden emekli oldu. Mısır'da Radyoda Kur'ân-ı Kerîmi okuyanları seçme ve denetleme komitesinde üye oldu. 1985 Yılında ise Medine'de Kur'ân-ı Kerîm'in basımı yapıldığı Kral Fahd külliyesindeki matbaaya akademik danışman olarak atandı. Ayrıca Medine İslam Üniversitesinde Kırâat hocası olarak çalıştı.⁶⁷

Âmir, Tecvid ve kırâat ilminde mümtaz bir şahsiyet haline geldi. İnsanlar çok uzak belgelerden onun yanına kırâat ve tecvid ilmini tahsil etmek için gelirdi. Öyle ki bir yerden başka bir yere geçerken bile yanında yürüyen öğrenciler hem yürüyüp hem de kendisine ders okurlardı.⁶⁸

Eserleri; *Keyfe yutle 'l-Kur'âni 'l- Kerîm, Risâletu fî rivâyeti rüveysin an Ya 'kub el-Hadrami min gâyeti mihrân, Nazmu tenkihi fethi 'l-Kerîmi fî evcehi 'l-Kur'âni 'l azîm i min tariki tayyibeti, Tahkiku latâifu 'l-işârât, Fethu 'l-kadîr şerhu tenkîhi 't-tahrîr 'dir.*⁶⁹

Âmir, 20 Mayıs 1998 yılında Cuma günü Medine'de vefat etti. Cennetü'l-bakî mezarlığına defnedildi.⁷⁰

⁶⁴ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 55.

⁶⁵ Estonya'nın Başkenti.

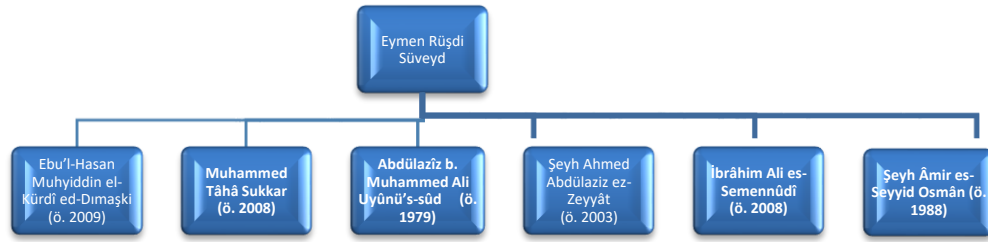
⁶⁶ Abdülfettah el-Mersafî, *Hidâyetu 'l-kârî ilâ tecvîdi kelâmi 'l-bârî*, 755-756.

⁶⁷ “Şeyh Âmir es-Seyyid Osmân”, *Tarâcim abra 't-Târih* (Erişim 07 Aralık 2022).

⁶⁸ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 56.

⁶⁹ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 58.

⁷⁰ M.Saleem Gaibie, *Asanid 101 Transmission Chains*, 58.

Şekil 1.1. Eymen Rüşdi Süveyd'in izacet aldığı hocaları

1.5. Öğrencileri

Bu bölümde Eymen Süveyd'in rahle-i tedrisinden geçip Kur'ân-ı Kerîm, tecvid ve kırâat ilmî icâzeti alan öğrencilerinin isimleri verilmiştir. Eymen Süveyd hala aktif eğitim hayatına devam ettiği için kendisinden Kur'ân-ı Kerîm eğitimi ve kırâat icâzeti alan öğrencilerin sayısı artma eğilimli olarak değişkenlik göstermektedir. Hakkında bilgiye ulaştığımız öğrencilerinin kısaca hayatlarına ve ilmî başarılarına yer verilmiş iken hakkında bilgiye ulaşamadığımız öğrencilerinin sadece isimleri yazılmıştır. Bölüm sonunda da öğrencilerin isimleri tablo şeklinde özetlenmiştir.

1.5.1. Şeyh Hâzim b. Said b. Haydar Said el-Kerâmî

Hazim, 1964 yılında Filisti'nin Tulkarm şehrinde doğdu. Küçük yaşta Kur'ân-ı Kerîmi ezberledi. Tecvid ilmini Tulkarm şehrinde okudu. Dedesi Said-el Kerâmî Tulkarm şehrinde âlim bir şahsiyetti. Hâzim, daha fazla şer'î ilimler okumak için Medine'ye gitti. Medine İslam Üniversitesi Kırâat Enstitüsüne kayıt oldu. Burada kırâat-ı aşereyi, Kur'ân ilimlerini, şer'î ve Arap Dili ilimlerini öğrendi. Bu bölümden mezun olduktan sonra aynı yerde yüksek lisans eğitime başladı. Tefsir ve Kur'ân alanındaki yüksek lisansını derece ile bitirdi. Eğitim hayatına ara vermeyen Hâzim, aynı üniversitede başladığı Tefsir ve Kur'ân alanındaki doktora eğitimini birincilikle bitirdi.⁷¹

Hâzim, “Uluslararası Kur'ân-ı Kerîmi Ezberleme Teşkilatı” gibi uluslararası birçok ilmî teşkilatta akademik danışman üyesi veya bilim kurul üyesi olarak görev yapmaktadır. Birçok kırâat âliminden istifade eden Hâzim, Eymen Süveyd'e Cidde'de bir oturuşta *el-Mukaddimetü'l Cezeriyye*'yi arz ederek icâzeti aldı.⁷²

⁷¹ İlyâs b. Ahmed Hüseyin, *İmtâu'l-fudalâ bi terâcimi'l-kurrâ* (Dâru'n-Nedve, ts.), 1/73.

⁷² İlyâs b. Ahmed Hüseyin, *İmtâu'l-Fudalâ*, 1/75.

1.5.2. Ali b. Ömer Ahmed Bâdahdah

Ali Bâdahdah, m.1961 yılında Cidde şehrinde doğdu. 1995 yılında Ümmü'l-Kura Üniversitesinde Kur'ân Bilimleri alanında lisans eğitimini tamamladı. Aynı Üniversitede Din Usulleri Biliminde "İmam el-Beğavî ve Sünnet'i açıklamadaki metodolojisi" başlıklı tezini yüksek dereceyle bitirip "Zemahşerî'nin Keşşaf kitabında yer alan hadisler - Fâtîha Sûresi'nin başından Mâide Sûresi'nin sonuna kadar" konulu doktora teziyle tamamladı.

Ali Bâdahdah, Kral Abdülaziz Üniversitesinin İslami Bilimler Bölümünde Doçent olarak Kur'ân, tefsir ve fıkıh derslerine girmektedir. Ayrıca Kral Abdülaziz Üniversitesinin Hartum'daki Afrika Kur'ân Yönetim Kurulu Üyesi, Londra'daki Avrupa İslam Araştırmaları Akademisi Yönetim Kurulu Üyesi ve Suudi Kur'ân ve Sünnet Bilimleri Derneğinin üyesi olarak görev yapmaktadır. Ali Bâdahdah, fıkıh alanında birçok eser telif etmiş ve birçok yerel ve ulusal kanallarda-radyolarda programlara katılmaktadır.⁷³

Ali Bâdahdah, Kur'ân-ı muttasıl bir senetle Âsım kırâatının Hafs rivayetiyle okuyup icâzetini almıştır.

1.5.3. Hüseyin es-Sekkâf

1971 yılında Cidde'de doğdu. Ailesi onu ilmî, âlimleri sevdirecek büyüttü. Ergenlik çağına girmeden önce Kur'ân-ı Kerîm ezberleme halkalarından birine katılarak küçük yaşta Kur'ân-ı Kerîmi ezberledi. İlmî olarak okuduğu ve ilk istifade ettiği eser İmam Gazzâlî'nin (ö. 505/1111) *Bidâyetü'l-hidâye* adlı eseridir. 1992 yılında Ezher Üniversitesi İslam Hukuku alanından mezun oldu. Mezun olduktan sonra âlimler ve evliyalar diyarı olan Tarîm'e gitti. Orada hocası Ömer b. Hafîz'in yanında Daru'l-Mustafa Medresesinde İslami ilimler okudu. Birçok hocadan istifade eden Sekkâf, Eymen Süveyd'in yanında Hafs rivayetiyle Âsım kırâatini okudu. Kendisini İslam'a davetçi olarak adayın Sekkâf, İslam diyarlarının birçoğuna konferanslar vermek için seyahat etmektedir. Halen Dubai'deki Abdu'l Salam camisinde vaiz olarak görev yapmaktadır.⁷⁴

⁷³ Midâd "Ali b. Ömer Ahmed Bâdahdah" (Erişim 04 Mayıs 2023).

⁷⁴ "Hüseyin es-Sekkâf", *Hemma* (Erişim 11 Aralık 2022).

1.5.4. Abdullah b. Ali Basfar

1961 yılında Cidde şehrinde doğdu. Cidde şehrinde ki Felâh okulunda Kur'ân-ı Kerîmi ezberledi. 1986 yılında Eymen Süveyd'in yanında Âsım kırâatını Hafs rivayetiyle Şatibiyye tarîkinden okuyup icâzetin aldı. 1985 yılında Kral Abdülazîz Üniversitesi İslami ilimlerden lisans mezunu oldu. Daha sonra ise Ümmü'l-Kurâ Üniversitesinde yüksek lisans ile doktora eğitimini tamamladı. 2012 yılında “*Uluslararası Kur'ân-ı Kerîmi Ezberleme Teşkilatı*” genel sekreterliği gibi Uluslararası birçok ilmî teşkilatta akademik danışman üyesi veya bilim kurul üyesi olarak görev yapmaktadır.⁷⁵

Fatiha, sûresi üzerine düşünmeler, Kur'ân-ı Kerîm'in tefekkürü Tecvidu'l meysir ve lamahâtu min sirati es-sadık önemli eserleri arasındadır. Toplam 39 adet eseri bulunmaktadır.⁷⁶

1.5.5. Ebû Bekir eş- Şâtiri

Ebû Bekir b. Muhammed eş-Şâtiri 1980 yılında Cidde'de doğdu. Kendine has makamı ve güçlü sesiyle diğer kârilere ayrılmaktadır. Günümüzde Arap ve İslam Dünyasının en meşhur okuyucularından biri kabul edilmektedir. Cidde'de büyüyen Şâtiri, 1995 yılında Eymen Süveyd'in rahle-i tedrisinde Kur'ân-ı Kerîm icâzetini aldı. Daha sonra ise Muhasebe alanında Yüksek Lisansını tamamladı. Şâtiri, camilerde namaz kıldırmanın yanı sıra toplantı, seminer ve kongrelerde Kur'ân-ı Kerîm tilaveti icra etmektedir.⁷⁷

1.5.6. Ahmed Râtib Subhî 'Allâvî

Ahmed Râtib Subhî 'Allâvî 1962 yılında Şam'da doğdu. Şer'î diplomasını Furkan Enstitüsünden aldı. Omdorman Üniversitesinde Din usulleri alanını lisans derecesiyle tamamlayıp Şam Üniversitesinden de denklik aldı. Ahmed Subhî, okuyucuları sınama ve tasdik etme komitesinde üyedir. Ayrıca 30 yılı aşkın süredir Vakıflar Bakanlığında, Âsım ve bazı kırâatlerde mushaf-ı şerîfin yeminli denetçisidir.

Ahmed Subhî, Eymen Süveyd'in yanında Âsım kırâatının Hafs rivayetinden okuyup icâzetini aldı.⁷⁸

⁷⁵ el-Basâiri'l-Kur'âniyye, “Abdullah b. Ali Basfar” (blog) (Erişim 11 Aralık 2022).

⁷⁶ “Abdullah b. Ali Basfar” (Erişim 11 Aralık 2022).

⁷⁷ Assabile, “Ebû Bekir Şâtiri” (Erişim 11.Aralık.2022).

⁷⁸ Midâd, “Ahmed Râtib Subhî Allâvî”(Erişim 27 Nisan 2023).

1.5.7. Safvet Mahmûd Ahmed Ali Sâlim

Safvet Mahmûd Ahmed Ali Sâlim, m.1960 yılında Mısır'da doğdu. 1969 yılında liseden mezun olup 1982'de ise Ezher Kırâat Enstitüsünden mezun oldu. Şafî fıkhnı, tahavi akidesini, buhariyi ve diğer ilimeri okudu. Kur'ân İlimleri üzerine lisans eğitimini tamamladı. Yüksek lisans ve doktora eğitimini ise tefsir ve kırâat alanında yaptı.

Eymen Süveyd'in yanında Âsım kırâatının Hafs rivayetiyle Şâtıbiyye tarikinden okuyup icâzet aldı. 53 yıllık ömrünün çoğunu Kur'ân öğrenmeye ve öğretmeye adanmış Safvet Mahmûd Ahmed Ali Sâlim 20 Mart 2022 tarihinde vefat etti.⁷⁹

1.5.8. Nazîha bnt. Alâuddîn el-Medenî

Nazîha bnt. Alâuddîn el-Medenî, 1980 yılında Suriye'de doğdu. Yemen Üniversitesi İslami ilimler Bölümü'nden diplomasını aldıktan sonra daha çok okumaya ve öğretmeye başladı.

Eymen Süveyd'in yanında Âsım kırâatının Hafs rivayetiyle Şâtıbiyye tarikinden okudu. Rihâb bnt. Muhammed Mufîd Şakakâ'nın yanında Âsım kırâatının Tayyibe tarikinden kırâat-ı aşru's-suğra'yı ise Şâtıbiyye ve Durre tariklerinden okudu.

Farklı kırâat hocalarından aldığı kırâat tarikleri ve vecihleri ile on yedi kırâatı kendisinde topladı.⁸⁰

1.5.9. Ahmed Yeslemu Ahmed Bâtayyêh

Lisans Eğitimini Ümmü'l-Kura Üniversitesinde tamamlayan Ahmed Bâtayyêh Kral Abdülazîz Üniversitesinde kırâat alanında hoca olarak görev yapmaktadır.

Âsım kırâatının Hafs rivayetiyle Şâtıbiyye ve Tayyibe tarikinden ve kırâat-ı aşereyi Şâtıbiyye ve Durre tariklerinden icâzet aldı. Eymen Süveyd'in yanında ise Âsım kırâatının Hafs rivayetiyle Tayyibetü'n- neşr tarikinden icâzet aldı.⁸¹

1.5.10. Said Muhammed Bihadîfî

Said Muhammed Bihadîfî, Eymen Süveyd'in yanında tüm vecihleri ile Verş ve Kâlûn rivayetlerinin icâzetini aldı.⁸²

⁷⁹ “Safvet Mahmûd Ahmed Ali Sâlim” (Erişim 04 Mayıs 2023).

⁸⁰ “Nazîha bt. Alâuddîn el-Medenî” (Erişim 05 Mayıs 2023).

⁸¹ Kral Abdülaziz Üniversitesi, “Ahmed Yeslemu Ahmed Bâtayyêh”, ts. (Erişim 2 Ocak 2024).

⁸² Midâd, “Said Muhammed” (Erişim 11 Aralık 2022).

1.5.11. Sehl b. Zâin Yâsîn

Suudi Arabistan’ın Cidde şehrindeki Prens Sultan b. Abdulaziz Camiinde İmam hatip ve vaiz olarak görev yapmaktadır. Hocası Eymen Süveyd’in yanında Âsım kıraâtının Hafs rivayetiyle okudu⁸³

Yukarıda ismini zikrettiğimiz öğrencilerine ek olarak **Muhammed Hişâm Hasan ‘Âkîl Mûsâ, Abdülazîz Kâid Muhammed İsmâîl el-‘Udeynî, Abdullah Kâid Muhammed İsmâîl el-‘Udeynî, Âdil İbrâhîm Ebû Şa‘r ve Rihâb bnt. Muhammed Mufîd Şakakâ gibi öğrencileri de Kur’ânın tamamını Eymen Süveyd’in yanında Âsım kıraâtının Hafs rivayetiyle Tayyibetü’n- neşr tarikinden okumuşlardır.**⁸⁴

Şekil 1.2. Eymen Süveyd'in öğrencileri

⁸³ Midâd, “Sehl b. Zâin Yâsîn” (Erişim 19 Ocak 2024).

⁸⁴ İlyâs b. Ahmed Hüseyin, “İmtâu‘l-fudalâi biterâcimi‘l-kurrâ” (Erişim 3 Mayıs 2023).

1.6. Eymen Süveyd'in Kırâat İlmindeki Yeri ve İsnad Zinciri

Eymen Süveyd, küçük yaşlarda ilmî eğitimine başlamış ve bu yolda büyük fedakârlıklar göstererek Mısır, Suudi Arabistan gibi birçok beldeye ilmî seyahatler gerçekleştirmiştir. Bulunduğu beldede ya da seyahat ettiği şehirlerde bulunan büyük âlimlerden İslami ilimlerin her dalında dersler alarak kendini donanımlı bir şekilde yetiştirmiştir. Abdulkerim er-Rifaî, Ratib en-Nablusî, Nizar et-Tayyân, İbrâhim Ali es-Semennûdî, Abdulazîz ez-Zeyyât ve Abdulazîz Uyûnü's-sûd gibi daha adını zikretmediğimiz birçok değerli hocadan dersler almıştır. Eymen Süveyd, küçük yaşlardan itibaren Kur'ân'a adanmış bir hayat sürerek, onun yolundan giderek ve tam manasıyla ona güzel bir şekilde hizmet etmek için kendini her anlamda geliştirmiştir. Eymen Süveyd, Ebû Bekir eş- Şâtiri, Hüseyin es-Sekkâf ve Ali b. Ömer Bâdahdah gibi kırâat ve tecvid alanında sayısız öğrenciler yetiştirmiş ve hala yetiştirmeye devam etmektedir. Ayrıca kırâat ve tecvid ilmiyle ilgili 25'ten fazla eser telif etmiş ve bu eserlerden bazıları birçok farklı dile tercüme edilmiştir.

Eymen Süveyd, “*Uluslararası Hafızlık Teşkilatı*” başkanı ve “*Müslüman Dünya Okuma Birliği Konseyi*” üyesi olarak görev yapmaktadır. Ayrıca kırâat ve tecvid alanında yapılan uluslararası sempozyumlarda tebliğ yapıp, Kur'ân-ı Kerîm'i güzel okuma ve hafızlık yarışmalarında ise kurul başkanlığı ya da jüri üyeliği yapmaktadır. Eymen Süveyd, yaptığı çalışmalar sayesinde kırâat ilmiyle ilgilenen her kesim tarafından otoriter bir şahsiyet olarak kabul edilmiştir.

Eymen Süveyd'in kırâat isnad senedine geçmeden önce icâzet kavramını şu şekilde tanımlamıştır:

“İcâzet, Kur'ân ehli arasında yaygın olarak kullanılan bir kelimedir. İcâzet kavramı şahitlik etmek anlamına gelir. Hoca, öğrencisinin kırâatinin %100 ulaşması için öğrencinin okuyuşundaki harfleri ve hükümleri düzeltir. Öğrenci bu seviyeye ulaştığında hocası tarafında Kur'ân'ı başından başlayarak sonuna kadar saf bir kırâatle hatim yapması istenir. Ayrıca kendisine kırâat hükümleri ile ilgili sorular sorulup doğru cevap alındığında ve kırâatını tıpkı hocası gibi okuduğunda hocası tarafından kendisine " أَجَزْتُكَ " ifadesi söylenir. Yani kısaca okuman ve öğretmen konusunda sana icâzet verdim anlamına gelir.”⁸⁵

⁸⁵ İkra', “Eymen Rüşdî Süveyd (1)”, 00:15:10–00:16:30.

Eymen Süveyd'in kırâat isnadında senet olarak Peygamber efendimiz ile arasında 28 hoca bulunmaktadır. Bu asırda yaşayan kırâat âlimleri arasında bu isnad mertebesi en yüksek isnad mertebesidir.⁸⁶

Eymen Süveyd'in *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eserinde geçen kırâat isnad zinciri aşağıda şema şeklinde verilmiştir.⁸⁷

Allah

Cebrail

Hz. Muhammed

1- Zeyd b. Sâbit (ö. 45/665)

2- Abdullah b. Habîb es- Sülemî (ö. 73/694)

3- Âsım b. Ebi'n-Necûd (ö. 127/744)

4- Hafs b. Süleyman el-Bezzâz (ö. 180/796)

5- Ubeyd b. es- Sabbâh en-Nehşelî (ö. 235/850)

6- Ahmed b. Sehl el-Üşnânî (ö. 307/919)

7- Ali b. Muhammed el-Hâşımî (ö. 368/978)

8- Ebu Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî (ö. 444/1053)

9- Tâhir b. Abdilmün'im b. Ubeydillâh b. Galbûn (ö. 399/1009)

10- Ebû Dâvud Süleyman b. Necâh (ö. 496/1103)

11- Ali b. Muhammed b. Hüzeyl (ö. 564/1169)

12- el-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî (ö. 590/1194)

13- Ali b. Şucâ' el-Abbâsî (ö. 661/1263)

14- Muhammed b. Ahmed es-Sâig (ö. 725/1325)

⁸⁶ Eymen Rüşdî Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, çev. Mustafa Sağlam (Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2020), 1/27.

⁸⁷ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 1/25-27.

- 15- Abdurrahman b. Ahmed el-Bagdâdî (ö. 781/1379)
 - 16- Muhammed b. Muhammed el-Cezerî (ö. 833/1429)
 - 17- Ahmed b.Esed el-Ümyûtî (ö. 872/1468)
 - 18- Muhammed. B. İbrâhim es-Semedîsî (ö. 932/1526)
 - 19- Ali b. Muhammed b. Gânım el-Makdîsî (ö. 1004/1596)
 - 20- Abdurrahman b. Şehâze el-Yemenî (ö. 1050/1640)
 - 21- Muhammed b. Kâsım el-Bakarî (ö. 1111/1699)
 - 22-Abdurrahman b. Hasen el-Uchûrî (ö. 1198/1784)
 - 23- İbrahim b. Bedevî b. Ahmed el-Ubeydî (ö. ?)
 - 4- Ahmed b. Ramazan el-Merzûkî (ö. 1262/1846)
 - 25- Ahmed b. Muhammed er- Rıfâî el- Hulvânî (ö. 1307/1889)
 - 26- Muhammed Selim er-Rifâî el-Hulvânî (ö. 1944)
 - 27- Abdü'l-azîz Uyûnu's-Sûd (ö. 1979)
 - 28- Eymen Rüşdî Süveyd
- Şekil 1.3. Eymen Süveyd'in kırâat sened zinciri

1.7. Eserleri

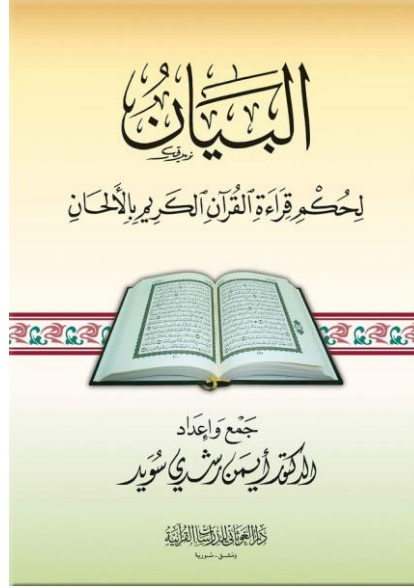
Bu bölümde Eymen Süveyd'in kırâat ve tecvid ilminde kaleme almış olduğu eserlerin tanıtımını yapılacaktır. Bu eserleri, müstakil ve tahkik olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenmiştir. Ayrıca bu bölüm sonunda akademik çalışmalarına da yer verilmiştir.

1.7.1. Müstakil Yazmış Olduğu Eserler

1.7.1.1. et- Tecvîdu'l -musavvar

Bu eser, tezimizin ikinci bölümünü teşkil ettiği için, ileride detaylı bir şekilde incelenecektir.

1.7.1.2. el- Beyân li hukmi kırâati'l- Kur'âni'l- Kerîm bi'l- elhân⁸⁸

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, Dimaşk 2021/2.baskı 72. s

“Eymen Süveyd’in “el- beyân li hukmi kırâati'l- Kur'âni'l- Kerîm bi'l- elhân” başlıklı bu çalışması, geçmiş ve günümüz âlimlerin, Kur'ân tilavetinin musiki nağme ve ezgilerle okunma durumunda ki fıkhi hükümleri ve şart koşmuş oldukları hususları geniş bir yelpazede ele almasından ötürü ayrıcalıklı bir yere sahiptir.”

“Bu eser, önsözle beraber mukaddime, hedef ve sonuç olarak dört bölümden oluşmaktadır. Kitabın önsözünde müellif, çalışmanın amacını şöyle izah etmiştir: Kur'ân-ı Kerim'i nağme ve ezgilerle okumanın hükümleri konusunda hakkı sağlamak ve Kur'ân ile okuyucularını savunmak adına geçmiş dönemdeki ve şimdiki âlimlerin fetvalarından müteşekkil bu risaleyi yazmayı gerekli gördüm. Böylece Müslümanlar, kendi işine hâkim olup sadece dininde ispat edilenleri ve kurra imamlarının naklettiklerine itimat etsin.”

“Önsöz bölümünde: Kur'ân-ı Kerîm'in nüzul serüveni, Kur'ân'ın korunması, Kur'ân'ın tegannî ve tecvid ile tilavet edilmesi, Kur'ân okuyuşunun sonraki nesillere aktarımı ve Kur'ân'ın kendine has özellikleri gibi önemli olaylara dikkat çekilmiştir.”⁸⁹ “Müellif, bu hususlara dikkat çekerken ilk olarak ayet, sonrasında ise sahih hadisleri ve zaman zaman şiirleride kaynak olarak kullanmıştır.”

“Kur'ân-ı Kerîm, Cebrail vasıtasıyla vahiy olarak efendimize inmiştir. Cebrail Rabbimizden aldığı şekliyle Kur'ân-ı Kerîm'in tamamını efendimize okumuştur. Efendimiz, vahyi telakki ettiği vakitlerde Kurân'ın hiçbir harfini ve kelimesini kaçırmamak

⁸⁸ Bu başlık altındaki bilgiler: Abdullah KANDEMİR, “el-Beyân li Hukmi Kırâati'l Kur'âni'l-Kerîm bi'l Elhân”, Genç Mütefekkirlere Dergisi, 2023 Cilt: 4 Sayı: 1 s.300-305'ten alınmıştır.

⁸⁹ Eymen Rüşdi Süveyd, *el-Beyân li hukmi kırâati'l-Kur'âni'l-Kerîm bi'l-elhân* (Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2021), 7-14.

için acele ettiği ve bu durum Cenab-ı Hakkın elçisine, Kur'ân'ı göğsünde hıfzettireceğine ve manasının anlaşılmasında kendisine kolaylık sağlayacağına dair garanti vermesine kadar devam etmiştir. Rabbimizin emriyle Efendimiz, Cebrail'den kendisine okunan şekliyle hiç vakit kaybetmeden sahabesine güzel bir edayla ve tertil üzerine okuyarak aktarmıştır. Sahabe de hiçbir değişikliğe uğratmadan indirdiği şekliyle Kur'ân'ı Efendimizden dinleyerek hafızalarına kaydedip yazıya geçirmişlerdir,” şeklinde ifade etmiştir.⁹⁰

“Birinci bölüm: Lahn kelimesinin lûgat, ıstılah anlamları hakkındadır. Müellif, İbn Manzûr'un (ö. 711/1311) lahn'ı sözlükte ezgi ve çöşkulu okuyuş; terimde ise hatalı okuyuş olarak tanımladığını ifade etmiştir. İbn Berrî'nin (ö. 582/1187) ise lahnın; irabta hata, lûgat, nağme, mana ve idrak olarak altı anlama geldiğini zikretmiştir. Bu bölümde Müellif lahnı ele alırken hadis ve şiirleri referans olarak kullanmıştır.”⁹¹

“İkinci bölüm: Büyük âlimlerden olan bazı imamların kitaplarında geçen Kur'ân kırâatinin nağme ve ezgilerle okunmasının şer'î hükmü hakkındadır. Bu konuda ismi geçen âlimler şunlardır: Ebû Bekr el-Hallâl (ö. 311/923), Ebû Bekr ibn Mücâhid (ö. 324/936), Ebû Bekr el-Âcurrî (ö. 360/970) Ebû Abdillâh el-Kurtubî (ö. 671/1273), Nevevi eş- Şafii. (ö. 676/1278) Fahrüddin ibn Teymiyye (ö. 622/1225), İbn Kayyim el-Cevziyye (ö. 751/1350), İbn Kesir eş-Şâfiî (ö. 774/1373), Zekeriyâ el-Ensârî (ö. 926/1520). Muhammed b. Ahmed el-Hatîb eş-Şirbînî (ö. 977/1570), Alî b. Sultân Muhammed el-Kârî el-Herevî (ö. 1014/1605). Şihâbüddin el-Hafâcî (ö. 1069/1659), İmam el- Eşmûnî, Haseneyn b. Muhammed Mahlûf el-Adevî (ö. 1990), Şeyh Âmir es-Seyyid Osmân, Muhyiddin Ramazan ve Vehbe ez-Zühaylî'dir (ö. 2015).”⁹²

“Müellif, bu bölüm sonunda yukarıda zikrettiğimiz âlimlerin musiki sanatından istifade ederek Kur'ân tilavetinde ezgi ve nağme yapmanın fıkhi olarak mekruh, bid'at, haram ve caiz olduğunu ileri süren görüşleri ve bu görüşlerin dayandığı kaynakları vererek maddeler halinde özetlemiştir.”

“Üçüncü bölüm; Eymen Süveyd'in, yüzyüze karşılaştığı çağımızın bazı âlimlerine Kur'ân kırâatinin nağme ve ezgilerle okunmasının şer'î hükmü hakkında sorduğu soru ve cevapları içermektedir. Bu bölümde görüşleri ele alınan âlimler şunlardır: Hüseyin el-Hattâb (ö. 1988), Abdülaziz ez-Zeyyât, Abdulfettâhel-Mersafî, Ebu'l-Hasan Muhyiddin el-Kürdî, Saîd Abdullah (ö. 2004), Abdülgaffâr ed-Durûbî (ö. 2009) ve Muhammed Tâhâ Sukkar'dır.”⁹³

“Dördüncü ve son bölümde ise üçüncü bölümde zikredilen âlimlere yöneltilen soru ve cevapların mahtut ve matbu nüshalarının fotoğrafları bulunmaktadır.⁹⁴ Müellif, eserin sonunda istifade ettiği kaynakları sıralamaya göre düzenlemiş ve eserin içeriğine kolay ulaşabilmek adına sade ve anlaşılır bir fihrist eklemiştir.”⁹⁵

“Sonuç olarak: Kur'ân tilavetinde musiki sanatından istifade edilerek icra edilen okuyuşların fıkhi hükmü hakkında âlimlerce birçok farklı görüşler ele alınmıştır.” “Bu farklı görüşler şunlardır:

- i. Tegannî ile Kur'ân-ı Kerîm tilavet etmenin her halükarda haram olduğunu ileri sürenler.
- ii. Tegannî ile Kur'ân-ı Kerîm okumanın her halükarda caiz olduğunu ileri sürenler.
- iii. Tegannî ile Kur'ân-ı Kerîm okumanın bazı durumlarda haram ve mekruh, bazı durumlarda ise caiz olduğunu ileri süren görüşler vardır.”

“Eser, Kur'ân tilavetinde musiki sanatından istifade edilerek yapılan okuyuşların fıkhi hükmündeki bu farklı görüşleri kapsamlı bir şekilde incelemiştir.”

⁹⁰ Süveyd, *el-Beyân li hukmi kırâati 'l-Kur'ani 'l-Kerîm bi 'l-elhân*, 7-9.

⁹¹ Süveyd, *el-Beyân li hukmi kırâati 'l-Kur'ani 'l-Kerîm bi 'l-elhân*, 15-16.

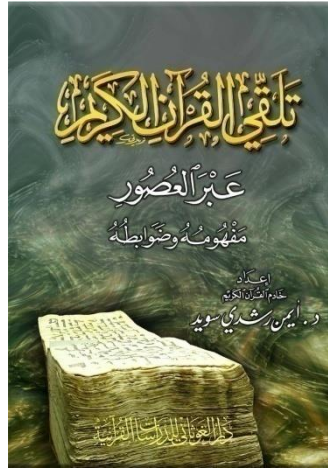
⁹² Süveyd, *el-Beyân li hukmi kırâati 'l-Kur'ani 'l-Kerîm bi 'l-elhân*, 17-40.

⁹³ Süveyd, *el-Beyân li hukmi kırâati 'l-Kur'ani 'l-Kerîm bi 'l-elhân*, 41-54.

⁹⁴ Süveyd, *el-Beyân li hukmi kırâati 'l-Kur'ani 'l-Kerîm bi 'l-elhân*, 55-66.

⁹⁵ Süveyd, *el-Beyân li hukmi kırâati 'l-Kur'ani 'l-Kerîm bi 'l-elhân*, 67-72.

1.7.1.3. Telakki'l- Kur'âni'l- Kerîm abra'l usûr

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, Dımaşk 2018/2.baskı 38.s

Şüphesiz İslâm ümmetini diğer ümmetlerden ayıran en önemli özelliklerden biri on beş asır boyunca Kur'ân-i Kerîmi yazılı bir şekilde indiği haliyle almış olmalarıdır. Bu uzun süreç içerisinde aralarında dil ve lehçeleri farklı olan milletler arasında dilden dile dolaşmıştır. Buna rağmen Kur'ân-ı Kerîm'in okunuşu günümüze kadar hiç bozulmadan nasıl korunmuştur? Kur'ân-ı Kerîm'in korunması amacıyla kırâat âlimleri tarafından konulan kaide ve kurallar nelerdir? Müellif bu eserde bunları açıklamaktadır. Müellif, bu eseri beş bölümde incelemektedir.

Birinci bölümde ele alınan konular şunlardır; Kur'ân-ı Kerîm'in nüzulü, Kur'ân-ı Kerîm'in okunuşunun günümüze kadar hiç bozulmadan nasıl korunduğu, Kur'ân-ı Kerîm'in korunması amacıyla kırâat âlimleri tarafından konulan kâide ve kurallar ile Kur'ân'ın sözlü ve yazılı olarak alınması.⁹⁶

İkinci bölümde ise yazılı kurallara aykırı olarak birtakım harflerin seslerinde meydana gelen bazı değişikliklere örnekler verilmiştir.⁹⁷ Üçüncü bölümde ise metinlerin sorgulanması nedeniyle bazı harflerin seslerinde meydana gelen bazı değişikliklere örnekler verilmiştir.⁹⁸

Dördüncü bölümde ise Kur'ân-ı Kerîm alma kuralları, şartları hakkında bilgi verilmiştir.⁹⁹ Beşinci ve son bölümde ise İcâzetnâme hakkında bilgi verilmiştir.¹⁰⁰

⁹⁶ Eymen Rüşdî Süveyd, *Telakki'l- Kur'âni'l Kerîm 'abra'l-usûr* (Cidde: Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2007), 3-15.

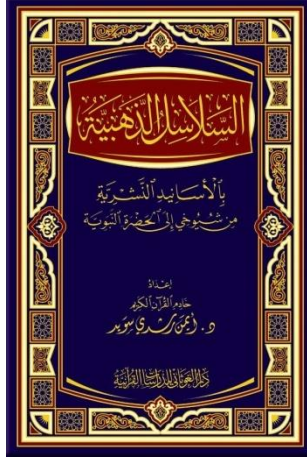
⁹⁷ Süveyd, *Telakki'l- Kur'âni'l Kerîm 'abra'l-usûr*, 16-24.

⁹⁸ Süveyd, *Telakki'l- Kur'âni'l Kerîm 'abra'l-usûr*, 25-29.

⁹⁹ Süveyd, *Telakki'l- Kur'âni'l Kerîm 'abra'l-usûr*, 30-36.

¹⁰⁰ Süveyd, *Telakki'l- Kur'âni'l Kerîm 'abra'l-usûr*, 37-40.

1.7.1.4. es-Selâsilu'z-zehebiyyetu bi'l- esênîdi'n-neşriyyeti min şuyûgi ilê'l- hadrati'n-nebeviyye.

*Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, Suriye; Dimaşk
2015/2.baskı 534.s*

Müellif, bu eserde icâzet aldığı hocalarından efendimize ulaşan sened zincirlerini ele almıştır. Bu kitabın ana kaynağı Cezerî'nin *en-Neşr* adlı eseridir. Müellif, şematik çizimlerin yoğun olduğu bu eseri 27 senede tamamlamıştır. Bu eseri iki bölümde tahlil edebiliriz.

Birinci bölümde, mukaddime, icâzet aldığı hocaları ve giriş kısmı bulunmaktadır. Giriş kısmı da üç ana başlıkta incelenmiştir. Giriş kısmında ele alınan başlıklar şunlardır.¹⁰¹

- Kurraların çağlar boyunca Kur'ân'ın metinlerini alma ve seslerini nakletme yolları,
- İmam İbnu'l- Cezerinin kendinden önceki kurraların kitaplarında bulunan metodları seçme yöntemini açıklaması,
- İmam Cezeri'nin, her ravi için, *Neşr* adlı eserinin başında zikrettiği kırâat kitaplarının her birinden seçilen metotların sayısını ve silsiledeki rakamlarını açıklamakla beraber, bu kırâat kitapların tanıtımı ve o kitaplardan *Neşr*'e seçmiş olduğu metotlarla ilgilidir.

Bu kitap, on büyük kırâat sened zincirlerini barındırır.- Kırâat âlimlerinin imamı ve hüccetleri olan imam İbnu'l- Cezeri'nin kendi kitabı *en-Neşr fi'l-kırâati'l aşr*” vaz

¹⁰¹ Eymen Rüşdi Süveyd, *es-Selâsilu'z-zehebiyyetu bi'l- esênîdi'n-neşriyyeti min şuyûgi ilê'l- hadrati'n- Nebeviyye* (Dimaşk: Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2015), 5-107.

etmiş olduğu kırâat çeşitleri- Kitapta vaz edilen bu kırâat çeşitleri ağaç tablosu şeklinde oluşturulmuştur. Müellif bu sened zincirlerini daha iyi açıklayıp ve anlaşılır olması için dört kısma ayırmıştır.

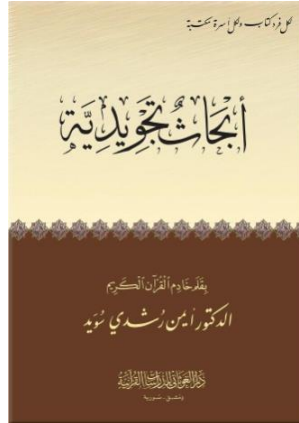
Birinci kısım, Eymen Süveyd'in icâzet aldığı hocalarının İbnü'l-Cezeri'ye ulaşan isnad zinciri hakkındadır.¹⁰²

İkinci kısım, İbnü'l-Cezeri'den başlayarak kurra musanniflere ulaşan sened zincirleri hakkındadır. İbnü'l-Cezeri bu kurra musanniflerin kitaplarıyla karşılaşmış ve Kur'ân-ı Kerîm-i bu kitaplarda mevcut olan kırâatlere göre okumuştur. Ayrıca bu kitaplardan 1000 tarîk seçmiş ve bu tarîkleri *en-Neşr* adlı kitabında zikretmiştir.¹⁰³

Üçüncü kısım, musanifflerin meşhur kabul edilen on kurra âlimlere ulaşan sened zincirleri hakkındadır.¹⁰⁴

Dördüncü kısım ise bu on kırâat âlimlerinden efendimize ulaşan sened zincirleri ile ilgilidir.¹⁰⁵

1.7.1.5. Ebhâsun tecvidiyye

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, Suriye; Dimaşk

2016/2.baskı 40.s

Bu eser, tecvid ilmi alanında yapılmış olan müstakil araştırmaların toplandığı bir eserdir. Bu eseri Eymen Süveyd, kırâat öğrencileri için farklı zaman dilimlerinde kaleme almıştır. Eserin genel konusu On kırâat imamına göre iki sebebin¹⁰⁶ en kuvvetli olanın

¹⁰² Süveyd, *es-selâsilu 'z-zehebiyye*, 109-132.

¹⁰³ Süveyd, *es-selâsilu 'z-zehebiyye*, 133-212.

¹⁰⁴ Süveyd, *es-selâsilu 'z-zehebiyye*, 213-486.

¹⁰⁵ Süveyd, *es-selâsilu 'z-zehebiyye*, 487-522.

¹⁰⁶ Bir harf-i medd üzerinde birçok med sebebi bir araya gelebilir. Bu durumda en zayıf olan terk edilip en kuvvetli medd sebebi ile amel edilir. Kuvvet derecelerinin aynı olması halinde iki sebeple de amel

kaidelerini değerlendirmiş olduğu bir araştırmadır. Eser, müellifin mukaddimesi ile başlamış olup, eserde ele alınan konular şunlardır:

- a. On kırâat imamına göre iki sebebin en kuvvetli olanı konusu,
- b. Medd-i muttasıl ve medd-i ârız'ın bir kelimedede bir araya gelmesi
- c. Meddi- munfasıl ve medd-i bedel'in bir kelimedede bir araya gelmesi,
- d. Medd-i lîn ve medd-i ârız'ın bir kelimedede bir araya gelmesi,
- e. Tayyibe tarîkinden on kırâat imamına göre medd-i munfasıl ve muttasıl'ın tilavette bir arada gelmesi, konuları incelemiştir.¹⁰⁷

Bu kısımda Verş'in ravisi olan Ezrak'ın Verş'ten rivayetiyle medler de iki sebebin bir araya gelme konusu ele alınmıştır.¹⁰⁸

- f. Medd-i lâzım ve bedel'in bir kelimedede bir araya gelmesi,
- g. Geçiş durumunda muttasıl ve bedel'in bir kelimedede bir araya gelmesi,
- h. Vakf halinde muttasıl, bedel ve ârız'ın bir kelimedede bir araya gelmesi,
- i. Medd-i ârız ve bedel'in bir kelimedede bir araya gelmesi
- j. Geçiş durumunda munfasıl ve bedel'in bir kelimedede bir araya gelmesi
- k. Medd-i lîn ve lîni'l- mehmûz'un bir kelimedede bir araya gelme konuları incelenmiştir.

Müellifin ayrıca ele aldığı diğer konuların başlıkları şunlardır:

- l. Kur'ân-ı Kerîm tilavetinde vurgu,
- m. Hükmü'r-râ konusu,
- n. Hişam ve Hamza'ya göre hemze üzerine vakf,
- o. Hamza'ya göre hemzelerin üzerine vakf,
- p. Eymen Süveyd'in kaleme almış olduğu kitapların listesi ile eser bitmiştir.¹⁰⁹

Ayrıca müellif, kitabında değinmiş olduğu konuların tamamını tablo ve şema üzerinden özetlemiştir.

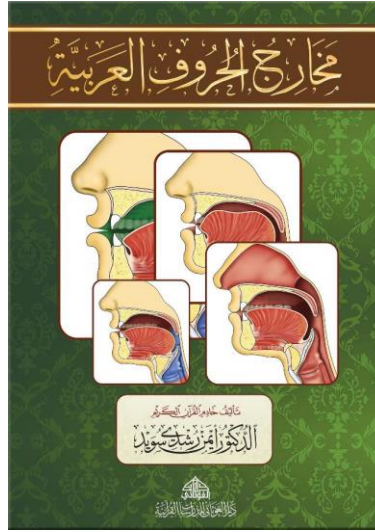
edilebilir. Kurra İbrahim es-Semennûdi'ye göre meddlerin kuvvet sıralaması şöyledir; Medd-i lâzım- muttasıl- ârız- munfâsıl ve bedel'dir. Bkz. *et-Tecvidu'l musavvar* 2/362.

¹⁰⁷Eymen Rüşdî Süveyd, *Ebhâsun tecvîdiyye* (Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2016), 7-25.

¹⁰⁸Süveyd, *Ebhâsun tecvîdiyye*, 26-30.

¹⁰⁹Süveyd, *Ebhâsun tecvîdiyye*, 31-39.

1.7.1.6. Kurrâsetu mehârici'l- hurûfi'l- Arabiyye

Daru 'l- Gavsâni li 'd-Dirâsâti 'l-Kur 'âniyye Yayınları, Dimaşk 2019 /1.baskı 36.s

Bu eserde Arap harflerin mahreçleri kısa açıklayıcı notlarla beraber görseller ve çizimler desteğiyle gösterilmiştir. Ayrıca Arap harflerinin telaffuz şekli, boğazın kısımları, üst çene, dişler, dilin kısımları ve dudakların harfleri telaffuz ederken aldıkları şekiller incelenmiştir. Eymen Süveyd'in birçok eserinde olduğu gibi bu eserinde de “QR-CODE” desteği bulunmaktadır.

Müellif, ayrıca bu eserin özeti olan *Levhatu mehârici 'l- hurûfi 'l- Arabiyye* 'yi sınıf ve ev gibi ortamlarda duvara asmak için levha şeklinde telif etmiştir. *Levhatu mehârici 'l- hurûfi 'l- Arabiyye*, birçok farklı dile tercüme edilmiş ve farklı ebatlarda basılmıştır.

1.7.1.7. Kurrâsetu sıfâtü'l- hurûfi'l- Arabiyye

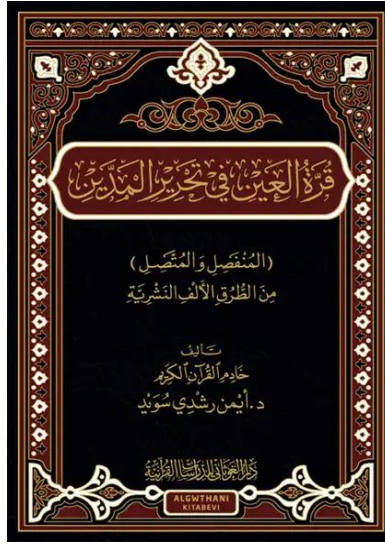

Daru 'l- Gavsâni li 'd-Dirâsâti 'l-Kur 'âniyye Yayınları, Dimaşk 2019 /1.baskı 44.s

Bu eserde; hems, cehr, şiddet, rihvet, beyniyye, isti'lâ, istifâl, itbâk, infitâh, safîr, lîn, kalkale, inhirâf, tekrîr, tefeşşî ve istitâle gibi Arap harflerin sıfatları kısa açıklayıcı notlarla beraber görseller ve çizimlerle gösterilmiştir. Ayrıca “QR-CODE” desteği de bulunmaktadır.

Müellif, ayrıca bu eserin özeti olan *Levhatu sıfâtü'l- hurûfi'l- Arabiyye* 'yi sınıf ve ev gibi ortamlarda duvara asmak için levha şeklinde telif etmiştir. *Levhatu sıfâtü'l- hurûfi'l- Arabiyye*, birçok farklı dile tercüme edilmiş ve farklı ebatlarda basılmıştır.

1.7.1.8. Kurratu'l-ayni fî tahrîri'l-meddeyn

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, Dimaşk 2022 /1.baskı

784.s

Eymen Süveyd, bu eserde; On kurra'dan rivayette bulunan yirmi raviye uzanan bin'den fazla tariklerce, kırâat ilminin en çetrefilli meselesi olan muttasıl ve münfasıl med miktarlarının açıklamasını ele almaktadır.

Müellif, eserin önsözünde bu eseri, on büyük kırâatı okuyup okutmakla meşgul olacaklara, iyi bir yayınla sunup Cenâb-ı Hakk'tan, onu iyi niyetle alıp öğrenmeye çalışanlara, yararlı kılmasını niyaz etmiştir.

Bu eser, mukkadime, maksad ve sonuç olarak üç bölümden oluşmaktadır. Mukaddime, on iki konuyu içermektedir.¹¹⁰ Bunlar;

- a. Med ve kasr
- b. Meddeyn (Munfasıl ve Muttasıl)

¹¹⁰ Süveyd, *Kurratu'l-ayni fî tahrîri'l-meddeyn*, 9-229.

- c. İki meddin miktarını beyan eden kurralardan oluşan musanniflerin zamansal silsilesi
- d. Çağlar boyu Kur'ân'da ki medlerin gelişimi ve kontrol altına almaya bağlı zamansal ölçü
- e. Temkîn
- f. İşbâ‘
- g. Kurralardan oluşan musannifler “kasr'ıl-munfasılı” nasıl tarif etmişler?
- h. İbn Kesir (ö. 120/738) ve diğerlerini “kasr'ıl-munfasıl” ehlinden ayıran kişi
- i. Kurralardan oluşan musanniflerin "akallî'n-nâsi medden" tabirinden maksatları
- j. Kurralardan oluşan musanniflere göre munfasılın mertebelerinin sayısı
- k. Hamza'nın muttasılın mertebelerinin farklılığı hakkında sunmuş olduğu raporun incelenmesi
- l. İmam Cezeri'nin med ve kasr konusunda zikrettiği “istidrâk”tır.

Amaç bölümünde, med konusunda kaleme alınmış 46 kırâat kitabının el yazma asıllarıyla karşılaştırılmış, hareke ve noktalama işaretleri kesinleştirilmiş metinlerini içermektedir. Daha sonra o kitapta adı geçen kurralara ait bu iki meddin mertebeleri açıklanmıştır. Bundan sonra da o kitabın neşrinde seçilen kurralara ait bu iki meddin mertebeleri açıklanmıştır.¹¹¹

Sonuç bölümünde ise, okuyan ve okutanın istifade edip, güven ve gönül rahatlığıyla okuyacağı, kırâat imamları, onların ravileri ve binlerce tariklerin iki med mertebelerinin neşredilmiş özetini kapsamaktadır.¹¹²

1.7.1.9. Nuzhetu'n- tecvîdye

Bu eser, çocuklar için hazırlanmış olup en önemli tecvid kurallarını içermektedir. Çocukların okurken sıkılmayacağı ve içinde bulunan etkinlikleri çözümlerken keyif alacağı bir üslup kullanılmıştır. Bu sayede çocuklar kitapla daha rahat bütünleşebilmektedir.

Eserde hitap edilen kitlenin dikkatini daha çok çekmek için çizgi film karakterleri ve karikatürler kullanılmış olup, ilgi çekici sorular yöneltilmiştir. Bu soruların cevapları resim ve boyama formatında olduğu için çocuklar tarafından keyifle çözümlenmektedir.

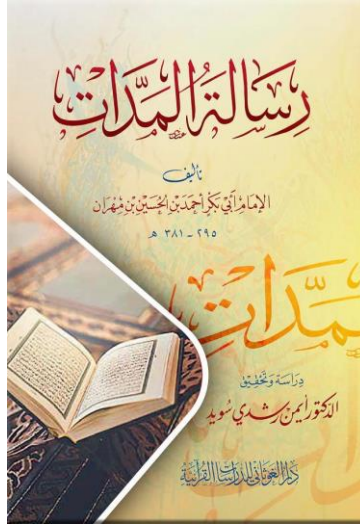
¹¹¹ Süveyd, *Kurratu'l-ayni fî tahrîri'l-meddeyn*, 230-690.

¹¹² Süveyd, *Kurratu'l-ayni fî tahrîri'l-meddeyn*, 691-769.

Bu eser, erkek ve kız çocukları için ayrı basım olarak telif edilmiştir. Ayrıca eserin yanında “cd” desteği de bulunmaktadır. Bu eser, İngilizce ve Malayca ’ya tercüme edilip basılmıştır.¹¹³

1.7.2. Tahkik ve Şerh Etmiş Olduğu Eserler

1.7.2.1. Risâletu’l- meddet

Daru’l- Gavsânî li’ d-Dirâsâti’l-Kur’âniyye Yayınları, Suriye; 2021 2.baskı/ 40 s.

Eymen Süveyd’in tahkik ettiği bu kitabın müellifi: Ebûbekir Ahmed b. Hüseyin b. Mihrân’dır. (ö. 381/992) Eser, medlerin isimlerinden, uzatılma miktarlarından ve niceliğinden bahseden elimize ulaşmış en eski kitaplardan sayılmaktadır. Bu eserin el yazma nüshası Kastamonu yazma eserler kütüphanesinde “HK2123/1937” kayıtlı numara ile muhafaza edilmektedir. Bu yazma eser 10 sayfadan oluşup, her sayfada 15 satırdan oluşmaktadır.¹¹⁴

Müellif, öncelikle medleri genel olarak zikretmiş daha sonra da niçin bu isimlerle isimlendirildiklerini gerekçeleriyle birlikte açıklamıştır. Müellif Mihrân’a göre medlerin isimleri veya unvanları ona kadar ulaşmaktadır.

¹¹³ “Nuzhet’un Tecvidiyye”, haz. Daru’l- Gavsânî li’ d-Dirâsâti’l-Kur’âniyye.

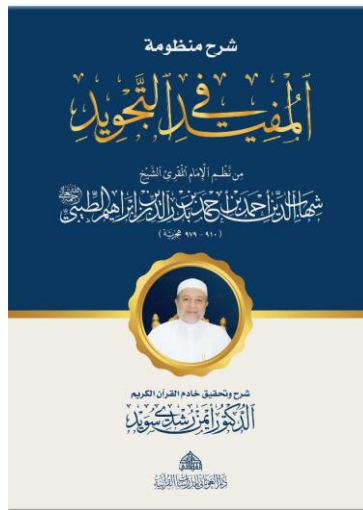
¹¹⁴ Eymen Rüşdî Süveyd, *Risâletu’l-meddet* (Daru’l- Gavsânî li’ d-Dirâsâti’l-Kur’âniyye Yayınları, 2021), 3.

Bu medler: Meddü'l-hacz, meddü'l-adl, meddü't-temkîn, meddü'l-best, meddü'r-ravm, meddü'l-fark, meddü'l-binye, meddü'l-mübâlağa, meddü'l-mübdeli mine'l-hemz ve meddü'l-asl'dır.¹¹⁵

Bu eserde, yukarıda zikrettiğimiz on med isimleri ve şu başlıklar ele alınmıştır;

- İbn Mihrân'ın ismi, künyesi, hocaları, öğrencileri, eserleri ve vefatı.¹¹⁶
- Risâletu'l-meddet*'in tanıtımı, *Risâletu'l-meddet*'in konuları ve ayırıcı özellikleri,
- Risâletu'l-meddet*'in kendisinden sonra yazılmış olan eserlere etkisi.¹¹⁷

1.7.2.2. Şerhu manzûmetu el-müfid fi't-tecvîd

Daru'l-Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, Suriye; 2019/ 208 s.

Bu kitap Ahmed et-Tîbî'nin (ö. 979/1572) *el-Müfid fi't-tecvîd* manzumesinin şerhidir. Bu eser İbnü'l-Cezeri'den sonra tecvid alanında yazılmış en önemli eserlerdendir. Bu eseri diğer eserlerden ayıran en önemli özelliği ise *el-Mukaddimetü'l-Cezeriyye*'nin tamamlayıcısı kabul edilmesidir. Çünkü et-Tîbî, tecvid ilmiyle hemhal olan birinin mutlaka bilmesi ve görmesi gereken konuları ele almıştır. Bunun yanında müellif, İbnü'l-Cezeri'nin değinmediği konulara da değinmiştir. Bu konular ise; hecâ harfleri, elîf'in hakikati, harekelerin tamamlanması, harf ve isim arasındaki fark, aslî ve fer'î harfler ve bunların dışındaki konulardır. Bu kitabın özelliklerinden biri de lafızlarının kolay ve manaların anlaşılır olmasıdır. Hatta tecvid alanında kitap yazan birçok müellif bu kitaptan alıntı yapmaktadır. Fakat tam olarak bu kitabın tahkiki henüz yapılmamıştır.

¹¹⁵ Süveyd, Eymen, *Risâletu'l-meddet*, 24-38.

¹¹⁶ Süveyd, Eymen, *Risâletu'l-meddet*, 4-10.

¹¹⁷ Süveyd, Eymen, *Risâletu'l-meddet*, 11-23.

Eymen Süveyd'in tahkik etmiş olduğu bu eser bütün bunlara ilave "QR-CODE" da barındırmaktadır. Bu işaretler, harflerin mahreçlerinin tablolarını renkli şekilleri ile okuyuculara kolaylık olarak sunmaktadır. Ayrıca bu "QR-CODE" sayesinde rahle-i tedrisat imkânı bulmayan kişiler renkli görsel ve işaretler desteğiyle konulara daha rahat hâkim olma imkânına sahip olabilmektedir. Eymen Süveyd, bu eseri ilk olarak İkra' kanalında canlı yayın aracılığıyla ders halkası şeklinde şerh etmiş daha sonrasında ise 2008 yılında Daru'l- Gavsânî yayın evi tarafından basılmıştır. Ayrıca Bu eseri ilk tahkik eden kişi Eymen Süveyd'dir.

Eser, mukaddime ve tenbih (dikkat) ile birlikte 19 genel konu ve 193 beyitten oluşmaktadır. Eseri iki bölümde tahlil edebiliriz. Birinci bölümde, kırâat ilmindeki usûller şu başlıklar altında incelenmiştir:

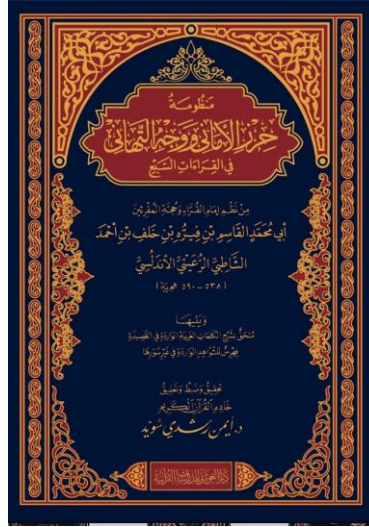
- a. Hece Harfleri
- b. Fer'i Harfler
- c. Harekeler ve Sükûn
- d. Tenvin
- e. Hemzeler
- f. Med Harfleri
- g. Lîn Harfleri
- h. Tenvin ve sakin nun'un hükümleri
- i. İdgâm
- j. Sakin (mim)'in Hükümleri
- k. Tefhîm
- l. Ra'nın Hükümleri
- m. Sakin elif'in Hükümleri
- n. Kalkale harfleri
- o. İdgâm-ı misleyn ve idgâm-ı mütecâniseyn
- p. İdgâm-ı şemsi ve izhâr-ı kameri
- q. Vakf hükümleri.

Yukarıda zikrettiğimiz başlıklara değinilip bölüm sonunda Tenbih ile konular bitirilmiştir.¹¹⁸

¹¹⁸Ahmed et-Tîbî, *Şerhu manzûmetu el-müfîd fi 't-tecvîd*, thk. Eymen Rüşdî Süveyd (Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2019), 27-177.

İkinci bölümde ise manzûme eser ele alınıp şu başlıklar altında; Muhakkik Eymen Süveyd'in mukaddimesi, manzûm eserin tamamı, dipnot ve Müellif Ahmed et-Tîbî'nin biyografisi ele alınmıştır.¹¹⁹

1.7.2.3. Manzûmetu “hırzû'l-emânî ve vechü't-tehânî fi'l- kırâati's seb”

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2019/1.baskı 312 s.

Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî, Ebû Amr ed-Dânî'nin et-Teysîr fi'l-kırâ'ati's-seb' adlı eserini manzûm ve muhtasar halini kaleme almıştır. Bu eser, aruz vezninin recez bahrinde kaleme alınmış olup 1173 beyitten oluşmaktadır.¹²⁰ Bu manzûmenin asıl adı *Hırzû'l-emânî ve vechü't-tehânî* dir. Lâm kafiyesi ile nazmedildiği için *Kasîde-i lâmiye* ve müellifine nisbetle *eş-Şâtıbiyye* olarak meşhur olmuştur.¹²¹

Şâtıbî, bu manzûmenin kırâat ilmini talep eden kişilerin beklentilerini karşılayacak özellikte olduğunu belirterek, kırâat ilmiyle ilgilenen talebelerin bu manzûmeyi okumalarını istemiştir.¹²² Bu manzûmeyi şerh, tahkik ve ihtisâr eden birçok kişi bulunmaktadır. Manzûmeyi defalarca Şâtıbî'den okuyan ve ilk şerh ederek tanınmasında büyük role sahip olan kişi Alemüddin es-Sehâvî'dir (ö. 643/1245).

¹¹⁹ Ahmed et-Tîbî, *el-Müfîd fi't-tecvîd*, 178-204.

¹²⁰ Hatice Tekin, *Alemüddin es-Sehâvî'nin Fethü'l- Vasîd fi Şerhi'l- Kasîd İsimli Eserinin Kırâat İlmi Açısından Tahlili* (Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2019), 35.

¹²¹ Eren Pigir, “Hırzu'l-Emânî'nin Kırâat Tedrisatındaki Serencamı”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 62/01 (2021), 254.

¹²² Fatih Çollak, “eş-Şâtıbiyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/377.

Kendisinin telif etmiş olduğu *Fethu'l-vasîd fî şerhi'l-Kasîd* adlı eseri bu manzumenin ilk şerhidir.¹²³

Zehebi'nin (ö. 748/1348) ifadesiyle Şâtıbî'nin kırâat alanıyla ilgili konularda kolay ve anlaşılır bir üslup kullanması, eserinin edebî açıdan zengin bir yapıya sahip olması ve kendisinin eserini Mısır'da okutması gibi birçok etken bu manzûmeyi kırâat alanında ön plana çıkaran faktör olmuştur.¹²⁴

Eymen Süveyd, bu manzûmeyi tahkik ederken eserin birçok el yazma nüshasına ve eserin basılmış olan şerhlerine müracaat etmiştir. Eser hakkında kısaca bir tanıtım yaptıktan sonra eserin muhtevasını ele alalım.

Eser, muhakkik ve manzûm eserin mukaddimesi dışında usûl ve ferşu'l-hurûf olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde müellif, kırâat ilmindeki usûlleri şu başlıklar altında ele almıştır:¹²⁵

- a. İstiaze ve besmele
- b. Fatiha sûresi
- c. İdgâm-ı kebîr
- d. Bir veya iki kelimedede gelen mütekârib harflerin idgâmı
- e. Ha-i kinâye
- f. Med ve kasr
- g. Bir kelimedede iki hemze
- h. İki kelimedede iki hemze
- i. Müfred hemze
- j. Hemze'nin harekesinin önceki sakin harfe nakli
- k. Hamza ve Hişam'ın Hemze üzerine vakfi
- l. İdgâm ve izhârında ihtilâf olan “لام هل ويل” “تاء التأنيث” “دال قد” “ذال إد”
- m. İdgâm-ı ittifak edilen “لام هل ويل” “تاء التأنيث” “دال قد” “ذال إد”
- n. Mahreçleri birbirine yakın olan harfler
- o. Tenvin ve sakin nun'un hükümleri
- p. Feth, imâle ve taklîl

¹²³ Çollak, “eş-Şâtibiyye”, 38/379.

¹²⁴ Pigir, “Hirzu'l-Emânî'nin Kıraat Tedrisatındaki Serencamı”, 265.

¹²⁵ Kâsım b. Fîrruh Şâtıbî, *Manzûmetu “Hirzü'l-emânî ve vechü't-tehânî fî'l-kırâati's seb”*, thk. Eymen Rüşdî Süveyd (Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2019), 10-44.

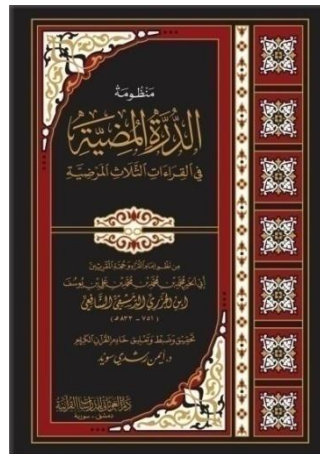
- q. Kisâî'nin vakf halinde müenneslik hâ'sından (Tâü't-Te'nîs) önceki harfte imâle uygulaması
- r. Ra'nın ve lâmlar'ın hükümleri
- s. Kelime sonlarında vakf
- t. Resmü'l-Hat'ta Vakf
- u. İzâfet edilen ve zait olan yâ'ların hükümleri konusu ile eserde usûl ihtilaflarını içeren kaideler tamamlanmıştır.

İkinci bölüm, Bakara sûresinden Kur'ân-ı Kerîm'in sonuna kadar sûrelerde bulunan ferşü'l-hurûf sûre tertibine riâyet edilerek tek tek ya da birkaç sûre birleştirilerek incelenmiş ve ferşü'l-hurûf konusunun sonuna ilave edilen tekbir ve harflerin mahreçleri ile sıfatları konusu ile sona ermektedir.¹²⁶

Yukarıda zikrettiğimiz konular dışında muhakkik tarafından eserin sonunda ele alınan başlıklar şunlardır:¹²⁷

- a. Şatıbiyye metninin dipnotları ve Şatıbiyye metnindeki yabancı kelimelerin açıklamaları
- b. Sûreler dışında gelen deliller
- c. Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'nin biyografisi
- d. Şâtıbî'nin rumuz ve terimleri
- e. Eymen Süveyd'in bu manzûmeyi okuduğu hocaları ve eş-Şâtıbî'ye ulaşan isnadı.

1.7.2.4. Manzûmetu ed-dürretü'l-mudiyye fi'l-kırââtî's-selâsi'l-merdiyye

¹²⁶ Şâtıbî, *Hırzû'l-emânî*, 45-118.

¹²⁷ Şâtıbî, *Hırzû'l-emânî*, 119-295.

Daru'l- Gavsânî li 'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2013/2.baskı 114.s

ed-Dürretü'l-mudiyye, İbnü'l-Cezerî'nin 240 beyitten oluşan manzum eseridir. Cezerî, Şâtîbî'nin *Hırzû'l-emânî* adlı eserindeki kırâat-ı seb'ayî, Şâtîbî'nin usûlü ile kırâat-ı aşereye tamamlamak üzere imam Ebû Ca'fer (ö. 130/747-48), Ya'kub (ö. 205/821) ve Halêf'i (ö. 229/844) ilave etmiştir.¹²⁸*ed-Dürre, Şâtibiyye* ile birlikte aşru's-suğra programında ezberlenen bir kaynak olmasının yanı sıra kırâat ilminin okutulduğu birçok şehirde ders olarak görülmektedir.¹²⁹

Eymen Süveyd, bu manzûmenin ilk tahkikini 2010 yılında Mektebetu ibni'l Cezerî'de, ikinci baskısını ise 2013 yılında Daru'l- Gavsânî li 'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye'de yayınlamıştır. Eymen Süveyd, bu manzûmeyi tahkik ederken; eserin birçok el yazma nüshasına ve eserin basılmış olan şerhlerine müracaat etmiştir.

Bu eseri, diğer basılmış olan şerhlerden teknik olarak ayıran en önemli özellik; metinde kapalı olarak bulunan yabancı kelimelerin alfabetik sıralamaya göre açıklanması ve zikredilen sûrenin içindeki örnekler dışında diğer sûrelerdeki örnekleri delil olarak mezkûr sûrede zikretmesiyle beraber kaynak göstererek bunu açıklamasıdır. Eser hakkında kısaca bir tanıtım yaptıktan sonra eserin muhtevasını ele alalım.

Eser, muhakkik ve manzûm eserin mukaddimesi dışında usûl ve ferşu'l-hurûf olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Usûl bölümünde ele alınan başlıklar şunlardır:¹³⁰

- a. Besmele ve Fatiha sûresi
- b. İdgâm-ı kebîr
- c. Hâ-i kinâye
- d. Med ve kasr
- e. Bir kelimede yan yana gelen iki hemze'nin hükmü
- f. İki kelimede yan yana gelen iki hemze'nin hükmü
- g. Müfred hemze'nin hali
- h. Hemze üzerine vakf, sekt ve nakl
- i. İdgâm-ı sagîr
- j. Tenvin ve sakın nun'un hükümleri

¹²⁸ Tayyar Altıkulaç, "İbnü'l-Cezerî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 20/554.

¹²⁹ Kübra Türkmen, *İbnu'l-Cezerî ve "ed-Dürretü'l-mudiyye" Adlı Eseri* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2019), 35.

¹³⁰ İbnü'l-Cezerî Cezerî, *Manzûmetu ed-dürretü'l-mudiyye fi'l-kırââtî's-selâsi'l-merdiyye*, thk. Eymen Rüşdî Süveyd (Daru'l- Gavsânî li 'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2013), 1-7.

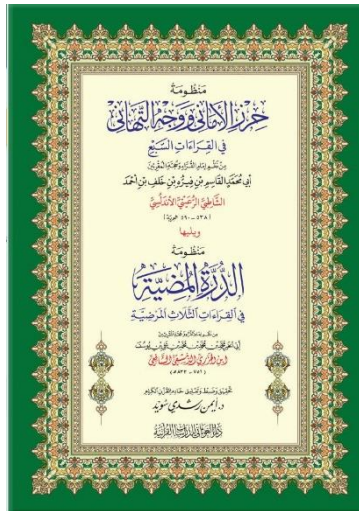
- k. Feth ve imâle
- l. Ra'nın ve lâmlar'ın hükümleri ile Osman mushafı hattı üzerine vakf
- m. İzafe edilen yâ'lar ile ziyade olan yâ'lar

İkinci bölümde, Bakara sûresinden Kur'ân-ı Kerîm'in sonuna kadar sûrelerde bulunan ferşü'l-hurûf' sûre tertibine riâyet edilerek tek tek ya da birkaç sûre birleştirilerek incelenmiştir.¹³¹

Yukarıda zikrettiğimiz konular dışında muhakkik tarafından eserin sonunda ele alınan başlıklar şunlardır:¹³²

- n. *Durre* metninin dipnotları ve *Durre* metninde geçen yabancı kelimelerin açıklaması
- o. Süreler dışında gelen deliller
- p. İmam Cezeri'nin biyografisi
- q. *Durre*'de İmam Cezeri'nin rumuzu
- r. Eymen Süveyd'in bu manzûmeyi okuduğu hocaları ve İmam Cezeri'ye ulaşan isnadı.

1.7.2.5. Manzûmetu “hırzû'l-emânî ve vechü't-tehânî fi'l- kırâati's seb” ve manzûmetu ed-dürretü'l-mudiyye fi'l-kırâati's-selâsi'l-merdiyye

*Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2021/2.baskı
176.s.*

¹³¹ Cezerî, *Manzûmetu ed-dürretü'l-mudiyye*, 7-26.

¹³² Cezerî, *Manzûmetu ed-dürretü'l-mudiyye*, 27-96.

manzûmeyi tahkik ederken eserin birçok el yazma nüshasına ve eserin basılmış olan şerhlerine müracaat etmiştir.

Eser hakkında kısaca bir tanıtım yaptıktan sonra eserin muhtevasını ele alalım. Eser, muhakkik ve manzûm eserin mukaddimesi dışında usûl ve ferşu'l-hurûf olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

Usûl bölümünde ele alınan başlıklar şunlardır:¹³⁵

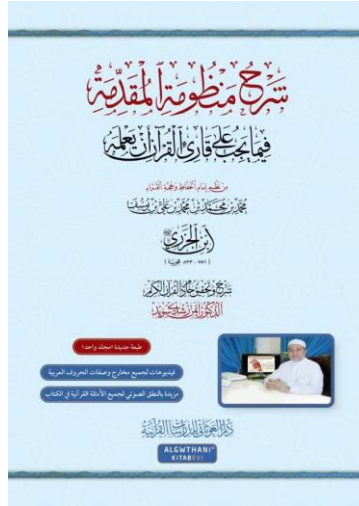
- a. İstiaze ve besmele
- b. Fatiha sûresi
- c. İdgâm-ı kebîr
- d. Hâ-i kinaye
- e. Med ve kasr
- f. Bir kelimedede yan yana gelen iki hemze'nin hükmü
- g. İki kelimedede yan yana gelen iki hemze'nin hükmü
- h. Müfred hemze'nin hali
- i. Hemze'nin harekesinin önceki sâkine nakli
- j. Hemze ve diğer harflerden önce bulunan sâkine vakfetmek
- k. Hamza ve Hişam'ın hemze üzerindeki vakfi
- l. İdgâm-ı sagîr “ ذال إذ ” “ دال قد ” “ تاء التائيث ” “ لام هل وبل ”
- m. Mahreçleri birbirine yakın olan harfler
- n. Tenvin ve sakin nun'un hükümleri
- o. Feth, imâle ve taklîl
- p. Te'nis hâ'sında imale ve ha-i te'nis'in vakftan önceki durumu
- q. Ra'nın ve lâmlar'ın hükümleri
- r. Kelimelerin sonlarına yapılan vakf
- s. Osman mushafı hattı üzerine vakf
- t. İzâfet edilen yâ'ların hükümleri
- u. Ziyade olan harfler
- v. Kırâatların ifrad ve cem'i

İkinci bölüm, Bakara sûresinden Kur'ân-ı Kerîm'in sonuna kadar sûrelerde bulunan ferşu'l-hurûf sûre tertibine riâyet edilerek tek tek ya da birkaç sûre birleştirilerek

¹³⁵ Muhammed b. Muhammed İbnu'l-Cezerî, *Manzumetü tayyibeti'n-neşr fi'l-kıraati'l-aşr*, thk. Eymen Rüşdî Süveyd (Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2013), 11-43.

incelenmiş ve ferşü'l-hurûf konusunun sonuna ilave edilen tekbir konusu ile tamamlanmıştır.¹³⁶

1.7.2.7. Şerhu manzûmeti el-mukaddime fî mâ yecibu ‘alâ kârii’l-Kur’ân en ya‘lemehû

Daru’l- Gavsânî li’l-Dirâsâtî’l-Kur’âniyye Yayınları, 2020/2.baskı 264.s

Muhammed b. Cezerî, kırâat alanına yeni başlayan öğrenciler için *el-Mukaddime fî mâ yecibu ‘alâ kârii’l-Kur’ân en ya‘lemehû* adlı tecvid eserini kaleme almıştır. On altı bab¹³⁷ ve yüz dokuz beyitten oluşan bu eser, daha çok “*el-Cezeriyye*” ve *Mukaddimetu’l-Cezeriyye* olarak meşhur olmuştur. *el-Cezeriyye* özellikle 15. yy itibaren Osmanlı Devleti başta olmak üzere birçok kırâat ilminin tahsili yapıldığı ülkelerde okutulup ezberletilmiştir. Aynı zamanda bu eser, birçok kişi tarafından farklı dile şerh edilmiştir.¹³⁸

Eymen Süveyd, *el-Cezeriyye*’yi şerh ederken eserin birçok el yazma nüshasına ve eserin basılmış olan şerhlerine müracaat etmiştir. Bu şerhi, diğer şerhlerden ayıran en önemli özellik; renkli çizimlerle konuların görselleştirilmesi ve “QR-CODE” olmasıdır. Muhakkik, bu eseri on beş bab ve birçok alt başlıkta incelemiştir. Eserin giriş bölümü, Eymen Süveyd’in mukaddimesi ile başlayıp bu manzumedeki isnadı ile devam etmiş daha sonra da Cezerî’nin kısaca hayatı ile tamamlanmıştır.

¹³⁶ İbnü’l-Cezerî, *Manzumetü tayyibeti’n-neşr fî’l-kıraati’l-aşr*, 44-101.

¹³⁷ *El-Cezeriyye*’nin kaç bab olduğu konusunda ihtilaf vardır. Tayyar Altıkulaç 19 bab’tan oluştuğunu aktarmıştır. Detaylı bilgi için bkz. İbnü’l-Cezerî”, DİA, İstanbul 1999, c. 20, s. 555.

¹³⁸ Selahattin Öz, “İbnü’l-Cezerî’nin Mukaddime’sinin Mehmed Emin Tokâdî’ye Ait Manzum Tercümesi ve Değerlendirilmesi”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/27 (2015), 148.

Eserin birinci bölümünde, harflerin mahreçleri hakkında bilgiler verilmiştir. Harflerin mahreçleri şu başlıklar altında incelenmiştir:¹³⁹

- Harflerin mahreçleri ve çıkış yerleri
- Konuşma uzuvları, boğazın kısımları, üst çene, dişler ve dilin kısımları
- Seslerin ortaya çıkış şekli, sesin tanımı ve tabiattaki seslerin oluşum şekli
- Harfin tanımı ve harflerin insanın konuşma sistemi içerisindeki oluşum şekli
- Cevf (Ağız ve boğaz boşluğu), boğaz, Arap harflerinin mahreçleri ve gunne konusu ile bu bölüm tamamlanmıştır.

İkinci bölümde ise mahreçlerin sıfatları ve tecvid konusu hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ele alınan konular şunlardır:¹⁴⁰

- Harflerin sıfatları ile kastedilen mana
- Hems, cehr, şiddet, rihvet ve beyniye sıfatları
- Sahih harflerin zamanlarının kıyası, harekeli harflerin zamanları ve sahîh sakin harflerin zamanlarının kıyası
- İsti‘lâ, istifâl, itbâk, infitâh, safîr, lîn, kalkale, inhirâf, tekrîr, tefeşşî, istitâle ve sıfat olması yönüyle gunne konusuyla harflerin sıfatlarla ilgili başlıklarını bitirip Tecvid konusuna geçilmiştir.¹⁴¹
- Tecvid öğrenmenin hükmü ve Kur’ân-ı Kerîm tilavetinde lahn
- Peygamber efendimiz Kur’ân-ı Kerîm’i insanlara nasıl tebliğ etti?
- Kur’ân-ı Kerîm’in tedvini, Kur’ân-ı Kerîm’in sözlü olarak nakledilmesi, Muttasıl bir senedle şârihin Kur’ân-ı Kerîm tilaveti, Kur’ân-ı Kerîm tilavetinin mertebeleri ve Kur’ân-ı Kerîm’in musiki ile okunmasının hükümleri

Üçüncü bölümde dikkat edilmesi gereken konular (tenbih), dördüncü bölümde ise ra’nın hükümleri incelenmiştir.¹⁴²

Beşinci bölümde ise “lâmlar” ve (lâmlarla ilgili) diğer konular hakkında bilgiler verilmiştir. Beşinci bölümde ele alınan konular şunlardır:¹⁴³

- Lâm’ın hükmü
- İsti‘lâ harflerinde tefhimin mertebeleri
- İdgâm-ı nâkıs

¹³⁹ İbnü’l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü’l-mukaddime fî mâ yecibu ‘alel-Kârii’l-Kur’âni en ya’leme*, thk. Eymen Rüşdî Süveyd (Daru’l- Gavsânî li’ d-Dirâsâti’l-Kur’âniyye Yayınları, 2020), 25-57.

¹⁴⁰ İbnü’l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü’l-mukaddime*, 58-82.

¹⁴¹ İbnü’l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü’l-mukaddime*, 83-107.

¹⁴² İbnü’l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü’l-mukaddime*, 108-118.

¹⁴³ İbnü’l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü’l-mukaddime*, 119-135.

- d. Birbiriyle karşılaşan iki harfin durumları
- e. İdgâm konusunu da; mütemâsil, mütecânis, mütekârib ve mutebêidên harfler konusu ele alınmıştır.
- f. İzhar ile okunan kelimeler ve lam-ı tarif.

Altıncı bölümde ise dâd ve zâ harfleri hakkında bilgiler verilmiştir. Yedinci bölümde ise şeddeli nun ve mim ile sakin mimin hükümlerini incelenmiştir.¹⁴⁴

Sekizinci bölümde ise tenvin ve sakin nun'un hükümleri hakkında bilgiler verilmiştir. Tenvin ve sakin nun'un hükümleri şu başlıklar altında incelenmiştir:¹⁴⁵

- a. Tenvin, izhar, idgâm, kalb ve ihfâ.

Dokuzuncu bölümde ise med ve kasr hakkında bilgiler verilmiştir. Med ve kasr konusu şu başlıklarla incelenmiştir:¹⁴⁶

- a. Medd'in tarifi ve medlerin okunma zamanının kıyası
- b. Kur'ân-ı Kerîm'deki med çeşitleri; medd-i bedel, medd-i ivaz, medd-i sıla-i ve medd-i lâzım
- c. Kur'ân-ı Kerîm'de Hurûf-ı mukattaa
- d. Medd-i vâcib muttasıl, medd-i câiz munfasıl, medd-i sıla-i kübra, medd-i ârız li's-sükûn ve Medd-i lîn
- e. Med harflerinin telaffuzunda ortaya çıkan hatalar
- f. İki sebepten en kuvvetli olanı kâidesi
- g. Harekelerin tamamlanması ve üç harekenin telaffuzunda ortaya çıkan hatalar ile med ve kasr ile bölüm tamamlanmıştır.

Onuncu bölümde ise vakf ve ibtida konusu ele alınmıştır. Vakf ve ibtida konusu şu başlıklarla incelenmiştir:¹⁴⁷

- a. Vakf'ın tanımı, vakf ve ibtida ilminin faydaları
- b. Kur'ân-ı Kerîm tilavetinde vakf çeşitleri: Vakf-ı tâm, vakf-ı kâfi, vakf-ı hasen ve vakf-ı kabîh
- c. Mushaf'ta vakf işaretleri
- d. Hafs kırâatının vakf-ı ıztırârî ve "vakf-ı ihtiyârî kâidesi ile ıztırârî ve ihtiyârî vakflara örnekler;
- e. Elif'in, vâv'ın ve yâ'nın hazf olma hali

¹⁴⁴ İbnü'l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü'l-mukaddime*, 136-149.

¹⁴⁵ İbnü'l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü'l-mukaddime*, 150-164.

¹⁴⁶ İbnü'l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü'l-mukaddime*, 165-194.

¹⁴⁷ İbnü'l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü'l-mukaddime*, 195-213.

- f. Ayırık ya da bitişik yazılanlar, yazı da iki ya'dan birinin hazfedilme durumu
- g. Ya ve vâv olarak yazılan hemze üzerinde vakf, mansup tenvinli elif şeklinde yazılan muhaffef te'kid nun'u üzerinde vakf yapmak.
- h. Vakf, kat' ve sekt arasında mukayese
- i. Mushaf'ta sektenin işareti
- j. Hafs rivayetinin Şatıbiyye tarîkine göre vacip olan sekteler, câiz olan iki sekte
- k. Enfâl ve Tevbe sûreleri arsında câiz olan vecihler ile vakf konuları tamamlanıp ibtida konusuna geçilmiştir.
- l. Kur'ân-ı Kerîm tilavetinde ibtidâ çeşitleri; ibtidâ-i tam, ibtidâ-i kâfî, ibtidâ-i hasen, ibtidâ-i kabîh başlıklarını ele alarak incelemiş ve bölüm sonunda ibtidâ-i ihtibârîye örnekler verilmiştir.

On birinci bölümde maktû¹⁴⁸ ve mavsûl¹⁴⁹ konusu ele alınıp on ikinci bölümde ise tâ'lar hakkında bilgiler verilmiştir.¹⁵⁰

On üçüncü bölüm ise hemze-i vasl hakkındadır. Hemze-i vasıl konusu şu başlıklarla incelenmiştir:¹⁵¹

- a. Hemze-i vasl, fiilin ve isimlerin başında geldiğinde harekesi,
- b. Hemze-i vasl'ın harflerin başında gelmesi
- c. (‘İmru) kelimesindeki ra'nın harekesi hakkında tenbih
- d. Hemze-i kat'
- e. İkincisi sakin olan iki hemzenin bir araya gelmesi
- f. Hemze-i vasl'ın sakin hemze-i kat' ile birlikte gelmesi
- g. Hemze-i kat'ın, fiil ve isimlerde hemze-i vasılla birlikte gelmesi
- h. Hemze-i kat'ın, lâm-ı ta'rîf'teki hemze-i vasılla birlikte gelmesi

On dördüncü bölüm ise kelime sonlarında yapılan vakf çeşitleri hakkındadır. Bu bölümde şu başlıklar incelenmiştir:¹⁵²

- a. Revm ve işmâm
- b. Revm ve işmâm yapılmayan durumlar

¹⁴⁸ Bazı harf ve edatların arasını ayırmadan bitişik yazmak detaylı bilgi için bkz. Çetin, Kırâatlerin Tefsire Etkisi, 297.

¹⁴⁹ Bazı harf ve edatların arasını ayırarak (bitiştirmeden) yazmak detaylı bilgi için bkz. Mehmet Emin Maşalı, Resmü'l-Mushaf ve Tarihsel Değeri, (Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2003), 177.

¹⁵⁰ İbnü'l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü'l-mukaddime*, 214-230.

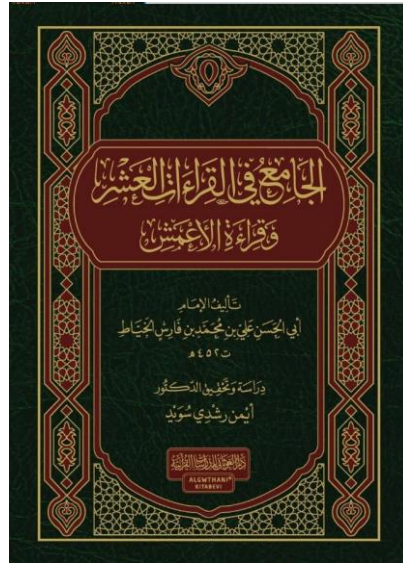
¹⁵¹ İbnü'l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü'l-mukaddime*, 231-238.

¹⁵² İbnü'l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü'l-mukaddime*, 239-245.

- c. Kırâat imamlarının işmâm ve revm'de zamir ha'sına göre tercihleri
- d. Tenvinli kelimelerin sonunda vakf

On beşinci ve son bölüm ise ebced hesabı, *Manzûmetu'l-Cezeriyye* metni ve bu manzumenin dipnotları ile ilgilidir.¹⁵³

1.7.2.8. el-Câmi'u fi'l- kırâati'l- aşr ve kırâati'l-A'meş

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2021/1.baskı 776.s

Eserin müellifi: Ebu'l- Hasan künyesi ile meşhur olan Alî b. Muhammed b. Alî b. Fâris el- Hayyâtî'l- Bağdâdî'dir. (ö. 452/1060) Bu kitap, kırâat ilmî talebeleri arasında çok önemli bir yere sahiptir. Özellikle Cezerî, *en-Neşr fi'l-kırâati'l- 'aşr*' da bu kitabı kaynak olarak almıştır. Eymen Süveyd, bu eseri tahkik etme serüvenini mukaddime bölümünde anlatmaktadır. Bu serüveni şöyle özetlemek mümkündür: Eymen Süveyd, 42 sene önce Cezerî'nin *en-Neşr fi'l-kırâati'l- 'aşr*' da kaynak olarak göstermiş olduğu bu kitabı incelemek için Şam'dan İstanbul'a ilmî bir seyahat gerçekleştirmiştir. Bu seyahat esnasında Laleli kütüphanesinde müellifi belli olmayan Kur'ân-ı Kerîm'de önemli yöntemler başlığında bir eserin el yazma nüshasını bulmuştur. Yanında ki defterine bu nüsha ile ilgili notlar almıştır. Bir müddet sonra Kahire'deki Ezher kütüphanesinde İbn Fâris'in (ö. 395/1004) *el-Câmi'u* el yazma nüshası ile karşılaşmış ve İstanbul'da gördüğü el yazma nüshasına benzettiği için bir arkadaş vasıtasıyla Laleli kütüphanesinde bulunan el yazmasının fotoğraflarına ulaşmıştır. Bu iki el yazma nüshasını karşılaştırarak yöntem ve konu birliğinin aynı olduğunu fark etmiş ve Laleli kütüphanesinde görmüş olduğu el

¹⁵³ İbnü'l-Cezerî, *Şerhu manzûmetü'l-mukaddime*, 246-262.

yazma nüshasının İbn Fâris'in *el-Câmi'u* olduğu konusunda kalbi mutmain olmuştur. O zaman *el-Câmi'u* tahkik etmek nasip olmamış ve tam 42 sene sonra bu eseri tahkik ederek telif etmiştir.¹⁵⁴

Bu eser, muhakkikin mukaddimesi ile başlamıştır. Birinci bölüm kitabın yazarı olan İbn Fâris'in biyografisi hakkındadır. Bu bölümde ele alınan başlıklar şunlardır:¹⁵⁵

- a. İbn Fâris'in ismi, nesebi doğumu, ilmî yolculukları, hocaları, öğrencileri, eserleri, ahlakı, âlimlerin onun hakkındaki görüşleri ve vefatı'dır.

İkinci bölümde ise *el-Câmi'u* adlı eserin bilgileri ve kırâat ilmindeki yeri ile ilgilidir. İkinci bölümde ele alınan başlıklar şunlardır:¹⁵⁶

- a. Kitabın ismi, eserin İbn Fârîse nisbeti, *el-Câmi'u* adlı eserin el yazması olduğunun belgelenmesi, İbn Fâris'in *el-Câmi'u* adlı eserindeki yöntemi ve bu eserde geçen yöntemi ile ilgili notları.
- b. İbn Fâris'in *el-Câmi'u* ve *et-Tebşıra* adlı eserlerinin karşılaştırılması, *el-Câmi'u*'nun kırâat kitapları arasındaki önemi, kitabın nüshasının niteliği, *el-Câmi'u* adlı eserin el yazması nüshalarının örnekleri, muhakkikin yöntemi ve eserde geçen terimler ile rumuzların açıklanması.
- c. İbn Fâris'in on kırâat imâmı ve A'meş'e uzanan isnadının tablosu ve *el-Câmi'u* adlı eserin tahkik edilmiş metni.

Üçüncü bölümde ise usul konuları hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bölümde şu başlıklar ele alınmıştır:¹⁵⁷

- a. İdgâm-ı kebîr, sâkin ve harekeli hemze,
- b. Verş'e göre hemzenin harekesinin önceki sakin harfe nakli, Hamza'ya göre vakf, tenvin ve sakin nun'un hükümleri,
- c. Med ve kasr
- d. İdgâm-ı sagîr; “لام الشرط” “لام هل وبل” “تاء التانيث” “دال قد” “دال إذ”
- e. Kisaiye göre ha-i te'nis üzerine vakf,
- f. İmâle ve İbn Kuteybe'ye göre imâle.

¹⁵⁴ Ebü'l-Hasan Ali b. Faris El-Hayyat İbn Fâris, *el-Câmi'u fi'l-kırâati'l-aşr ve kırâati'l-A'meş*, thk. Eymen Rüşdi Süveyd (Daru'l-Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2021), 5-7.

¹⁵⁵ İbn Fâris, *el-Câmi'u*, 9-27.

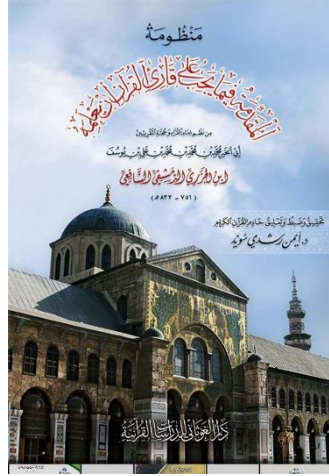
¹⁵⁶ İbn Fâris, *el-Câmi'u*, 28-145.

¹⁵⁷ İbn Fâris, *el-Câmi'u*, 146-225.

Dördüncü bölümde ise Kur'ân-ı Kerîm'in başından sonuna kadar sûrelerde bulunan ferşü'l-hurûf sûre tertibine riâyet edilerek incelenmiş ve bölüm tekbir konusuyla tamamlanmıştır.¹⁵⁸

Beşinci ve son bölümde ise kırâat ilmî ile alakalı fihriste yer verilmiştir.¹⁵⁹

1.7.2.9. Manzûmetü'l-mukaddime fîmâ yecibü 'ale'l- kârii'l-Kur'âni en ya'lemehû

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2021/2.baskı 40.s

Bu manzûm eserin müellifi İmam Cezerî'dir. Eserde genel olarak kırâat ilmindeki bazı usuller başlıklar halinde ele alınıp incelenmiştir. Eserin giriş bölümünde, Eymen Süveyd'in mukaddimesi, müellifin biyografisi, Eymen Süveyd'in İmam Cezerî'ye kadar ulaşan isnadı ve manzum eserin mukaddimesi bulunmaktadır.

Eserde geçen başlıklar şunlardır:

- Harflerin mahreçleri ve sıfatları
- Tecvid
- Terkîk ve bazı uyarılar
- Ra'lar
- Lâm'lar ve (lâmlarla ilgili) diğer konular
- Dâd ve Zâ
- Şeddeli nûn ve mîm ile sâkin mîm
- Tenvin ve sâkin nûn'un hükümleri
- Med, vakf ve ibtida

¹⁵⁸ İbn Fâris, *el-Câmi'u*, 226-677.

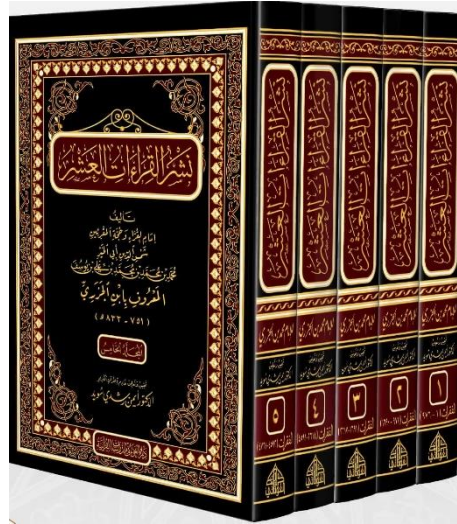
¹⁵⁹ İbn Fâris, *el-Câmi'u*, 678-766.

- j. Maktû ve mavsûl
- k. Tâ'lar, hemze-i vasl
- l. Kelime sonlarında vakf konusu ve dipnot bulunmaktadır.¹⁶⁰

Yukarıda zikrettiğimiz konuların dışında ayrıca İmam Cezeri'nin el yazması icâzetnamesinin fotoğrafı ve bu manzume eser için Abdülazîz b. Muhammed Ali Uyûnü's-sûd tarafından Muhakkik Eymen Süveyd'e yazılan icâzetnamenin fotoğrafı bulunmaktadır.¹⁶¹

Kitabın son bölümünde ise tamamlama başlığı altında harekelerin tamamlanması, isti'lâ harflerinde tefhimin mertebeleri, müennes kelimeleri bazı kırâat âlimlerince müfred, bazılarınca ise cem'i okuması ve hüsnî'l-eda başlıklarına yer verilmiştir.¹⁶²

1.7.2.10. Neşru kırâati'l- aşr (İbn'ul Cezeri)

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2019/2.baskı 5 cilt/ 3400.s

Bu eser, kırâat alanında telif edilen kitapların en kapsamlı ve en faydalısı olarak kabul edilmektedir. Çünkü İbnü'l-Cezerî bu kitapta, on kırâata ait olan rivâyet ve tarîklerin tüm sahihlerini toplamıştır. Ayrıca bu kitap, İbnü'l-Cezeri'nin kırâat ilminde telif ettiği eserlerinin özü olarak kabul edilmektedir. Nitekim diğer eserleri ile müstakil bir şekilde ele almış olduğu ve bu ilme ait olan konuların tümünü bu kitapta bir arada toplamıştır.

¹⁶⁰ İbnü'l-Cezerî, *Manzûmetü'l-Mukaddime fî mâ yecibü 'alâ kâri'l-Kur'âni en ye'lemehû*, thk. Eymen Rüşdi Süveyd (Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2021), 1-15.

¹⁶¹ İbnü'l-Cezerî, *Manzûmetü'l-Mukaddime fî mâ yecibu 'alel-Kâri'l-Kur'âni en ya'lemehû*, 16-18.

¹⁶² İbnü'l-Cezerî, *Manzûmetü'l-Mukaddime fî mâ yecibu 'alel-Kâri'l-Kur'âni en ya'lemehû*, 19-22.

Bu kitap kırâat ilminde itimat edilen bir kitaptır ve her asırda talebeler tarafından arzu edilen bir kaynaktır. Kitabın müellifi kitap hakkında şöyle demiştir: “*Benim kitabım (Neşr) kıymeti bilinen ve talebeler arasında şöhret bulan bir kitaptır. Talebelerden hiç kimsenin bunu terk etmesi düşünülemez. (Böylesi bir seçimde bulunması kabul edilemez)*” Eymen Süveyd, bu kitap hakkında şöyle bahsetmektedir; “*Neşr, kırâat ilminin temel kaynaklarından. Hadisçilerin yanında Buharî ne kadar önemliyse kırâatçıların yanında da bu eser o kadar önemlidir.*”¹⁶³ Kitabın bu nüshası Eymen Süveyd’in tahkikiyle güzel bir surette ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırmacılara ve ilim taliplerine yardımcı olmaya yönelik büyük bir özenle kitabın kenarları düzenlenmiş ve fihrist konulmuştur. Eser çok hacimli olduğu için ciltlerde geçen sadece genel konular ele alınmıştır. Birinci ciltte geçen konular şunlardır:

- a. Muhakkikin mukaddimesi, İbn Cezerî’nin şahsi ve ilmî hayatı, muhakkikin eseri tahkik ederken kullandığı metot ve rumuzlar, eserin el yazması nüshasının niteliği ve örnekleri¹⁶⁴
- b. Musannifin mukaddimesi, Kur’ân’ın nakledilmesi, cem’ edilmesi ve kendine has özellikleri, şehirlerdeki meşhur kırâat âlimleri, sahih kırâatin şartları, namazda Osman mushafı hattı dışında okunan kırâatlerin hükmü. Sahih kabul edilmeyen kıratlar ve bu kırâatlere örnekler, kırâatin hüküm ve terkihi, yedi harf meselesi ve yedi harfle ilgili hadisler.¹⁶⁵
- c. On kırâat imamı ve ravileri ve bunlardan musannifin seçmiş olduğu ana tarîkler, bu rivayetlerden ve tariklerden intikal eden kırâat-ı aşere’nin isnad konusu,
- d. Harflerin mahreçleri ve sıfatları, Kur’ân’ı Kerîm okuma mertebeleri, Tecvid ilmi ve tecvid öğrenme adımları ile bu cilt tamamlanmıştır.¹⁶⁶

İkinci cilt, Arap harflerin kalın ve ince okunması, sakın mim’in hükümleri, vakf ve ibtida, istiazedeki ihtilaflar, idgâm-ı kebir, ha-i kinaye, med ve kasr. Bir kelimedede iki hemze, iki kelimedede üç hareke şeklinde gelen iki hemze, müfred hemze, hemzenin harekesinin önceki sakine nakli, sekte’nin hemze ve diğerlerinden önce sakın gelmesi ve hemze üzerine vakf konuları hakkındadır.¹⁶⁷

¹⁶³ İkra’, “Eymen Rüşdî Süveyd (2)”. 00:14.48-00:15.00.

¹⁶⁴ İbnü’l-Cezerî *Neşrü’l-kırâati’l-‘aşr*, thk. Eymen Rüşdî Süveyd (Cidde: Daru’l- Gavsânî Kitap Evi Yayınları, 2019), 5-92.

¹⁶⁵ *Cezerî, en-Neşr*, 1/93-232.

¹⁶⁶ *Cezerî, en-Neşr*, 1/663-704.

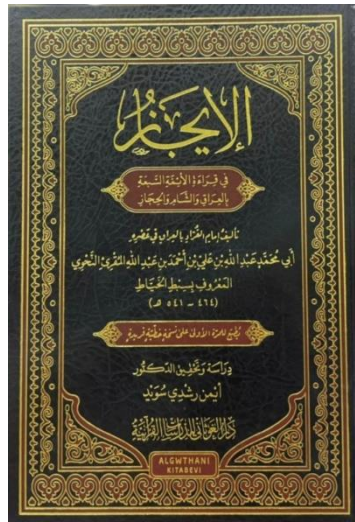
¹⁶⁷ *Cezerî, en-Neşr*, 2/705-1392.

Üçüncü cilt, hemze üzerine vakf, idgâm-ı sagır, tenvin ve sakin nunun hükümleri, feth, imâle ve taklîl, ha-i te'nis'te imale ve ha-i te'nis'in vakftan önceki durumu, ra'larda terkik ve tefhim, lam'larda taglîz, kelime sonlarında vakf, Osman mushafı hattı üzerine vakf. İzafe edilen yâ'lar ile ziyade olan yâ'lar ve kırâatların ifrad ve cem'i konuları hakkındadır.¹⁶⁸

Dördüncü cilt, Kur'ân-ı Kerîm'in başından sonuna kadar sûrelerde bulunan ferşü'l-hurûf'u sûre tertibine riâyet ederek ele alınmıştır.¹⁶⁹

Beşinci ve son cilt, tekbir konusu ve tekbirle bağlantılı olan konular hakkındadır.¹⁷⁰ Ayrıca eserin sonunda araştırmacılara ve ilim taliplerine yardımcı olmaya yönelik büyük bir özenle düzenlenmiş fihristler konulmuştur.¹⁷¹

1.7.2.11. el-‘Îcâz fî kırâati'l- e'immeti's-seb'ati bi'l-‘Irâk ve's-Şâm ve'l-Hicâz

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, Cidde 2021/1.baskı 330.s

Bu eserin müellifi Sıbtu'l-Hayyât künyesi ile meşhur olan ve döneminin Iraklı kırâat âlimlerin imamı kabul edilen Ebû Muhammed Abdullâh b. Alî b. Ahmed el-Bağdâdî'dir (ö. 541/1146). *el-Îcâz*, İbnü'l-Cezeri'nin vazgeçemeyeceği *en-Neşr* adlı kitabının kaynaklarından olup bunu *en-Neşr*'in 289. paragrafında belirtmiştir. İbnü'l-

¹⁶⁸ *Cezerî, en-Neşr*, 3/1393-2138.

¹⁶⁹ *Cezerî, en-Neşr*, 4/2139-2746.

¹⁷⁰ *Cezerî, en-Neşr*, 5/2749-2944.

¹⁷¹ *Cezerî, en-Neşr*, 5/2945-3359.

Cezeri Onu ders olarak almış ve Kur'ân-ı içeriği ile beraber senetlerini de Sıbtu'l-Hayyât'a isnad ederek hocalarına okumuştur.¹⁷²

Bu eser, dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci ve ikinci bölüm, müellifin şahsi ve ilmî hayatı ile ilgili olup üçüncü bölüm usul farklılıkları, dördüncü bölüm ise ferşü'l-hurûf konusu hakkındadır.

Eser, muhakkik Eymen Süveyd'in mukaddimesi ile başlamıştır. Birinci bölüm Müellifin şahsi ve ilmî hayatı ile *el-İcâz* adlı eserin özellikleri hakkındadır. Bu bölümde ele alınan başlıklar şunlardır:¹⁷³

- a. Müellif Hayyat'ın ismi, doğumu, hocaları, öğrencileri, ilmî yolculukları, âlimlerin onun hakkındaki görüşleri, eserleri ve vefatı.
- b. *el-İcâz* adlı kitabın nüshasının niteliği, eseri tahkik ederken kullanılan metot ile rumuzlar ve eserin el yazması nüshalarının örnekleri ile ilgilidir.

İkinci bölüm, müellifin, yedi kırâat imamına uzanan isnadının tablosu ve *el-İcâz* adlı eserin tahkik edilmiş metni ile yedi kırâat imamının isnadı hakkındadır.¹⁷⁴

Üçüncü bölüm, kırâat ilminde usul farklılıkları olarak bilinen konular şu başlıklar halinde ele alınmıştır:¹⁷⁵

- a. İdgâm ve izhârında ihtilâf olan “لام هل ويل” “تاء التأنيث” “دال قد” “ذال إذ”
- b. Yâ ve vâv harfinin idgâm ile gunne süresinde durma ihtilafı
- c. İmâle konusundaki ihtilaflar
- d. Hamza'ya göre hemzelerin üzerine vakf,
- e. Med ve kasr.
- f. Kisaiye göre ha-i te'nis üzerine vakf, kelimelerin sonlarına yapılan vakf, iki kelimedede yan yana gelen ihtilaflı iki hemze ile iki kelimedede yan yana gelen ittifaklı iki hemze. Bir kelimedede yan yana gelen ittifaklı iki hemze ile bir kelimedede yan yana gelen ihtilaflı iki hemze konusu ve ayrıca besmeledeki ihtilaflar başlığını ele almıştır.

¹⁷² Ebû Muhammed Abdullâh b. Alî b. Ahmed el-Bağdâdî Sıbtu'l-Hayyât, *el-İcâz fî kırâati'l e'immeti's-seb'ati bi'l-'Irâk ve'l-Şâm ve'l-Hicâz*, thk. Eymen Rüşdî Süveyd (Cidde: Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2021), 5.

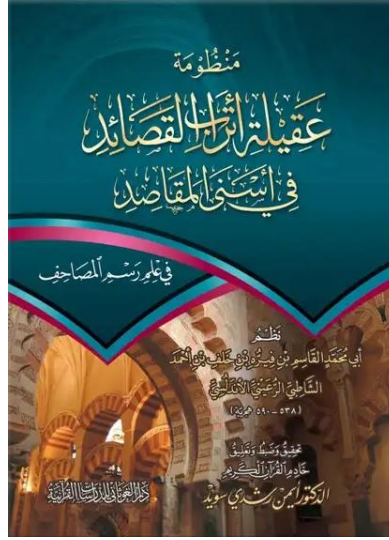
¹⁷³ Sıbtu'l-Hayyât, *el-İcâz*, 6-18.

¹⁷⁴ Sıbtu'l-Hayyât, *el-İcâz*, 19-44.

¹⁷⁵ Sıbtu'l-Hayyât, *el-İcâz*, 46-78.

Dördüncü ve son bölümde ise Kur'ân-ı Kerîm'in başından sonuna kadar sürelerde bulunan ferşü'l-hurûf sûre tertibine riâyet edilerek incelenmiş ve tekbir konusu ile bölüm tamamlanmıştır.¹⁷⁶

1.7.2.12. Manzûmetu akîletü etrâbi'l-kasâ'id fî esne'l-makâsîd (fî 'ilmî resmi'l-mesahif eş-Şâtıbî)

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, Dimaşk 2015 /1.baskı 62.s

Bu eser, Ebî Muhammed el-Kâsım eş-Şâtıbî'nin manzum eserlerindendir. Kırâat imamlarımızın kabul ettiği “metinleri ortaya koyma kurallarına” uygun olarak, tahkik edilmiş ve düzeltilmiş şekilde Kur'ân ehline sunulmuştur. Muhakkik metni düzeltirken, manzume'nin basılı ve el yazması şerhlerine ek olarak, kendisine ait birkaç yazılı nüshasına da müracaat etmiştir. Manzume, geçmişte birkaç defa basılmış, ancak -ne yazık ki- bilimsel hatalardan arınmamıştır. Bu nedenle Eymen Süveyd, manzume'ye yakışır bir şekilde, bilimsel metoda bağlı kalarak onu ortaya koymuştur. Bu manzume; Eymen Süveyd'in tahkik, zabt ve ekleme yaptığı eserlerdendir. Müellif, bu eseri birçok başlık altında incelemiştir.

Müellifin isbat, hazif ve ziyade olan harfler, kelimeler ile bazı harflerin yazılışını ele aldığı başlıklar şunlardır:¹⁷⁷

- Sürelerin sıralamasına göre, Bakara'dan Nâs'a kadar, isbat ve hazf
- Benzerleri onlara kıyaslanan kelimelerde hazf

¹⁷⁶ Sıbtu'l-Hayyât, *el-Îcâz fî'l-kırâati's-seb*, 78-321.

¹⁷⁷ Kâsım b. Firruh Şâtıbî, *Manzûmetu Akîletü etrâbi'l-kasâ'id fî esne'l-makâsîd (fî 'ilmî resmi'l-mesahif eş-Şâtıbî)*, thk. Eymen Rüşdî Süveyd (Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2015), 5-24.

- c. Ziyâde harfler
- d. Yâ harfinin hazfî ve isbatı ile yâ harfinin eklendiği yerler
- e. Vâv harfinin hazfî ve eklenmesi
- f. Üzerine hemze konulup yazılıştaki kurala uymayan hemze
- g. Elif' in vâv şeklinde yazılışı
- h. Aslı yâ veya vâv olan harflerin yazılışı
- i. İki lââm'dan birinin hazfedilmesi

Müellif, mevsul ve maktu konusunu şu başlıklar altında ele almıştır:¹⁷⁸

- a. (إِنْ مَا) ve (أَنْ لَا),
- b. (مِنْ مَا) ve (مِنْ مَالٍ) gibi kelimelerin kat' edilmesi ve (مِمَّنْ) ile (مِمَّ) nin vaslı
- c. (أَمْ مِّنْ),
- d. (عَنْ مِّنْ) kelimesinin ayrı okunması ve (أَلَّنْ) kelimesinin ise birleşik okunması
- e. (أَمَّا) ve (أَنْ لَمْ , فَإِنْ لَمْ , عَنْ مَا),
- f. (إِنَّ مَا) ve (مَا),
- g. (أَنَّ مَا , بَأْسَ مَا , لَيْسَ مَا),
- h. (كُلَّ مَا).
- i. (أَيْنَ مَا) da kat' ve (أَيْنَ مَا) da vasl yapılması
- j. (لِكَيْلَا),
- k. (وَيُكَاَنَّ يَوْمَ هُمْ),
- l. (مَا لَ).

Ayrıca (هَاء) olarak yazılan te'nis (هَاء) sı, zahir isimlere ve müfretlere izafet, cem'inde ihtilaf edilmiş müfretler ve muzaflar gibi konuları da başlıklar halinde ele almıştır. Kitabın sonunda ise eserde geçen yabancı kelimelerin açıklaması ve dipnota yer verilmiştir.¹⁷⁹

1.7.2.13. Şerhu manzûmetu telhîsu sarîhi'n-nassi fi'l-kelimâti'l-muhtelefe fihê an rivâyeti hafs¹⁸⁰

Telhîsu sarîhi'n-nassi fi'l-kelimâti'l-muhtelefe fihê an rivâyeti hafs'ın müellifi Muhammed Ali Dabba'dır. Eymen Süveyd'in hocası Abdülazîz b. Muhammed Ali

¹⁷⁸ Şâtibî, *Akîletü etrâbi'l-kasâ'id*, 24-26.

¹⁷⁹ Şâtibî, *Akîletü etrâbi'l-kasâ'id*, 26-47.

¹⁸⁰ Eserin hangi yayınevi tarafından basıldığına dair bir bilgiye ulaşamamıştır. Eserle ilgili bulunan pdf'de yayınevi bilgisi bulunmamaktadır. Eser h.1407 yılında kaleme alınıp toplam 48 sayfadan müteşekkildir.

ebu'l-Hase'nin ismi, nesebi, doğumu, ailesi, yaşadığı dönem, ilmî yolculukları, hocaları, öğrencileri, akidesi ve mezhebi, ilmî ahlâkı ve âlimlerin onun hakkındaki görüşleri, eserleri ve vefatıdır.

İkinci bölüm, *et-Tezkire fi'l-kırâ'âti's-semân* adlı eserin tanıtımı ile ilgilidir. Bu bölümde ele alınan başlıklar şunlardır:¹⁸⁵

Kitabın ismi, kitabın müellife nisbeti, tahkik edilen bu kitabın *et-Tezkira* olduğunun kanıtlanması, musannif'in kitabında takip ettiği metot ve bu metotları ile ilgili aldığı notlar, musannif'in eserinde zikrettiği bazı tartışmalı görüş ve hükümler, kitabın kırâat ilmî kitapları arasındaki önemi, eserin el yazması nüshasının örneklerini içermektedir. Ayrıca Eymen Süveyd, bu tahkikte kullandığı metod, rumuz ve terimleri açıklamış ve *et-Tezkira*'da geçen kırâat-ı semâniye'nin tarîklerini tablo şeklinde ele almıştır.

İkinci cilt ise eserin tahkik kısmı, *et-Tezkire fi'l-kırâ'âti's-semân* adlı eserin tüm metinlerini, sonuç bölümü ve ilmî fihristleri içermektedir.

Eymen Süveyd'in bu çalışması *et-Tezkire fi'l-kırâ'âti's-semân* adıyla Cemaâti'l-Hayriyyeti li Tahfizi'l-Kur'an'ıl-Kerîm yayınları tarafından iki cilt olarak 1991 yılında Cidde'de neşredilmiştir.

1.7.3.2. el-‘İkdu’n-nadîd fî şerhi’l-kasîd (Doktora Tezi)

Eymen Süveyd, 1998 yılında Mekke şehrindeki Ümmülkurâ Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Fakültesi bölümünde Dr. Abdulfettâh Buhayrî İbrâhîm danışmanlığında *el-‘İkdu’n-nadîd fî şerhi’l-kasîd li’s- Semîn el-Halebî* adlı doktora tezini dereceyle bitirdi.¹⁸⁶

*el-‘İkdu’n-nadîd fî şerhi’l-Kasîd*¹⁸⁷ Şâtıbî'nin *Hırzû'l-emânî ve vechû't-tehânî* adlı manzum eserinin şerhi olup bir nüshası Dârü'l-kütübi'l-Mısriyye'de (nr. 44), diğer

¹⁸⁵ Ibn Galbun, *et-Tezkire fi'l-kırâ'âti's-Semân*, 1/71-198.

¹⁸⁶ Eymen Rüşdî Süveyd, *el-‘İkdu'n-nadîd fî şerhi’l-kasîd* (Cidde: Dâru Nuri'l-Mektebâti li'n-Neşri ve't-Tevzî, 2001), 1/4.

¹⁸⁷ “*el-‘İkdu’n-nadîd*”in başından feth ve imâle konusuna kadar Eymen Süveyd tarafından tahkik edilmiş olup feth ve imâle konusunun başından باب اللامات konusunun sonuna kadar olan kısmı ise Ahmet Ali Hayyân el-Harîsî tarafından tahkik edilmiştir. باب الوقف على أواخر الكلم konusunun başından باب بئات الزوائد konusunun sonuna kadar olan bölümü Abdullah Ğazâ el-Barrâk tarafından ve فرش الحروف سورة البقرة bölümü, başından sonuna kadar olan kısmı Nâsır Su‘ûd Hamûd el-Kasâmî tarafından h. 1424 yılında Ummu'l-Kurâ üniversitesinde yüksek lisans çalışması olarak tahkik edilmiştir.” bkz. Mehmet Nafi Arslan, “es-Semîn el-Halebî'nin Hayatı ve İlmî Şahsiyeti”, *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (23 Haziran 2017), 49.

bir nüshası San'a'da el-Câmiu'l-kebîr'de (nr. 1566, 479 varak) diğer bir nüshası da İstanbul Süleymaniye kütüphanesinde Raşit Efendi koleksiyonunda bulunmaktadır.

Bu eser, iki cilt şeklinde neşredilmiştir. Birinci cilt: Mukaddime, temhid ve iki bölümden oluşmaktadır. İkinci cilt ise eserin tahkikini oluşturmaktadır.

Birinci bölüm, İmam Şatibi'nin hayatı ve *Hirzu'l- emânî ve vechü't- tehânî* adlı eseri ile ilgilidir. Birinci bölümde ele aldığı başlıklar şunlardır:¹⁸⁸

İmam Şatibi'nin ismi, nesebi, doğumu, ilmî yolculukları, hocaları, öğrencileri, mezhebi, ilmî ahlâkı ve âlimlerin onun hakkındaki görüşlerini içermektedir.

Hirzu'l- emânî ve vechü't- tehânî adlı eserin tanıtımında ele aldığı başlıklar şunlardır: Şatibiyye manzûmesi 'nin tanıtımı, geçmişten günümüze Şatibiyye şarihleri ve *el- 'Îkdu 'n-nadîd fî şerhi 'l-kasîd*'in Şatibiyye şarihleri arasındaki konumu hakkındadır.

İkinci bölüm, Şatibiyye şarihlerinden Semîn el-Halebî'nin (ö. 756/1355) hayatı ve *el- 'Îkdu 'n-nadîd fî şerhi 'l-kasîd* eseri ile ilgilidir.¹⁸⁹ Bu bölümde Semîn el-Halebî'nin şahsi hayatı ile ilgili ele adlı başlıklar şunlardır:

Semîn el-Halebî'nin ismi, nesebi, doğumu, yaşadığı dönemde siyasi ve ilmî durum, ilmî yolculukları, hocaları, öğrencileri, akîdesi, mezhebi, ilmî ahlâkı, âlimlerin onun hakkındaki görüşleri, eserleri ve vefatı.

el- 'Îkdu 'n-nadîd fî şerhi 'l-kasîd adlı eserin tanıtımında ele aldığı başlıklar şunlardır:

Kitabın ismi, kitabın müellife nisbeti, bu kitabın araştırma konusu olarak belirlenmesi, kitabın kaynaklarını ana ve fer'i kaynaklar olarak iki kısımda ele almıştır. Musannif'in kitabında takip ettiği metot ve bu metotları ile ilgili aldığı notlar, musaniffin zikrettiği bazı tartışmalı görüşler, kitabın el yazması nüshasının bulunduğu yerler, muhakkikin metodu, rumuz ve terimlerin açıklaması, *el- 'Îkdu 'n-nadîd fî şerhi 'l-kasîd* adlı eserin el yazması nüshasının örnekleri.

İkinci cilt, *el- 'Îkdu 'n-nadîd fî şerhi 'l-kasîd* adlı eserin tahkik edilmiş metni, araştırma sonucu bazı inceleme ile önerileri ve ilmî fihristleri içermektedir.

Eymen Süveyd'in bu çalışması Dâru Nuri'l-Mektebâti li'n-Neşri ve't-Tevzî' tarafından 2001 yılında Cidde'de iki cilt olarak neşredilmiştir.

¹⁸⁸ Süveyd, *el- 'Îkdu 'n-nadîd fî şerhi 'l-kasîd*, 1/7-68.

¹⁸⁹ Süveyd, *el- 'Îkdu 'n-nadîd fî şerhi 'l-kasîd*, 1/69-142.

1.7.3.3. el-Kâmil fi'l-kırâ'ati'l- hamsîn li'i-Huzeylî fi kısmı ferşi'l-hurûf (Doktora Tezi)

Bu doktora tezi erişime kapalı olduğu için hakkında detaylı bilgiye ulaşılmamıştır.

1.7.4. Türkiye’de Katıldığı Sempozyumlar

Bu bölümde Eymen Süveyd’in Türkiye’de tebliğ ve bildiri yapmak için katıldığı sempozyumlar hakkında bilgi verilecektir.

1.7.4.1. Uluslararası kırâat sempozyumu (16-18 Kasım 2012)

Ülkemizde ilk olarak 2012 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Mushafları İnceleme ve Kırâat Kurulu tarafından İstanbul’da düzenlenen Uluslararası “Tarihten Günümüze Kırâat İlmi ” adlı sempozyuma katılımcı olarak katılan Eymen Süveyd, *Kur’ân ve Kırâat Öğretiminde Ehliyet Kriterleri* ile ilgili bir tebliğ yapmıştır.¹⁹⁰

1.7.4.2 Uluslararası II. kırâat sempozyumu (03-05 Kasım 2017)

2017 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Mushafları İnceleme ve Kırâat Kurulu tarafından İstanbul’da düzenlenen Uluslararası II. “Tarihten Günümüze Kırâat İlmi ” adlı sempozyuma katılımcı olarak katılan Eymen Süveyd, *Kırâat Vecihlerinin Tatbikinde Görülen Farklılıklar* konulu bir tebliğ yapmıştır.¹⁹¹

1.7.4.3. Uluslararası İbnü’l-Cezerî sempozyumu (01-04- Kasım 2018)

01-04 Kasım 2018 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Mushafları İnceleme ve Kırâat Kurulu tarafından Bursa’da düzenlenen Uluslararası İbnü’l-Cezerî Sempozyumuna katılımcı olarak katılan Eymen Süveyd, *İbnü’l-Cezerî’nin İhtilaf Konusu Meseleleri İnceleme Yöntemi* adlı bir tebliğ yapmıştır.¹⁹²

1.7.5. Ses / Video Kayıtları

Aşağıda adı zikredilen eserler, Eymen Süveyd, tarafından usulünce seslendirilerek kayıt altına alınmıştır. Sonrasında daha faydalı olması adına ses kaydıyla birlikte

¹⁹⁰ *Tarihten Günümüze Kırâat İlmi Sempozyumu* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015), 395-407.

¹⁹¹ *Tarihten Günümüze Kırâat İlmi Sempozyumu* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2021), 426-445.

¹⁹² *Uluslararası İbnü’l Cezerî Sempozyumu* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2021), 570-584.

manzumelerin metinleri de ekrana yansıtılarak videolar silsilesi oluşturulup bunlar kendi youtube kanalında yayınlanmıştır.

a. Manzûmetu “hirzu’l- emânî ve vechü’t- tehânî eş-Şâtibiyye

Ebü’l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtîbî’nin *Manzûmetu “hirzu’l- emânî ve vechü’t- tehânî* adlı eserinin tamamını seslendirmiştir.¹⁹³

b. Manzûmetu Tayyibeti’n Neşr fi’l Kırâati’l Aşr

İbnu’l-Cezeri’nin *Manzûmetu tayyibetün-neşr fi’l-kırâati’l-aşr* adlı eserinin tamamını seslendirmiştir.¹⁹⁴

c. Manzûmetu ed-Dürretü’l-mudiyye

İbnu’l-Cezeri’nin *Manzûmetu ed-Dürretü’l-mudiyye fi’l-kırâati’s-selâsi’l-merdiyye* adlı eserinin tamamını seslendirmiştir.¹⁹⁵

d. Manzûmeti akîletü etrâbi’l-kasâid

İmam eş- Şâtîbî’nin *Manzûmetu Akîletü etrâbi’l-kasâ’id fî esne’l-makâsîd* adlı eserinin tamamını seslendirmiştir.¹⁹⁶

e. Manzûmetu fîmâ yecibu âlâ kârii’l Kur’ânî en ya’lemehû

İbnu’l-Cezeri’nin *Manzûmetü’l-Mukaddime fîmâ yecibü ‘âlâ kârii’l-Kur’âni en ya’lemehû* adlı eserinin tamamını seslendirmiştir.¹⁹⁷

f. el-müfid fi’t-tecvîd

Ahmed et-Tîbî’nin *el-Müfid fi’t-tecvîd* manzumesinin tamamını seslendirmiştir.¹⁹⁸

g. Manzûmetu tuhfetü’l-etfâl

Süleyman el-Cemzurî’nin *Tuhfetü’l-etfâl* adlı manzum eserinin tamamını seslendirmiştir.¹⁹⁹

¹⁹³ Dr. Ayman Swaid, “Manzûmetu “Hırzü’l-emânî ve vechü’t-tehânî’nin ses kaydı”, Youtube (21 Haziran 2021), 00:00:01-00:28:47.

¹⁹⁴ Dr. Ayman Swaid, “Manzumetü tayyibeti’n-neşr fi’l-kırâati’l-aşr’ın ses kaydı”, Youtube (20 Haziran 2021), 00:00:01-02:28:25.

¹⁹⁵ Dr. Ayman Swaid, “Manzûmetu ed-dürretü’l-mudiyye fi’l-kırâati’s-selâsi’l-merdiyye’nin ses kaydı”, YouTube (19 Haziran 2021), 00:00:01-00:43:42.

¹⁹⁶ Dr. Ayman Swaid, “Manzûmetu Akîletü etrâbi’l-kasâ’id fî esne’l-makâsîd’in ses kaydı”, YouTube (20 Haziran 2021), 00:00:01-00:49:19.

¹⁹⁷ Dr. Ayman Swaid, “Manzûmetü’l-Mukaddime fîmâ yecibü ‘âlâ kârii’l-Kur’âni en ya’lemehû’nün ses kaydı”, YouTube (18 Haziran 2021), 00:00:01-00:16:54.

¹⁹⁸ Dr. Ayman Swaid, “Manzûmetu el-müfid fi’t-tecvîd’in ses kaydı”, YouTube (21 Haziran 2021), 00:00:01-00:28:47.

¹⁹⁹ İslamiyyet, “Tuhfetü’l-etfâl manzûmesi’nin ses kaydı”, YouTube (17 Ekim 2020), 00:00:01-00:14:26.

1.7.6. Ders Halkaları ve Programları

a. el-İtkân li tilâveti'l-Kur'ân (Kur'ân-ı Kerîm'i Güzel Okuma)

İmam Cezeri'nin *Mukaddimesi* ve Ahmed et-Tîbî'nin *el-Müfîd fi't-tecvîd* manzumesinin esas alındığı bu program, her haftanın çarşamba günü saat 21.00 'de 'İkra kanalında canlı olarak yayınlanmaktadır. 'İkra youtube kanalının *el-İtkân li tilâveti'l-Kur'ân* adlı oynatma listesinde 114 video bulunmaktadır.²⁰⁰

b. İşrâkât fî Âyât (Ayetlerdeki İşaretler)

Eymen Süveyd, İkra kanalındaki bu programında Ayetlerdeki işaretlere değinmiştir. Bu program, ortalama 5 dakikalık çekilen 42 videodan oluşmaktadır.²⁰¹

c. Verş rivayetine göre Kur'ân-ı Kerîm'i doğru okuma

Eymen Süveyd'in Verş rivayetine göre Kur'ân-ı Kerîm'i doğru okuma adlı bu programı 30 ders halkasıyla tamamlanmıştır.²⁰²

d. Kur'ân-ı Kerîm nasıl okunur

Bu programda Eymen Süveyd, Kur'ân-ı Kerîm baştan sonra öğretici bir metotla (talimli) okumuştur. Haftanın hergünü İkra kanalında sabah saat 08.00'de yayınlanmaktadır.²⁰³

e. Kurrâların Güneşleri

Bu programda Eymen Süveyd, kırâat ilminin tarihi ve Peygamber efendimizden günümüze kırâat ilminde istifade ettiğimiz meşhur kurrâlar hakkında bilgiler vermektedir. Bu program 2009 yılı Ramazan ayında 28 ders halkasıyla tamamlanmıştır.²⁰⁴

1.7.6.1. Dr. Ayman Swaid Youtube kanalındaki programlar

a. el-müfîd fi't-tecvîd

Bu programda Eymen Süveyd, Ahmed et-Tîbî'nin *el-Müfîd fi't-tecvîd* manzumesinin dersini yapmaktadır. 28.11.2023 tarihine kadar *el-Müfîd fi't-tecvîd* başlığındaki oynatma listesine 38 video yüklenmiştir. Bu videoların ortalama süresi 20 dakikadır. Bu program hala devam etmektedir.²⁰⁵

b. Tashîhi't-tilâveti (Kur'ân-ı Kerîm okuyuşunun düzeltilmesi)

²⁰⁰ İkra', İkra Kanalının Haftalık Program Cetveli, "el-İtkân li tilâveti'l-Kur'ân" (Erişim 28 Ocak 2023).

²⁰¹ Eymen Rüşdî Süveyd, "İşrâkât fî Âyât" (Erişim 18 Eylül 2023).

²⁰² Forsanhaq, "Verş rivayetine göre Kur'an-ı Kerîm'i doğru okuma", (Erişim 28 Ocak 2023).

²⁰³ "İkra Kanalının Haftalık Program Cetveli".

²⁰⁴ el-Moslem, "Kurrâların Güneşleri", (Erişim 28 Ocak 2023).

²⁰⁵ Dr. Ayman Swaid, "el-müfîd fi't-tecvîd" YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

Bu program, el-munteda el-İslâmi camisinde; öğrenciler ve misafir katılımcıların bulunduğu ders halkasında gerçekleşmiştir. Bu programda Kur'ân-ı Kerîm başından sonuna kadar okunmuştur. Usûl olarak ise evvela Eymen Süveyd'in açıklama ve uygulaması ile başlayıp sonrasında katılımcıların tekrarı ve hocaya arz etmeleri ile devam etmiş ve bu arz esnasında hocanın yanlış yerleri düzeltmesi şeklinde bir uygulama yapılmıştır. Bu program 186 ders halkası ile tamamlanmıştır.²⁰⁶

c. et-Tecvîdu'l-musavvar

Bu program, 2014 yılı Aralık ayında çok katılımcının bulunduğu bir konferans salonunda gerçekleşti. Eymen Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eserinin tüm konularını ele alarak sinevizyon aracılığıyla ders şeklinde işlemiştir. Bu program 45 ders halkası ile tamamlanmıştır.²⁰⁷

d. et-Tibyân fî âdâbi hameleti'l-Kur'ân

Bu program, 2021 yılı Eylül-Aralık ayları arasında el-Muntedâ el-İslâmî'nin mescidinde ders halkası şeklinde yapılmıştır. Eymen Süveyd, bu programda İmam Nevevi'nin (ö. 676/1277) *et-Tibyân fî âdâbi hameleti'l-Kur'ân* adlı eserini okuyup açıklamıştır. Kur'ân-ı Kerîm'i ezberleyen, öğreten ve onunla hemhal olan kişilerin dikkat etmesi gereken esaslar ile kişinin Kur'ân-ı Kerîm'e karşı sorumluluklarını içeren bu program 47 ders halkası ile tamamlanmıştır.²⁰⁸

e. Şerhu Manzûmetü'l-Cezeriyye

Bu program, el-muntedâ'l-İslâmî'nin mescidinde ders halkası şeklinde yapılmıştır. Bu programda Eymen Süveyd, tahkik ve şerh etmiş olduğu İbnu'l-Cezeri'nin *Manzûmetü'l-mukaddime fî mâ yecibü 'alâ kârîi'l-Kur'âni en ya 'lemehû* adlı eserinin tüm konularını ele alarak ders metodunda işlemiştir. Bu program 57 ders halkası ile tamamlanmıştır.²⁰⁹

f. Eymen Süveyd'in faydalı bilgiler ve tavsiyeleri

Bu programda Eymen Süveyd, kısa açıklamalarla kırâat ilmî ile alakalı faydalı bilgiler ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu oynatma listesine 29 video yüklenmiştir.²¹⁰

g. Tecvid hükümleri

²⁰⁶ Dr. Ayman Swaid, "Tashihi't-tilâveti" YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

²⁰⁷ Dr. Ayman Swaid, "*et-Tecvidu'l-Musavvar*" YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

²⁰⁸ Dr. Ayman Swaid, "*et-tibyân fî Âdâbi hameleti'l-Kur'ân*" YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

²⁰⁹ Dr. Ayman Swaid, "*Şerhu Manzûmetü'l-Cezeriyye*" YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

²¹⁰ Dr. Ayman Swaid, "Eymen Süveyd'in Faydalı Bilgiler ve Tavsiyeleri" YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

Eymen Süveyd, bu programda tecvid hükümleri ile ilgili açıklamalar yapıp ve kendisine yöneltilen sorulara cevap vermektedir. Bu oynatma listesine 12 video yüklenmiştir.²¹¹

h. Soru ve cevap

Eymen Süveyd, bu programda tecvid hükümleri ile ilgili kendisine yöneltilen sorulara cevap vermektedir. Bu oynatma listesine 3 video yüklenmiştir.²¹²

i. Dekâik fî ‘ilmi’t-tecvîd ve’l-kırâat

Eymen Süveyd, tecvid ve kırâat ilminin incelikleri ile ilgili 50’den fazla sorulan soruya sahih ve net cevaplar vermiştir. Bu konuyla ilgili oynatma listesine 20.02.2024 tarihine kadar 32 video yüklenmiştir. Bu program hala devam etmektedir.²¹³

j. Mea’l- Kur’ân

Bu program, 2023 yılı Ramazan ayında Cidde şehrinde ki Dâru’r-Rıdvân’da çekildi. Her programda 4 farklı katılımcı bulunmaktadır. Bu programla ilgili oynatma listesine 18 video yüklenmiştir.²¹⁴

k. el-Hatmete’ l-Kur’âniyye

Bu program, Eymen Süveyd’in Fâtiha sûresinden Nâs sûresine kadar okuduğu hatim programıdır. Toplam 114 videodan oluşmaktadır.²¹⁵

²¹¹ Dr. Ayman Swaid, “Tecvid Hükümleri” YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

²¹² Dr. Ayman Swaid, “Soru ve Cevap” YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

²¹³ Dr. Ayman Swaid, “Dekâik fî i’lmi’t-tecvîd ve’l-kırâat” YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

²¹⁴ Dr. Ayman Swaid, “mea’l- Kur’ân” YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

²¹⁵ Dr. Ayman Swaid, “el-Hatmete’ l-Kur’âniyye” YouTube (Erişim 18 Eylül 2023).

2. ET-TECVİDU'L MUSAVVAR ADLI ESERİN TAHLİLİ

Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, Dimaşk 2023/3.baskı 264.

S

et-Tecvidu'l-Musavvar adlı eser, Eymen Rüşdi Süveyd tarafından kaleme alınmış ve tecvid ilminin temel konularına geniş bir perspektif sunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde, Eymen Süveyd'in eserde kullandığı metod, tecvid ve kırâat ilmî açısından detaylı bir şekilde incelenecek ve açıklanacaktır.

2.1. Genel Olarak

Kur'ân-ı Kerim'in öğrenilmesi, iki farklı yöntemle gerçekleştirilir. Bunlardan biri şifâhî (sözlü olarak dinleme) diğeri ise mektubî (yazılı kaynaklardan faydalanma) metoduyla gerçekleştirilir.

Şifâhî yolla Kur'ân öğrenme, hocalardan birebir dinleyerek müşafehe yoluyla (şahsi rehberlikle birebir öğrenme) gerçekleştirilen bir öğrenme biçimidir. Yazılı kaynaklardan öğrenme ise kırâat imamlarının tecvidle ilgili eserlerinden öğrenme şeklidir. Gerçekten Kur'ân'ı doğru bir şekilde öğrenmek isteyen bir kişinin sadece tecvidin nazari/teorik kurallarına hâkim olması yeterli değildir; bu teorinin, alanında uzman bir hocanın rehberliğinde pratik olarak uygulanması da gereklidir. Böylece Kur'ân'ın doğru öğrenme metodolojisi takip edilir ve yanlış okumalardan kaçınılır.

Eymen Rüşdi Süveyd'in bu eseri, tecvid ilmiyle ilgilidir ve Kur'ân öğrenimini teorik olarak ele alan kitabî bir eserdir. Bu tür tecvid ve kırâat ilimleriyle ilgili tüm teorik

eserler, diğer şifâhî öğrenim yöntemiyle birleştirilerek, uzman bir hocanın rehberliğinde pratikte uygulanmalıdır. Müellif bu eserde Suudi Arabistan’da basılan Medine mushafını²¹⁶ ele almıştır.

et-Tecvidu’l-musavvar, müellifin kırâat ve tecvid ilmiyle ilgili derin ve incelikli konuları uzun süreli müşafehe sonucunda kaleme aldığı bir eserdir. Bu eser, müellifin kırk yıl boyunca yazılı ve basılı tecvid kaynaklarını titizlikle incelemesiyle ortaya çıkmıştır. Bu eseri, diğerlerinden farklı kılan unsurlardan biri, tecvid konularını görsel renkli çizimler, konuşma organları gibi aktiviteler içeren eğitici tablolarla anlatmasıdır.

Ayrıca müellif, eserinde karışıklık yaratabilecek konuları renkli çizimler, şekiller ve görsellerle destekleyerek ayırt etmiştir. Bu eserin öne çıkan bir diğer özelliği ise bilgilerin doğruluğu ve tanımların özenle ve anlaşılır bir biçimde sunulmasıdır. Bu eser, ihtiyaç duyulan önemli tablolarda "QR-CODE" denilen hızlı cevaplama sembollerini içermesiyle dikkat çekmektedir.

Bu QR-CODE uygulaması, harflerin ağzın farklı bölgelerindeki ses çıkışlarını görsel animasyonlarla sunarak öğrencilere telaffuz konusunda yardımcı olmaktadır. Bu uygulama sayesinde, bir hocanın rehberliğinde eğitim alma imkânı bulamayan okuyucular, doğru telaffuz ederek yanlışlar yapmaktan korunabilirler. Bu özellikleriyle *et-Tecvidu’l-musavvar*, tecvid ve kırâat ilimleriyle ilgili önemli bir kaynak olarak öne çıkmaktadır.

Müellif, bu eserinde tecvid ilmiyle ilgili köklü bilgileri, kadim kaynaklarda bulunan bilgileri ve modern fonetik bilimiyle seslerin fizyolojisini bir araya getirmiştir. Bu sentez, eserin okuyucuya tam anlamıyla fayda sağlaması için mushaf-ı şerif’in yazılışının, kayıt altına alınışının aşamalarını, gelişimini, Kur’ân-ı Kerîm’in ezberlenmesini ve bunlarla ilgili önemli konuları da içermektedir.

Tecvid öğretimi alanında önemli bir kaynak olan bu eser, tecvid ilmiyle ilgilenen öğrenciler ve hocalar tarafından büyük ilgi görmüş ve şu anda yirmi bir farklı dile

²¹⁶ İlk mushaflar noktalama ve harekeleme gibi işaretler içermemekteydi. Bu durum okuyuşta karışıklıklara neden olabiliyordu. Bir süre sonra “dabt’ul mushaf” uygulaması ile bu karışıklık ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Müellif bu eseri kaleme alırken Medine mushafını ele almıştır. Medine mushafı, Hz. Osman (ö.35/656) zamanında yazılan mushaflara muvafık olarak hazırlandığı iddia edilmektedir. Türkiye’de basılan mushaflarda ise “aliyyü’l kârî” imlası kullanılmaktadır. Medine mushafı yapı itibarıyla idgam, ihfa, izhar vb. durumlar için özel işaret ve semboller içermektedir. Türkiye’de basılan mushaflarda yukarıda zikredilen tecvid kaideleri için özel bir işaret kullanılmamaktadır. Ayrıca Medine mushafında duraklar Ezher denetimi ile ulema heyeti tarafından belirlenmiştir. Fakat Türkiye’de basılan mushafların çoğunluğunda Muhammed b. Tayfûr es-Secâvendî’nin (560/1164) hazırladığı sisteme uyulmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Mustafa Atilla Akdemir, “Dabtu’l-Mushaf ve Tecvidli Mushaf Basımına Dair Bazı Tespit ve Değerlendirmeler,” *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 43 (2012), 291-303.

çevrilmiştir. Bu eser, tecvidin yanı sıra mushaf-ı şerifin yazılış süreçlerini ve Kur'ân-ı Kerîm'in ezberlenmesi gibi konuları ele almasıyla da öne çıkmaktadır.

2.2. Tercüme Edildiği Diller

Bu çalışma, "*et-Tecvidu'l musavvar*" adlı eserin çok geniş bir dil yelpazesıyla tercüme edilmiş olduğunu belirtmektedir. Eserin tercüme edildiği diller ve bu çevirilerin detayları aşağıda verilmiştir.

a) **Türkçe:** Mustafa Sağlam tarafından tercüme edilmiştir. Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları tarafından 2019 yılında iki cilt halinde basılmıştır. Toplam 482 sayfa olup, kontrol ve son okuma Enes ÖZDEMİR tarafından gerçekleştirilmiştir.

b) **İngilizce:** Asiya Muhammed Akyurt tarafından tercüme edilmiştir. 2021 yılında tek cilt olarak basılmış olup, 264 sayfadan oluşmaktadır. Eserde Arapça metin ile İngilizce çevirisi bulunmaktadır.

c) **Fransızca:** Farid Ouyalze tarafından tercüme edilmiş ve 2022 yılında tek cilt olarak basılmıştır. Eser, 264 sayfadan oluşup, içinde Arapça metin ile Fransızca çevirisi bulunmaktadır.

d) **Rusça:** Ольга Умм Юсуф (Olga Ummu Yusuf) tarafından tercüme edilmiş ve 2022 yılında basılmıştır. Eser, 264 sayfadan oluşup, içinde Arapça metin ile Rusça çevirisi bulunmaktadır.

e) **Almanca:** Taha Ali Zeidan tarafından tercüme edilmiş ve 2019 yılında iki cilt olarak basılmıştır. Toplam 484 sayfa olup, içinde Arapça metin ile Almanca çevirisi bulunmaktadır.

f) **Malayca (Malezya):** Dr. Mohammed Anas Najı tarafından tercüme edilmiş ve 2021 yılında basılmıştır. Eser, 264 sayfadan oluşmakta olup, Arapça metni ve Malayca çevirisi birlikte sunulmaktadır.

g) **Urduca:** Ahsen Ahmed Abdu's-Şukûr tarafından tercüme edilmiş ve 2020 yılında iki cilt olarak basılmıştır. Toplam 484 sayfa olup, içinde Arapça metin ile Urduca çevirisi bulunmaktadır.

h) **Boşnakça:** Alma Dzafic tarafından tercüme edilmiş ve 2022 yılında basılmıştır. Eser, 264 sayfadan oluşmakta olup, Arapça metni ve Boşnakça çevirisi birlikte sunulmaktadır.

i) **Özbekçe:** Anonim kişiler tarafından tercüme edilmiş ve 2021 yılında basılmıştır. Eser, 264 sayfadan oluşup, içinde Arapça metin ile Özbekçe çevirisi bulunmaktadır.

j) **Kürtçe:** Abdulhamid Barzancî ve Abdulcebbar İbrahim tarafından tercüme edilmiş ve 2022 yılında basılmıştır. Eser 264 sayfadan oluşup, içinde Arapça metin ile Kürtçe çevirisi birlikte sunulmaktadır.

k) **Farsça:** Abdussamed Muelanî tarafından tercüme edilmiş ve 2021 yılında basılmıştır. Eser, 264 sayfadan oluşup, içinde Arapça metin ile Farsça çevirisi bulunmaktadır.

l) **Çince:** Yiguang Mai tarafından tercüme edilmiş ve 2021 yılında basılmıştır. Eser 264 sayfadan oluşup, içinde Arapça metin ile Çince çevirisi birlikte sunulmaktadır.

m) **Somalice:** Hasan Nur Haji Mohamed Haji Ali tarafından tercüme edilmiş ve 2021 yılında basılmıştır. Eser 264 sayfadan oluşup, Arapça metin ile Somalice çevirisi birlikte sunulmaktadır.

n) **İtalyanca:** Chiara Amina Purgato tarafından tercüme edilmiş ve 2023 yılında basılmıştır. Eser 264 sayfadan oluşup, Arapça metin ile İtalyanca çevirisi birlikte sunulmaktadır.

o) **Bengalce:** Osman b. Affan Araştırma Merkezi tarafından tercüme edilmiş ve 2023 yılında basılmıştır. Eser 264 sayfadan oluşup, Arapça metin ile Bengalce çevirisi birlikte sunulmaktadır.

p) **Portekizce:** Editorial Kitab tarafından tercüme edilmiş ve 2021 yılında basılmıştır. Eser 264 sayfadan oluşup, Arapça metin ile Portekizce çevirisi birlikte sunulmaktadır.

q) **Flemenkçe:** Ramzi Oulad Lmatoudia ve Tarek Khater tarafından tercüme edilmiş ve 2022 yılında basılmıştır. Eser 264 sayfadan oluşup, Arapça metin ile Flemenkçe çevirisi birlikte sunulmaktadır.

r) **İspanyolca:** Editorial Kitab tarafından tercüme edilmiş ve 2022 yılında basılmıştır. Eser 264 sayfadan oluşup, Arapça metin ile İspanyolca çevirisi birlikte sunulmaktadır.

s) **Arnavutça:** Medi Zeqiri ve editörler tarafından tercüme edilmiş ve 2021 yılında basılmıştır. Eser 264 sayfadan oluşup, Arapça metin ile Arnavutça çevirisi birlikte sunulmaktadır.

Eserin Endonozca ve Kazakça dillerindeki basım aşamasında olduğu belirtilmektedir.²¹⁷

2.3. Eserin Muhtevası

Bu eser, iki cilt olarak neşredilmiştir. Birinci cilt on, ikinci ciltte on dört olmak üzere toplam yirmi dört bâbdan oluşmaktadır.

- 1) Kur'ân-ı Kerîm
- 2) Tecvid İlmi
- 3) İstiâze ve Besmele
- 4) Harfler
- 5) Konuşma Organları, Sesler ve Harflerin Oluşumu
- 6) Harflerin Mahreçleri
- 7) Harflerin Sıfatları
- 8) Hecâ Harflerinin Telaffuzu Sırasında Ortaya Çıkan Bariz Hatalar
- 9) Birbiriyle Karşılaşan İki Harfin Durumu
- 10) Mîm ve Nûn'un Hükümleri
- 11) Medler
- 12) Harekelerin Tamamlanması
- 13) Bir veya İki Kelimedede Bir Araya Gelen İki Sakin Harf
- 14) Çeşitli Konular
- 15) Kur'ân Tilavetinde Vurgu
- 16) Hafs Rivayetine Özel Telaffuzu Olan Kelimeler
- 17) Vakf ve İbtida
- 18) Rev'm ve İşmâm
- 19) El-Elifâtü's-Seb'a
- 20) Vasl Hemzesi
- 21) Kat' Hemzesi
- 22) Mushaf'ın Yazılması ve Harekelenmesinin Gelişim Safhaları
- 23) Mushaf Hattı ile Modern İmla Hattı Arasındaki Farklar
- 24) Kur'ân'ın Ezberlenmesi

²¹⁷ “Dr. Eymen Rüşdî Süveyd’in Biyografisi”, *Gwthani/Authors/5* (Erişim 27 Temmuz 2023).

2.3.1. Kur'ân-ı Kerîm

Müellif, bu bölümde tecvid ilmine giriş yapmadan önce Kur'ân ve tevatür kavramının tanımını, Hz. Muhammed'in Kur'ân-ı Kerîm'i nasıl tebliğ ettiği ve Kur'ân'ın tedvin aşamaları hakkında bilgi vermiştir. Daha sonra ise Kur'ân'ın sözlü olarak aktarılması ve Kur'ân-ı Kerîm'in muttasıl senetlerden Şatibiyye tariki ile Âsım'ın Hafs rivayetinden olan senet zincirini tablo şeklinde vermiştir.

Müellifin Kur'ân tanımı şu şekildedir. “*Kur'ân-ı Kerîm; benzerini insanların ortaya koymaktan aciz kaldığı, Hz. Muhammed) kalbine indirilen, mütevâtir olarak nakledilen, içinde bulunan en küçük sürenin benzerini meydana getirmek için muarızlarına meydan okuyan Allah'ın kelâmıdır.*”

Müellif, Kur'ân'ın tanımını yaptıktan sonra tanımın içinde kullandığı tevâtür/mütevâtir kavramını şöyle izah etmiştir: “*Tevâtür, baştan sona kadar bir isnad zincirinde nesilden nesilen aktarılan haberleri, her tabakada bulunan ravilerin yalan üzerine bir araya gelmelerinin aklen mümkün olmadığı bir nakil çeşididir.*”²¹⁸

2.3.1.1 Kur'ân-ı Kerîm'in tedvin aşamaları

- a. Kur'ân-ı Kerîm'in ayetleri nazil olur olmaz vahiy kâtipleri tarafında yazıya geçirilmiştir. Zeyd b. Sabit bu hususla ilgili şöyle söylemiştir: “*Resûlullah kendisine nazil olan ayetleri bana yazdırır yazdırma işlemi bittikten sonra yazdığım ayetleri okumamı isterdi. Eksik ve hata olduğunda hemen düzeltirdi.*”²¹⁹
- b. Hz. Ebû Bekir zamanında yazma işi tamamlanıp kitap haline getirilmiştir.
- c. Hz. Osman zamanında kitap haline getirilen Mushaf, çoğaltılıp İslam beldelerine kâriîler ile birlikte gönderilmiştir.
- d. Müslümanlar bahsi geçen Mushaflardan çok sayıda nüshalar çoğaltmışlardır.
- e. Kur'ân hattının özelliklerini kayıt altına alan çok sayıda eserler telif edilmiştir (İlm-u Resmi'l- Mesâhif).²²⁰

²¹⁸ Eymen Rüşdî Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, çev. Mustafa Sağlam (Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 2020), 1/12.

²¹⁹ Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebir* (Kahire: Mektebetu İbn Teymiyye, ts.), 5/142.

²²⁰ Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 1/14-18.

2.3.1.2. Kur'ân-ı Kerîm'in sözlü olarak aktarılması

- Cebrail Kur'ân'ı lafız, mana ve bütün hususlarıyla birlikte Hz. Muhammed'in kalbine indirdi.
- Sahâbe, Kur'ân-ı Kerîm'i bizzat Hz. Muhammed'den dinleyerek öğrenmişlerdir. Ayrıca Hz. Muhammed'den dinlediklerini tekrarlayarak onun onayını almışlardır.
- Sahabe de kendilerinden sonra gelen nesillere Kur'ân'ı Hz. Muhammed'den aldıkları gibi aktarıp günümüze kadar bu yolla ulaşmasını sağlamışlardır.²²¹

2.3.1.3. Kur'ân-ı Kerîm'in muttasıl senetlerden Şatibiyye tariki ile Âsım'ın Hafs rivayetinden olan senet zinciri

Bu konuyla ilgili Eymen Süveyd'in kırâat isnad zinciri, kırâat ilmindeki yeri başlıklı konuda verildiği için tekrara gidilmeyecektir.²²²

2.3.2. Tecvid ilmi

Müellif, bu bölümde tecvid ilminin tarifi, Kur'ân'ı Kerîm tilavetinde okuyuş hatası, tecvid ilmine uymanın gerekliliğine değinmiştir. Ayrıca Kur'ân-ı Kerîm'in musiki ile okunması ve Kur'ân tilavetinin mertebelerini de ele almıştır.

Tecvidin sözlük anlamı: "Tahsin" güzelleştirmektir. İstilah anlamı ise Arap harflerinin doğru telaffuz edilmesidir. Okuyuşun sahih olması ise harflerin mahreç ve lâzımî ile ârizî sıfatlarının üzerine kurulan tecvid hükümlerinin bilinmesiyle gerçekleşir. Müellif tecvidin tanımını yaptıktan sonra İbnü'l-Cezeri'nin *en-Neşr* adlı eserinde yapmış olduğu tecvid ilminin tarifini aktarmıştır.

"Kur'ân kırâatının en güzel ve en iyi şekilde icra edilmesi, dilin çok sayıda okuma alıştırması yapması ve fem-i muhsinden öğrenilen lafzı çokça tekrar etmesi gibi doğru ve güzel okuyuşta son noktaya ulaşmanın bir imkânı var mıdır bilemiyorum... Tecvid; tilaveti ağızda gevelemek, tamamen gırtlığın derinliklerinden okumak, çeneyi oynatmak, sesi titretmek, şeddeyi sündürmek, medleri kısa tutmak, gunneleri abartmak, Ra'ların telaffuzunda cimri davranmak gibi insan tabiatında nefret hissi uyandıran, gönül ve kulağa hitap etmeyen bir okuma değildir. Aksine tecvîd ile okumak, kolay, tatlı, hoş, zarif bir okuyuş şeklidir. Bu şekilde bir okuyuşta tilaveti ağızda eveleyip gevelemek, üstünkörü veya zoraki yapmak, yapmacık veya abartılı tavırla okumak yoktur. Yine böyle bir okuyuş, kırâat ve eda ehlinde nakledilenlere bir yönüyle de olsa uymakla birlikte; açık, anlaşılır bir kelimadır ve Arapların telaffuz özelliklerinin dışına da çıkmaz."²²³

²²¹ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 1/20.

²²² Eymen Süveyd'in kırâat isnad zinciri bkz. Birinci bölüm s. 27.

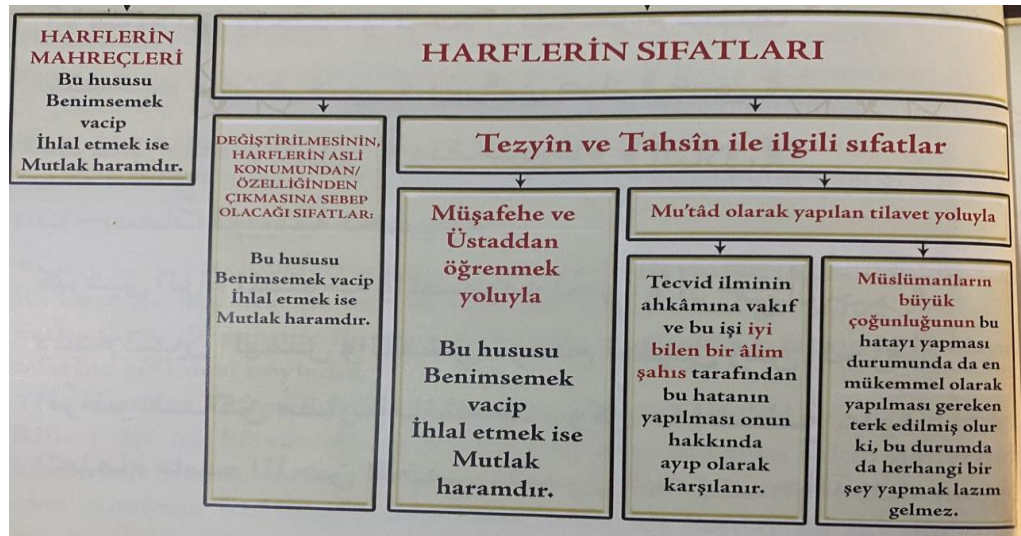
²²³ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 1/30.

Müellif, tecvidin tanımını yaptıktan sonra tecvid ilmindeki önemli konuları; harflerin mahreçleri, harflerin lâzımî sıfatları ve harflerin ârızî sıfatları şeklinde bir tasnife tabi tutmuştur. Harflerin ârızî sıfatlarını da idgam-ı misleyn ve mütecaniseyn, idgam-ı şemşiyye ve ızhar-ı kameriyye, sâkin mîm'in halleri, tenvin ve sakin nûn'un halleri, med ve kasrın hükümleri diye ayırmıştır.

Müellif, daha sonra Kur'ân tilavetinde lahn konusunu ele almıştır.

Müellif, lahn-i celî: Lafızda orataya çıkan ve irabı ya da manayı bozan bir hata, lahn-ı hafî ise lafızda ortaya çıkan ve harflerin sıfat-ı ârızalarında meydana gelen hata olarak kısaca tanımlayıp ayetlerden örnekler getirmiştir.²²⁴

Müellif, Tecvid öğrenmenin hükmü ile ilgili bir başlık açıp önemli hususlara değinmiştir. İnsanların tecvid öğrenme hususunda ya çok katı ya da çok gevşek olduğunu söylemiştir. Harflerin mahreçleri ve sıfatları diye ayırma giderek konuyla ilgili en ince detaya kadar inmiş ve farkları ele alıp örneklerle desteklemiştir. Ayrıca bölüm sonunda ilgili konunun tablo özetini vermiştir.²²⁵ Tablo aşağıda verilmiştir.

Resim 2. 1. Tecvid öğrenmenin hükmü ile ilgili tablo

Müellif, daha sonra Kur'ân'ı Kerîm'in musiki ile okunması adlı bir başlık açıp genel bilgilere değinerek detaylı bilgi için bu konuyla ilgili yazmış olduğu *el- Beyân li hukmi kırâati'l Kur'âni'l Kerîm bi'l elhân*²²⁶ adlı eserine yönlendirmiştir.²²⁷

²²⁴ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/32-33.

²²⁵ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/34-36.

²²⁶ Bu eser, birinci bölümde detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bkz. s.29.

²²⁷ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/38.

Müellif, bu bölüm sonunda tahkik, tedvir, hadr ve tertîl olmak üzere Kur'ân tilavetinin mertebelerini açıklamıştır. Ayrıca Kur'ân okuyucunun hızı ne olursa olsun tilavetinde tertîlden uzak kalamayacağını ifade etmiştir.²²⁸

2.3.3. İstiâze ve besmele

Müellif, bu bölümde istiâze ve bismelenin hükmü, istiâze ve besmelede câiz olan vecihleri ele almıştır. Ayrıca iki sûre arasında bismelenin vecihlerini de caiz olan ve caiz olmayan şeklinde bir ayrıma giderek detaylı şekilde incelemiştir. Her konunun sonuna da dikkat edilmesi gereken bilgiler vermiştir.

2.3.3.1. İstiâze ve bismelenin hükmü

Müellif, istiâzenin hükmü konusunda (فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) *Kur'ân okuyacağın vakit, o kovulmuş şeytandan Allahâ sığın.*²²⁹ Ayetini delil getirmiştir. Kur'ân okuyucusu tilavet yapmaya başlamadan önce yukarıdaki ayetten anlaşılacağı üzere istiâze getirmesi gerekmektedir. Ayrıca tilavetin sûre başı ya da ortasından olması önemli değildir diye aktarmıştır. Fakat bismelenin hükmüne gelince Tevbe sûresi hariç diğer tüm sûrelerin başında getirilmesi gerekmektedir. Fakat icra edilen tilavet sûre ortasından olursa, besmele ya da besmelesiz başlama konusunda okuyucunun muhayyer olduğunu belirtmektedir.²³⁰

2.3.3.2. İstiâze ve besmele'de caiz olan vecihler

Müellif, istiâze ve bismelenin dört vecihle okunduğu ve bunların; 1- kat' - kat', 2- kat' – vasl, 3- vasl - kat', 4- vasl – vasl' olduğunu açıklamıştır. Ayrıca bu dört vecihte de yapılan tilavetin sahih olduğunu zikretmiş ve bu dört vechi örnekler üzerinden göstermiştir.²³¹

2.3.3.3. İki sûre arasında bismelenin vecihleri

Müellif, iki sûre arasındaki besmelede caiz olan vecihleri tablo şeklinde ele almıştır. Bunlardan 1- kat' - kat', 2- kat' – vasl, 3- vasl – vasl'ın caiz olduğunu fakat vasl-

²²⁸ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/40.

²²⁹ Nahl Sûresi, 16/98.

²³⁰ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/43-44.

²³¹ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/46.

kat'ın caiz olmadığını ifade etmiş ve bu vecihleri caiz olan ve olmayan başlıklar altında örnekler ile açıklamıştır.

İki sûre arasındaki besmelede vasl- kat'ın (biten sûrenin son ayetini besmele ile birleştirip, başlayan sûrenin ilk âyetiyle de besmeleyi ayırmak) caiz olmayan bir vecih olduğunu zikretmiştir. Bunun sebebi de besmelenin biten sûrenin son âyeti anlaşılmasına sebebiyet vermesidir. Ayrıca müellif, Kur'ân okuyucularını istiâze ve besmeleyi sûre başına ekleyerek okuduklarında iraba ve Arapça dil kaidelerine uymaları konusuna da dikkat çekmiştir.²³²

2.3.4. Arapçada harfler

Müellif, bu bölümde hecâ harfleri²³³, elif hariç Arap harflerinin durumları ve ebced harflerini²³⁴ ele almıştır.

Müellif, Arapça hecâ harflerinin 29 tane olduğunu ve bu harflerin birbirine karışmaması için İmam Nasr b. Âsım el-Leysi (ö. 90/700) tarafından noktalandığını aktarmıştır. Daha sonra ise elif hariç Arapçadaki harflerin durumlarını harekeli (fetha, zamme ve kesra) ve sakin olmak üzere ikiye ayırmıştır. Ayrıca elif'in sürekli sakin olduğunu ve kendinden önceki harfin harekesinin de fetha olduğunu açıklamış ve şedde'nin²³⁵ tanımını yapmıştır.²³⁶

Ebced harflerini ise Doğu ve Batılılarca yapılan tertibi ele alarak tanımlamış ve İmam Şâtıbi'nin *Hirzu'l-emânisinde* ve onu takip eden İmam Cezeri'nin *Tayyibesinde* de Batılıların tertibinin takip edildiğini ifade etmiştir.

Doğulularca: Ebced (أبجد), hevvez (هوز), huttî (حطي), kelemun (كلمن), sa'fes (سعفس), karaşet (قرشت), sehaż (ثخذ), dazağ (ضظغ).

Batılılarca: Ebced (أبجد), hevvez (هوز), huttî (حطي), kelemun (كلمن), sa'fad (سعفس), karaset (قرست), sehaż (ثخذ), zagaş (ظغش).²³⁷

²³² Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/48-51.

²³³ Arapçada okunuş itibariyle olan harflerdir.

²³⁴ Arapçada yazılış itibariyle olan harflerdir.

²³⁵ Birincisi sakin ikincisi harekeli olan harftir.

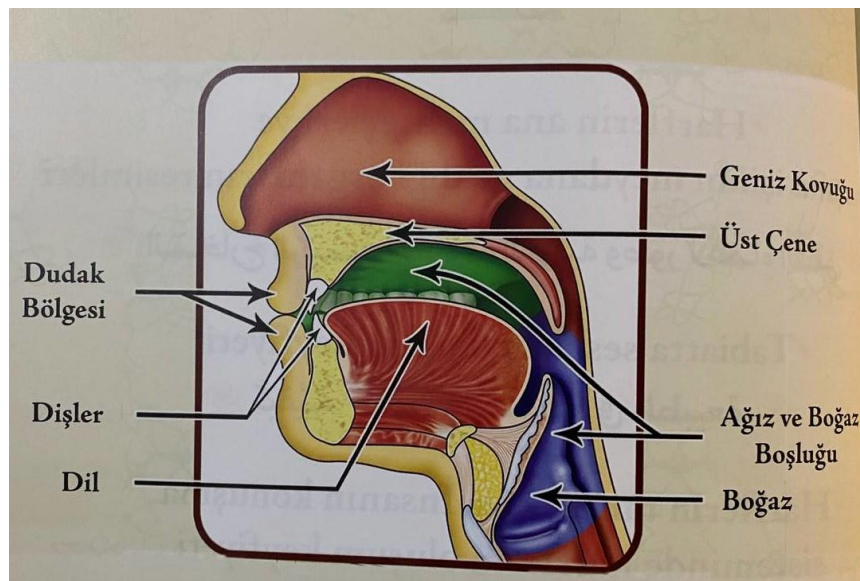
²³⁶ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/54.

²³⁷ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/56; Mustafa İsmet Uzun, "Ebced", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/68.

2.3.5. Konuşma organları, ses ve harflerin oluşumu

Müellif, bu bölümde harflerin ana mahreçlerini, konuşma eyleminin ortaya çıktığı organların fotoğraf ve çizimlerini, doğada seslerin oluşumunu, harflerin tariflerini ve insanın konuşma sisteminde harflerin oluşumunu ele almıştır.

Müellif, harflerin ana mahreçlerini; cevfi, boğaz, ağız ve geniz kovuğu olarak dört kısma ayırmıştır. Ayrıca boğazı, üst çeneyi, dili ve dişleri de kısımlandırmıştır. Bu bölümde ele aldığı konularda kullanmış olduğu renki çizim ve fotoğraflar ile konunun daha kolay anlaşılabilirliğini sağlamıştır. Örnek olarak konuyla ilgili olan fotoğraflardan birine aşağıda yer verilmiştir.²³⁸

Resim 2. 2. Harflerin ana mahreçleri

2.3.5.1. Sesin tarifi ve tabiattaki seslerin oluşumu

Müellif, sesin tarifini: “İnsan kulağının algılayabileceği şekilde hava tabakalarının titreşim vasıtasıyla yayılan bir şey” olarak tanımlamıştır. Daha sonra ise doğada seslerin birçok yolla ortaya çıktığını ifade edip dört örnek vermiştir. Bunlar: İki cismin çarpışması, yırtılmak, bir cismin sallanması ve sert bir cismin diğer sert bir cisme sürtünmesi yoluyla olduğunu ifade edip, örnekleri fotoğraflarla desteklemiştir.²³⁹

2.3.5.2. Harfin tarifi ve insanın konuşma sistemindeki oluşumu

²³⁸ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/60-64.

²³⁹ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/66-68.

Müellif, harfi; hakiki ya da mukadder mahrece dayanarak çıkan ses olarak tanımlamıştır. Mukaddere örnek olarak med elifini (ل), hakikiye örnek olarak ise dâl (د) harfini vermiştir. Daha sonra harflerin insanın konuşma sistemindeki oluşumunu üç maddede sıralamıştır.

1- Sakin harf: Alt ve üst dudağın birbirine çarpması ile çıkar. Örnek: Mîm (م) harfi.

2- Harekeli harf: Alt ve üst dudağın birbirinden uzaklaşması ile çıkar. Örnek: Mîm (م) harfin harekeli hali olan; me- mi- mu (م م م) gibi.

3- Med ve lin harfleri: Elif, vav ve ya (ي و ا) olarak üç şemada açıklamıştır. Bu üç şemada ses tellerinin, ağız içinin ve dudakların büründüğü şekli fotoğraf ve “QR- CODE” olarak vermiştir.²⁴⁰ Örnek olarak konuyla ilgili olan fotoğraflardan birine aşağıda yer verilmiştir.

Resim 2. 3. Med ve lin harfleri (vâv)

2.3.6. Harflerin mahreçleri

Müellif, bu bölümde cevîf, halk, ahru'f-ı lisan, şefetân ve hayşûmdan çıkan mahreçleri detaylı bir şekilde ele almıştır.

1- Cevîf: Boğaz ve ağız içindeki boşluğa denir. Buradan üç med harfi çıkar. Elif, vâv, yâ (ا و ي).

Müellif cevîf bölgesini açıkladıktan sonra tenbih başlığı altında med harflerin ağız içinde alacağı konumu açıklamıştır. Ayrıca med harfleri sesin en az şekliyle

²⁴⁰ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/70-74

sıkıştırılmasıyla mahreçlerinden çıktığını ve med harfi olmayan vâv ve yâ (و-ی) harflerinin kendi mahreçlerine nispet edildiğine dikkat çekmiştir.²⁴¹

2- Halk: Boğaz dediğimiz mahreci kapsamaktadır. Burada üç tane mahreç bölgesi bulunmaktadır. Bu üç mahreç bölgesinden de altı harf çıkmaktadır. Bunlar:

- i. Aksa'l-Halk: Ses tellerinin bulunduğu boğazın en alt kısmıdır. Buradan hemze ve hê (هـ -ا) harfleri çıkmaktadır.
- ii. Vasatu'l-halk: Boğazın ortasıdır. Buradan “ayn” ve “hâ” (ع-ح) harfleri çıkmaktadır.
- iii. Edne'l-halk: Dil kökü ya da ağza en yakın mahreç bölgesi olarakta bilinir. Buradan “gayn ve “hâ” (غ -خ) harfleri çıkmaktadır.

Müellif, boğaz mahreç bölgelerini yukarıda zikrettiğimiz gibi açıklamış ve tüm açıklamaları, renkli çizim ve “QR-CODE” ile desteklemiştir.²⁴²

3- Ahru'fu'l-lisan: Dil bölgesidir. Burada on mahreç bulunmaktadır ve bu mahreçlerden on sekiz harf çıkmaktadır.

Müellifin detaylı şekilde harf harf ele aldığı, renkli çizim ve resimlerle desteklediği bu on mahreç ve buradan çıkan on sekiz harf özet olarak aşağıda tablo şeklinde verilmiştir.

S.N	Mahreç Adı	Harfler
1	Dil kökü ve karşısındaki üst damağın etli kısmı	Kâf (ق)
2	Dil kökü ve karşısındaki üst damağın etli kısmı ile kemiğin birleştiği nokta	Kâf (ك)
3	Dil ortası ve üst damak	Cîm, şîn ve med harfi olmayan yâ (ج ش ي)
4	Dil kenarı ile üst azı dişler ve onun yanında olan dişler	Dâd (ض)
5	Dilin iki kenarı ile birlikte ucu ve üst damak	Lâm (ل)

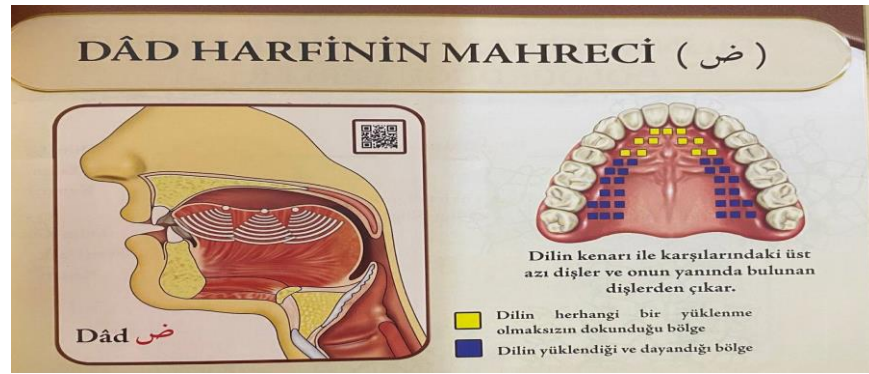
²⁴¹ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/78-80.

²⁴² Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/81-84.

6	Dil ucu ile üst iki ön dişin etleri ve genizden gelen gunneyle	Nûn (ن)
7	Dil ucu ile üst iki ön dişlerin üstündeki damak	Râ (ر)
8	Dil ucu ile üst ön dişlerin et dibi	Tâ, dâl ve tê (ط د ت)
9	Dil ucu ile alt ve ya üst ön dişlerin iç tarafı (ıslığa benzeyen bir sesle çıkar)	Sâd, sîn ve zây (ص س ز)
10	Dil ucu ile üst ön dişlerin uç kısımları	Zâ, zêl ve sê (ظ ذ ث)

Tablo. 2. 1. Dil bölgesinden çıkan harflerin mahreç tablosu

Müellif, ayrıca aynı mahreç bölgesinden çıkan cîm, şîn ve med harfi olmayan yâ (ج ش ي)'nin karşılaştırmasını, dâd (ض) ve lâm (ل) harfinin dilin iki kenarında doldurduğu yerleri, lâm'ın (ل) ve râ'nın (ر) tefhîm ve terkîk ile okunmasının karşılaştırmasını, anlaşılabilirliği kolay bir üslup ve renkli çizimlerle incelemiştir. Örnek olarak konuyla ilgili olan fotoğraflardan ikisine aşağıda yer verilmiştir.²⁴³

Resim 2. 4. Dâd harfinin mahreci

²⁴³ Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 1/85-101.

Resim 2. 5. Râ'nın tefhîm ve terkîk ile okunmasının karşılaştırması

4- Şefetân: Dudak bölgesidir. Burada iki mahreç bulunmaktadır. Bu mahreçlerden de dört harf çıkmaktadır.

- I. Üst ön dişlerin ucuyla alt dudağın iç kısmıdır. Buradan fê (ف) harfi çıkmaktadır.
- II. Dudaklardır. Buradan üç harf çıkmaktadır. Dudakların öne doğru büzülmesiyle birlikte dil kökünün damağa doğru yükselmesiyle med harfi olmayan vâv (و) çıkar. Dudakların birbirine sıkıca kapatılmasıyla bâ (ب) harfi çıkar. Dudakların birbirine sıkıca kapatılmasıyla ve genizde gelen gunne sesi ile birlikte mîm (م) harfi çıkar. Müellif burada: “*Mîm harfinin Tecvid âlimlerince dudak kısmını nısfı mükemmel (tamamlanan yarı), geniz kısmını da nısfı mükemmil (tamamlayıcı yarı) diye isimlendirdiklerini*” aktarmıştır.²⁴⁴

5- Hayşûm: Müellif, hayşûmun gunne'nin burun boşluğundan gelen bir ses olduğunu aktarmıştır. Nûn ve mîm (ن-م) harflerinin gunnesiz bir şekilde okunmayacağını fakat bu gunnelerde süre farklılığının olacağını ve bu farklılığa ileride ki gunne konusunda değineceğini zikretmiştir.²⁴⁵

Değerlendirme

Müellif, bu bölümde cevîf, halk, ahru'f-ı lisan, şefetân ve hayşûmdan çıkan mahreçleri detaylı bir şekilde ele almıştır. Müellif ilk önce mahreç bölgelerin tanımını yapıp daha sonra oradan hangi harfin ya da meddin çıktığını zikretmiştir. Fakat müellifin harf olarak peş peşe harflerin hangi mahreç bölgesinden çıktığını açıklaması biraz karmaşıklığa sebebiyet vermiştir. Bunun yerine bölüm başında yapmış olduğu 5 mahreç

²⁴⁴ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/102-105.

²⁴⁵ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/106.

kısmını, konunun içeriğinde de ilgili mahreçlerin başlıklarını verip altına o mahreç bölgesinden çıkan harfleri koyması daha anlaşılabilirliği sağlayacaktır. Ayrıca bölüm sonunda da konunun daha kolay anlaşılması için harflerin özet mahreç tablosunu oluşturması gerektiği kanaatindeyiz.

2.3.7. Harflerin sıfatları

Müellif, bu bölümde öncelikle harflerin sıfatlarından kastın ne olduğunu ve sıfatların kısımlarını açıklamıştır. Daha sonra ise şu başlıkları ele almıştır.

- a. Hems ve cehr
- b. Şiddet, rihvet ve beyniyye
- c. Sahih harflerin zamanlarının kıyası
- d. İsti‘lâ harflerinin tefhiminde mertebeler
- e. Bazen tefhim ile okunan harfler
- f. Itbak ve infitâh
- g. Harflerin sıfatlarında zıddı olmayanlar
- h. Sıfatların harflere dağılımı

Müellif harflerin sıfatı konusuna geçmeden harflerin sıfatından anlaşılan manayı şu şekilde açıklamıştır: “ *Harflerin sıfatları ile tecvid iliminde ihlal edilmesi durumunda harfin seslendirilmesini etkileyen özellikler kastedilmektedir.*”²⁴⁶ Müellif, daha sonra harflerin sıfatlarını zıddı olan ve zıddı olmayan sıfatlar olarak ikiye ayırmıştır. Zıddı olan sıfatları; 1- hems ve cehr, 2- şiddet rihvet ve beyniyye, 3- isti‘lâ ve istifâl, 4- itbak ve infitâh olmak üzere dört kategoride tasniflemiştir. Zıddı olmayan sıfatları ise, 1- safır, 2- kalkale, 3- lîn, 4- inhirâf, 5- tekrîr, 6- tefeşşî, 7- istitâle, 8- gunne olmak üzere sekiz kategoride ele almıştır.

2.3.7.1. Hems ve cehr

Müellif, nefesin akması veya hapsolmesi bakımından harfleri mehmûse²⁴⁷ ve mechûre²⁴⁸ şeklinde iki başlık altında değerlendirmiştir.

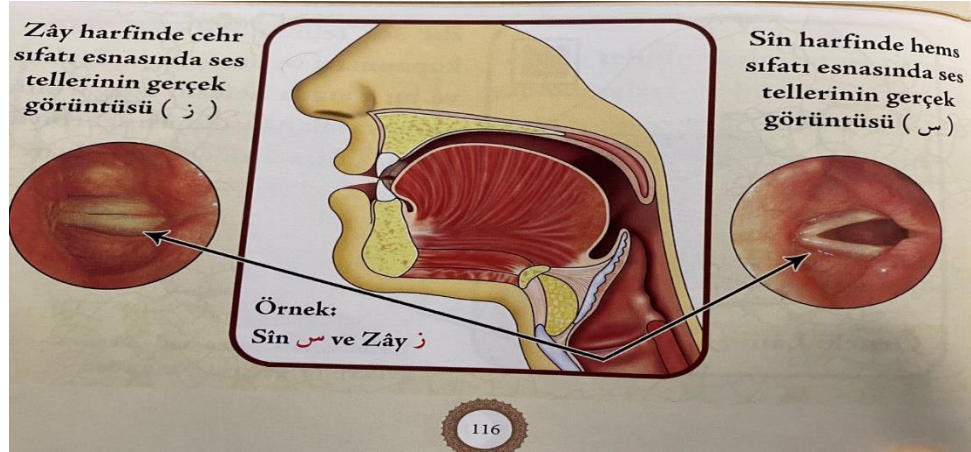
Hems, iki ses telinin açılması sonucunda titreşimin olmaması ve bu esnada nefesin rüzgârının çokça akmasıdır. Örnek olarak şîn (ش) harfini vermiştir. Cehr ise, iki ses

²⁴⁶ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/109.

²⁴⁷ (سَكَّتْ فَحَنَّهُ شَخَصٌ) harfleridir.

²⁴⁸ Mehmûse harflerin dışında kalan 19 harf.

telinin kapanması ve titreşim olması sonucunda nefesin rüzgârının hapsolmasıdır. Örnek olarak lâm (ل) harfini vermiştir. Kısaca nefesin akmasına hems, hapsolmasına ise cehr denir. Müellif bu tanımları ve örnekleri verdikten sonra hems ve cehr sıfatlarındaki harflerin telafuzzunda ses tellerinin büründüğü gerçek görüntüyü de vermiştir.²⁴⁹

Resim 2. 6. Hems ve cehr sıfatlarında ses tellerinin durumu

2.3.7.2. Şiddet, rihvet ve beyniyye

Müellif, sesin mahreçteki icrası açısından harfleri; şedide²⁵⁰, rihvet²⁵¹ ve şedide ile rihvet²⁵² arasındakiler diye ağaç şeması şeklinde ayırmıştır.

Müellif, şiddeti şöyle tanımlamıştır: “Mahreçteki şıkışma sonucunda sesin hapsolup akmamasına denir”. Şiddeti de kendi içinde mechûre ve mehmûse diye ikiye ayırmıştır. Buna göre mechûre; kalkale harfleri²⁵³ ve hemze, mehmûse ise kâf ve tê (ك, ت) harflerinden” oluşmaktadır. Daha sonra ise şiddet ve cehr sıfatları ortak olan harfte sesin hapsolmasından sonra ses ve nefesin açılması ile ilgili açıklama ve renkli çizimler vermiştir. Müellif, ayrıca kâf ve tê (ك, ت) harflerinin tertibe göre iki sıfat olduğunu ve bu iki harfin öncelikle şiddet sıfatına daha sonra ise hems sıfatına sahip olduklarını ifade etmiştir.²⁵⁴

Müellif, rihvet ve beyniyye’yi şöyle tanımlamıştır:

Rihvet: “Rihvet harfini mahrecinden telaffuz etme esnasında sesin tam olarak akmasıdır”. Beyniyye ise, “beyniyye harfini mahrecinden telaffuz ederken kapanmanın

²⁴⁹ Süveyd, *et-Tecvidu’l-musavvar*, 1/113-116.

²⁵⁰ (أَجْدُ قَطْبُ بَكْت)

²⁵¹ Şedide, şedide ve rihvet arasındaki harfler dışında geriye kalan 16 harftir.

²⁵² (لِنْ عَمَز)

²⁵³ (قَطْبُ جَد)

²⁵⁴ Süveyd, *et-Tecvidu’l-musavvar*, 1/117-121.

tam olmaması sebebiyle sesin ne tam akması ne de tam hapsolması, ikisinin arasında cüzî bir miktarda ses akışının gerçekleşmesidir.” Müellif, daha sonra ise beyniyye (لِنْ عُمَرُ) harflerinin tek tek ses akışının cüzî bir miktarda gerçekleşmesinin sebebinin açıklayıp renkli çizim ve “QR-CODE” üzerinden de göstermiştir. Örnek olarak aşağıda bir fotoğrafa yer verilmiştir.²⁵⁵

Resim 2. 7. Beyniyye sıfatı (nûn ve mîm)

2.3.7.3. Sahih harflerin zamanlarının karşılaştırılması

Müellif, sahih harflerin zamanlarının kıyasını; harekeli ve sakin harfler diye ağaç şeması şeklinde ikiye ayırmıştır. Harekeli harflerin okunuş sürelerinin birbirine eşit olduğunu, sakin harflerin okunuş süresi ile harfin okunuş süresinin de birbirine eşit olduğunu aktarmıştır. Müellif daha sonra harekeli harflerin zamanlarını daha detaylı ele alarak kırâat mertebelerinde hangi mertebeye okunuyorsa okunsun harekeli harflerin (üstün, ötre ve kesre) okunuş zamanlarının eşit olduğunu ifade ederek üç hareke için de örnek vermiştir. Müellif, ayrıca harekeli harfleri telaffuz esnasında meydana gelen zaman hatalarını iki maddede ayetler üzerinden örnekler göstererek ele almıştır. 1- Kırâat âlimlerince temtît ya da idhâl diye adlandırılan yani; yan yana bulunan iki harften birinin med hali olmaksızın diğer harften fazla uzatmak. 2- Kırâat âlimlerince ihtilâs denilen yani; yan yana bulunan iki harften birini kasr etme durumu olmaksızın diğer harften daha kısa okumak. Müellif, bu iki okuyuş şeklinin de bir kırâat hatası olduğunu zikretmiştir.²⁵⁶

²⁵⁵ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/122-127.

²⁵⁶ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/128-130.

Müellif, sahih ve sakin harflerin zamanlarının mukayesesini rihvet, beyniyye ve şiddet sıfatlı harflerin okunuş sürelerinin kıyasını yapmaktadır. Rihvet sıfatına sahip olan bir harfin okunuş süresi beyniyye sıfatlı bir harfe göre daha uzundur. Beyniyye sıfatına sahip olan bir harfin okunuş süresi de şiddet sıfatına sahip olan bir harfe göre daha uzundur. Sahi ve sakin harflerin okunuş sürelerinin kıyası ise kırâatı icra eden kişinin takip ettiği mertebeye uygun olması gerekmektedir diye aktarmaktadır. Daha sonra ise sahih ve sakin harflerin okunuşu üzerine inşirah süresini örnek vererek sakin ve harekeli harfleri kırmızı renkle boyayıp alıştırma yapmıştır.²⁵⁷

2.3.7.4. İsti‘lâ ve istifâl

Müellif, bu sıfatları sesin yönelişi bakımından iki grup şeklinde ayırmıştır. 1- Müst‘aliye: (خُصَّ ضَغْطٌ قَطُّ) bu sıfatlı harfleri eda ederken ses üst damağa doğru yükselir. 2- Müstefile: Bu sıfatlı harfleri eda ederken ses üst damağa yükselmez. Müsta’liye harfleri dışında geri kalan harfler müstefile kategorisine girer. Müellif daha sonra müsta’liye de sesin ağzı kuşattığını, müstefile de ise seste azalma gösterdiğini açıklayıp örnek vermiştir.²⁵⁸

2.3.7.5. Tefhîm ve terkîk

Müellif, öncelikle tefhîmin sözlük ve ıstılah manasını ele almıştır. Tefhîm, sözlükte ta‘zîm anlamına gelmektedir. Terim anlamı ise, harfin başına gelen kalın ve dolgunluktur. Harf ağzın içini doldurur ve boğazda sıkışır. Harfin sesi, damağın üst kısmına yükselir böylece isti‘lâ sıfatını da buradan alır. Terkîk, harfin başına gelen zayıflık inceliklerdir. Harf yankısı ağzın içini iyice doldurmaz ve boğazda da sıkışma olmaz. Ayrıca harfin sesi, damağın üst kısmına yükselmediği için istifâl sıfatını buradan alır. Müellif bu iki sığata örnekler vererek ağızda aldığı şekli resimle göstermiştir. Ayrıca tefhîm sıfatlı harfi üç harekede eda ederken ağzın aldığı şekli de resimle göstermiştir.²⁵⁹

Müellif, daha sonra isti‘lâ harflerinde tefhimin mertebelerini ele almıştır. Bu konuda İbn Tahhan (ö. 561/1165) ve İbnü’l-Cezeri’ye ait iki farklı görüşün olduğunu ve bu iki farklı görüşün detaylarının bilinmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

İbn Tahhân’a ait görüş şudur: 1- Üstün (فَال) (فَد), 2- Ötre (يَقُول), 3- Kesre (فِيل). Sakin olan harf, kendinden önceki harekeli harfe tabi olur. İbnü’l-Cezeri’ye göre ise 1-

²⁵⁷ Süveyd, *et-Tecvîdu’l-musavvar*, 1/131-132.

²⁵⁸ Süveyd, *et-Tecvîdu’l-musavvar*, 1/133-134.

²⁵⁹ Süveyd, *et-Tecvîdu’l-musavvar*, 1/135-137.

Sonrasında elif gelen üstün (قال), 2- Sonrasında elif gelmeyen üstün (قد), 3- Ötre (يقول), 4- Sâkin (بَطُون) – (سُقْنَه) – (شِقُونَتَا), 5- Kesre (قيل)' dir. Daha sonra Müellif, Alleme el-Mütevellî'nin bu konudaki görüşünü şu şekilde aktarır: .

“... Sonra yine tefhîm ile okunan harflerin mertebeleri, aşağıda söyleneceği üzere üç şekilde olmaktadır. Bu mertebeler, tefhîm harfinin meftûh, mazmûm ve meksûr şekillerde okunmasıdır. Tefhîm harfinin sâkin olması durumunda ise öncesindeki harekeli harfe itibar edilir. Yani bu durumda sâkin tefhîm harfinin kendisinin, öncesindeki harfin harekesini almış gibi olduğunu farz edersin. Daha önce zikri geçtiği gibi, tefhîm harflerinin, sonrasında elif gelen meftûh, sonrasında elif gelmeyen meftûh, mazmûm, sâkin ve meksûr şeklinde bir tasnifte yapılmıştır. Tefhîm harfinin kalın okunması – en düşük tefhîm mertebesinde bile olsa - istifâle harflerinin tefhiminden (kalın okunmasından) daha çoktur. Yani tefhîm harfleri, isti‘lâ harflerinin zıddı olan istifâle harflerinde olduğu gibi terkîk ile okunabilir denemez. İşte bu hususta doğru olan budur.”²⁶⁰

2.3.7.6. Harfler

Müellif, bu bölümde harfleri; müsta‘liye harfleri ve müstefile harfleri olarak iki kısma ayırmıştır. Müsta‘liye harflerinin daima tefhîm ile okunduğu, müstefile harflerin içinde ise bazen tefhîm ile okunan elif, lâm ve râ (ا-ل-ر) harflerin olduğunu ifade etmiştir. Bu üç harf dışında kalan diğer harflerin ise daima terkîk ile okunduğunu açıklamıştır.²⁶¹

2.3.7.6.1. Elif’in hükmü

Müellif, elif harfinin ince ve kalın okunması bakımından kendinden önceki harfin harekesine tabi olduğunu açıklayıp, ince ve kalın okunması ile ilgili birçok örnek vermiştir. Daha sonra elif harfini, tefhîm ve terkîk üzerine telaffuz ederken dilin büründüğü şekli resim olarak göstermiştir.²⁶²

2.3.7.6.2. Lâm’ın hükmü

Müellif, Arapların lafzatullahın lâmını önceki harfin harekesine göre değerlendirdiklerini, yani önceki harfin harekesi üstün ya da ötre olursa ittifakla kalın okuduklarını açıklar. Ayrıca lafzatullahın lâm’ını önceki harfin harekesi kesre olursa lâm (ل) harfinin aslı üzerine terkîk ile okuduklarını zikretmiş ve birçok örnek vermiştir. Daha sonra ise lâm (ل) harfini, tefhîm ve terkîk üzerine telaffuz ederken dilin büründüğü şekli resim olarak göstermiştir.²⁶³

²⁶⁰ Süveyd, *et-Tecvîdu’l-musavvar*, 1/138-140.

²⁶¹ Süveyd, *et-Tecvîdu’l-musavvar*, 1/141.

²⁶² Süveyd, *et-Tecvîdu’l-musavvar*, 1/142-143.

²⁶³ Süveyd, *et-Tecvîdu’l-musavvar*, 1/144-145.

2.3.7.6.3. Râ'nın hükümleri

Müellif, râ'nın (ر) hükümlerini kalın, ince ve hem kalın hem de ince okunduğu durumlar şeklinde üç başlıkta ele almıştır.

2.3.7.6.3.1. Râ'nın kalın okunduğu yerler

- 1- Râ üstün olduğu zaman. (رَمَضَانَ)
- 2- Râ sakın, kendinden bir önceki harfin harekesi üstün olduğu zaman. (مَرَّيْمَ)
- 3- Râ sakın, kendinden bir önceki harfin harekesi yâ dışında sakın ve ondan önceki harfin harekesi de üstün olduğu zaman. (وَالْعَصْرَ)
- 4- Râ ötre olduğu zaman. (كَفَرُوا)
- 5- Râ sakın, kendinden önceki harfin harekesi ötre olduğu zaman. (الْقُرْءَانَ)
- 6- Râ sakın, kendinden bir önceki harfin harekesi sakın ve ondan önceki harfin harekesi ötre olduğu zaman. (خُسْرًا)
- 7- Râ sakın, kendinden önce melfûz veya mukadder ârızî kesre olduğu zaman. (ارْتَضَى) - (ارْجِعُوا)
- 8- Râ sakın, kendinde önceki harf kesreli, sonra ki harf ise aynı kelimede olup kesre olmayan bir isti'la harf olduğu zaman. (فِرْقَةٍ) – (مِنْ صَادًا)

2.3.7.6.3.2. Râ'nın ince okunduğu yerler

- 1- Râ kesre olduğu zaman. (كَرِيمَ)
- 2- Râ sakın, kendinden önce aslî kesreli harf olur ve sonrasında isti'la harflerinden biri olmadığı zaman. (فِرْعَوْنَ)
- 3- Râ sakın, kendinden önce isti'la harf olmayan sakın harf olur ve ondan önce ki harfte kesreli olduğu zaman. (حَجْرَ)
- 4- Râ sakın, kendinden önce harf-i lîn olduğu zaman. (خَيْرَ)

2.3.7.6.3.3. Râ'nın iki vecihle okunmasının caiz olduğu yerler

- 1- Râ sakın, öncesi kesre ve sonrasında ise kesreli isti'la harf gelirse râ'nın iki vecihle okunması caizdir. (فِرْقَةٍ كَالطُّودِ) Fakat müellif burada önemli bir detay vermektedir. Râ'nın iki vecihle okunmasının caizliği, vasıl ya da revm ile vakf yapıldığında geçerli olduğunu zikretmiştir. Sükûn yapıldığında râ'nın terkîk

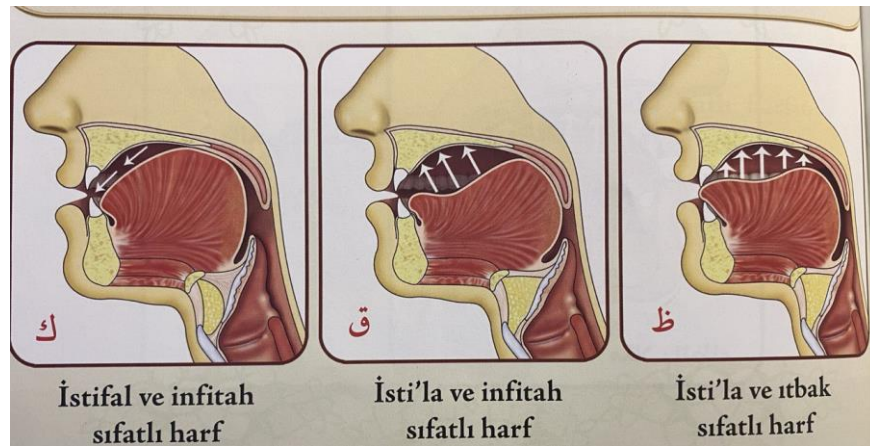
ile okunmasını gerektirecek bir durum kalmadığını ve bundan ötürü tefhîm ile okunması gerektiğini belirtmektedir.

- 2- Râ sakın, öncesi sakın isti'la harfi gelirse ve ondan önceki harfin harekesi de kesre olursa râ'nın iki vecihle okunması caizdir. (مَصْرُ) Müellif, bu durumun sukun ile vakf yapılması durumunda geçerli olduğunu zikretmiştir. Ayrıca İbnü'l-Cezeri'nin vasl kurallarınca (مَصْرُ) kelimesinin tefhîm ile (الْفَطْرُ) kelimesini ise terkîk ile okumayı tercih ettiğini aktarmıştır.

Müellif, râ'nın (ر) hükümlerini detaylı bir şekilde ele aldıktan sonra râ (ر) harfini, tefhîm ve terkîk üzerine telaffuz ederken dilin büründüğü şekli resim olarak göstermiştir.²⁶⁴

2.3.7.7. Itbâk ve infitâh

Müellif, bu bölümde sesin dil ile damak arasında hapsolması yönden harfleri, münfetiha ve mutbaka olarak iki kısma ayırmıştır. Mutbaka: Itbâk sıfatına sahip olan harfin edası esnasında ses, dil ile damak arasında hapsolur. Itbâk sıfatı olan harfler şunlardır: sâd, dâd, tâ ve zâ (ص ض ط ظ). Münfetiha: İnfitâh sıfatına sahip olan harfin edası esnasında ses, dil ile üst damak arasında hapsolmaz. Itbâk sıfatı dışında kalan diğer harfler infitâh sıfatına sahiptir. Müellif itbâk ve infitâh'ın tanımını yaptıktan sonra ikisine de resimli örnek vermiştir. Daha sonra itbâk ve infitâh sıfatlarının karşılaştırmasını ve bu sıfatları haiz olan harfleri telaffuz ederken ağzın aldığı şekli resim olarak göstermiştir. Aşağıda örnek olarak bu karşılaştırmanın fotoğrafına yer verilmiştir.²⁶⁵

Resim 2. 8. Itbâk ve infitâh sıfatlı harflerin karşılaştırılması

²⁶⁴ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/146-150.

²⁶⁵ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/152-154.

Müellif daha sonra kaide başlığı altında isti‘la harflerinin yedi tane olduğunu ve iki grupta incelendiğini aktarmıştır.

1- Müsta‘liye mutbaka harfleri sâd, dâd, tâ ve zâ’dır. (ص ض ط ظ) 2- Müsta‘liye münfetiha harfleri ise gayn, hâ ve kâf’dır. (غ خ ق) Müellif, ayrıca müsta‘liye mutbaka harflerinin, müsta‘liye münfetiha harflerine göre daha kalın bir özelliğe sahip olduklarını açıklamış ve birçok örnekle kıyaslamıştır.²⁶⁶ Aşağıda bu örneklerden birine yer verilmiştir.

Örnek: غَالِب ← ضَامِر (Dâd harfi gayn harfine göre daha kalındır.)

2.3.7.8. Zıddı olmayan sıfatlar

Müellif, bu bölümde zıddı olmayan sıfatları: Safır, kalkale, lîn, inhirâf, tekrîr, tefeşşî, istitâle ve gunne olmak üzere sekiz kategoride ele almıştır.

2.3.7.8.1. Safır

Safır, harfîn sesi keskin ve mahreçten çıkarken dar bir alandan meydana geçen sâd, sîn ve zây’dan (ص س ز) oluşan üç harfli bir sıfattır.

2.3.7.8.2. Kalkale

Müellif, kalkalenin sözlükte sarsmak anlamında olduğunu ve Arapların ateşin üzerinde bulunan tencere vb. şeylerin kaynamaya başlayıp sarsıldığında (تَقَلَّقَتِ الْقَدْرَ عَلَى النَّارِ) dediklerini ifade etmiştir. Daha sonra ise kalkalenin terim anlamını şöyle izah etmiştir: Kalkale harflerinden (قُطْبُ جَدِّ) biri -sükûn halinde- iki dudak uçları arasında üç harekeyi uzaklaştırmak anlamındadır.

Müellif, kalkalenin sözlük ve terim anlamına değinip, daha sonra sakın, kalkaleli ve harekeli harfler arasındaki farkı tablo şeklinde ele almıştır. Ayrıca bunlar arasında resimli ve açıklamalı karşılaştırma yaparak ve bu harfleri telaffuz ederken ağzın aldığı şekli resim olarak göstermiştir. Müellif, daha sonra kalkalenin kübrâ ve sugrâ olmak üzere iki mertebesi olduğunu açıklayıp birçok örnek vermiştir. Kübrâ, kalkale harflerinden birinde vakf yapıldığında ortaya çıkar (أَخَذَ حَقُّ). Sugrâ ise, kelimenin ya da kelamın ortasında meydana gelir (قَدْ أَفْلَحَ , يُطْعَمُ) diye aktarmıştır.

²⁶⁶ Süveyd, *et-Tecvîdu’l-musavvar*, 1/156.

Müellif, tenbih başlığı altında kalkale harflerinden biri, idgâm-ı misleyn ya da mütecaniseyn olarak idgâm edilecek olursa orada kalkalenin yapılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca şeddeli gelen kalkale harfinde vakf yapılırsa, ikinci harf üzerine kalkale yapılması gerektiğine örnekler üzerinden değinmiştir.

Müellif, daha sonra kalkale esnasında yapılan hataları, dört maddede örnekler üzerinden değinmiştir.

- 1- Kalkale sesinin üç harekeden biriyle karıştırılması. (تَنْبِئُ)
- 2- Kalkalenin icrası esnasında hemzeye benzer bir sesin çıkması. (أَحَدُ)
- 3- Kalkale sesinin süründürerek gereğinden fazla uzatılması. (الصَّغْدُ)
- 4- Kelimenin ortasında icra edilen kalkalede, harfin sesinin kendinden sonra gelen harfin sesinden ayrılması (sekte gibi) . (يَفْضَى)

Müellif diğer konularda olduğu gibi kalkale konusunda da tüm detayları kolay anlaşılır üslubu ve desteklediği resimlerle ele almıştır.²⁶⁷

2.3.7.8.3. Lîn

Lin, mahreçten çıkışı kolay olan, önceki harfin harekesi üstün, kendisi sakin vâv” ve yâ (و-ي) harflerinin olduğu bir sıfattır.

Örnek: (خَرْف)

2.3.7.8.4. İnhirâf

İnhirâf, lâm ve râ (ل-ر) harflerinden oluşmaktadır. Bu iki harf mahrecinden çıktığından dilin harfin yolunu tıkaması sebebiyle dilin meyletmesidir. Müellif, inhirâf sıfatının tanımlamasını yaptıktan sonra bu sifata sahip olan lâm ve râ'nın telaffuz edilirken ağızda aldığı şekli ve ikisinin karşılaştırmasını resimlerle göstermiştir.²⁶⁸

2.3.7.8.5. Tekrîr

Müellif, tekrîr sıfatını; râ (ر) harfinin mahrecindeki darlıktan ötürü dilin uç kısmının gizli bir şekilde titremesidir diye tanımlamıştır. Ayrıca Kur'ân tilaveti icra edenlerin tekrîr sıfatında mübalağaya kaçılmamasına dikkat çekmiştir.

²⁶⁷ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/158-164.

²⁶⁸ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/164-168.

2.3.7.8.6. Tefeşşî

Müellif, şîn (ش) harfini; üst ve alt dişlerin iç kısımlarına çarpıncaya kadar sesin mahrecinde yayılmasıdır diye tanımlamıştır.²⁶⁹

2.3.7.8.7. İstîtâle

Müellif, istitâle sıfatını; dâd (ض) harfini telaffuz ederken, dilin arka kısmında hapsolan nefesin etkisiyle ağzın en arka kısmından en ilerisine, hatta dilin başucunun üst ön dişlerin köklerine temas edecek kadar kabarmasıdır diye tanımlamıştır. Ayrıca resim üzerinden dâd (ض) harfinin telaffuzu esnasında dil ve dişlerin görünümünü renkli çizim ve boyalarla göstermiştir.

2.3.7.8.8. Sıfat olması yönüyle gunne

Müellif, gunne sıfatını; “*harekeli ya da sakin, zahir veya idgâmlı ya da ihfâlî nûn ve mîm harflerinin sıfatıdır*” diye tanımlamıştır. Gunne süresinin ne kadar olması gerektiği konusuna ileride ayrı bir başlıkta değineceğini ifade etmiştir.²⁷⁰

Değerlendirme

Müellif, harflerin sıfatları bölümünü detaylı bir şekilde ele almıştır. Her başlıkta ilgili konunun daha iyi anlaşılabilirliği için renkli resim, çizim ve “QR-CODE” gibi araçlardan destek almıştır. Harflerin sıfatlarını, yaptığı tasnife göre ele alıp başlıklar altında incelemiştir. Ayrıca bölüm sonunda da hecâ harflerinin sırasına göre genel bir harflerin sıfat tablosunu vermiştir. Fakat müellifin harflerin sıfatlarının tanımlı yaparken bazı sıfatlarda sözlük anlamına değinirken diğer sıfatlarda ise değinmediği görülmüştür. Bütünlük oluşması için tüm sıfatlarda evvala sözlük sonrasında ise terim anlamına değinilmiş olması kanaatimizce daha yerinde olacaktır.

²⁶⁹ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/168.

²⁷⁰ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/170.

الصِّفَاتُ الَّتِي لَا ضِدَّ لَهَا		الصِّفَاتُ ذَوَاتُ الضِّدِّ					
ZİDDİ OLMAYANLAR		ZİDDİ BULUNAN SIFATLAR					
مجموع	6	5	4	3	2	1	الحرف
TOPLAM							Harf
4			مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	شديدة Şiddet	مجهورة Cehr	ع
5		قلقلة Kalkale	مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	شديدة Şiddet	مجهورة Cehr	ب
4			مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	شديدة Şiddet	مهموسة Hems	ت
4			مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	رخوة Rihvet	مهموسة Hems	ث
5		قلقلة Kalkale	مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	شديدة Şiddet	مجهورة Cehr	ج
4			مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	رخوة Rihvet	مهموسة Hems	ح
4			مفتوحة İnfitah	مستعالية İstîlâ	رخوة Rihvet	مهموسة Hems	خ
5		قلقلة Kalkale	مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	شديدة Şiddet	مجهورة Cehr	د
4			مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	رخوة Rihvet	مجهورة Cehr	ذ
6	تكرير Tekrîr	انحراف Inharâf	مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	بينية Beyniyye	مجهورة Cehr	ر
5		صغير Safîr	مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	رخوة Rihvet	مجهورة Cehr	ز
5		صغير Safîr	مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	رخوة Rihvet	مهموسة Hems	س
5		تفصي Tefessî	مفتوحة İnfitah	مستفلة İstifale	رخوة Rihvet	مهموسة Hems	ش
5		صغير Safîr	مطبقة İrbak	مستعالية İstîlâ	رخوة Rihvet	مهموسة Hems	ص
5		استعالية İstîlâ	مطبقة İrbak	مستعالية İstîlâ	رخوة Rihvet	مجهورة Cehr	ض

Resim 2. 9. Hecâ harflerine göre harflerin sıfatları (elif- sad)

2.3.8. Hecâ harflerinin telaffuzunda ortaya çıkan en bâriz hatalar

Müellif, bu bölümde hecâ harflerinin telaffuzu esnasında meydana gelen en bâriz hataları, harf harf maddeler üzerinden açıklayıp birçok örnek vermiştir. Örnek olarak açıklamış olduğu harflerden bazılarını ele alıp inceleyeceğiz.

1- Med harfi olan vâv'ın (و) okunuşu esnasında meydana gelen hatalar:

a. Vâv harfinin telaffuzu esnasında gerektirdiği miktarda dudakların kapatılmaması.

Örnek: (تَعْمَلُونَ)

b. Vâv harfin okunuşu esnasından dudakların büzülmesinde abartıya kaçılması.

Örnek: (يَقُولُونَ)

c. Vâv harfin sesinin elif'in ve yâ'nın sesine bir miktar karışması.

Elif'e örnek : (كَانُوا), yâ'ya örnek : (يُوقِنُونَ)

d. Vâv harfin sesinin gunne'nin sesine bir miktar karışması.

Örnek: (الظَّالِمُونَ).²⁷¹

2- Boğaz harflerinden ayn (ع) harfinin okunuşu esnasında meydana gelen hatalar:

a. Ayn harfini elif-i müfahhame'ye benzeyen bir sesle okumak.

Örnek: (نَعْبُدُ)

²⁷¹ Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 1/176.

- b. Ayn harfini sükûn olarak okunduğunda kesik bir sesle okumak.

Örnek: (يَعْمَلُونَ)

- c. Ayn harfini tefhîm üzerine okumak.

Örnek : (عَصَوَا)

- d. Ayn harfini hemze gibi okumak.

Örnek: (وَاللَّهُ يَعْلَمُ).²⁷²

3- Dâd (ض) harfinin okunuşu esnasında meydana gelen hatalar:

- a. Dâd harfini, Zâ (ظ) harfine dönüştürüp okumak.

Örnek: (ضَلَّ)

- b. Dâd harfini, dâl (د) harfine dönüştürüp okumak.

Örnek: (تُفِيضُونَ)

- c. Dâd harfini, istitâle sıfatını yapıyor düşüncesiyle boş bir sesle telaffuz etmek.

Örnek: (الضَّالِّينَ)

- d. Dâd harfini, kalkale gibi okumak.

Örnek: (وَقَضَّبَ)

- e. Dâd harfini, gunneli okumak.

Örnek: (فَضَّلُ)

- f. Dâd harfini, kendinden hemen sonra gelen harfe idgâm ederek okumak.

Örnek: (عَزَّضْتُمْ).²⁷³

4- Sâfir harflerini okurken meydana gelen hatalar:

- a. Sâfir harfine sahip olan harflerin, çok zayıf olarak yapılması.

Örnek: (يَزَّكَّى)

- b. Sâfir harfine sahip olan harfleri telaffuz ederek alt dudağın kullanılması.

Örnek (الصَّالِحِينَ)

- c. Sâd harfinin terkîk ile okunması.

Örnek: (المَصِيرِ)

- d. Sîn harfinin tefhîm ile okunması.

Örnek: (يَسْطُرُونَ)

- e. Sîn harfinin sesini, zây (ز) harfinin sesi ile karıştırılması.

Örnek: (وَأَسْجُدْ).²⁷⁴

²⁷² Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/180.

²⁷³ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/188.

²⁷⁴ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/194.

5- Peltek harfleri okurken meydana gelen hatalar:

- Peltek harfleri okurken dil ucunun gereğinden fazla dışarıya çıkarılması
- Peltek harflerinin mahrecini, dil ucunu diş etine veya üst ön dişlerin iç kısmına koyarak bu harfleri çıkarmak.
- Zâ (ظ) harfini zây'a (ز) işmam edilen sâd'a döştürerek okumak.
Örnek: (الظالمين)
- Zâl (ذ) harfini zây (ز) harfine dönüştürüp okumak.
Örnek: (والذاكرين)
- Sê (ث) harfini sîn (س) ya da tê (ت) harflerine dönüştürüp okumak.
Örnek: (فَكَرَّكُم).²⁷⁵

Değerlendirme

Müellif, bu bölümde hecâ harflerinin telaffuzu esnasında meydana gelen en bâriz hataları, harf harf başlıklar halinde ele alıp, birçok örnekler vererek açıklamıştır. Fakat müellif daha önceki bölümlerde kullanmış olduğu renkli çizim ve “QR-CODE” gibi araçları bu bölümde kullanmamıştır. Kanaatimizce, yapılan izahların görsel olarak ya da “QR-CODE” gibi araçların kullanımı ile desteklenmesi konunun daha iyi anlaşılabilirliğini sağlayacaktır.

2.3.9. Birbiriyle karşılaşan iki harf

Müellif, bu bölümde idgâmın tanımını ve birbiriyle karşılaşan iki harfin durumları olan; mütemâsileyn, mütecâniseyn, mütekâribeyn ve mütebâideyn'i ele almıştır. Ayrıca bölüm sonunda lââm-ı tarîfin tanımını ve kısımlarını açıklamıştır.

Müellif idgâmın sözlük anlamını; girdirmek olduğunu ve Arapların kılıcı kınına girdirdiklerinde (أَدْغَمْتُ السيف في غمده) söylediklerini aktarmıştır. Terim anlamını ise, sakın bir harfi, harekeli bir harfe katıp ikisinin mahrecini bir mahreçte kaybolmasıyla, ikincisi cinsinden şedddeli harfmış gibi okumaktır diye tanımlamıştır. Örnek: (وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ).

Müellif, daha sonra Mütemâsileyn harfleri mahreç ve sıfatları aynı cinsten olan iki harf şeklinde tanımlamıştır. Ayrıca mütemâsileyn harflerin birbiriyle karşılaştığında ilki sakın olup med harfi olmadığında (وَقَدْ دَخَلُوا) bu idgâmın yapılmasının vacip olduğunu, fakat bu iki harften birincisi harekeli ya da med harfi olduğunda (يَعْلَمُ مَا) ise idgâmın yapılmaması gerektiğini aktarmıştır.²⁷⁶

²⁷⁵ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/194.

²⁷⁶ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/200.

2.3.9.1. Mütécâniseyn harfler

Mütécâniseyn, mahreçler aynı fakat bazı sıfatlar yönüyle farklı olan iki harfe denir. Bu iki harften birincisi sakın olarak geldiğinde idgâm yapmak vaciptir. Örnek: (فَدَّ نَبِيْن). Müellif, Mütécâniseyn harflerin sekiz durumda birbiriyle karşılaştığını ifade edip örneklerle ele almıştır.

- 1- (إِذْ ظَلَمْتُمْ ← إِظْلَمْتُمْ) (Örnek: ظ ← ذ)
- 2- (قَدْ نَبِيْن ← قَتَّبِيْن) (Örnek: د ← ت)
- 3- (أَتَقَلَّتْ دَعْوَا ← أَتَقَلَّدَ عَوَا) (Örnek: ت ← د)
- 4- (فَأَمْنَتْ طَائِفَةً ← فَأَمْنَطَائِفَةً) (Örnek: ت ← ط)
- 5- (قُلْ رَبِّ ← قُزَّبِ) (Örnek: ل ← ر)

Müellif, burada Ferrâ'nın (ö. 207/822) görüşüne göre lââm (ل) harfi ra (ر) harfi ile karşılaştığında mütécâniseyn olduğunu, fakat Sîbeveyh'in (ö. 180/796) görüşüne göre ise bu durumda idgâm mütékâribeyn'in vacip olduğunu aktarmıştır.

- 6- (يُلْهَثْ ذَلِكَ ← يُلْهَذَاكَ) (Örnek: ث ← ذ)

Müellif, burada kurrâ imamlar arasında izhar ve idgâm okunması ile ilgili ihtilaf olduğunu zikretmiştir. Şatıbiyye tarikiyle Hafs rivayetinde sadece idgâm yapılarak okunmuştur. Tayyibetü'n-Neşr tarikiyle Hafs rivayetinde ise İmam Hafs'ın hem izhar hem de idgâm ile okuduğunu aktarmıştır.

- 7- (ارْكَبْ مَعَنَا ← ارْكَمَعَنَا) (Örnek: ب ← م)

Müellif, burada kurrâ imamlar arasında bu iki harfi izhar ve idgâm okunması ile ilgili ihtilaf olduğunu zikretmiştir. Şatıbiyye tarikiyle Hafs rivayetinde sadece idgâm yapılarak okunmuştur. Tayyibetü'n-Neşr tarikiyle Hafs rivayetinde ise İmam Hafs'ın hem izhar hem de idgâm ile okuduğunu aktarmıştır.

- 8- (فَرَطْتُ ← فَرَطْتُ) (Örnek: ط ← ت)

Müellif, bu iki harfte nakıs idgâm olduğunu söylemektedir. Zira kuvvetli olan harf kendisinden daha zayıf olan harfe tamamıyla katılamaz. Ayrıca Arapların bu iki harfin karşılaşmasında tê (ت) harfinde bulunan itbâk sıfatının baki kalmasıyla birlikte idgâm ederek okuduklarını ifade etmiştir.²⁷⁷

2.3.9.2. Mütékâribeyn harfler

²⁷⁷ Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 1/202-204.

Müellif, mahreç ve sıfat bakımından birbirine yakın olan iki harftir diye tanımlayıp, bu idgâm türünü; muttefakun aleyh ve muhtelefün fih diye iki kısma ayırıp ele almıştır.

a- Muttefakun aleyh

1- ر ← ل (Örnek: قُرْبٍ ← قُرْبٍ)

Sîbeveyh'in görüşüne göre bu durumda idgâm mütekâribeyn yapmak vaciptir.

2- ق ← ك (Örnek: أَلَمْ تَخْلُقْهُمْ)

Müellif, bu iki harfin idgâmı konusunda eda ehlinin ittifak ettiğini, fakat bu idgâmın tam mı yoksa nakıs mı olacağı konusunda ihtilaf ettiklerini ifade etmiştir. Ayrıca eda ehlinin ekseriyeti, tam şeddelemek suretiyle tam idgâm görüşünü benimsediklerini aktarmıştır. Mekki b. Ebû Tâlib (ö. 437/1045) gibi nakıs idgâmı savunanların isti'la sıfatının ortadan kalkmamasını sebep gösterdiklerini, Hafs rivayetinin Şatıbiyye ve Tayyibe tariklerin ise kâf (ك) harfinin şeddelenmesi ile beraber kâf (ق) harfinin sükundan soyutlancağından ötürü tam idgâm yapılması gerektiğini aktarmıştır.

Ayrıca müellif, on üç harfi bulunan lâm-ı şemsiyenin ve (لَمْ يَرَوْ) harflerinde bulunan sakin nûn ve tenvinin harflerin de idgâm yapılması konusunda ittifak edildiğini söyleyip, bu konuları ileride detaylı şekilde ele acağını aktarmıştır.

b- Muhtelefün fih

Müellif, bu konunun kırâat ilminin konusunu olduğunu söyleyip kısaca (فَقَدْ ضَلَّ), (كَذَّبَتْ ثَمُودُ) örneğini vermiştir. Daha sonra verdiği bu örneklerin akabinde Âsım'ın Hafs rivayetine göre bunların izhar ile okunduğunu aktarmıştır.

2.3.9.3. Mütebâideyn harfler

Müellif, mahreç ve sıfatları bakımından birbirine uzak olan iki harf olarak tanımlayıp, bütün kırâatlerde bunların hükmünün izhar ile okunduğunu aktarmıştır.²⁷⁸

Müellif, daha sonra faydalı bilgi başlığı altında tam ve nakıs idgâmın Mushaf'taki kullanımı hakkında bilgi vermiştir.²⁷⁹ Tam idgâmın Mushaf'taki işaretinin ikinci harfin üzerine şedde koymakla birlikte birinci harfi de sükundan arındırmak şeklinde olduğunu aktarmıştır. Örnek: (اَرْكَبْ مَعَنَا)

²⁷⁸ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 1/206-208.

²⁷⁹ Türkiye'de basılan mushaflarda böyle bir uygulama mevcut değildir.

Nakıs idgâmın Mushaf'taki işareti ise ikinci harfin üzerine şedde koymaksızın harekesiyle bırakıp, birinci harfi de sükûndan arındırmak şeklinde olduğunu aktarmıştır. Örnek: (أَخَطْتُ)²⁸⁰

2.3.9.4. Lâm-ı tarif

Müellif, Arapların lââm-ı tarif'i marife olarak belirtmesi için isimlerin önüne getirdiklerini açıklayıp, öncesinde açık bir vasıl hemze ile birlikte bulunduğunu belirtmiştir. Örnek olarak (الْجِبَال) kelimesini verip, daha sonra lââm-ı tariftten sonra gelen hecâ harflere göre şemsiyye ve kameriyye olarak iki kısma ayırmıştır.

a. Lâm-ı kameriyye

Müellif, Arapların lââm-ı tarif'i Süleyman el- Cemzûrî'nin (ö. 1198/1784) terkiib halinde (ابْعَ حَجَّكَ وَخَفَ عَقِيمَهُ) ele aldığı on dört harf ile beraber izhar ile okuduklarını aktarmıştır.

Örnek: (أَلْقَمَرُ)

b- Lâm-ı şemsiyye

Müellif, Arapların lââm-ı tarif'i on dört harfe idgâm ederek bitişik okuduklarını ve bu harfler içerisinde lââm (ل) harfi, mütemâsileyn sayıldığı için hariç tutulmuştur diye açıklamaktadır. Örnek: (وَالشَّمْسِ)

Yine bu harfleri el-Cemzûrî şu beyitlerde geçen ilk harflerde bir arada toplamıştır.

(طِبُّ ثُمَّ صَلِّ رَحْمًا تَقْزُ ضِيفُ دَا نِعَمَ دَغْ سَوْ ظَنِّ زُرْ شَرِيفًا لِلْكَرَمِ)

Müellif, ayrıca bölüm sonunda faydalı bilgi başlığı altında lââm-ı tarif'in Mushaf'taki kullanımını hakkında bilgi vermiştir.

Lâm-ı tarif'in Mushaf'ta izhar ile gösterilmesi, lââm harfinin üstüne hâ (ح) harfinin baş kısmının noktasız şekilde konulmasıdır.²⁸¹ Lââm-ı tarif'in Mushaf'ta idgâm ile gösterilmesi ise ikinci harfin üzerine şedde koymakla beraber birinci harfi de sükûndan arındırmak şeklinde olduğunu aktarmıştır.²⁸²

Değerlendirme

Müellif, bu bölümde birbiriyle karşılaşan iki harfin durumlarını başlıklar halinde ele alıp, birçok örnek vererek açıklamıştır. Fakat müellif yukarıda ele aldığımız konuları açıklarken hangi harflerden müteşekkil olduklarını örnekler ya da beyit üzerinden ilk

²⁸⁰ Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 1/208-211.

²⁸¹ Türkiye'de basılan mushaflarda böyle bir uygulama mevcut değildir. Ortası boş daire şeklinde sükûn kullanılır.

²⁸² Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 1/212-216.

harflerini göstererek vermiştir. Bu uygulamayla beraber tecvid kaidelerinin harflerini tek tek göstermesi kanaatimizce daha kolay anlaşılabilirliği sağlayacaktır.

2.3.10. Mîm ve Nûn'un hükümleri

Müellif, bu bölümde şeddeli mîm ve nûn, sâkin mîm'in halleri, sâkin nûn ve tenvinin halleri ve gunnenin süresini ele almıştır.

a- Şeddeli mîm ve nûn

Müellif, Kur'ân tilaveti yapan kişilerin şeddeli mîm ve nûn (م-ن) harflerini telaffuz ederken gunneyi hem vasıl hem de vakf halinde olabilecek en iyi şekilde uzatarak okumaları gerektiğine dikkat çekmektedir.²⁸³

Örnek: (حَمَلَةَ الْخَطْبِ), (وَلَكِنَّ اللَّهَ)

b- Sâkin mîm'in halleri

Müellif, sâkin mîm'in hükümlerini; idgâm, ihfâ ve ızhâr olarak üç kısımda ele almıştır.

1- İdgâm: Sözlükte örtmek, kaplamak ve girdirmek anlamındadır. Terimde ise, iki harften ilkinin ikinciye katarak telaffuz etmek mânasında kullanılır.²⁸⁴ Sâkin mîm harfinden sonra mîm (م) harfi gelirse idgâm edilir. Örnek: (مَالَهُمْ مِنَ اللَّهِ).²⁸⁵ Mim (م) harfinin gunnesi en iyi şekilde uzatılır.²⁸⁶

2- İhfâ: Müellif öncelikle ihfâ'nın sözlükte örtmek anlamında olduğunu, terimde ise, bir harfi şeddeden uzak, gunnenin ilk harfte kalmasıyla ızhâr ile idgâm arasında okumaktır diye tanımlamıştır.²⁸⁷ Örnek: (تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ)

3- İzhâr: Müellif öncelikle ızhâr'nın sözlükte açıklamak anlamında olduğunu, terimde ise, harfi gunnesiz mahrecinden çıkarmaktır diye tanımlamıştır. Örnek: (هُنَّ) Sâkin mim'den sonra mîm ve bâ (م-ب) harfleri dışında gelen tüm hecâ harfleri ızhâr ile okunmaktadır.²⁸⁸

Ayrıca müellif, tenbih başlığı altında sâkin mîm'den sonra vâv ve fâ (و-ف) harfleri geldiğinde ihfâ okunmaktan kaçınılması gerektiğini söylemiştir. Zira mîm (م) mahrecinin

²⁸³ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 1/218.

²⁸⁴ Mehmet Ali Sarı, "İdgâm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 21/471.

²⁸⁵ Ülkemizde kaleme alınan tecvid kitaplarında buna idgâm-ı misleyn meal gunne denilmektedir.

²⁸⁶ İleride ele alınacak olan gunne süresi konusunda detaylı bilgi verilecektir.

²⁸⁷ Ülkemizde kaleme alınan tecvid kitaplarında buna dudak ihfâsı denilmektedir.

²⁸⁸ Ülkemizde kaleme alınan tecvid kitaplarında buna dudak ızhârı denilmektedir.

vâv (و) mahreciyle aynı olduğu, fâ (ف) mahrecine de yakın olduğundan ötürü böyle bir ayrıntıya dikkat çekmiştir. Daha sonra müellif, bu üç hüküm arasındaki farkları tablo şeklinde ele alıp ve bunların Mushaf hattındaki yazılış şeklini açıklamıştır.²⁸⁹

c- Sakîn nûn ve tenvînin hükümleri

Müellif, Arapların tenvini yazıda değil lafızda vakf halinde değil vasılda isimlerin sonlarına bitiştiirdikleri sâkin nûn'a verilen isim olarak kullandıklarını açıklamış, ayrıca yazıda ise harekenin çift olarak yazılmasıdır diye aktarmıştır.

Örnek: (بَيْتُ) (بَيْتِ) (بَيْتٍ)

Müellif, daha sonra sakîn nûn ve tenvînin hecâ harfleriyle durumlarını dört kısımda ele almıştır.

1- İzhar: Sakîn nûn ya da tenvînden sonra boğaz harflerinden (أ هـ ع ح غ خ) biri gelirse izhâr olur. Müellif, boğaz harflerin sâkin nûn ve tenvin ile kullanımı ile ilgili örnekler vermiştir. Aşağıda verilen örneklerden bir kaçına yer verilmiştir.

Tenvîn	Sakîn nûn	Harfler
قوم هَادٍ	مِنْ هَادٍ	الهَاء
كُفْرَةٌ خَاسِرَةٌ	مِنْ خَيْرٍ	الخَاء

Müellif örnekleri verdikten sonra, sakîn nûn ve tenvînin izharının Mushaf'taki yazılış işaretini göstermiştir.

2- İdgâm: Sakîn nûn ya da tenvînden sonra (يَزْمُلُونَ) harflerinden biri gelirse gunneli ve gunnesiz olmak üzere iki idgâm ortaya çıkar. a- gunneli idgâm: (يَمْنُو) b- gunnesiz idgâm: (ل ر) harfleridir. Aşağıda iki idgâm çeşidine de örnek verilmiştir.

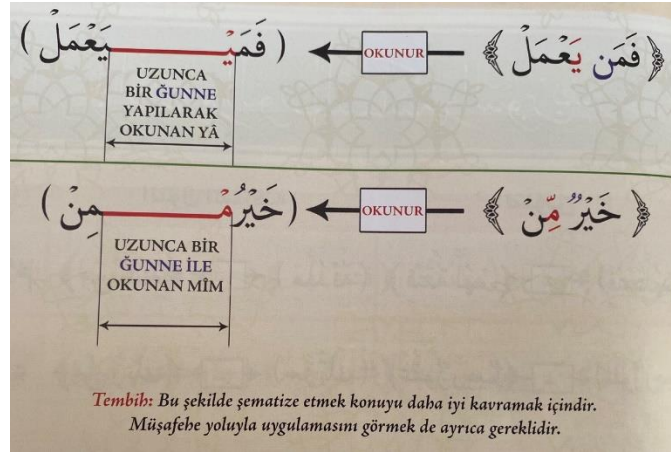
Tenvîn	Sakîn nûn	Harfler
خَيْرًا يَزُهُ	وَمَنْ يَعْمَلُ	الياء
شيءٍ وكيلا	مِنْ وَلِي	الواو

Tenvîn	Sakîn nûn	Harfler
--------	-----------	---------

²⁸⁹ Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 1/218-226.

اللام	مِنْ لُدْنُهُ	فَتَنَّةٌ لَهُمْ
الراء	مِنْ رَبِّكَ	غُفُورٌ رَحِيمٌ

Müellif, gunneli idgâm yapılışını açıklayıp daha iyi anlaşılabilirliği için şematize etmiştir. Aşağıda bu şematizeye yer verilmiştir.

Resim 2. 10. Gunneli idgâmın yapılışı

Müellif daha sonra tenbih başlığı altında sâkin nûn veya tenvin tek bir kelimedede olduğu zaman idgâm yapılmayıp buna izhâr-ı kelime-i vahide denir diye aktarmıştır.

Örnek: (بُنْيَانٌ - صِنَوَانٌ - قِنَوَانٌ - الدُّنْيَا)

Âsım'ın Hafs rivayetinin Şatıbiyye tarikine göre vasıl durumunda iki yerde nûn (ن) harfi vâv (و) harfine idgâm yapılmayıp, izhâr ile okunduğunu ifade etmiştir.

Örnek: (يَسْ (١) وَالْقُرْءَانُ الْحَكِيمُ (vasıl halinde izhâr yapılır.)

Örnek: (نَ وَالْقَلَمِ (vasıl halinde izhâr yapılır.)

Müellif örnekleri verdikten sonra, sakîn nûn ve tenvînin tam ve nakıs idgâm yapılmasının Mushaf'taki yazılış işaretini göstermiştir.²⁹⁰

3- Kalb (İklab)

Müellif, iklabın sözlükte çevirmek terimde ise, tenvîn ya da sâkin nûnu bâ (ب) harfi ile karşılaştığında gunne ve ihfa ile mîm (م) harfine çevirmek olduğunu ifade etmiştir.

Örnek: سَمِيعٌ بَصِيرٌ, مِنْ بَعْدِ

Müellif, daha sonra sakîn nûn ve tenvînin kalb edilmesinin Mushaf'taki yazılış şeklini göstermiştir. Sakîn nûn kalb edilmesi, nûn'un üzerindeki cezm işareti yerine

²⁹⁰ Süveyd, et-Tecvîdu 'l-musavvar, 1/226-242.

küçük bir mîm işareti konur. Tenvinin kalb edilmesinin işareti ise, tenvine işaret eden ikinci harekenin yerine küçük mîm konur.²⁹¹

4- İhfâ

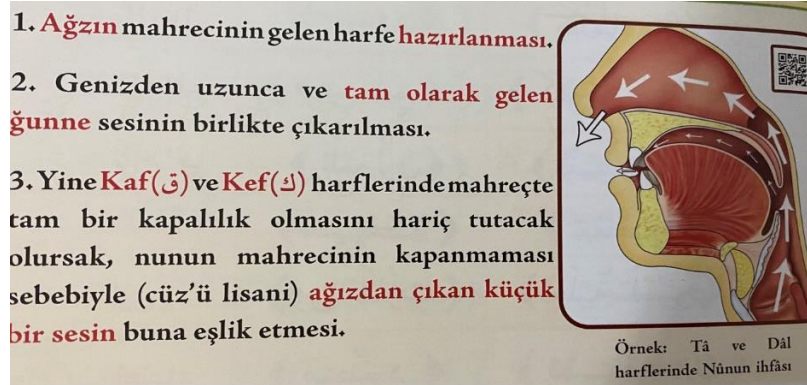
Sâkin nûn ve tenvin on beş harften oluşan ihfâ harflerinden biriyle karşılaşırsa gunne ile gizlenir. Bu on beş harf el-Cemzûrî'nin aşağıdaki beytinin ilk harfleridir.

(صف ذا ثنا كم جاد شخص قد سما دم طيباً زد في تقي ضغ ظالما)

Müellif daha sonra ihfa harflerinin tenvin ve sakin nun üzerine örnekler vermiştir. Aşağıda bu örneklerden bir kaçına yer verilmiştir.

Tenvîn	Sakîn nûn	Harfler
بَرِيحٍ صُرْصِرٍ	مَنْصُوراً	الصاد
شَيْءٍ قَدِيرٍ	مِنْ قَبْلِ	القاف
قُرئ ظَاهِرَةً	أَنْظُرَ	الطاء

Müellif, ayrıca ihfa yapılırken istenilen şeyleri açıklayıp, ağzın aldığı şekli de resim ve “QR- CODE” aracılığıyla göstermiştir.

Resim 2. 11. İhfa'nın yapılış ve tê ve dâl harflerinde ağzın aldığı şekil

Müellif, tenbih başlığı altında ihfa yapılacak yerde kendisinden sonra kalın harf gelirse ihfa'nın sesi kalın, ince harf gelirse ihfâ'nın sesinin ince olacağını ifade etmiştir. Ayrıca bunun sebebinin kalın harfte küçük dilin arkaya gitmesi ve ağız içindeki sesin damağa yükselmesi, ince harfte ise küçük dilin arkaya gitmemesi ve ağız içindeki sesin de aşağıda kalmasının sebep olduğunu aktarmıştır.

²⁹¹ Bu uygulama Türkiyede basılan mushaflarda bulunmamaktadır. Sakin nun'un kalb edilmesinde nun'un sükûn işareti gelir. Tenvinde ise iki hareke gelmektedir.

Müellif diğer konularda olduğu gibi sâkin nûn ve tenvinin ihfâsı'nın da Mushaf'taki yazılışını göstermiştir. Ayrıca sâkin nûn ve tenvinin telaffuzunda meydana gelen hataları altı maddede ele almıştır.

- İhfâ, idgâm veya iklâb harfleriyle izhar yapmak
- Vâv ve yâ'da (و-ي) gunnesiz idgâmlı okumak
- İklab yaparken dudakların arasında aralık bırakmamak.
- Tüm ihfâ harflerinde ağzın tek bir şekil alması
- Gunne süresinin abartıya kaçması
- Gayn (غ) ve Hâ (ح) harflerinde "Ebu Cafer" kırâatı dışında ihfa yapılması.²⁹²

Müellif, gunnenin zamanı için dört merteye olduğunu zikredip şematize şeklinde örnekler ile açıklamıştır.²⁹³

Resim 2. 12. Gunnenin zamanları

Değerlendirme

Müellif, bu bölümde şeddeli mîm ve nûn, sâkin mîm'in halleri, sâkin nûn ve tenvinin halleri ve gunnenin süresini detaylı ve anlaşılır bir üslup kullanarak ele almıştır. Yukarıda adını zikrettiğimiz tecvid konuları hakkında yaptığı tanımlamaları çeşitli örneklerle zenginleştirmiştir. Bazı konuların anlatımında resim, şema ve Qr-Code gibi araçlardan destek almıştır. Ayrıca konuların sonunda ilgili tecvid kâidelerinin Medine mushafında kullanılan işaretlerini göstermiştir. Fakat Türkiye ve bazı ülkelerde basılan mushaflarda o işaretler kullanılmamıştır.

²⁹² Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 1/244-254.

²⁹³ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 1/256.

2.3.11. Medler

Müellif, bu bölümde meddin tarifini, Kur'ân-ı Kerim'de med çeşitleri ve medlerin zamanlarının mukayesesini ele almıştır.

Müellif, meddi; sözlükte ziyade etmek, ıstılahta ise üç med harfî veya iki lîn harfinden birisinden ötürü sesi uzatmaya denir diye tanımlamıştır. Daha sonra med ve lîn harflerini örnekler üzerinden açıklamıştır.

Müellif, Kur'ân-ı Kerîm'de bulunan med çeşitlerini tablo şeklinde ele alıp tek tek örnekler üzerinden detaylı bir şekilde açıklamıştır.

2.3.11.1. Medlerin zaman ölçümü

Müellif, medlerin zamanlarının hareketlerle (üstün, esre ve ötre) ölçüldüğünü ve bu üç harekeden birine sahip olan harfî telaffuz ederken harfî okuma zamanının üç harekede de eşit olduğunu aktarmıştır. Kırâat imamlarının medlerin zaman ölçümü konusunda belirledikleri beş tane ölçü miktarı şunlardır:

- Kasr: İki hareke miktarı.
- Fuveyku'l-Kasr: Üç hareke miktarı.
- Tevassut: Dört hareke miktarı.
- Fuveyku't-Tevassut: Beş hareke miktarı.
- Tûl: Altı hareke miktarı.²⁹⁴

2.3.11.2. Kur'ân-ı Kerîm'de med çeşitleri

Müellif bu bölümde, medd-i tabîî, medd-i bedel, medd-i ivad, medd-i câiz munfasıl, medd-i vacip muttasıl, medd-i sıla, medd-i lâzım, Kur'ân-ı Kerîm'de hurûf-i mukattaa, medd-i ârız li's-sükûn, medd-i lîn ve med harflerinin telaffuzu esnasında meydana gelen hatalar başlığını ele almıştır. Ayrıca bölüm sonunda iki sebepten ötürü medlerin kuvvet sıralamasına da değinmiştir. Müellifin ele aldığı bu tecvid konuları içerisinde, kendine özgü değerlendirme yöntemi olan konular daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

a- Medd-i tabîî

Harfin zâtı kendisiyle var olan meddir. Med sebebi olan hemze ve sükûna ihtiyaç duymaz. Uzatma süresi ise iki hareke zamanıdır veya bir elif miktarı kadardır.

²⁹⁴ Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 2/262-264.

Örnek: ياموسى, قالوا

b-Medd-i bedel

Med ile telaffuz edilen tüm hemzeler medd-i bedel kabul edilir. Bu medd-i tabîi'ye özel olan bir durumdur.

Örnek: وتوا, ءامنوا

c- Medd-i i'vaz

Müellif, medd-i i'vaz'ı; elif harfî üzerinde vakf yapılması halinde iki üstün olan tenvinin yerine yapılan bir med çeşididir. Medd-i tabîi'ye bağlı olan bir meddir ve uzatma süresi de bir elif miktarı kadardır diye tanımlamıştır.

Örnek: عليماً ← عليماً

Müellif, tenbih başlığı altında kelimenin sonunda iki üstün olan tenvinli tâ-i te'nis varsa orada medd-i i'vaz yapılmayıp, tenvinin hazfedilerek sükûn ile vakf yapıldığına dikkat çekmiştir.

Örnek: جَنَّةُ جَنَّة ←

Müellif, ayrıca Arapların kelimenin sonu, iki üstün olan hemze ile biten yerlerde durduklarında hemzenin sonuna bir elif getirerek vakf yaparlar, fakat bunu Mushaf'ta yazılı olarak göstermezler diye aktarmıştır.²⁹⁵

d- Medd-i câiz munfasıl

Müellif, med harfinin birinci kelimenin sonunda, hemze-i kat'ın da hemen sonraki kelimenin başında gelmesiyle ortaya çıkan bir meddir diye tanımlamıştır. Ayrıca bu medde kırâat imamlarının med ya da kasr yapmaları konusunda ihtilafa düştükleri için bu tecvid kâidesine medd-i câiz'de denilmiştir diye aktarmıştır.

Örnek: بما أنزل

Müellif, daha sonra nida edatı olan yâ (يا) ve tenbih edatı olan hê'nin (ها) Mushaf'ta elif'lerin hazfedilip kendinden sonraki kelimeye birleştirilerek yazıldığını ve burada medd-i muttasıl değil, medd-i munfasıl olduğuna dikkat çekmiştir.

e- Medd-i vâcib muttasıl

Müellif, harf-i medden sonra hemzenin de aynı kelimedede gelmesiyle oluşan bir meddir diye tanımlamıştır. Ayrıca bu medde tüm kırâat imamlarının medd-i tabîi'nin uzatma süresinden daha fazla uzatma yapmalarından ötürü (Âsım kırâatının Hafs

²⁹⁵ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/266-268.

rivayetine göre dört ya da beş hareke miktarıyla med yapılırsa) bu tecvid kâidesine medd-i vacip de denilmiştir diye aktarmıştır.

Örnek: سُوءٌ

Müellif, tenbih başlığı altında munfasıl ve muttasılın aynı okuyuş mertebelerinde okunması gerektiğine dikkat çekmiştir. (tevassut ile munfasıl okunduğunda muttasılın tevassut ile okunması.) Müellif daha sonra medd'in Mushaf'taki yazılış işaretini ve zamanla bu işaretin uğradığı değişikliği göstermiştir.²⁹⁶

e- Medd-i sıla

Müellif, müfred müzekker gaib olan zamirin, iki harekeli harf arasında gelmesi şartıyla ötreli iken vâv (و) harfiyle, esreli iken yâ (ي) harfiyle med edilmesidir diye tanımlamıştır.

Örnek: إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ

Müellif, daha sonra medd-i sıla'yı kübrâ ve suğrâ olmak üzere iki kısma ayırmıştır. Hê (ها) zamirinden sonra hemze-i kat' gelirse kübrâ olur ve bunun uzatma süresi dört ya da beş hareke miktarı kadardır. Hê (ها) zamirinden sonra hemze-i kat' gelmezse suğrâ olur ve bunun uzatma süresi ise iki hareke miktarı kadardır.

Medd-i sıla-i kübrâ'ya örnek: مَالُهُ أَخْلَدُ , Medd-i sıla-i suğrâ'ya örnek: إِنَّهُ عَلَىٰ

Müellif ayrıca tenbih başlığı altında birkaç hususa dikkat çekmiştir. Bu hususlardan bazıları şunlardır:

- Medd-i sıla, sadece vasıl durumunda ortaya çıkar.
- Hemzenin zamir olarak değil de sekte ya da kelimenin aslında olması durumunda sıla yapılmaz.
- Hafs rivayetine göre Kur'ân'da iki yerde medd-i sıla kaidesinden istisna olur.

Birincisi: ²⁹⁷ وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا Burada hê zamirinden önceki harf sakin olmasına rağmen sıla yapılır. İkincisi: zamiri iki hareke arasında gelmesine rağmen ²⁹⁸ يَرْضَاهُ لَكُمْ burada hB istisnai durumdan dolayı sıla yapılmaz.²⁹⁹

Müellif, medd-i sıla konusunu detaylı bir şekilde açıkladıktan sonra medd-i sıla-i kübrâ ve suğrânın Mushaf'taki yazılış işaretini göstermiştir.³⁰⁰

f- Medd-i lâzım

²⁹⁶ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/270-274.

²⁹⁷ Furkân Sûresi, 25/77

²⁹⁸ Zümer Sûresi, 39/7

²⁹⁹ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/274-282.

³⁰⁰ Bu işaretler Türkiye'de basılan mushaflarda kullanılmamaktadır.

Med harfinden sonra vasl ve vakf halinde aslî sükûnlu sakin bir harfin gelmesi halinde oluşur ve medd-i lâzımın uzatma ölçüsü altı hareke miktarı ya da üç elif miktarı kadardır. Örnek: الضَّالِّينَ

Müellif, medd-i lâzımı harfte ve kelimedede olmak üzere iki kısma ayırmıştır. Bu iki kısımda müsakkal ve muhaffef diye iki kısma ayırmıştır.

Harfi musakkala örnek: طاسِمِمْ = طسم, harfi muhaffefe örnek: حَمِمْ = حم

Kelime-i müsakkala örnek: وَلَا الضَّالِّينَ, kelime-i muhaffefe örnek: أَلَّا³⁰¹

g- Kur'ân-ı Kerîm'de hurûf-i mukattaa

Müellif, Kur'ân-ı Kerîm'de yirmi dokuz sürenin hurûf-ı mukatta ile başladığını ve bunların anlamlarını en iyi şekilde Allah'ın bileceğini aktarmıştır. Bizim dikkat etmemiz gereken bunların kelâmullah olduğuna iman etmek ve bunları rivayet yoluyla bize öğretildiği gibi okumaktır diye tavsiyede bulunmaktadır. Ayrıca hurûf-i mukatta da dört çeşit med olduğunu söylemektedir.

- Elif: Harfi med olmadığı için med yoktur.
- (حَيِّ طُهْر) Bu harflerin her biri iki harf olarak okunur ve sonra gelen ikinci harfleri med harfidir. Bunlar medd-i tabîi olarak iki hareke miktarı kadar uzatılır.
- (سَقَطُ لُكْم) Bu harflerin her biri üç harf olarak okunur ve orta harfleri med harfidir. Bunlar medd-i lâzım olarak altı hareke miktarı kadar uzatılır.
- (عَيْن) harfi: Üç harf olarak okunur. Ortasında lîn harfi bulunmaktadır. Şatıbiyye tarikine göre altı ya da dört hareke miktarı kadar uzatılır ve bu harf medd-i lîne bağlı kabul edilir.

Müellif ayrıca konu sonunda özet tablosu vermiştir.

h- Medd-i ârız li's-sükûn

Med harfinin ve ondan sonra ârızî sükûnlu sakin bir harf geldiğinde ortaya çıkan bir meddir. Örnek: يَعْلَمُونَ

Müellif, medd-i ârız li's-sükûnunun tilavet eden kişinin okuduğu mertebeye göre iki, dört veya altı hareke miktarı kadar uzatılarak okunduğunu ifade etmiştir. Hadr okunuşta kasr, tedvir okunuşta tevassut, tahkik okunuşta ise tûl ile okunması ve tilavete hangi mertebeye başlanılmışsa onunla bitirilmesi gerektiğini aktarmıştır.³⁰²

h- Medd-i lîn

³⁰¹ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/284.

³⁰² Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/286-292.

Lîn harfinin ve ondan sonra da vakf yapılması sebebiyle ârizî sükûnlu sakin bir harfin gelmesiyle oluşan bir meddir. Örnek: نَوْم

Müellif, medd-i lîn iki, dört veya altı hareke miktarı kadar uzatılır. Kur'ân'ı tilavet eden kişi, medd-i lîni uzatma konusunda tilavete hangi mertebeden başlamışsa o mertebe ile tilaveti bitirmesi gerekmektedir diye aktarmıştır.

Müellif, ayrıca medd-i lîn ve medd-i ârız'ın tilavette bir araya geldiklerinde, medd-i lîn'in uzatılış süresi ya medd-i ârıza eşit olması ya da ondan daha az bir miktarda uzatılması gerektiğini ifade etmiştir.

Müellif daha sonra med harflerinin telaffuzu esnasında meydana gelen hataları beş maddede ele almıştır.

- Tatvîl: Medd-i tabîi' tilavet esnasında ya da tilaveti bitirirken haddiden fazla uzatmak.
- Taksîr: Medd-i tabîi'yi hiç uzatmadan okumak.
- Tatvîl: Medd-i muttasıl- ârız- lâzım gibi medleri ifrat şeklinde uzatarak okumak.
- Sonu med ile biten kelimede vakf yaparken hemze sesi çıkarmak.
- Med ile tilavet yaparken sese gunne karıştırmak.³⁰³

Müellif, fer'i med çeşitlerini birbiriyle karşılaştırmış ve medlerin kuvvet sıralamasını ele almıştır.

Lâzım: Bütün kırâat imamlarının med ile okunmasında ve med miktarında icma ettikleri meddir. (Medd-i lâzım)

Vâcip: Bütün kırâat imamlarının med ile okunmasında icma ettikleri fakat med miktarında ihtilaf ettikleri meddir. (Medd-i muttasıl)

Câiz: Kırâat imamlarının med veya kasr okunmasında ve med miktarında ihtilafa düştükleri meddir. (Medd-i munfasıl, medd-i lîn, medd-i ârız, medd-i sıla-i kübrâ)

Kırâat imamlarına göre medlerin kuvvet sıralaması şöyledir:

- Medd-i lâzım- muttasıl- ârız- munfasıl ve bedel'dir.³⁰⁴

2.3.11.3. İki sebepten ötürü medlerin kuvvet sıralaması

Müellif, bir harf-i med üzerinde birçok med sebebi bir araya gelirse en zayıf olan terk edilip en kuvvetli olan ile amel edilir. Fakat her ikisi sebepte aynı seviyeye eşit olarak

³⁰³ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/294-296.

³⁰⁴ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/298.

bir araya gelirse her ikisiyle birlikte amel edilebilir diye aktarmıştır. Müellif, İbrahim es-Semennûdi'nin (Medd-i lâzım- muttasıl- ârız- munfasıl ve bedel) kuvvet derecesi sıralamasını ele almıştır.

Müellif daha sonra kırâat imamlarının medd-i ârız, munfasıl ve muttasıl uzatma vecihlerini ve ihtilaf sebeplerine değinmiştir.

Müellif, ayrıca yukarıda zikredilen iki ya da birçok meddin bir araya gelmesinde kuvvetli olanın tercih edilmesiyle ya da eşit durumda ikisinin kullanımı ile ilgili örnekler ve tablolar şeklinde detaylı açıklamalar yapmıştır. Aşağıda konuyla ilgili bir tabloya örnek verilmiştir.³⁰⁵

MÜNFERİDEN MUTTASIL	MÜNFERİDEN ÂRIZ	BİR ARADA GELDİKLERİ DURUM	MED GEREKÇESİ
4 hareke miktarı	2 hareke miktarı	4 hareke miktarı	SÜKŪNA İTİBAR EDİLMEMİŞ
4 hareke miktarı	4 hareke miktarı	4 hareke miktarı	HEMZE VE SÜKŪN OLMAK ÜZERE İKİ SEBEBE İTİBAR EDİLMİŞTİR
4 hareke miktarı	6 hareke miktarı	6 hareke miktarı	SÜKŪNA İTİBAR EDİLMİŞ
5 hareke miktarı	2 hareke miktarı	5 hareke miktarı	SÜKŪNA İTİBAR EDİLMEMİŞ
5 hareke miktarı	4 hareke miktarı	5 hareke miktarı	SÜKŪNA İTİBAR EDİLMEMİŞ
5 hareke miktarı	6 hareke miktarı	6 hareke miktarı	SÜKŪNA İTİBAR EDİLMİŞ
6 hareke miktarı	2 hareke miktarı	6 hareke miktarı	SÜKŪNA İTİBAR EDİLMEMİŞ
6 hareke miktarı	4 hareke miktarı	6 hareke miktarı	SÜKŪNA İTİBAR EDİLMEMİŞ
6 hareke miktarı	6 hareke miktarı	6 hareke miktarı	HEMZE VE SÜKŪN OLMAK ÜZERE İKİ SEBEBE İTİBAR EDİLMİŞTİR

Resim 2. 13. Medd-i muttasıl ve ârız'ın bir kelimedede bir araya gelmesi

Değerlendirme

Müellif, bu bölümde medleri ve çeşitlerini, Kur'ân-ı Kerîm'de hurûf-i mukattaa, medd-i ârız li's-sükûn, medd-i lîn ve med harflerinin telaffuzu esnasında meydana gelen hatalar ve iki sebepten ötürü medlerin kuvvet sıralamasını anlaşılır bir üslup kullanarak ele almıştır. Fakat medd-i lâzım bölümünde medd-i lâzımın hükmünün ne olduğu hakkında bir görüş bildirmemiş³⁰⁶ ve medd-i lâzımın kısımları olan kelime ve harfte oluşan musakkal ve muhaffefi sadece örneklerle izah etmeyi yeterli görmüştür. Tecvid konuları arasında en çetrefilli konulardan biri olan medd-i lâzımı daha detaylı bir şekilde ele alması gerektiği kanaatindeyiz.

Müellifin bu bölümde değinmiş olduğu iki sebepten ötürü medlerin kuvvet sıralaması birçok günümüz tecvid kitaplarında yer almamaktadır. Bu da müellifin tecvid

³⁰⁵ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/300-307.

³⁰⁶ Kırâat imamlarının tümü medd-i lâzımı medd-i tabî'nin üzerine üç med ilave ederek dört elif miktarıyla okumuşlardır. Bu ittifak medd-i lâzımın hükmünü vacip kılmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Karakılıç Celalettin, *Tecvid İlmi - Kur'an-ı Kerim Okuma Kaideleri* (Ankara: İslam Neşriyyat, 1963), 93.

ilmiyle ilgilenen kişilerin bu ilim konusunda detaylı bir bilgiye sahip olmayı ve başka bir kaynağa başvurma ihtiyacını ortadan kaldırmayı amaçladığını göstermektedir.

2.3.12. Harekeleri tamamlama

Müellif, bu bölümde harekeli harfleri, (üstün-ötre ve esre) sakin harfi telaffuz ederken ağzın aldığı şekli ve bu harekeleri telaffuz ederken yapılan hataları ele almıştır.³⁰⁷

Müellif, ayrıca Ahmed et-Tîbî'nin *el-Müfîd fi't-tecvîd* isimli manzumesinden bir alıntı yapmıştır.

“Zammeli olan harf ancak dudakların zammı (kapatılması) ile tamam olur. Mecrur (cer edilmiş) olan harf ağzın (çenenin) aşağı doğru eğilmesi ile meftuh (fethalanan) harf ise ağzın açılması ile tamamlanır. Çünkü harfler harekeli değilse ona harekenin aslının mahreci (yani vâv, yâ ve elifin bilinen mahreçleri) eşlik eder. Eğer okuyucunun zammeli harf okurken dudaklarının kapanmadığını görürsen kesinlikle o harfi noksan ettiğini bilmelisin. Hâlbuki o harfi tam/noksansız nutketmek vaciptir. Aynı şekilde fethalı ve kesralı harflerin de (dudak hareketleriyle birlikte) tam olarak yapılması gereklidir. Bunları iyi anla ki doğru okuyabilesin!³⁰⁸

2.3.13. İki sakin harfin bir veya iki kelimede birden bir araya gelmesi

Müellif, bir kelimede bir araya gelen iki sakin harfi birleştirmenin iki durumda sahih olduğunu belirtmiştir.

- Bu iki sakin harften birinin med ya da lîn harfi olması gerekir.

Örnek: عَيْنُ الضَّالِّينَ

- İkinci harfin sükûnunun ârızî olması gerekir. Örnek: يَعْلَمُونَ

Müellif, daha sonra iki sakin harfin iki ayrı kelimede bir araya gelmesi durumunda Arapların iki sakin harfi iki ayrı kelimede birleştirmediklerini aktarmıştır. Fakat kelimelerinde böyle bir durumla karşılaştıklarında iki yol bulunmaktadır.

- Birinci sakin harf, med harfi ise bu harfi düşürerek telaffuzda düşürmek.

Örnek: أَفِي اللَّهِ شَكْ

- Birinci sakin harf, sahih bir harf veya tenvinli ya da lîn harfi ise bu harfi harekelemek gerektiğini aktarmıştır. Örnek: نُوْحُ أَبْنَهُ

Müellif, iki sakin harf; iki ayrı bir kelimede gelirse asıl olanın birinci sakin harfi kesra ile harekelenmesidir diye dikkat çekmiştir.³⁰⁹

³⁰⁷ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/310-316.

³⁰⁸ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/314.

³⁰⁹ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/320-322.

2.3.14. Çeşitli konular

Müellif, bu bölümde hemze'nin teshîl ile okunması, imâle, nebr (vurgu) ve Hafs rivayetinde özel okunuşu olan kelimeleri ele almıştır.

a- Hemze'nin teshil ile okunması

Müellif, hemze'nin hakiki ile harekesi türünden olan med harfinin arasındaki bir okunuşla tilavet edilen hemzeye hemze-i müsehhhele denir diye aktarmıştır. Ayrıca Hafs rivayetinde sadece fethalı hemzenin teshil ile okunduğu ve bunun da sadece Kur'ân'da Fussilet sûresi 44. ayette olduğunu zikretmiştir.

Müellif, daha sonra hemze'nin teshil ile tilavet edilmesi anında meydana gelen hataları tahkik (hemze ile okumak) ve ibdal (hê harfine çevirmek) olmak üzere iki madde de özetlemiştir. Fethalı hemzenin teshil ile okunmasının Mushaf'taki işareti; elif'in üzerine küçük karalanmış bir daire şeklinde olduğunu ifade etmiştir.³¹⁰

b. İmâle

Müellif, imâlenin sözlük anlamının; eğmek, meylettirmek ve bükmek anlamında olduğunu açıklamıştır. Terim anlamını ise, kalb (tam bir dönüştürme) olmaksızın abartıya kaçan işbâ ile okumaksızın üstünü kesreye, elif'i yâ'ya yaklaştırarak okumak şeklinde olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca imâle için şöyle bir tanım da nakletmiştir. “*Elif'i hakîki bir elif ile yâ arasında bir sese meylettirerek okumaktır.*” ve Hafs rivayetinde imâlenin sadece Hûd sûresi 41. ayette olduğunu (مَجْرِيهَا) zikretmiştir.

Müellif, daha sonra kırâat imamlarının imâleyi; kübrâ ve suğrâ olmak üzere iki kısma ayırdıklarını açıklamıştır. İmale-i kübrâ'nın tamamen elif ile yâ arasında okunduğunu, imale-i suğrâ'nın ise elif ile yâ arasında ancak elif'e daha yakın meyletme ile okunduğunu zikretmiştir.

Müellif, ayrıca elif ve yâ'nın imâlesinde dilin konumu arasında bir karşılaştırma yapmış ve bunun akâbinde imâlenin Mushaf'taki işaretinin³¹¹ ortası karalanmış bir daire olduğunu ve râ harfinin harekesinin de kaldırıldığını belirtmiştir.³¹²

³¹⁰ Türkiyede basılan mushaflarda böyle bir uygulama olmayıp teshil yapılacak olan ayetlerin altına küçük harflerle teshil yazılır.

³¹¹ Türkiye de basılan mushaflarda Hafs rivayetinde (مَجْرِيهَا) kelimenin altında imâle yazmakta olup râ harfinin harekesi de bulunmaktadır.

³¹² Süveyd, *et-Tecvidu 'l-musavvar*, 2/324-330.

2.3.15. Nebr (Vurgu)

Müellif, nebr'i şöyle tanımlamıştır: “Sözlükte dürtmek, batırmak ve şiddetli konuşmak” anlamındadır. Ses biliminde ise, “harfin/hecenin okunuşunu diğer harf ve hecelere göre daha yüksek sesle belirterek vurgulu okumaktır.”

Müellif, nebr'in tanımını yaptıktan sonra Kur'ân tilavetinde lafzi sebebe bağlı meydana gelen bu konuyla ilgili meseleleri okuduğu kırâat kitaplarından ve hocalarından öğrendiği şekliyle beş maddede bir araya getirmiştir.

- a. Şeddeli bir harfte vakf yapmak³¹³ (وَيْتٌ)
- b. Şeddeli vâv ve yâ harflerin telaffuzu esnasında. (عُدُوْ)
- c. Harf-i medden, şeddeli harfin birincisine geçildiğinde. (دَائِيَّةٌ)
- d. Harf-i med ya da lîn ile birlikte geçen hemze üzerine vakf yapıldığında. (مَنْ يَشَاءُ)
- e. Kelimenin telaffuzu sırasında müfrediyle karıştırmak (iki sakin harfin yan yan geldiğinde tesniye elif'in ya da cemâati vâv'ın düşmesi). (وَاسْتَبَقَا الْبَابَ)³¹⁴

2.3.16. Hafs rivayetinde özel okunuşu olan kelimeler

Müellif, bu bölümde (وَيُنْصُطُ) ve kardeşlerindeki sâd'ın (ص) hükmü, Âl-i İmrân sûresindeki (الْمَ اللَّهُ) ayetinin hükmü, Yûsuf sûresindeki (تَأْمِيْطُ) ayetinin hükmü, Neml sûresindeki (فَمَاءَاتْنِ) ve Rûm sûresindeki (ضَعْفَاءُ/ضَعْفٍ) ayetlerinin hükümlerini ele almıştır.

Müellifin, yukarıda zikredilen konulardan ele aldığı üç konuyu aşağıda inceleyeceğiz.

a- (وَيُنْصُطُ) ve kardeşlerindeki sâd'ın hükmü

Arapçada (سيطر - بسط) diye iki ayrı fiil bulunmaktadır. Bazı kabileler bu iki fiildeki sîn (س) harfini isti'lâ ve itbâk sıfatlı tâ (ط) harfine komşu oldukları için sâd (ص) harfi ile yani tefhîm ile okurlar. Mushaf-ı şerifte dört kelime bu kabilelerin lehçesi üzerine sâd (ص) ile yazılmıştır. Bazı kırâat imamları kelimenin aslı olan sîn (س) harfi ile okunmasını rivayet etmişler. Bazı kırâat âlimleri de yukarı zikredilen Arap kabileleri gibi sâd (ص) harfi ile okunmasını rivayet etmişlerdir. Âsım kırâatinin Hafs rivayeti Şatıbiyye tarikine göre bu kelimelerin şöyle okunması rivayet edilmiştir.

³¹³ Şeddeli bir harf üzerinde vakıf yapılmasında iki istisna vardır. Birincisi: mîm ve nûn harfleridir. İkinci istisna ise şeddeli kalkale harfleridir. Bu iki istisnada vurguya ihtiyaç bulunmamaktadır.

³¹⁴ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/330-334.

- i. Bakara sûresi 245. ayette geçen (وَيُصِطُّ) kelimesinde ki sâd ile A'râf sûresi 69. ayette geçen (بِصْطَةٍ) kelimesinde ki sâd harfinin sadece sîn harfi ile okunması rivayet edilmiştir.
- ii. Tûr sûresi 37. ayette geçen (الْمُصِطْرُونَ) kelimesinde ki sâd harfinin hem sâd hem de sîn harfi ile okunabildiği fakat sâd ile okumanın daha meşhur olduğu rivayet edilmiştir.
- iii. Gâşiye sûresi 22. ayette geçen (بِمُصِطِرٍ) kelimesinde ki sâd harfinin sadece sâd ile okunduğu rivayet edilmiştir.³¹⁵

b- Neml sûresindeki (فَمَاءَاتِنِ) ayetin hükmü

Müellif, Hafs'ın Neml sûresindeki (فَمَاءَاتِنِ) ayetini vasıl halinde sonunda üstün bir yâ ile okurken, vakf halinde yâ'yı cezmederek ve yâ'yı hazfedip nûn üzerinde vakf yaparak iki vecihle okuduğunu aktarmıştır.

c- Rûm sûresindeki (ضَعْفٍ ضَعْفًا) ayetlerin hükümleri

Hafs, Rûm sûresindeki (ضَعْفٍ ضَعْفًا) ayetlerinde ki dâd harfini üstün ve ötre ile okumuştur. Bu iki kelime Mushaf hattında üstün ile harekelenmiş, ötre ile de okunabileceği Mushaf'ın tenbihât bölümünde yer verilmiştir.³¹⁶

2.3.17. Vakf ve ibtida

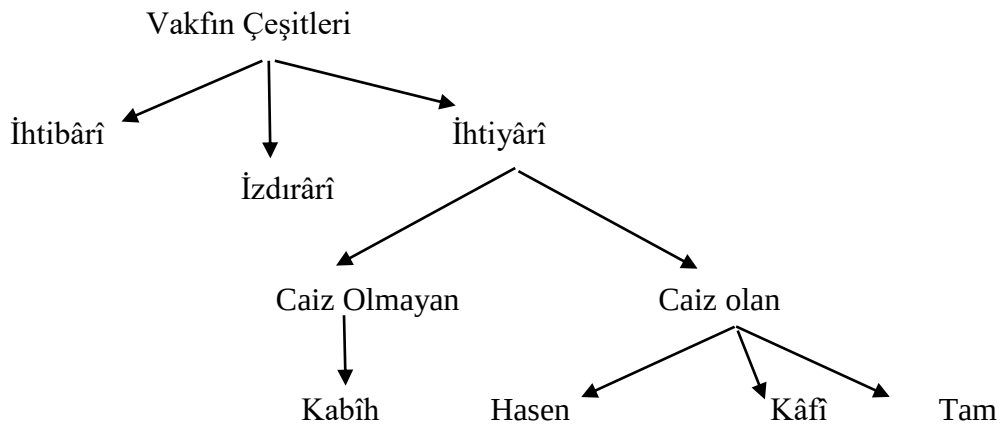
Müellif, bu bölümde vakf ve ibtida ilmi, vakfın tarifi ve çeşitleri, Mushaf'taki vakf alametleri, vakf-ı ihtibârî veya izdirârî'de Hafs'ın kaidesi ve bu vakfların örneklerini ele almıştır. Ayrıca vakf, sekt ve kat kavramları arasında karşılaştırma, Hafs rivayetinin Şatıbiyye tarikine göre vacip olan sekteler, câiz olan iki sekte, Enfal ve Tevbe sûresi arasında caiz olan vecihler ve Mushaf'ta sektenin işaretini ele almıştır. Müellif, vakf, sekt ve kat konularından sonra ibtidanın tarifini ve Kur'ân tilavetinde ibtida çeşitlerini ele almıştır.

Müellif, Kur'ân-ı Kerîm okurken durmanın ve yeniden başlamanın söz konusu olduğu yerler ve bunların caizliği ile ilgili durumların kaidelerinin bilindiği ilme vakf ve ibtida ilmî denildildiğini aktarmıştır. Daha sonra bu ilim sayesinde Kur'ân'da bulunan ayetlerin metin yapısı, korunmuş olup mana ve konu bütünlüğü de sağlanmış olmaktadır diye açıklamıştır. Müellif, vakfın tanımını şöyle yapmıştır: “Bir Kur'ân kelimesi

³¹⁵ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/338.

³¹⁶ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/344.

üzerinde, okumaya tekrar başlamak niyetiyle nefes alacak zaman kadar, sesi kesmeye denir.” Müellif, daha sonra vakfın çeşitlerini aşağıdaki tablo şeklinde tasniflemiştir.³¹⁷

Tablo. 2. 2. Vakfın çeşitleri

a- Vakf-ı tam

Müellif, kendisinden sonraki ayetle lafız ve mana yönünden ilgisi bulunmayan yerde yapılan bir vakf çeşididir diye ifade etmiştir. Ayrıca sözün her bakımından tamam olduğu vakfta denilmekte olup, bu vakıf'ta durulur, sonrasında devam edilir diye tanımlamıştır.

b- Vakf-ı kâfi

Müellif, kendisinden sonraki ayetle lafız yönünden değilde mana yönünden ilgisi bulunan yerde yapılan vakftır diye tanımlamıştır.

c- Vakf-ı hasen

Müellif, vakf yapılan yerde mana tam olsa bile kendisinden sonraki ayetle lafız ve mana bakımında ilgisi devam eden vakf çeşididir diye tanımlamıştır. Bu vakfta durulur ancak ayet başı dışında sonrasında devam edilmez diye aktarmıştır.

³¹⁷ Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 2/348.

d- Vakf-ı kabîh

Müellif, kendisinden sonraki ayet ile lafız ve mana yönünden ilgisi devam etmekte olan ve orada vakf yapıldığında manaya eksiklik veren bir vakf çeşididir diye tanımlamıştır. Bu tür yerde vakf yapılmaz. Fakat zorunluluktan vakf yapılırsa bu durumda geriden alınıp tekrar okunur diye aktarmıştır.

Müellif, yukarıda vakf çeşitlerini tanımlayıp örnekleri verdikten sonra vakf konusunda; ayet başlarında vakf yapmanın sünnet olduğunu ve manayı bozacak durum dışında şer'i olarak vacip ya da haram vakf olmadığını zikretmiştir.

Müellif daha sonra tenbihât başlığı altında hangi durumlarda vakf yapılmadığını ifade etmiştir.³¹⁸

2.3.17.1. Mushaf'taki vakf işaretleri

Müellif, aşağıda zikredilen Kur'an'da geçen vakf çeşitlerini³¹⁹ detaylı bir şekilde ele alıp örneklerle izah etmiştir. Konuyu çok ayrıntıya boğmamak adına sadece kısaca yapmış olduğu tanımlara ve kullanmış olduğu bir örneğe yer verilmiştir.

a) Vakf-ı lâzım (م)

Kur'an tilaveti yapan kişinin bu vakflarda mananın karışmaması için vakf yapması gereken bir vakftir.

Örnek: (إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ)³²⁰

b) Vakf-ı memnu (لا)

Kendinden sonraki ile ilgisi devam ettiği için mananın tamamlanmadığı bir vakftir.

Örnek: (وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ)

c) Vakf-ı câiz (ج)

Vakfın da vasfında câiz olduğu yerlerdir.

Örnek: ³²¹الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ

d) Vakf-ı evlâ (قلى)

³¹⁸ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/350-354.

³¹⁹ Müellif, Medine mushafında kullanılan vakıf işaretlerini ele almıştır. Türkiyede basılan mushaflarda daha fazla vakıf işaretleri bulunmaktadır. Türkiyede basılan Mushaf; toplam on adet Secâvend ile en fazla Secâvende sahip mushaftır. Detaylı bilgi için bkz. Recep Koyuncu, *Teoriden Pratiğe Vakf ve İbtidâ* (İstanbul: Hacıveyiszade İlim ve kültür Vakfı, 2022), 42.

³²⁰ En'âm sûresi, 6/36

³²¹ Mülk sûresi, 67/2

Vakf yapmanın evlâ olduğu gibi vasıl yapmanın da caiz olduğu bir vakftir. Örnek:

فَإِنْ قَاتَلْتُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ³²²

e) Vasil-ı evlâ (صلی)

Vasılın evlâ olduğu gibi vakfında câiz olduğu bir vakftir.

Örnek: (مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَافُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ)³²³

f) Vakf-ı muâneka (٭ ٭)

Birinde durulduduğunda diğerinde vasıl yapılan bir vakftir.³²⁴

Örnek: (ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ ۚ فِيهِ ۚ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ)³²⁵

2.3.17.2. Vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî

Müellif, vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de Hafs’ın kâidesini ilk başta ele almıştır. Hafs’ın, ayırık ya da bitişik olarak yazılan Kur’ân kelimelerinde vakf durumunda Mushaf hattında ilk defa yazıldığı haliyle okumaya özen gösterdiğini aktarmıştır. Müellif, ayrıca Kur’ân okuyan birinin, Mushaf’ta ayırık olarak yazılması sebebinden birinci ya da ikinci olan kelime üzerinde vakf yapmak zorunda kalması ya da imtihan etmek gibi bir sebepten ötürü vakf yapmasının sahih olduğunu ziktermiştir. Ancak Kur’ân okuyan birinin, Mushaf’ın ilk yazıldığı haliyle bitişik yazılan bir kelimeye vakf yapmak durumunda kalması halinde sadece ikinci kelime üzerine vakf yapabildiğini ifade etmiştir.³²⁶

Müellif, vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de Hafs’ın kâidesini açıkladıktan sonra vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de elif’in hazf olması gibi konuyla ilgili vakf örneklerini tek tek başlıklar halinde ele almıştır. Aşağıda müellifin ele aldığı başlıkların birkaç örneğine yer verilmiştir.

- i. Vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de elif’in hazf olmasına örnekler:

Üzerinde vakf yapılır
 “أَيُّهُ” ← “أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ”³²⁷

Üzerinde vakf yapılır
 “أَيُّهُ” ← “أَيُّهُ النَّفَّاسَاتُ”

- ii. Vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de vâv’ın hazf olmasına örnekler:

Üzerinde vakf yapılır

³²² Bakara sûresi, 2/191

³²³ Mülk sûresi, 67/3

³²⁴ Süveyd, *et-Tecvîdu’l-musavvar*, 2/356-360.

³²⁵ Bakara sûresi, 2/2

³²⁶ Süveyd, *et-Tecvîdu’l-musavvar*, 2/362.

³²⁷ Nûr Sûresi, 24/31

”وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ“ ← ”وَصَالِحُ“

Üzerinde vakf yapılır

”وَيَمُحُ اللَّهُ“ ← ”وَيَمُحُ“

- iii. Vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de yâ’nın hazf olmasına örnekler:

Üzerinde vakf yapılır

”وَسَوْفَ يُؤْتِ اللَّهُ“ ← ”وَسَوْفَ يُؤْتِ“

Üzerinde vakf yapılır

”فَمَا تُغْنِ النَّذْرُ“ ← ”فَمَا تُغْنِ“

- iv. Vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de ayırık ve bitişik olarak yazılanlara örnekler:

Üzerinde vakf yapılır

”إِلَّ يَاسِينَ“ ← ”إِلَّ يَاسِينَ“

Üzerinde vakf yapılır

”وَلَاتَ جِينَ“ ← ”وَلَاتَ“

Müellif, daha sonra tenbih başlığı altında Mushaf’ta kendisinden sonraki harfe bitişik olarak yazılan nida harfî yâ (يا) ve tenbih harfi hê (ها) üzerinde vakf yapılmadığını, kendisinden sonra gelen kelimeye vakf yapıldığına dikkat çekmiştir.³²⁸

- v. Vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de iki yâ’dan birinin hazfedildiği durumlara örnek:

Üzerinde vakf yapılır

”يُحْيِي وَيُمِيتُ“ ← ”يُحْيِي“

- vi. Vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de yâ olarak yazılan hemze üzerinde vakf yapmaya örnek:

Üzerinde vakf yapılır

”وَإِنِّي ذِي الْقُرْبَى“ ← ”وَإِنِّي“

- vii. Vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de vâv olarak yazılan hemze üzerinde vakf yapmaya örnek:

Üzerinde vakf yapılır

”جَزَاؤُ الظَّالِمِينَ“ ← ”جَزَاؤُ“

- viii. Vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî’de tenvini nasb şeklinde yazılan muhaffef te’kid nûnu üzerinde vakf yapmaya örnek:

Üzerinde vakf yapılır

³²⁸ Süveyd, *et-Tecvidu’l-musavvar*, 2/362-368.

“وَلْيَكُونَا مِنَ الصَّاغِرِينَ” ← “وَلْيَكُونَا”

Müellif, İbn Malik’in *Elfiyesin*’de muhaffef te’kid nûnu için “fethadan sonra gelen muhaffef tekid nûnu’nu vakf halinde elif’e çevir” dediğini aktarmıştır.³²⁹

2.3.17.3. Vakf, sekt ve kat‘

Müellif, bu bölümde vakf, sekt ve kat‘ arasında karşılaştırma yapmıştır.

Vakf: Bir Kur’ân kelimesinde tekrar okumak niyetiyle sesi nefes alacak zaman kadar kesmektir. Sekte ise: Bir Kur’ân kelimesinde tekrar okumak niyetiyle sesi bir nefes almaya yetecek kadar bile olmayan bir süre sesi kesmektir.

Kat‘: Bir Kur’ân kelimesinde okumayı bitirmek için sesi kesmektir. Bu yerler mananın tamam olduğu ayet başlarıdır.

Müellif daha sonra Hafs rivayetinin Şatıbiyye tarikine göre sektenin vacip olduğu yerleri açıklamıştır.

- i. Kehf sûresi 1. ayet “عَوَجًا – قَيِّمًا” elif üzerine sekte yapılır.
- ii. Yâsîn sûresi 52. Ayet “مِنْ مَرْقَدِنَا – هَذَا” elif üzerine sekte yapılır.
- iii. Kiyâmet sûresi 27.ayet “وَقِيلَ مَنْ – رَاقٍ” nûn üzerine sekte yapılır.
- iv. Mutâffîfîn sûresi 14. Ayet “كَأَلَّا بَلْ - رَانَ” lâm üzerine sekte yapılır.

Müellif daha sonra câiz olan iki sekteyi ele almıştır.

- i. Enfâl sûresinin sonu ile Tevbe sûresinin başında sekte yapmak câizdir.

Örnek: “إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ” sekte “بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ”

Müellif, burada vakf, vasl ve sekte olmak üzere üç vecihin câiz olduğunu aktarmıştır. Bunlar: Vakfta Enfâl sûresinin sonunda vakf yapıp Tevbe sûresi ile başlamak. Vasl’da Enfâl sûresinin sonunun arada nefes alarak Tevbe sûresinin başı ile birleştirmek. Sektede ise, Enfâl sûresinin sonunu nefes almaksızın sekte yaparak Tevbe sûresine başlamak şeklinde üç vechin câiz olduğunu aktarmıştır.

- ii. Hâkka sûresinin 28-29 ayetleri arasında sekte yapmak câizdir.

Örnek: “مَالِيَّةٌ” sekte “هَلْكَ”

Müellif, câiz olan iki sekteyi açıkladıktan sonra Mushaf’ta sektenin işaretini göstermiştir.³³⁰ Mushaf’ta sektenin işareti: Kelimelerde son harfinin üzerine kendisinden sonra sekte yapılmasına delalet eden küçük bir sîn harfî bırakıldığını aktarmıştır.³³¹

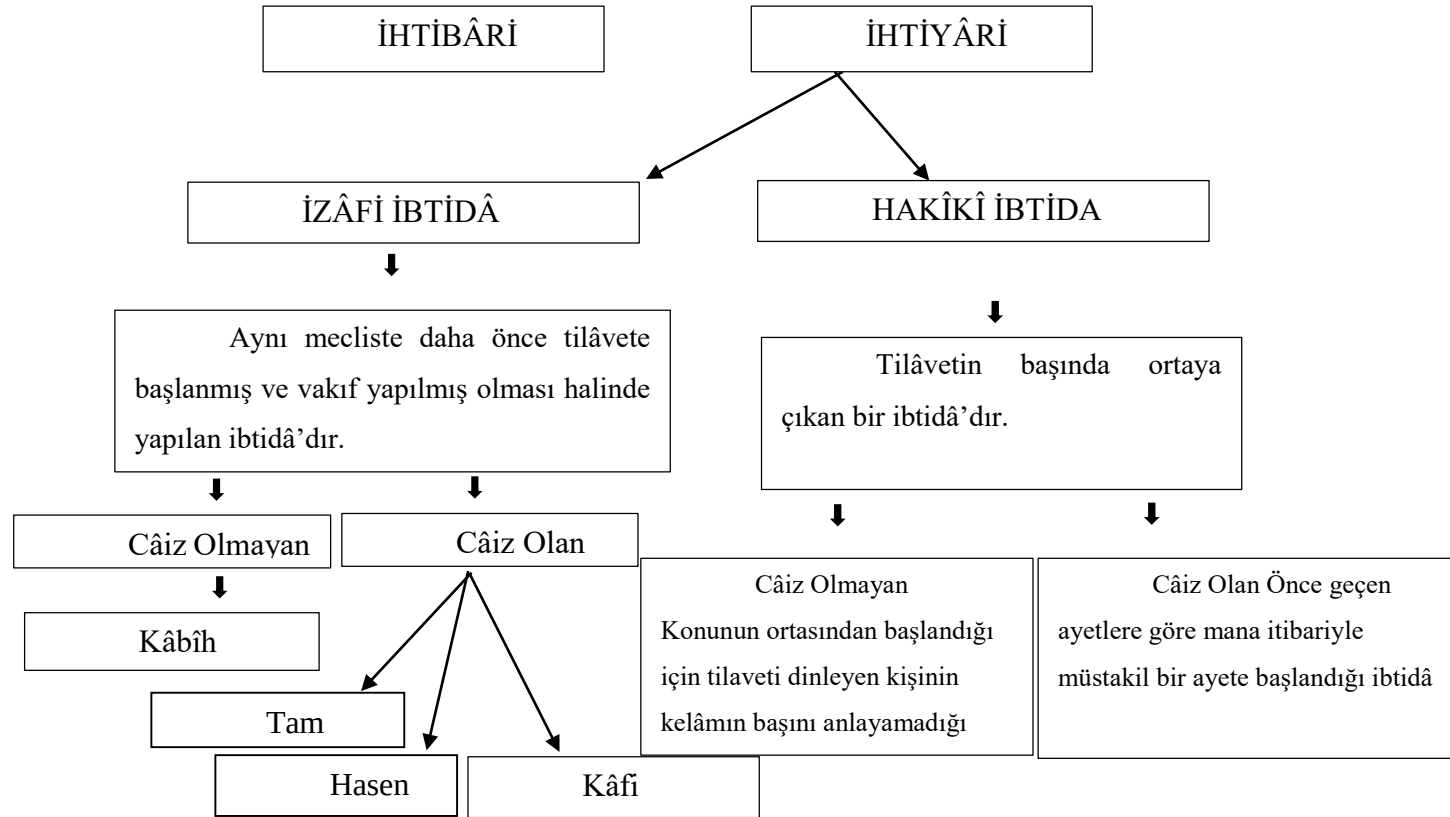
³²⁹ Süveyd, *et-Tecvidu’l-musavvar*, 2/370-372.

³³⁰ Süveyd, *et-Tecvidu’l-musavvar*, 2/374-378.

³³¹ Türkiyede basılan mushaflarda sekte olan yerlerde açık şekilde sekte (سكتة) yazılmaktadır.

2.3.17.4. Kur'ân tilavetinde ibtidâ çeşitleri

Müellif, Kur'ân tilavetinde ibtidâ çeşitlerini aşağıdaki tablo şeklinde tasniflemiştir.

Tablo. 2. 3. Kur'ân tilavetinde ibtidâ çeşitleri

a- İbtidâ-i tam

Müellif, öncesi ile lafız ve mana yönünden bir bağlantısı kalmayan Kur'ân kelimesiyle yapılan bir ibtida çeşidir diye açıklamaktadır. Ayrıca Kur'ân'daki her bir sürenin başından başlamanın hakiki, câiz ve tam bir ibtidâ olduğuna dikkat çekmiştir.

b- İbtidâ-i kâfi

Müellif, öncesi ile lafız bakımından değilde mana yönünden bir bağlantısı devam edecek şekilde yapılan bir ibtidâ çeşididir diye tanımlamıştır. Ayrıca bu durumun izâfî de sahih olup, hakkî ibtidâ'da sahih olmayacağına dikkat çekmiştir.

c- İbtidâ-i hasen

Müellif, ibtidâ yapılan yer tam bir mana veriyor olsada öncesi ile lafız ve mana bakımından bir ilgisi devam eden bir ibtidâ çeşididir diye açıklamıştır. Ayrıca bu ibtidâ'nın vakf-ı ızdırârî'den sonra geldiğini hatırlatmıştır.

d- İbtidâ-i kâbîh

Müellif, öncesi ile lafız ya da mana bakımında ilgisi devam etmekte olan ve ibtidâ yapıldığı takdirde manaya eksiklik veren bir ibtidâ çeşididir diye tanımlamıştır. Ayrıca âyet başı dışında bu yerlerde ibtidâ yapılmaması gerektiğine dikkat çekmiştir.³³²

İbtidâ çeşitlerinin örnekleri

- i. İbtidâ-i tam: ³³³ وَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ
- ii. İbtidâ-i kâfi: ³³⁴ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ الْبَيْمِ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا
- iii. İbtidâ-i hasen: ³³⁵ وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ (٣٣)
- iv. İbtidâ-i kâbîh: ³³⁶ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ (٢١٩) فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
- v. İbtidâ-i ihtibârî: ³³⁷ “ثُمَّ لَيَقَطَّعَ” ← “لَيَقَطَّعَ” (ibtidâ onunla devam edilir.)
- vi. İbtidâ-i ihtibârî: ³³⁸ “قُلِ اللَّهُمَّ” ← “اللَّهُمَّ” (onunla devam edilir.)

Değerlendirme

Müellif, bu bölümde vakf ve ibtida ilmî, Mushaf'taki vakf alametleri, vakf-ı ihtibârî veya ızdırârî'de Hafs'ın kaidesi, vakf, vasl, sekt ve kat' ilmini ve bunların Mushaf'taki işaretlerini, detaylı anlatım ve anlaşılabilirliği kolay bir üslup ile ele almıştır. Ayrıca müellif tüm bu konuları ele alırken konularla ilgili birçok örnekle konuların

³³² Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/380-386.

³³³ Hûd sûresi, 11/24-25

³³⁴ Hûd sûresi, 11/26-27

³³⁵ Zümer sûresi, 39/33

³³⁶ Bakara sûresi, 2/219-220

³³⁷ Hac sûresi, 22/15

³³⁸ Âl-ı İmran sûresi, 3/26

pekişmesini sağlamıştır. Bilhassa örnekler üzerinden ilgili yerleri de renkli boyama ile belirtmesi, okuyucu adına daha ilgi çekici olup, anlaşılabilirliği da basitleştirmiştir.

2.3.18. Revm ve işmam

a- Revm

Müellif, ötre ve esre üzerine vakf yapıldığında, bu hareketlerin sesinin düşmesine revm denir diye tanımlamıştır. Daha sonra iki ötre ya da iki esre de tenvinli harf üzerine revm yapıldığında tenvinin düştüğünü ve mazmûm harfte ötrenin 3'te 1' ile meksûr harfte ise, esrenin bir kısmı ile vakf yapıldığı kâideyi aktarmış ve birçok örnekle konuyu desteklemiştir.

Örnek: “حَكِيم” ← Üzerinde vakf yapılır ← “حَكِيم”

Müellif, başka bir kâide başlığında revm'in hükmü vasl'ın hükmü gibidir başlığını iki maddede ele almıştır. Bu maddeler şunlardır;

- Sükûn-u ârızla beraber olduğunda med yapılmaz, vasl gibi kasr edilir.
- Üzerinde vakf yapılan harflerin tefhîm veya terkîk ile okunması durumundan vasl halinde okunduğu gibi okunur.

Örnek: “فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ” vasılda, râ ince okunur, revm ile vakfta râ ince okunur ve sükûn ile vakfta ise râ kalın okunur.³³⁹

b- İşmâm

Müellif ilk önce işmâm'ın “*kokuyu ona koklatım*” sözlük anlamını aktarmıştır. Daha sonra terim anlamının ise, mazmûm harfin sakın kılınmasında hemen sonra ses çıkarmadan ötreyle telaffuz ederken dudağın büzüşmesi olduğunu aktarmıştır. Müellif, işmâm'ın tanımını yaptıktan sonra dudağın aldığı şekli görsel üzerinden göstermiştir.

Müellif, daha sonra işmâm'ın hükmü sükûn ile vakfın hükmü gibidir başlığını iki maddede ele almıştır. Bu maddeler şunlardır;

- İshmâm, sükûn-ı ârız ile geldiğinde iki, dört ya da altı hareke miktarı uzatılır.
- Üzerinde işmâm ile vakf yapılan harflerin tefhîm veya terkîk ile okunması durumundan sükûn halinde okunduğu gibi okunur.

Örnek: “فَيَغْفُرُ” vasıl'da râ kalın, sükûn da râ ince okunup, işmâm ile vakf yapıldığında ise râ ince okunur.

³³⁹ Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 2/390-392.

Müellif, revm ve işmâm'ın tanımını, örneklerini ve kâidelerini açıkladıktan sonra revm ve işmâm yapılmayan yerleri üç maddede ele almıştır.

- i. Tâ-î marbuta olan müenneslik ta'sında
- ii. Sıla ile kırâat icra ederek cem'î mîm'lerinde ve
- iii. Ârizi hareketlerde yapılmaz diye aktarmıştır.

Müellif daha sonra bu üç maddeyi başlıklar halinde ele alıp, detaylı bir şekilde incelemiş ve ilgili konuları birçok örnekle desteklemiştir. Aşağıda bu konulara kısaca değinilip ilgili örneklere yer verilmiştir.

1- (هَاء) şeklinde yazılan müenneslik ta'sı, isimlerin sonuna gelir. Vasıl halinde têt (تَاء) şeklinde okunurken vakf halinde ise sakin bir he (هَاء) şeklinde okunmaktadır. Sonu böyle olan kelimelerde revm ve işmâm yapılmamaktadır.

Örnek: رَحْمَةٌ ← رَحْمَةٌ

Müellif, fakat têt (تَاء) şeklinde yazılan müenneslik ta'sında bazı Arap kabilelerinin açık tâ ile vakf yaptıklarını ve Hafs'ın da bunu ızdırârî ve ihtibârî olara açık tâ ile rivayet ettiğini aktarmıştır. Bu durumda açık tâ'lar üzerine revm ve işmâm yapılabilmektedir.

Örnek: وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ ← وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ

2- Sıla ile kırâat ederken cem'î mim'lerini, bazı kırâat-ı aşere imamları vasıl ile okuduklarında cem'î mim'inin sıla üzerine okunuşu bazı arap kavimlerin lehçelerine göre lafzen vâv olarak okudular. Vakf halinde ise mîm'i sâkin olarak okumuşlardır. Bundan ötürü sıla ile okunan cem'î mimlerde revm ve işmâm yapılmaz.

Örnek: عَلَيْهِمْ ← عَلَيْهِمْ

3- Ârizî hareke üzerine vakf yapıldığında sadece sükûn ile vakf yapılır. Bu sebepten ötürü revm ve işmâm yapılmaz.

Örnek: وَإِذْ ابْتَلَىٰ ← وَإِذْ ابْتَلَىٰ

Müellif daha sonra kırâat imamlarının işmâm ve revm'de zamir hâ'sına (هَاء) göre kesinlikle yapılmaz, kesinlikle caizdir ve farklı durumlara göre değişir diyenlerin üç tercihlerini ele almıştır.

Örnek: "إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ"

Müellif bölüm sonunda Kur'ân kelimelerinin sonunda nasıl vakf yapılacağı konusunu iki tablo şeklinde ele almıştır.³⁴⁰ Bu tablolara aşağıda yer verilmiştir.

³⁴⁰ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/392-404.

KUR'AN KELİMELERİNİN SONLARINDA NASIL VAKIF YAPILACAĞI KONUSU			KUR'AN KELİMELERİNİN SONLARINDA NASIL VAKIF YAPILACAĞI KONUSU		
NASIL VAKIF YAPILACAK	ÖRNEK	HAREKE	NASIL VAKIF YAPILACAK	ÖRNEK	TENVİN
SADECE SÜKŪN İLE	﴿مَنْ﴾	ASLİ SÜKŪN	Tenvinin hafızıyla birlikte sükun, revm yahut ısmâm'la vakıf yapılacaktır	﴿حَكِيمٌ﴾	REF HALİ
SADECE SÜKŪN İLE	﴿إِيَّاكَ﴾	FETHA	Tenvinin hafızıyla birlikte sükun veya revm'le vakıf yapılacaktır	﴿حَاسِدٌ﴾	CER HALİ
SÜKŪN VEYA REVİM İLE	﴿الرَّحِيمِ﴾	KESRE	Tenvinin hafızıyla birlikte tenvinden vaz olarak elif üzerinde medd ile vakıf yapılacaktır	﴿عَلَيْهَا﴾	NASB HALİ
SÜKŪN, REVİM VEYA İSMÂM İLE	﴿تَعَبُدُ﴾	ZAMM			

Resim 2. 14. Kur'ân kelimelerinin sonlarında vakf hali

2.3.19. Yedi elif

Müellif, Âsım kırâatının Hafs rivayetinde yedi kelimede geçen yedi elif'in vakf halinde sabit kalıp, vasıl halinde düştüğünü aktarmıştır.³⁴¹ Bu yedi kelime şunlardır:

KELİME	SÜRE- AYET
انا	Kur'ân'ın tamamında
لِكُنَّا	Kehf, 18/38
الظُّنُونَا	Ahzâb, 33/10
الرَّسُولَا	Ahzâb, 33/66
السَّبِيلَا	Ahzâb, 33/67
سَلَّاسِلَا	İnsân, 76/4
قَوَارِيرَا	İnsân, 76/15

Tablo. 2. 4. Yedi kelime

2.3.20. Hemze-i vasl

Müellif, hemze-i vasl'ın kelamın başında sabit kalacağını, vasl durumunda ise düşeceğini aktarmıştır.

Örnek: Sabit: (الْكِتَابِ) vasl: (وَالْكِتَابِ)

³⁴¹ Süveyd, *et-Tecvîdu 'l-musavvar*, 2/406.

Müellif daha sonra hemze-i vasl'ın; fiiler, isimler ve harfler olmak üzere üç kelimenin başına geldiğini aktarmıştır.

a) Fiilin başına geldiği zaman

Kelimenin üçüncü harfi meksur (اَكْشِفُ), meftuh (اسْتَعْفِرُ) ya da ârızî zammeden (امْشُوا) biri olursa hemze-i vasl kesrelenir.

b) İsimlerin başına geldiği zaman

Hemze-i vasl, isimlerin başına geldiğinde her zaman meksur olarak okunur.

Örnek: (امْرَأَةً), (اسْتِكْبَارًا)

c) Harflerin başında geldiği zaman

Hemze-i vasl, lâm-ı tarif'in başına gelir ve hemze-i vasl daima meftuh okunur.

Örnek: (الْكِتَابِ), (اللَّهِ)

Müellif, hemze-i vasl konusu tamamladıktan sonra fâide başlığı altında Mushaf hattında hemze-i vasl'ın işareti; elif'in üzerine küçük bir sâd harfî bırakılarak dikkat çekildiğini aktarmıştır.³⁴² Fakat Türkiye'de basılan mushaflarda böyle bir sembol ve işaret bulunmamaktadır.

2.3.21. Hemze-i kat'

Müellif, hemze-i kat'ı; kelamın başında hem vasl ile hem de vakf ile okunan bir hemzedir diye aktarmıştır.

Örnek: (إِنَّ، أَوْتُوا)

Daha sonra Arapların ikincisi sakın olan iki hemzeyi yan yana getirmediğini ifade edip, fakat böyle bir durum ile karşılaşıldığında da ikinci sakın hemzeyi, birinci hemzenin harekesine uygun bir med harfine dönüştürdüklerini açıklamaktadır.

Örnek: (ءَادَمَ ← ءَادَمَ)

Müellif, sakın hemze-i vasl'ın hemze-i kat' ile kelimenin başında geldiğinde, sakın hemze-i kat' ın harekesi, kendinden önce gelen hemze-i vasl'ın harekesine uygun bir med harfine çevrildiğini aktarmıştır.

Örnek: (أَوْثَمِنَ ← أَوْثَمِنَ)

Müellif, istifham hemzesi fillerde hemze-i vasl'ın önünde olursa hemze-i vasl'ın yazı ve telaffuzdan düştüğünü belirtmiştir.

Örnek: (اِفْتَرَى ← اِفْتَرَى)

³⁴² Süveyd, *et-Tecvidu 'l-musavvar*, 2/410-416.

Müellif, daha sonra Arapların hemze-i kat‘ı, lâm-ı tarifteki hemze-i vasl‘ın önünde geldiğinde hemze-i vasl yazı ve telaffuzdan düşürmeyip teshîl ve ibdâl ile okuduklarını aktarmıştır. Ayrıca istifhâm hemzesinin isimlerdeki hemze-i vasl‘ın önünde geldiği durumlarda yazı ve telaffuzdan düştüğünü aktarmış ve bunun örneğinin de Kur‘ân‘da olmadığını ifade etmiştir.

Müellif, bölüm sonunda hemze-i kat‘ın hemze-i vasl ile birlikte isim ve fiillerde geldiğinde yazı ve telaffuzdan düştüğünü, lâm-ı tarifte ise hemze-i vasl‘ın kendisinde olan bir değişiklikle yazı ve telaffuzdan düşmediğini tekrar hatırlatmıştır.³⁴³

2.3.22. Mushaf‘ın yazılması ve harekelenmesinin gelişim safhaları

Müellif bu bölümde Mushaf‘ın yazılması ve harekelenmesinin gelişim safhalarını detaylı bir şekilde ele almıştır. Müellif ilgili konuları ayrı başlık olarak ele almıştır ancak, aşağıda ele alınan bazı konular, ayrı başlık altında incelenmeyip, aynı konu bağlamında tahlil edilen kısımlar olmuştur.

Kur‘ân ilk Hz. Muhammed’e indiği zaman Arapların âdeti olduğu üzere hareke ve noktasız şeklinde yazılmıştır. O dönemin sahabileri bu konuda zorluk çekmemişlerdir. Fakat zamanla islamın başka beldelelere, değişik coğrafyalara yayılmasıyla Kur‘ân‘ın okunmasında harf ve harekede yapılan yanlışlıklar ortaya çıkmıştır. Bu durum sonucunda insanları bu hatalardan uzaklaştırmak adına âlimler irab alâmeti koymak için çalışmış ve Ebu‘l Esved ed-Düeli Kur‘ân‘ın irabını (harekelemesini) yapmıştır. Bu harekeleme şekli şöyledir;

- i. Fethayı meftuh harfin üzerine kırmızı nokta şeklinde,
- ii. Zammeyi mazmum harfin önüne kırmızı bir nokta şeklinde,
- iii. Kesreyi meksur harfin altına kırmızı bir nokta şeklinde,
- iv. Tenvinli harfte ise iki nokta şeklinde belirlemiştir.

Kur‘ân harflerinin noktalama işareti ise Nasr b. Âsım el-Leysi tarafından yapılmıştır. Harekelerin ve noktalama işaretlerinin birbiriyle karışmaması için de birbirine benzeyen harfleri küçük eğik çizgilerle ayırt etmiştir. Nasır b. Âsım‘ın yaptığı bu noktalama işareti günümüze kadar devam etmiştir. Aşağıda birbirine benzeyen harflere yaptığı noktalama işaretlerine örnek verilmiştir.

Bâ (ب) harfinin altına bir nokta

³⁴³ Süveyd, *et-Tecvidu‘l-musavvar*, 2/418-424.

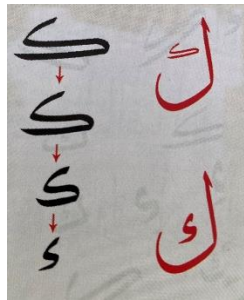
Tê (ت) harfinin üstüne iki nokta

Sê (ث) harfinin de üstüne üç nokta koyarak bu harflerin birbirinden ayırt edilmesini sağlamıştır. Birbirine benzeyen tüm Kur'ân harflerini ayırt edici noktalama işaretleri ile belirtmiştir. (يُنْفِقُ) kelimesinde ki harflerin sonda yazılış biçimleri birbirine benzemediği için noktalama işaretleri kullanmamıştır. Ayrıca müellif bu harflerin, doğuda kaideye bağlı olarak noktalı yazılırken batıda ise noktasız yazıldığını aktarmış ve bu kullanım şekillerini fotoğraf üzerinden de örnekle delillendirmiştir.

Müellif daha sonra nokta ve harekeleme olarak gelişim gösteren harfleri başlıklar halinde ele alıp incelemiştir.

a- Şîn (ش) harfi daha önceden sîn (س) harfinden her bir dişin üstüne bırakılan noktalar ile ayırt ediliyordu. Daha sonra hattatlar, piramit şeklinde olan üç noktayı geliştirdiler ve hala günümüzde bu şekilde kullanılmaktadır.

b- Kâf (ك) harfi önceden lââm (ل) harfinden yazılış bakımından ayırt ediliyordu. Daha sonra Arap hattınının gelişmesiyle bu iki harfin yazılışı birbirinden ayırt edilemeyecek noktaya geldi. Böylece kâf (ك) harfinin içine silah tetiğine benzeyen küçük bir kâf'ın (ك)'nin yazılmasıyla lââm (ل) harfinden ayırt edilir oldu. Gün geçtikçe ve hat yazımı geliştikçe bu küçük silah tetiğine benzeyen kâf (ك) şekli de kırık hemze'ye (ء) benzer bir şekle dönüştü.³⁴⁴ Müellifin kâf (ك) harfinin gelişimini gösteren fotoğrafa aşağıda yer verilmiştir.

Resim 2. 15. (Kâf/ ك) Harfinin gelişimi

c- Eski ve yeni imlaya göre hemzenin yazılışı

Müellif, Arapların hemzenin yazılışı için belli bir şekil belirlemediklerini kelimenin başında düz elif olarak yazdıklarını, kelimenin ortasında ya da sonunda ise elif, vâv veya yâ olarak yazdıklarını ya da hiç yazmadıklarını örneklerle belirtmiştir. Ayrıca müellif eski ve günümüz imlasına göre yazılma biçimlerini karşılaştırmıştır.

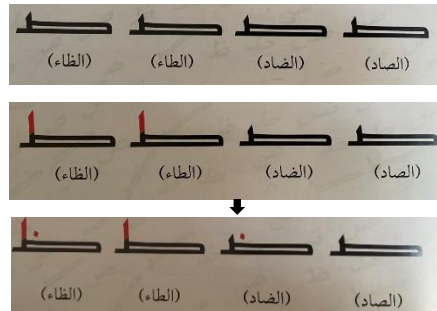
³⁴⁴ Süveyd, *et-Tecvidu 'l-musavvar*, 2/428-434.

Örnek: Eski imlaya göre kelimenin başında (انتم), kelimenenin ortasında (يامركم) kelimenin sonunda ise (اللولو) şeklinde yazılmaktaydı.

Müellif, daha sonra Halil b. Ahmed'in (ö. 175/791) hemzenin ayn (ع) harfi ile mahreç yakınlığından ayn (ع) harfinin başını hemze olarak (ء) alıp yeni bir şekil ortaya koyduğunu aktarmıştır. Ayrıca Allâme Muhammed el-Harraz eş-Şerîsî'nin (ö. 718/1318) *Zabti'l-Kur'ân* adlı manzumesinden bir alıntı yapmıştır. ... “ (Bu konuda) aralarında şiddet ve mahreç yakınlığından dolayı ayn harfi tahsis edilmiştir. (yani hemze yeni tarzda ayn harfinin baş kısmı şeklinde yazılmıştır.) Bu yüzden güvenilir kâtipler ve nahiv âlimleri tarafından ayn (harfinin baş kısmı) şeklinde yazılmıştır...”

d- Itbak harflerinin yazılışının gelişimi

Müellif, ıtbâk; sâd, dâd, tâ ve zâ (ص ض ط ظ) harflerinin yazılışta kendisinden sonraki harflere bitiştiklerinde birbirlerine benzediklerinden ayırt edilemediğini ancak siyak ve sezgiye bakarak ayırt edilebildiğini aktarmıştır. Daha sonra bu harflerin dişlerini bir yönden uzatılarak tefrik edildiğini en sonunda ise bu dört harften tâ ve dâd'ın (ظ ض) noktalanması ile tam süretiyle harflerin karışımı ortadan kaldırıldığını ifade etmiştir.³⁴⁵

Resim 2. 16. Itbâk harflerinin yazılışının gelişimi

2.3.22.1. Harekelerin ve işaretlerin kullanılması ile gelişim sahfası

Müellif, harekeleri; Halil b. Ahmed'in geliştirdiğini, hareke olarak kullanan kişinin ise ebu'l-Esved ed-Düeli'nin olduğunu belirtmiştir. Fethayı eğik olarak elif'in üstüne, zammeyi küçük bir vâv şeklinde zammeli harfin üstüne kesreyi ise meksur harfin altına küçük bir yâ şeklinde koyduğunu aktarmıştır. Ayrıca harekeler, tenvine delalet etmesi için çift olarak yazıldığını ifade etmiştir.

Mushafların istinsahını yapanlar, ref halinde tenvinini belirtmek için harfin üzerine küçük bir nûn geliştirip onu zammenin üzerine eklemişlerdir.

³⁴⁵ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/436-440.

Sükûn işaretini ilk Halil b. Ahmed kullanmıştır. Onun kullandığı sükûn işareti hâ (خ) harfinin baş kısmıdır. Mağribli âlimler ise sükûn işaretini cezm kelimesinin sonundan alınan boş bir daire şeklinde kullanmışlardır. Türkiyede basılan mushaflarda da sükûn işareti boş bir daire şeklinde “ ” kullanılmaktadır.

Şeddenin (ـ) alameti ise yine Halil b. Ahmed tarafından (شديد) kelimesinin baş tarafından esinlenerek ortaya konmuştur. Halil b. Ahmed aynı şekilde hemze-i vasl'ın işaretini de (صلة) kelimesinin başından esinlenerek vasl elif'inin üstüne konan küçük bir sâd harfi olarak belirlemiştir.³⁴⁶ Halil b. Ahmed (مد) bu kelimeyi med işareti olarak belirlemiş fakat bu, zamanla "~" uzatma işaretine dönüşmüştür.³⁴⁷

Müellif, daha sonra yazıda var olup telaffuzda olmayan harfin işareti konusunda ed-Dânî'nin *el-Muhkem fî nakdi'l-Mesâhif* isimli eserinden alıntı yapmıştır.

“Şunu iyi bilmelisin ki, harflere noktaları koyan Medine'nin ve bölgemizin (Endülüs) selef âlimleri, yazıda zaid olarak bulunan ancak telaffuzda okunmayan harflerin üzerine kırmızı renkli küçük bir daire () konulmasında ittifak ettiler.” Örnek: (الْوَأ - مائة) Daha sonra şöyle devam etti: “Zaid harfler üzerine konan bu daire... Sayılmayan bir sayı değerini ifade etmek için matematikçiler tarafından ortaya konulan zarif bir sıfır işareti olup... Telaffuzda bulunmayan zaid harf içinde kullanılmış olmaktadır.”³⁴⁸ diye aktarmıştır.³⁴⁹

Müellif, vasıl halinde düşen vakf halinde sabit kalan elifin işaretini açıklayıp örneklerle göstermiştir. Muasır âlimler, harekeli bir harften önce vaki olması halinde vakf halinde telaffuz edilen ve vasıl halinde düşen elif'in üstüne (0) şeklinde uzunluğu ve genişliğinden fazla olan bir sıfır işaretinin konması hususunda ittifak etmişlerdir. Fakat bu uygulama şekli Türkiyede basılan mushaflarda bulunmayıp, ilgili kelimenin altına (قصر) yazılmaktadır.³⁵⁰

a- Yazıda bulunan küçük zâid harfler

Müellif, Arapların âdeti olduğu üzere yazıda hazfedilen harfin yerine küçük bir harf bıraktıklarını ve bunun sebebinin de telaffuz edilmesinin zorunluluğundan kaynakladığını açıklamıştır. Arapların bunu beş şekilde yaptıklarını maddeler halinde ele alıp örneklerle açıklamıştır. Bu maddeler şunlardır:

- i. Mahzuf elif'in yerine elif-i hançeriyye bırakırlar. (مَلِك ← مَالِك)
- ii. Mahzuf nûn'un yerine küçük bir nûn bırakırlar. (نَجِي ← نُنْجِي)
- iii. Mahzuf vâv'ın yerine küçük bir vâv bırakırlar. (دَاوُد ← دَاوْوَ)

³⁴⁶ Türkiyede basılan mushaflarda hemze-i vasl'ı gösteren bir işaret bulunmamaktadır.

³⁴⁷ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/442-448.

³⁴⁸ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/448.

³⁴⁹ Türkiyede basılan mushaflarda böyle bir işaret kullanılmayıp, mezkûr yerlerde geçen kelimenin altına küçük harflerle (قصر) yazılmaktadır.

³⁵⁰ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/450.

- iv. Mahzûf yâ'nın yerine geriye dönük bir yâ bırakırlar. (فَمَاءِ اتَّلَنَ اللَّهُ)
- v. Medd-i sâla'nın vucûbiyetine delalet etmesi için mezkûr yâ ve vâv'ı bırakırlar. (إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ)

b- Yazıldığı şeklin tersine okunan harfin harekelenmesi

Müellif, yazıda harekeleme ile uğraşan âlimlerin, elif'in okunurken vâv ve yâ'nın yerine okunmasına delalet etmesi için telaffuzda olmayan vâv ve yâ yerine hançere benzeyen küçük bir elif (الْصَّلَاةُ) koyduklarını ifade etmiştir. Ayrıca sâd harfinin, sîn harfi olarak okunması gerektiği yerde sâd harfinin üzerine küçük bir sîn işareti (وَيُصْطُ) bıraktıklarını belirtmiştir. Fakat sâd harfinin hem sâd olarak hem de sîn olarak okunması gereken yerlerde sâd harfinin altına küçük bir sîn harfi konularak (الْمُصْطَرُونَ) iki şekilde de okunmasının cevazlığına işaret edilip, sâd olarak okunmasının daha meşhur olduğunu aktarmıştır.³⁵¹

c- İdgâm-ı kâmil ve idgâm-ı nakısın işareti

Müellif, yazıda harekeleme ile uğraşan âlimlerin, aynı cinsten olan birinci harfin üzerine sükûn koymayıp, ikinci harfin üzerine şedde konularak (مَنْ رَيْكَ) idgâm-ı kâmil'in işaretini belirlediklerini aktarmıştır. Fakat aynı cinsten olan birinci harf tenvinli olursa aynı cinsten olan ikinci harf şeddeli yazılıp aynı harekenin ardı sıra iki defa yazıldığını (غَفُورٌ رَّحِيمٌ) kabul ettiklerini ifade etmiştir.

İdgâm-ı nakısta ise aynı cinsten olan birinci harfe sükûnun konulmayıp ikinci harfe de şedde konulmaması (أَخْطُتْ) şeklinde görüş birliğine ulaştıklarını aktarmıştır. Ayrıca eğer aynı cinsten olan birinci harf tenvinli olursa, ikinci harfe şedde konulmayıp aynı harekenin ardı sıra iki kere yazılması (خَيْرًا يَرَهُ) şeklinde kabul edildiğini³⁵² ifade etmiştir.³⁵³

d- Sâkin nûn ve tenvin'in iklâb'ının işareti

Müellif, yazıda harekeleme işi yapan âlimlerin sâkin nûn'un iklâb'ını yazıda sükûn işareti yerine nûn'un üzerine küçük bir mîm harfi bıraktıklarını aynı şekilde tenvinin iklâbı içinde ikinci hareke yerine küçük bir mîm bıraktıklarını ifade etmiştir.³⁵⁴

Örnek: (سَمِيعٌ بَصِيرٌ), (مَنْ بَعْدُ)

³⁵¹ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/450-454.

³⁵² İdgâm-ı kâmil ve nakısta bahsedilen âlimlerin görüş birliğine vardıkları konusundan tam anlamıyla söylenilemez. Zira Türkiye ve başka beldelerde basılan mushaflarda bu işaretler kullanılmamaktadır.

³⁵³ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/456.

³⁵⁴ Türkiyede basılan mushaflarda sükûn olan yerlere sükûn işareti gelip, tenvinli yerlerde de tenvin işareti olan çift hareke gelmektedir.

e- İmale-i kübra ve işmâm'ın işareti

Müellif, yazıda harekeleme işi yapan âlimlerin imale-i kübrâ ve işmâm'ın işaretine delalat eden yuvarlak ortası karalanmış bir noktanın (•) konulmasını ele almıştır. Bazı âlimlerce de bahsi geçen konuda ilgili yere delalet etmesi için ortası boş muayyen bir şekil kullandıklarını belirtip, fakat birinci görüşün daha evlâ olduğunu aktarmıştır.³⁵⁵

Örnek: (مَجْرُلَهَا) burada râ'nın fethasının ve râ'nın akabinde gelen elif'in imâle ile okunması için bu işaret konulmuştur.

Örnek: (لَا تَأْمَنُ) burada birinci nûn'un işmâm ile okunması için bu işaret konulmuştur.³⁵⁶

f- Hemzenin teshil ile okunmasının işareti

Müellif, bölüm sonunda, yazıda harekeleme işiyle uğraşan âlimlerin hemzenin teshil ile okunma işaretini; elif'in üstüne konulan ortası karalı bir nokta (•) şeklinde belirlediklerini aktarmıştır.³⁵⁷ Bunun örneği: Fussilet sûresi 41. Ayette geçmektedir (ءَاجْمِيْ)

Hafs rivayetinde ise aşağıda geçen ayetlerde de teshil vechi ile okunur.³⁵⁸

- i. En'âm sûresi 143-144 ayetlerde geçen (ءَالْذِّكْرَيْنِ)
- ii. Yûnus sûresi 59.ayet ve Neml sûresinin 59. Ayetlerinde geçen (ءَاللهِ)
- iii. Yûnus sûresi 51. ve 59. ayetlerde geçen (ءَالْنِ)

Değerlendirme

Müellif, bu bölümde Mushaf'ın yazılması ve harekelenmesinin gelişim safhalarını detaylı bir şekilde ele almıştır. Müellif konuları incelerken açıklayıcı örneklerle desteklemiş ve ilgili görüşleri de delillendirmiştir. Harflerin noktalanmasından harekelenmesine tüm aşamaları ele almıştır. Mushaf'ta harflerin harekelerini göstermek veya sükûn, med, tenvîn, şedde gibi tecvid kaidesine delalet eden işaretleri ve bunların zamanla değişim aşamalarını örnek ve delillerle açıklamıştır.

Müellif, bu Mushaf'ta kullanılan sembol ve işaretleri Arap dünyasında basılan Medine mushafına göre uyarlamış ve incelemiştir. Araştırmamızda ilgili konular tahlil edilirken gerek metin içinde gerekse dipnot kısmında kullanılan bazı işaretlerin Türkiye'de basılan mushaflarda bulunmadığı ya da başka bir şekilde kullanıldığına dikkat

³⁵⁵ Türkiye'de basılan mushaflarda işmâm ve imâle olan yerde kelimenin altına küçük harflerle işmâm ve imâle yazılmaktadır.

³⁵⁶ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/458.

³⁵⁷ Süveyd, *et-Tecvîdu'l-musavvar*, 2/460.

³⁵⁸ Türkiye'de basılan mushaflarda teshil işareti olarak ilgili kelimenin altına küçük harflerle teshil yazılmaktadır.

çekilmiştir. Türkiye'de basılan mushaflar Diyanet İşleri Başkanlığı Mushafları İnceleme ve Kırâat Kurulu onayı ile Aliyyü'l-Kâri denilen Hafız Osman hattı olarak basılmaktadır.

Kanaatimizce müellifin ele aldığı işaretleri açıklarken Dünya'da basılan tüm mushaflarda bu işaretlerin aynı şekilde kullanılmadığını belirtmesi gerekmektedir. Ayrıca Türkiye'nin ya da farklılık arz eden başka bir beldenin mushafını ele alıp karşılaştırma yapmış olması eserin daha çok anlaşılabilirliğini sağlayacaktır.³⁵⁹

2.3.23. Mushaf hattı ile modern imla hattı arasındaki farklar

Müellif, Mushaf hattı ile modern imla hattı arasındaki farkı beş maddede ele almıştır. Bu maddeler şunlardır:

- i. Yazıda hazfedilmiş olmasına rağmen telaffuz edilen harfler: Elif, vâv, yâ, nûn ve lâm. Örnek: (دَاوُدَ) , (مَلِكِ)
- ii. Telaffuz edilmediği halde yazılan harfler: Elif, vâv ve yâ. Örnek: (قَالُوا)
- iii. Bir keyfiyetle yazılıp başka bir şekilde telaffuz edilen harfler:
 - Vâv olarak yazılıp elif olarak okunan (الصَّلَاةُ)
 - Yâ olarak yazılan elif (يَصْلَاهَا)
 - Vâv olarak yazılan elif (تَقْرَأُ)
 - Yâ olarak yazılan hemze (مِنْ وَرَأَى)
 - Sâd olarak yazılan sîn (وَيُصِطُّ)
- iv. Maktu ve mevsul olarak yazılan kelimeler Örnek: (وَيَكُنَّه) – (وَحَيْثُ مَا)
- v. Te'nis ha'ları içinde açık tâ ile yazılan kelimeler.³⁶⁰ Örnek: (نَعَمْتَ اللَّهُ)

2.3.24. Kur'ân'ın ezberlenmesi

Müellif, bu bölümde Kur'ân'ın ezberlenmesiyle ilgili bilgilere değinmiştir.

Müellif, Kur'ân'ın ezberlenmesini şöyle aktarmıştır: Rivayetlerden (Hafs, Verş veya diğerleri) biriyle Kur'ân metninin kalıcı hafızaya alınmasıdır. Daha sonra insan türünün yakın ve kalıcı olmak üzere iki tür hafızaya sahip olduğunu ifade etmiştir. Yakın hafıza: Günlük iş ve işlemler ile ilgili bilgilerin ilk kaydedildiği ve sonra unutulduğu bir hafızadır. Kalıcı hafıza ise bilgilerin yakın hafızaya girdikten sonra tekrar edilmesi ve önem gösterilmesiyle uzun süre hafızada kalan bir tür olduğunu ifade etmiştir.

³⁵⁹ Detaylı bilgi için bkz. Akdemir, “Dabtu'l-Mushaf ve Tecvidli Mushaf Basımına Dair Bazı Tespit ve Değerlendirmeler,” 291-303.

³⁶⁰ Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar*, 2/462-464.

Müellif, Kur'ân'ın ezberlenmesinin araçlarını; gözle bakmak, ağızla okumak, kulakla dinlemek ve yazma olarak dört maddede ele almıştır.

Müellif, Kur'ân'ın ezberlenmesinin şartlarını ise aşağıdaki beş “T” ile kodlamıştır.

- Tasmim: İrade
- Tazarru': Dua
- Terkîz: Yoğunlaşmak
- Tekrar
- Teâhüd: Gözden geçirmek

Müellif ayrıca bölüm sonunda Kur'ân'ın ezberlenmesine yardımcı olan hususları beş maddede ele almıştır. Bunlar; ihlâs, doğru yöneliş, vaktin kıymetini bilmek, günahlardan uzak durmak, sabır ve sebat göstermektir.

SONUÇ

Kırâatın sahih ve güvenilir olma derecesini belirlemede kırâatler ve tarikleri çok önemli bir faktördür. İşte Eymen Süveyd’de, kırâatler arasında en yaygın olan Âsım kırâatının Hafs rivayetinin Şâtıbiyye tarikine bağlanan isnad zinciri içinde yer almaktadır. Eymen Süveyd, bu isnad zincirinde yer alan yirmi sekiz hoca vasıtasıyla Hz. Peygamber’e vasıl olmaktadır. Hocası Abdulazîz Uyûnu’s-Sûd bu silsilenin önemi ve faziletini şöyle tavsif etmektedir: *“Bu sened dünyadaki senetler içerisinde en yüce olandır, Onun rütbesi ittifakla en âlî mertebedir. Hiçbir değişikliğe uğramadan Şam’dan Yemen’e dilden dile dolaşır ve bize de kıymet biçilemez bir güzellikle ulaşmıştır.”* Günümüzde yaşayan kırâat âlimleri arasında en önde gelen ve kırâat senet halkalarından birçoğuna sahip olan isimlerden biri de şüphesiz Eymen Süveyd’dir. Kırâat ve tecvid alanında yirmi beşten fazla eser telif eden Eymen Süveyd, kıraat ilmine ve Kur’an hizmetine böylece önemli katkılarda bulunmuştur.

Ayrıca *“Uluslararası Hafızlık Teşkilatı”* başkanı ve *“Müslüman Dünya Okuma Birliği Konseyi”* üyesi olan Eymen Süveyd, Uluslararası yapılan birçok sempozyumlarda, Kur’ân-ı Kerîm’i güzel okuma ve Hafızlık yarışmalarında kurul başkanlığı veya jüri üyelik hizmetini yürütmüştür. Kıraat ve tecvid ilmine sağladığı ilmî katkılar ve uluslararası arenada yürüttüğü ilmî hizmetler onun kırâat ve tecvid ilminde büyük bir otorite olarak kabul edilmesini sağlamıştır.

Çalışmamızın ana omurgasını teşkil eden Eymen Süveyd’in *et-Tecvidu’l-musavvar* adlı eseri, tecvid ilminin temel konularına geniş bir perspektif sunmaktadır. *et-Tecvidu’l-musavvar* adlı eser, tecvid ilminin genel konuları dışında Mushaf-ı şerif’in yazılış süreçleri, bazı tecvid konularının Mushaf’taki işaret ve sembolleri, Mushaf hattı ile modern imla hattının karşılaştırılması ve Kur’ân-ı Kerîm’in daha kolay ve sağlam ezberlenmesi gibi konuları içermesiyle öne çıkmaktadır. Eymen Süveyd, bu eserini yazılı ve basılı tecvit kaynaklarından faydalanan ve kırâat ile tecvid ilmine dair derinlemesine ve incelikli konuları uzun süreli bir müşâfêhe sonucunda kaleme almıştır.

Ayrıca, diğer tecvid kitaplarından farklı olarak, eserinde tecvid konularını görsel renkli çizimler ve mahreç organları gibi aktivite eğitici tablolarla donatmıştır. Bunu, öğrenme sürecini kolaylaştırmak ve konuların daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve olası bir karışıklığın önüne geçmek amacıyla yapmıştır. Eymen Süveyd, nazari bilgilerin canlı pratiğini dijital olarak sunması, eserinin bu alanda ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu, öğrencilere teorik bilgilerin yanı sıra pratik uygulama imkânı sunarak tecvid konularını

daha etkili bir şekilde öğrenmelerine olanak tanımaktadır. Bu eserin öne çıkan bir diğer özelliği ise bilgilerin doğruluğu ve tanımların özenle ve anlaşılır bir biçimde sunulmasıdır. Özellikle harflerin mahreç ve sıfatları ile vakf ve ibtida konularına çeşitli örnekler üzerinden detaylı değinilmiştir.

Bu eser, önemli tablolarda "QR-CODE" adı verilen hızlı cevaplama sembollerini içermesiyle de dikkat çekmektedir. "QR-CODE" adı verilen bu kodlar, öğrencilerin, ilgili materyallere interaktif bağlanmalarını ve daha hızlı erişmelerini sağlar. Bu, öğrenme sürecini daha etkili ve interaktif hale getirirken öğrencilerin konuları daha derinlemesine anlamalarına imkân tanır. Eser, bu teknolojik özellikleriyle modern öğretim metotlarına uyumlu bir şekilde klasik tecvid bilgilerini sunmaktadır. Bu özellikleriyle, klasik metotları modern teknolojiyle birleştirerek öğrenme deneyimini zenginleştirmektedir.

Eymen Süveyd, *et-Tecvidu'l-musavvar* adlı eserinde selef âlimlerden ve halef hocalarından aldığı ilmi referanslara sık sık yer vermiş kendi görüş ve düşüncelerini de eserine yansıtmaya çalışmıştır. Ayrıca tecvid ilmiyle ilgili kadim kaynaklarda bulunan bilgileri ve modern fonetik bilimiyle seslerin fizyolojisini bir araya getirmeye çalışmıştır. Bu şekilde, kadim ilmî birikimi günümüz teknolojik imkânlarıyla birleştirerek, tecvid ilmi eğitime ve öğretime yeni bir soluk getirdiği düşünülmektedir. Böylece klasik bilgiyle modern bilimi bu eserde sentezleyerek, tecvid ilminin öğrenilmesini ve öğretilmesini daha etkili bir hale getirmiştir. Bu yaklaşımıyla, geleneksel öğretim yöntemlerini güçlendirirken, teknolojiyi de kullanarak ilgili kesime daha etkili bir şekilde ulaşmayı amaçlamıştır. Kur'an'ı tilavet edenlerin, okuyuşlarını her türlü lahn-i celi ve hâfî'den korumaları gerektiği sık sık hatırlatılmış bu amaçla, çeşitli örneklerle kırâat hataları açıklanmış ve doğru okuyuşun nasıl olması gerektiği vurgulanmıştır. Ancak bu tür çalışmalar, genellikle Kur'an'ın doğru bir şekilde okunması için gereken teorik bilgileri sağladığından her okuyucun bu eserleri uzman bir hocanın rehberliğinde pratik yapması çok önemli bir husustur.

Kıraat ve tecvid öğretimi alanında önemli bir kaynak olan bu eser, bu alanla ilgilenen öğrenciler ve hocalar tarafından büyük ilgi görmüştür. Eserin 21 farklı dile çevrilmesi, daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamış, eserin uluslararası alanda tanınmasını artırmış ve farklı kültürlerden insanların eserle etkileşimde bulunmasını mümkün kılmıştır. Mezûr bütün bu özellikler, Eymen Süveyd'in *et-Tecvidu'l-musavvar*, adlı eserinin özellikle tecvid ilminde önemli bir başucu kaynak olarak öne çıkmasını sağlamıştır.

Bu alışma, dikkatleri Eymen Süveyd'in kırâat ilmindeki önemine ve çalışmalarına çekmeyi amaçlar. Özellikle, *et-Tecvidu 'l- musavvar* adlı eserinde izlediği metodoloji incelenmiştir. Ayrıca, alışmanın Eymen Süveyd'in diğer eserlerinin de müstakil araştırmalara ışık tutacağı temennisiyle...

KAYNAKÇA

- Abdulfettâh Seyyid Acemi el-Mersafi. *Hidâyetu'l-kârî ilâ tecvîdi kelâmi'l-bârî*. 1 Cilt. Medine: Mektebe Tayyibe, 2. Basım, 1982.
- Ahmed et-Tîbî. *Şerhu manzûmetu el-müfid fi't-tecvîd*. thk. Eymen Rüşdî Süveyd. Daru'l-Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Akaslan, Yaşar. “Bir İilm-i Kırâat Klasîği: Tayyibet'n- Neşr fi'l Kırââtî'l- 'Aşr”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 17/3 (31 Aralık 2017), 277-310.
- Akdemir, Mustafa Atilla. “Dabtu'l-Mushaf ve Tecvidli Mushaf Basımına Dair Bazı Tespit ve Değerlendirmeler,”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 43 (2012), 291-303.
- Akıncı, Mehmet. “Suriye Tarihi Osmanlı Dönemi Suriye'sinde Edebî ve Kültürel Hayat (1800-1918)”. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 (15 Eylül 2016), 115-118.
- Alpaslan, Seda - Kaştan, Yüksel. “Suriye'deki Arap Milliyetçilerin Fransızlara Karşı Bağımsızlık Mücadelesi (1920-1946)”. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences* 2/1 (28 Haziran 2020), 425-434. <https://doi.org/10.35452/caless.2020.21>
- Altıkulaç, Tayyar. “İbn Galbûn, Ebü'l-Hasan”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19/499-500. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Altıkulaç, Tayyar. “İbnü'l-Cezerî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/551-557. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Arslan, Mehmet Nafi. “es-Semîn el-Halebî'nin Hayatı ve İlmî Şahsiyeti”. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 29-29. <https://doi.org/10.16947/fsmia.323345>
- Assabile. “Ebû Bekir Şâtîrî”. Erişim 11 Aralık 2022. <https://ar.assabile.com/abu-bakr-al-shatri-34/abu-bakr-al-shatri.htm>
- Bağlioğlu, Ahmet. “Suriye'de Mezhep Hareketlerinin Güncel Siyaset Üzerine Etkileri”. *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi* 6/2 (31 Aralık 2013), 495-523.
- Birişik, Abdulhamit. “en-Neşr”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/19-20. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Buzpınar, Ş. Tufan. “Suriye (Osmanlı Dönemi)”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/550-555. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Celaledin, Karakılıç. *Tecvid İlmi - Kur'an-ı Kerim Okuma Kaideleri*. Ankara: İslam Neşriyyat, 1963.

- Cezerî, İbnü'l-Cezerî. *Manzûmetu ed-dürretü 'l-mudiyye fi 'l-kırâati 's-selâsi 'l-merdiyye*. thk. Eymen Rüşdî Süveyd. Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2. Basım, 2013.
- Çollak, Fatih. "eş-Şâtıbiyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/377-379. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Deniz, Taşkın. "Arap Baharı Ve Türkiye: Siyasî Coğrafya Açısından Bir Değerlendirme". *Doğu Coğrafya Dergisi* 18/29 (30 Ocak 2014), 65-78.
- Fâris, Ebü'l-Hasan Ali b. Faris El-Hayyat ibn. *el-Câmi 'u fi 'l- kırâati 'l aşr ve kırâati 'l- A 'meş*. thk. Eymen Rüşdî Süveyd. Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 1. Basım, 2021.
- Hussam Dımaşki. "Muhammed Taha Sukkar". *Suriyenin Modern Tarihi*. 20 Mayıs 2018. Erişim 01 Aralık 2022. <https://syrmh.com/2018/05/20/-أعلام-دمشق-م-حسام-دمشقي-من-أعلام-دمشق-المقرئ-محمد/>
- Ibn Galbun. *et-Tezkire fi 'l-kırâ 'âti 's-Semân*. ed. Eymen Rüşdî Süveyd. 2 Cilt. Cidde: Cemaâti'l-Hayriyyeti li Tahfizi'l-Kur'an el-Kerîm, 1991. Basım, ts.
- İbnu'l-Cezerî, Muhammed b. Muhammed. *Manzumetü tayyibeti 'n-neşr fi 'l-kıraati 'l-aşr*. thk. Eymen Rüşdî Süveyd. Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2. Basım, 2013.
- İbnü'l-Cezerî. *Manzûmetü 'l-Mukaddime fîmâ yecibu 'alel-Kârii 'l-Kur'âni en ya 'lemehû*. thk. Eymen Rüşdî Süveyd. Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2. Basım, 2021.
- İbnü'l-Cezerî. *Neşrü 'l-kırâti 'l- 'aşr*. thk. Eymen Rüşdî Süveyd. 5 Cilt. Cidde: Daru'l Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2. Basım, 2019.
- İbnü'l-Cezerî. *Şerhu manzûmetü 'l-mukaddime fîmâ yecibu 'alel-Kârii 'l-Kur'âni en ya 'leme*. thk. Eymen Rüşdî Süveyd. Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâti'l-Kur'âniyye Yayınları, 2. Basım, 2020.
- İbrâhim Ali es-Semennûdî. *Leâli 'l- beyân fî tecvidi 'l-Kur 'ân*, 2019.
- İlyâs b. Ahmed Hüseyin. *İmtâu 'l-fudalâ bi terâcimi 'l-kurrâ*. Dâru'n-Nedve, ts.
- Koyuncu, Recep. *Teoriden Pratiğe Vakf ve İbtidâ*. İstanbul: Hacıveyiszade İlim ve kültür Vakfı, 2022.
- Kral Abdulaziz Üniversitesi. "Ahmed Yeslemu Ahmed Bâtayyêh", ts. https://www.kau.edu.sa/Files/372/files/839_%D8%A3%D8%AD%D9%85%D8%AF%20%D9%8A%D8%B3%D9%84%D9%85%20%D8%A3%D8%AD%D9%85%D8%AF%20%D8%A8%D8%A7%D8%AA%D9%8A%D9%91%D8%A7%D9%87.pdf

- “İkra Kanalının Haftalık Program Cetveli”. Erişim 28 Ocak 2023.
<https://iqraa.com/ProgramSchedule.aspx?Lang=ar>
- “Abdülazîz Uyûni’s-Sûdi’l-Himsî’nin Eymen Rüşdi Süveyde İcâzeti”. haz. Dr. Ayman Swaid. Yayın Tarihi 03 Eylül 2021.
<https://www.youtube.com/watch?v=OnpZu5ZiJi8>
- “el-itkân li tilâveti’l-Kur’ân”. haz. İkra’ Kanalı. Yayın Tarihi 23 Haziran 2022.
https://www.youtube.com/playlist?list=PLwQtVzceAE6fUv_LRyi-WV8e1FFbhiNLS
- “Eymen Rüşdî Süveyd (1)”. haz. İkra’ Kanalı. Yayın Tarihi 11 Mayıs 2014.
<https://www.youtube.com/watch?v=stPCuh3FUSY>
- “Eymen Rüşdî Süveyd (2)”. haz. İkra’ Kanalı. Yayın Tarihi 20 Mayıs 2014.
https://www.youtube.com/watch?v=XRnHZKyTnz0&ab_channel=
- “İ’tâu’l-fudalâi biterâcimi’l-kurrâ”. Erişim 06 Eylül 2023.
<https://shamela.ws/book/121374/435#p1>
- “İbrâhim Ali es-Semennûdî’nin Eymen Rüşdi Süveyde İcâzeti”. haz. Dr. Ayman Swaid. Yayın Tarihi 01 Ekim 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=t9CFAhcJO7o>
- “Kurrâların Güneşleri”. haz. el-Moslem. Erişim 28 Ocak 2023.
http://archive.org/details/Al-Rahma_shmooss_Aymn-Sewd_el-moslem.com
- el-Basâiri’l-Kur’âniyye. “Abdullah b. Ali Basfar”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://albasaer.net/عن-الموقع/>
- el-Ma’rife. “Abdülazîz b. Muhammed Ali Uyûnü’s-sûd”. Erişim 03 Aralık 2022.
<https://www.marefa.org/السود عيون العزیز عبد>
- Gwthani/Authors/5. “Dr. Eymen Rüşdî Süveyd’in Biyografisi”. Erişim 27 Temmuz 2023.
<https://gwthani.com/ar/authors/5>
- Hemma. “Hüseyin es-Sekkâf”. Erişim 11 Aralık 2022. <http://hemmah.net/ar/about-us>
- Hey’etu’ş-Şâmi’l-İslamiyye. “Abdülazîz b. Muhammed Ali Uyûnü’s-sûd”. Erişim 03 Aralık 2022. <https://islamicsham.org/nashrah/2467>
- İslam Düşünce Atlası. “Düşüncenin Havzaları: İslam Düşünce Tarihinde Başlıca İlim ve Kültür Havzaları”. Erişim 01 Mart 2023.
<https://islamdusunceatlası.org/dusuncenin-havzaları-islam-dunsunce-tarihinde-baslica-ilim-ve-kultur-havzaları>
- M.Saleem Gaibie. *Asanid 101 Transmission Chains*. By al-Tanzil Institute of Quranic Sciences, 1. Basım, 2019.
- M.Saleem Gaibie. *The Oral Transmission of the Quran*. Dar al-Turath al-Islami, 2011.

- Manaz, Abdullah. “Dünden Bugüne Suriye” 10 (19 Kasım 2003), 1-8.
- Midâd. “Ahmed Râtib Subhî Allêvî”. Erişim 27 Nisan 2023. <http://midad.com/scholar/52851>
- Midâd. “Ali b. Ömer Ahmed Bâdahdah”. Erişim 04 Mayıs 2023. <http://midad.com/scholar/36297>
- Midâd. “Said Muhammed”. Erişim 11 Aralık 2022. <http://midad.com/scholar/52875>
- Midâd. “Sehl b. Zâin Yâsîn”. Erişim 19 Ocak 2024. <http://midad.com/scholar/52380>
- Öz, Selahattin. “İbnü’l-Cezerî’nin Mukaddime’sinin Mehmed Emin Tokâdî’ye Ait Manzum Tercümesi ve Değerlendirilmesi”. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/27 (2015), 147-181.
- Pigir, Eren. “Hirzu’l-Emânî’nin Kıraat Tedrisatındaki Serencamı”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 62/01 (2021), 252-268. <https://doi.org/10.33227/auifd.769023>
- Sarı, Mehmet Ali. “İdgam”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/471-472. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Sıbtu’l-Hayyât, Ebû Muhammed Abdullâh b. Alî b. Ahmed el-Bağdâdî. *el-‘Îcâz fî kıraâtî’l- e’îmmeti’s-seb’ati bi’l-‘Irâk ve’ş-Şâm ve’l-Hicâz*. thk. Eymen Rüşdî Süveyd. Cidde: Daru’l- Gavsânî li’d-Dirâsâtî’l-Kur’âniyye Yayınları, 1. Basım, 2021.
- Süveyd, Eymen Rüşdî. “Dekâik fî i’lmi’t-tecvîd ve’l-kıraât”. Erişim 18 Eylül 2023. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zRvmxm4tM0LLhJHUsxiwEYs>
- Süveyd, Eymen Rüşdî. “el-hatmete’ l-Kur’âniyye”. Erişim 18 Eylül 2023. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zQypNEah29M-YUORNUvRE-k>
- Süveyd, Eymen Rüşdî. “el-müfid fî’t-tecvîd”. Erişim 18 Eylül 2023. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zQ1s5r8ANaBG98rpGXD0GRV>
- Süveyd, Eymen Rüşdî. “et-Tecvidu’l-Musavvar”. Erişim 18 Eylül 2023. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zQ-p3e38-Wb94LhDKIZ7sac>
- Süveyd, Eymen Rüşdî. “et-tibyân fî Âdâbi hameleti’l-Kur’ân”. Erişim 18 Eylül 2023. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zSCWA0AKZI35QH6Oys75uGl>
- Süveyd, Eymen Rüşdî. “Eymen Süveyd’in Faydalı Bilgiler ve Tavsiyeleri”. Erişim 18 Eylül 2023.

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zQTV2etOVFrvggYCiV5Pljq>

Süveyd, Eymen Rüşdî. “İşrâkât fî Âyât”. Erişim 18 Eylül 2023.
https://www.youtube.com/playlist?list=PLwQtVzceAE6c-bgp_tPExZ_yPVEbuDGpM

Süveyd, Eymen Rüşdî. “mea’l- Kur’ân”. Erişim 18 Eylül 2023.
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zRanmdBFfn1aunXPI0jJM Sa>

Süveyd, Eymen Rüşdî. “Soru ve Cevap”. Erişim 18 Eylül 2023.
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zQeVoLkMALetBm0r7RA baiB>

Süveyd, Eymen Rüşdî. “Şerhu Manzûmetü’l-Cezeriyye”. Erişim 18 Eylül 2023.
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zSkoXvMkb5mp70H7FSS npEc>

Süveyd, Eymen Rüşdî. “Tashîhi’t-tilâveti”. Erişim 18 Eylül 2023.
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zSw4VNbhKzy17yfdNkPs g92>

Süveyd, Eymen Rüşdî. “Tecvid Hükümleri”. Erişim 18 Eylül 2023.
https://www.youtube.com/playlist?list=PLJi21Zen45zQfA0unCRScC_PuUS02 gjl

Süveyd, Eymen Rüşdî. *Ebhâsun tecvîdiyye*. Daru’l- Gavsânî li’d-Dirâsâtî’l-Kur’âniyye Yayınları, 2. Basım, 2016.

Süveyd, Eymen Rüşdî. *el- ‘Îkdu’n-nadîd fî şerhi’l-kasîd*. 2 Cilt. Cidde: Dâru Nuri’l-Mektebâtî li’n-Neşri ve’t-Tevzî, 1. Basım, 2001.

Süveyd, Eymen Rüşdî. *el-Beyân li hukmi kiraâtî’l-Kur’ani’l-Kerîm bi’l-elhân*. Daru’l-Gavsânî li’d-Dirâsâtî’l-Kur’âniyye Yayınları, 2. Basım, 2021.

Süveyd, Eymen Rüşdî. *es-Selâsilu’z-zehebiyyetu bi’l esênîdi’n-neşriyyeti min şuyûgi ilê’l hadrati’n-nebeviyye*. Dimaşk: Daru’l- Gavsânî li’d-Dirâsâtî’l-Kur’âniyye Yayınları, 2. Basım, 2015.

Süveyd, Eymen Rüşdî. *et-tecvîdu’l-musavvar*. çev. Mustafa Sağlam. 2 Cilt. Daru’l-Gavsânî li’d-Dirâsâtî’l-Kur’âniyye Yayınları, 1. Basım, 2020.

Süveyd, Eymen Rüşdî. *et-Tecvîdu’l-musavvar*. çev. Mustafa Sağlam. 2 Cilt. Daru’l-Gavsânî li’d-Dirâsâtî’l-Kur’âniyye Yayınları, 1. Basım, 2020.

Süveyd, Eymen Rüşdî. *Kurratu’l-ayni fî tahrîri’l-meddeyn*. Cidde: Daru’l- Gavsânî li’d-Dirâsâtî’l-Kur’âniyye Yayınları, 1. Basım, 2022.

Süveyd, Eymen Rüşdî. *Risâletu’l-meddet*. Daru’l- Gavsânî li’d-Dirâsâtî’l-Kur’âniyye Yayınları, 2. Basım, 2021.

- Süveyd, Eymen Rüşdî. *Telakki'l- Kur'âni'l Kerîm 'abra'l-usûr*. Cidde: Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 1. Basım, 2007.
- Şâtîbî, Kâsım b. Fîrruh. *Manzûmetu "Hîrzü'l-emânî ve vechü't-tehânî fi'l- kıraâtî's seb"*. thk. Eymen Rüşdî Süveyd. Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Şâtîbî, Kâsım b. Fîrruh. *Manzûmetu Akîletü etrâbi'l-kasâ'id fi esne'l-makâsîd (fi 'ilmî resmi'l-mesahif eş-Şâtîbî)*. thk. Eymen Rüşdî Süveyd. Daru'l- Gavsânî li'd-Dirâsâtî'l-Kur'âniyye Yayınları, 1. Basım, 2015.
- Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb. *el-Mu'cemu'l-kebir*. 25 Cilt. Kahire: Mektebetu İbn Teymiyye, ts.
- Tekin, Hatice. *Alemüddîn es-Sehâvî'nin Fethü'l- Vasîd fi Şerhi'l- Kasîd İsimli Eserinin Kıraat İlmi Açısından Tahlili*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2019.
- Türkmen, Kübra. *İbnu'l-Cezerî ve "ed-Dürretü'l-mudiyye" Adlı Eseri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2019.
- Uzun, Mustafa İsmet. "Ebced". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 10/68-70. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Râbitatu'l- Ulemâi's-Sûriyye. "Abdülazîz b. Muhammed Ali Uyûnû's-sûd". Erişim 03 Aralık 2022. <https://islamsyria.com/ar/-مدينة-قراء-شيخ-السود-عيون-العزیز-عبد-الشيخ-حمص/التراجم>
- Rihâb bnt. Mufîd, Şakakî. *hilyetu't-tilâveti fi tecvidi'l-Kur'ân*. Cidde: Mektebetu Ravêi'l-Memleketi, 2. Basım, 2008.
- Riyâd Gazetesi*. "İbrâhim Ali es-Semennûdî'nin Vefatı" (18 Eylül 2008). <http://www.alriyadh.com/374921>
- "Manzûmetu Akîletü etrâbi'l-kasâ'id fi esne'l-makâsîd'in ses kaydı". haz. Dr. Ayman Swaid. Yayın Tarihi 20 Haziran 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=i8pu10HQ7RM>
- "Manzûmetu ed-dürretü'l-mudiyye fi'l-kırââtî's-selâsi'l-merdıyye'nin ses kaydı". haz. Dr. Ayman Swaid. Yayın Tarihi 19 Haziran 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=md1qU0V96ZU>
- "Manzûmetu el-müfîd fi't-tecvîd'in ses kaydı". haz. Eymen Rüşdî Süveyd. Yayın Tarihi 21 Haziran 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=tT465MQIg50>
- "Manzûmetu "Hîrzü'l-emânî ve vechü't-tehânî'nin ses kaydı". haz. Dr. Ayman Swaid. Yayın Tarihi 19 Haziran 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=qgfIt2dJzDs>
- "Manzumetü tayyibeti'n-neşr fi'l-kıraati'l-aşr'ın ses kaydı". haz. Dr. Ayman Swaid. Yayın Tarihi 20 Haziran 2021.

<https://www.youtube.com/watch?v=XIPKLTApmo>

“Manzûmetü’l-Mukaddime fimâ yecibü ‘alâ kârii’l-Kur’âni en ya‘lemehû’nün ses kaydı”. haz. Dr. Ayman Swaid. Yayın Tarihi 18 Haziran 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=HO8s32ijyh0>

“Muhammed Emîn Süveyd”. *Vikipedi*, 07 Nisan 2023. https://ar.wikipedia.org/w/index.php?title=%D9%85%D8%AD%D9%85%D8%AF_%D8%A3%D9%85%D9%8A%D9%86_%D8%B3%D9%88%D9%8A%D8%AF&oldid=62124882#%D8%A2%D8%AB%D8%A7%D8%B1%D9%87

“Muhammed Emîn Süveyd”. Erişim 07 Haziran 2023. http://www.arabacademy.gov.sy/ar/page16225/%D8%A7%D9%84%D8%B4%D9%8A%D8%AE_%D8%A3%D9%85%D9%8A%D9%86_%D8%B3%D9%88%D9%8A%D8%AF

“Muhammed Emîn Süveyd’in Hayatı”. haz. Mecâlisu’l-vefâi ve’s-sebât. Yayın Tarihi 23 Aralık 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=Wsr4BmY3Llk>

“Muhyiddin el-Kurdi ebu’l-Hasan ed-Dımaşki’nin Eymen Rüşdi Süveyde İcâzeti”. haz. Dr. Ayman Swaid. Yayın Tarihi 25 Ağustos 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=enRFHExxMZY>

“Nazîha bt. Alâuddîn el-Medenî”. Erişim 05 Mayıs 2023. <https://www.aleqraa.com/reciter/205>

“Nuzhet’un Tecvidiyye”. haz. Daru’l- Gavsânî li’d-Dirâsâti’l-Kur’âniyye. Yayın Tarihi 20 Ağustos 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=ol0MXNfNzSE>

“Safvet Mahmûd Ahmed Ali Sâlim”. Erişim 04 Mayıs 2023. <https://shamela.ws/author/510>

“Şeyh Ahmed Abdülaziz ez-Zeyyât’ın Eymen Rüşdi Süveyde İcâzeti”. haz. Dr. Ayman Swaid. Yayın Tarihi 10 Eylül 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=AjSP1WveQY>

Tarâcim abra’t-Târîh. “Şeyh Âmir es-Seyyid Osmân”. Erişim 07 Aralık 2022. <https://tarajm.com/people/13405>

“Şeyh Âmir es-Seyyid Osmân’ın Eymen Rüşdi Süveyde İcâzeti”. haz. Dr. Ayman Swaid. Yayın Tarihi 24 Eylül 2021. <https://www.youtube.com/watch?v=600tHDOt0Gc>

Tarihten Günümüze Kıraât İlmi Sempozyumu. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2015.

Tarihten Günümüze Kıraât İlmi Sempozyumu. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1. Basım, 2021.

“Tuhfetü’l-etfâl manzûmesinin ses kaydı”. haz. İslâmiyyet. Yayın Tarihi 17 Ekim 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=4TLel0AcXfc>

Uluslararası İbnu'l Cezerî Sempozyumu. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1. Basım, 2021.

“Verş rivayetine göre Kur'an-ı Kerîm'i doğru okuma”. haz. Forsanhaq. Erişim 28 Ocak 2023. http://archive.org/details/www.forsanhaq.com_4321

EYMEN SÜVEYD'E AİT BAZI FOTOĞRAFLAR

Eymen Süveyd'in ilkokula gitmeden önce çekilmiş olan bir fotoğrafı.³⁶¹

Eymen Süveyd'in çocukluk döneminde çekilmiş olan bir fotoğrafı.³⁶²

³⁶¹ İkra', "Eymen Rüşdi Süveyd (1)", 00:01:55–00:02:06.

³⁶² İkra', "Eymen Rüşdi Süveyd (1)", 00:01:55–00:02:06.

*Eymen Süveyd'in Ezher'de Arap Dili Belagatı okurken çekilmiş olan bir fotoğrafı.*³⁶³

*Ümmü'l-Kura Üniversitesinde Yüksek lisans döneminde çekilmiş olan bir fotoğrafı.*³⁶⁴

³⁶³ İkra', "Eymen Rüşdi Süveyd (1)", 00:05:50-00:05:55.

³⁶⁴ İkra', "Eymen Rüşdi Süveyd (1)", 00:06:27-00:06:35.

Babası Rüşdî Süveyd'in Şam'ın Şalen caddesinde inşa ettiği evde çekilmiş olan bir fotoğrafı.³⁶⁵

Babasının evinde bulunan kütüphanesini gösteren bir fotoğraf.³⁶⁶

³⁶⁵ İkra', "Eymen Rüşdî Süveyd (1)", 00:12:30-00:12:40.

³⁶⁶ İkra', "Eymen Rüşdî Süveyd (1)", 00:13:10-00:13:15.

İlkokul altıncı sınıfta satın aldığı ilk kitabı olan Feyrûz Êbâdî'nin el-Kâmûsî'l-Muhît adlı eserini gösteren bir fotoğraf.³⁶⁷

Çocukları Ömer ve Nur ile teknede çekilen bir hatıra fotoğrafı.³⁶⁸

³⁶⁷ İkra', "Eymen Rüşdi Süveyd (1)", 00:13:15-00:13:45.

³⁶⁸ İkra, "Eymen Rüşdi Süveyd (2)", 00:02:40-00:02:45.

Hocası Muhyiddin el-Kurdi'yi hasta yatağında ziyaret edip şifası için dua ettikten sonra hocasına hürmetini gösteren bir fotoğrafı.³⁶⁹

1980 yılında hocası es-Semmenûdi'ye kırâat-ı aşereyi arz ettikten sonra çekilen bir hatıra fotoğrafı.³⁷⁰

³⁶⁹ İkra', "Eymen Rüşdi Süveyd (2)", 00:06:05-00:06:15.

³⁷⁰ İkra', "Eymen Rüşdi Süveyd (2)", 00:07:35-00:07:50.

2006 yılında Hocası Muhammed Taha Sukkar'ı ziyaret ettiğinde çekilen bir hatıra fotoğrafı.³⁷¹

2018 yılında Bursa'da düzenlenen Uluslararası İbnü'l-Cezerî Sempozyumundan sonra Eymen Süveyd ile tez danışmanım Doç. Dr. Osman BAYRAKTUTAN hocanın hatıra fotoğrafı.

³⁷¹ İkra, "Eymen Rüşdi Süveyd (2)", 00:07:00-00:07:28.